

KÜRESEL KRİZİN AB VE ADAY ÜLKE EKONOMİLERİNE ETKİLERİ VE GELECEK DÖNEME İLİŞKİN BEKLENTİLER*

AVRUPA BİRLİĞİ GENEL SEKRETERLİĞİ
EKONOMİK VE MALİ POLİTİKALAR BAŞKANLIĞI

HAZİRAN 2010

* Avrupa Komisyonu Ekonomik ve Mali Konular Genel Müdürlüğü'nün 5 Mayıs 2010'da yayınladığı "European Economic Forecast – Spring 2010" Raporunda yer alan değerlendirme ve tahminler esas alınarak hazırlanmıştır.

1. KRİZ, AB EKONOMİSİ VE BEKLENTİLER.....	3
2. KRİZİN AB ÜYESİ ÜLKELERE ETKİSİ VE BEKLENTİLER.....	6
2.1. BELÇİKA.....	6
2.2. BULGARİSTAN.....	8
2.3. ÇEK CUMHURİYETİ.....	10
2.4. DANİMARKA.....	13
2.5. ALMANYA.....	16
2.6. ESTONYA.....	19
2.7. İRLANDA.....	21
2.8. YUNANİSTAN.....	23
2.9. İSPANYA.....	25
2.10. FRANSA.....	28
2.11. İTALYA.....	31
2.12. GÜNEY KIBRIS RUM KESİMİ.....	34
2.13. LETONYA.....	36
2.14. LİTVANYA.....	39
2.15. LÜKSEMBURG.....	42
2.16. MACARİSTAN.....	44
2.17. MALTA.....	47
2.18. HOLLANDA.....	49
2.19. AVUSTURYA.....	52
2.20. POLONYA.....	54
2.21. PORTEKİZ.....	56
2.22. ROMANYA.....	59
2.23. SLOVENYA.....	62
2.24. SLOVAKYA.....	65
2.25. FİNLANDİYA.....	67
2.26. İSVEÇ.....	69
2.27. BİRLEŞİK KRALLIK.....	71
3. KRİZİN AB'YE ADAY ÜLKELERE ETKİLERİ VE BEKLENTİLER.....	74
3.1. HIRVATİSTAN.....	74
3.2. MAKEDONYA.....	76
3.3. TÜRKİYE.....	78

1. KRİZ, AB EKONOMİSİ VE BEKLENTİLER

Küresel kriz Avrupa Birliği (AB) ekonomisini derinden etkileyerek, ülke ekonomilerine ilişkin yapısal sorunları ortaya çıkarmanın yanı sıra, AB düzeyinde karşılaşılabilecek sorunlarla mücadeleyi sağlayacak kurumsal mekanizmaların eksikliğini de açık bir biçimde gündeme getirmiştir.

İhracat ve iç tüketimin büyümenin ana unsurlarını oluşturduğu pek çok AB ülkesinde tarihi derecede yüksek ekonomik daralmalar yaşanmış, ihracata yönelik sektörlerde üretim ciddi ölçüde gerilemiş, konut ve inşaat sektörlerinde yaşanan sıkıntılar da etkisiyle yatırımlar durma noktasına gelmiş, yapılan ücret ayarlamaları ve artan iş kayıpları neticesinde vatandaşların harcanabilir gelir düzeylerinde düşüşler yaşanmıştır. Bireylerin ve özel sektörün AB ekonomisine ilişkin beklentileri kötüleştiğiçe ihtiyati tasarruf eğilimi artmış, bu durum yatırımları baskılayarak ekonomik küçülme dinamiklerini daha da tetiklemiştir. Tüm bu gelişmeler neticesinde AB genelinde işsizlik oranı görülmemiş derecede yükselmiştir.

Finans sektörü pek çok AB ülkesinde ciddi ölçekli devlet destekleri sayesinde ayakta kalabilmiştir. Bankacılık sektörünün kredi sağlama kapasitesi son derece kısıtlı hale gelmiş ve sektöre ilişkin düzenleyici ve denetleyici çerçevenin iyileştirilmesinin ne kadar gerekli olduğu görülmüştür.

Krizin etkileriyle mücadele için AB üyesi ülkeler tarafından pek çok ekonomik tedbir paketi uygulamaya konulmuştur. Söz konusu paketlerde reel sektörün yanı sıra finans sektörünün de krizden en az hasarla kurtulmasına yardımcı olacak tedbirler yer almıştır. Bu çerçevede, hurda araç teşvikleri, sosyal güvenlik katkı payı indirimleri, KDV ve ÖTV indirimleri gibi önlemler ekonomik aktivitenin canlandırılması ve istihdam azalışının kısıtlanması amacıyla ülkeler tarafından hayata geçirilen tedbirlerden bazıları olmuştur. Yine, bütçe imkanlarının elverdiği ölçüde kamu yatırımlarının artırılması suretiyle ekonominin canlandırılması da üye ülkelere baş vurulan krizle mücadele yöntemlerinden birisidir. Üye ülke merkez bankaları tarafından finans sektörünün desteklenmesine yönelik olarak munzam karşılık oranlarının indirilmesi veya mevduat garantilerinin kapsamının veya miktarının artırılması gibi uygulamalara da gidilmiştir. Bazı ülkelerde doğrudan gerçekleştirilen banka kurtarma operasyonları da yine krizle mücadele ile açıklanmıştır.

Tüm bu tedbir ve uygulamalar, üye ülkelerin kamu maliyelerine ilave yükler getirmiştir. Ekonomik aktivitedeki daralma neticesinde bütçenin gelir kalemleri azalırken, krizle mücadele amacıyla alınan tedbirler ve kamu yatırımlarının artırılması bütçenin giderlerini yükseltmiş ve bunun neticesinde bütçe açıklarının GSYİH'ye oranı hemen hemen tüm AB ülkelerinde artmıştır. Artan bütçe açıkları ve faiz oranlarındaki bu artış borçlanma ihtiyacının ve borç miktarının yükselmesine neden olmuş ve krizden çıkışın ilk sinyallerinin görülmeye başlandığı şu dönemde AB üyesi ülkelerin kamu maliyesinde oluşan sorunların giderilmesi ve kamu maliyesinde sağlam ve sürdürülebilir bir pozisyonun tesisi öncelikli bir hal almıştır.

Yunanistan'da yaşanan ekonomik gelişmeler, üye ülkelerin AB'ye yaptığı bildirimlerin güvenilirliğini sorgulanır hale getirirken, AB ve Avrupa Para Birliği üyesi bir ülkenin ekonomik göstergelerini bu kadar uzun süre manipüle edebilmiş olması pek çok soru işareti yaratmıştır.

Mevcut AB kurumlarının yetersizliği de krizin etkilerinin tartışıldığı dönemde sıklıkla gündeme gelmiştir. Üye ülkelerin kamu maliyesine ilişkin politikalarını belirlemedeki serbestlik derecesi, Avrupa Merkez Bankasının bazı uygulamaları ve herhangi bir krizle karşılanması durumunda müdahale edebilecek IMF benzeri bir kurumsal yapılanmanın AB kurumları düzeyinde bulunmayışı gibi nedenlerle ekonomik birliğin ana unsurlarının mevcudiyeti ve birliğin geleceği tartışılır hale gelmiştir. Yunanistan krizinin çözümüne IMF'nin ortak edilişi de bu tartışmaları alevlendirmiş ve AB'nin kendi kendine yeterliliğinin sorgulanmasına yol açmıştır.

Keza "Euro" krizden en çok zarar gören AB ortak değerlerinden birisi olmuş ve geleceğe ilişkin belirsizlikler pek çok olumsuz senaryo üretilmesine ve Euro'nun daha da yıpranmasına yol açmıştır. Krizin Yunanistan'dan sonra Portekiz, İngiltere, İrlanda ve İspanya gibi farklı yapısal dengesizlikleri olan AB ülkelerine de sıçrama olasılığı ve bunun gerçekleşmesi durumunda AB düzeyinde gösterilebilecek reaksiyona ilişkin görüş ayrılıkları, Euro'ya ilişkin belirsizlikleri daha da artırmaktadır.

Yaşanan tüm bu gelişmeler neticesinde, krizin yarattığı şokun atlatılmaya başladığı günümüzde, yapısal sorunların giderildiği bir ekonomik toparlanmanın sağlanabilmesi için AB ve üye ülkeler düzeyinde öne çıkan bazı kavram ve hususlar bulunmaktadır.

Dış talebe ilişkin belirsizlikler, "AB iç pazarının" öneminin bir kez daha hatırlanmasına yol açmış ve neticede ekonomik birliğin temelini "iç pazarın sağlıklı işleyişi" olduğu giderek artan bir şekilde gündeme gelmeye başlamıştır.

Küresel kriz AB'nin bazı sorunlarıyla yüzleşmesini sağlamıştır. Giderek yaşanan nüfus, fazlaca değerlendirilen Euro ve verimlilik düşüşleri, AB'nin küresel ölçekte gerileyen rekabet gücünün artırılması için yeni politikalar geliştirilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. AB ekonomilerindeki dış talebe bağımlılık düzeyinin yüksekliğinin anlaşılması da, Çin, Hindistan ve Brezilya gibi yeni küresel aktörlerin rolünün daha iyi kavranmasını sağlayarak, gelişen ekonomilerin daha yakından ve ciddi bir şekilde takip edilmesine olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır.

Keza, AB ülkelerinin artan bütçe açıkları ve kamu borçları ile daha da kötüleşen kamu maliyelerinin ekonomik toparlanmanın önünde bir engel oluşturması riskini ortadan kaldırmak için, önümüzdeki dönemde izlenecek maliye politikalarının daha sıkı koordine edilmesi de AB'nin gündem maddelerinden bir diğeridir.

Yine, üye ülkelerde yaşanabilecek sorunlara müdahale edilmesini kolaylaştıracak AB düzeyindeki kurumsal yapılanmanın ne olması gerektiği, bu çerçevede IMF benzeri oluşumlara ihtiyaç duyulup duyulmadığı AB liderlerinin cevap aradığı sorular arasındadır.

AB genelinde ekonomik göstergelere bakıldığında, krizin en kötü döneminin geride bırakıldığı ve kademeli bir toparlanmanın başladığını söylemek mümkündür. Küresel krizin etkilerini bertaraf etme çabası içerisinde olan AB'de dünya ekonomisinde yaşanan toparlanmaya paralel olarak düzelleme eğilimi gözlenmektedir. Dış piyasalardaki gelişmelerin

yanısıra alınan mali ve parasal politika tedbirlerinin sonucu olarak AB'de 2009 yılının üçüncü çeyreğinde % 0,3, Euro bölgesinde ise % 0,4 oranında büyüme kaydedilmiştir. 2009 yılının son çeyreğinde AB ekonomisinde gerçekleşen % 0,1 oranında büyüme de AB tarihinin en derin ve en uzun durgunluk sürecinin sonuna geldiğinin sinyallerini vermektedir. Yine de ekonomik toparlanmanın büyük ölçüde dış piyasalarda yaşanacak gelişmelerin derecesine bağlı gözükmektedir.

Tablo I.1.1.

Uluslararası Ekonomik Durum

(Reel yıllık yüzde değişim)

	(a)	2006	2007	2008	2009	2010 bahar tahminleri		2009 sonbahar tahminleri	
						2010	2011	2010	2011
Reel GSYİH Büyümesi									
ABD	20,7	2,7	2,1	0,4	-2,4	2,8	2,5	2,2	2,0
Japonya	6,4	2,0	2,4	-1,2	-5,2	2,1	1,5	1,1	0,4
Asya (Japonya hariç)	24,6	9,1	9,7	6,8	5,3	8,2	7,5	6,8	7,3
- Çin	11,6	11,6	13,0	9,7	8,7	10,3	9,4	9,6	7,3
- Hindistan	4,8	9,8	9,0	6,7	5,7	8,1	8,0	6,4	7,4
Latin Amerika	8,7	5,6	5,8	4,2	-1,8	4,2	4,0	3,1	3,4
- Brezilya	2,9	4,0	6,1	5,1	-0,2	5,7	4,5	4,2	4,2
Orta Doğu ve Kuzey Africa	4,9	5,7	5,9	5,0	1,6	4,2	5,3	4,1	5,3
Bağımsız Devletler Topluluğu	4,6	8,3	8,6	5,5	-7,1	3,7	4,2	2,3	3,1
- Rusya	3,3	7,7	8,1	5,6	-7,9	3,7	4,0	2,3	2,7
Sahra Altı Afrika	2,4	6,7	6,9	5,6	2,0	4,7	5,9	4,0	4,5
Aday Ülkeler	1,5	6,7	4,8	1,1	-4,8	4,1	4,3	2,6	3,5
Dünya (AB dahil)	100	5,2	5,2	2,9	-0,9	4,0	4,0	3,1	3,5
Dünya emtia ticareti									
Dünya ithalat büyümesi		9,7	6,5	4,2	-12,1	8,9	6,3	3,6	4,6
AB dışı ihracat pazarı büyümesi		9,3	8,9	3,6	-11,0	9,8	6,5	4,2	4,5

(a) Göreceli ağırlıklar, 2008 GSYİH bazlı (sabit fiyatlarla ve Satın Alma Gücü Paritesine göre)

Dış talepteki canlanmaya paralel olarak, bireylerin ve özel sektörün ekonomiye ilişkin güvenlerinin artması ile birlikte zayıflayan iç talepte de olumlu gelişmelerin yaşanması mümkün gözükmektedir. Krizle mücadelenin gerek AB gerekse üye ülkeler bazında etkin bir şekilde sürdürüldüğünün görülmesi risk algısı üzerinde olumlu etkiler yaratacak ve ihracat-ıç talep-yatırım bağlantısını kuvvetlendirerek ekonomik aktivitenin canlanmasını destekleyebilecektir. Yine de 2010 yılı için yatırımların AB genelinde % 2,3, Euro Bölgesinde ise % 2,5 oranında gerileyeceği tahmin edilmekte olup, makine ve teçhizat ile inşaat sektöründeki olumsuzluklar bu tablonun temel kaynağıdır. İyileşen ekonomik göstergelerle birlikte yatırımlarda ancak 2011 yılında toparlanma yaşanması beklenmektedir. Bu çerçevede, 2011 yılında yatırımların AB genelinde % 2,5, Euro Bölgesinde % 1,8 artması öngörülmektedir.

Özel tüketim harcamalarında ise daha kademeli bir iyileşme beklenmektedir. 2009 yılında, Fransa ve Polonya gibi birkaç AB üyesinde bu alanda yaşanan olumlu gelişmelerin katkısıyla, bu gösterge nispeten makul düzeylerde seyretmiştir. Özel tüketim harcamalarının 2010 yılında istikrara kavuşacağı, 2011 yılında ise AB düzeyinde % 1,3, Euro Bölgesinde ise % 1 civarında artacağı tahmin edilmektedir.

Yatırımlarda olduğu gibi özel tüketim harcamalarında da belirleyici bazı faktörler bulunmaktadır. Ekonomideki baskılanmış toparlanmaya paralel olarak, yatırımlar, istihdam ve özel tüketim arasındaki ilişki normal düzeyinin gerisinde kalmaktadır. İstihdama ilişkin beklentiler maalesef özel tüketimi destekleyici bir unsur oluşturmamaktadır. Kamu harcamalarının ise 2010-2012 döneminde hafif de olsa artması beklenmektedir.

Bu hususlara ek olarak, krizin potansiyel hasılayı geriletici etkisi de toparlanmanın önünde engel teşkil eden bir diğer husustur. Potansiyel hasılanın kriz öncesi seviyelerini yakalaması orta vadede mümkün görülmemekte olup, bu durumun sermaye birikimini yavaşlatması ve toplam faktör verimliliğini olumsuz etkilemesi beklenmektedir. Bu çerçevede, 2000-2008 döneminde ortalama % 1,8 olan potansiyel büyümenin, 2010-2012 döneminde Euro Bölgesinde % 1 civarında olacağı tahmin edilmektedir.

Tüm bu gelişmeler neticesinde, AB genelinde 2010 ve 2011 yıllarında yıllık ortalama GSYİH büyümesinin sırasıyla % 1 ve % 1,5 civarında olması beklenmektedir. Bununla birlikte, ülkeler özelinde büyüme beklentileri değişiklik göstermekte olup, Fransa, Almanya ve İtalya için gerçekleştirmeler ile beklentilerin örtüşebileceğini, İngiltere ve Polonya'nın beklenenden daha

yüksek büyüme kaydedebileceğini, Yunanistan'ın ise büyüme rakamlarını aşağı yönlü revize etmesi gerekebileceğini söylemek mümkündür.

AB genelindeki istihdama ilişkin beklentiler ise pek iç açıcı gözükmemektedir. Üye ülkeler bazında çok fazla dalgalanma olmakla birlikte, 2010 yılında AB ve Euro Bölgesi düzeyinde istihdamın % 1 oranında daralacağı öngörülmektedir.

Ekonomik toparlanmanın derecesine bağlı olarak 2011 yılında istihdamda küçük bir iyileşme beklenmektedir. İstihdamdaki gelişmelere paralel olarak AB genelinde işsizliğin 2010 yılında % 9,8 civarında kalacağı düşünülmekte olup, Euro Bölgesinde bu rakamın % 10,5'e yükseleceği tahmin edilmektedir.

Tablo I.1.2.
AB 2010 Bahar tahminleri – temel göstergeler
(aksi belirtilmedikçe reel yıllık yüzde değişim)

	2006	2007	2008	2009	2010 bahar tahminleri		2009 sonbahar tahminleri	
					2010	2011	2010	2011
GSYİH	3,2	2,9	0,7	-4,2	1,0	1,7	0,7	1,6
Özel tüketim	2,2	2,0	0,8	-1,7	0,1	1,3	0,2	1,2
Kamu tüketimi	2,0	1,9	2,3	2,2	1,0	0,1	1,0	0,6
Toplam yatırım	6,1	5,9	-0,6	-11,5	-2,2	2,5	-2,0	2,5
İstihdam	1,5	1,7	0,9	-2,0	-0,9	0,3	-1,2	0,3
İşsizlik oranı (a)	8,2	7,1	7,0	8,9	9,8	9,7	10,3	10,2
Enflasyon	2,3	2,4	3,7	1,0	1,8	1,7	1,3	1,6
Kamu Dengesi (GSYİH %)	-1,4	-0,8	-2,3	-6,8	-7,2	-6,5	-7,5	-6,9
Kamu Borcu (GSYİH %)	61,4	58,8	61,6	73,6	79,6	83,8	79,3	83,7
Düzeltilmiş cari denge (GSYİH %)	-1,2	-1,1	-2,0	-1,4	-1,4	-1,3	-1,5	-1,3
GSYİH'ya katkı								
İç talep	3,0	2,8	0,8	-3,0	-0,1	1,2	-0,1	1,3
Stoklar	0,1	0,1	-0,1	-1,1	0,5	0,2	0,4	0,2
Net İhracat	0,1	0,0	0,1	-0,1	0,6	0,3	0,4	0,2

(a) İşgücüne % (b) TÜFE, nominal değişim

Yaşanan ekonomik krizin etkisiyle 2009 yılında enflasyon düşmüştür. Bununla birlikte pek çok ülkede pozitif büyüme rakamlarının ortaya çıkmasıyla birlikte 2010 yılında enflasyonda bir miktar artış yaşanması beklenmektedir. Bu çerçevede, enflasyonun 2010 ve 2011 yıllarında sırasıyla % 1,3 ve % 1,6 civarında olacağı tahmin edilmektedir.

Krizin en önemli etkilerinden birisi AB üyesi ülkelerin kamu maliyelerinde ortaya çıkan kayda değer bozulmadır. Krizle mücadele çerçevesinde ekonominin canlandırılması amacıyla alınan tedbirler ve otomatik dengeleyiciler AB ekonomisinin istikrara kavuşmasında kilit bir rol üstlenmiştir. Bununla birlikte, söz konusu uygulamaların bir sonucu olarak bütçe açıkları ve kamu borçları artmıştır. Kamu maliyelerinde oluşan bu olumsuz tablonun etkileri orta ve uzun vadede kendisini hissettirecektir.

2008 yılında % 2,3 civarında olan AB genelindeki bütçe açığının GSYİH'ye oranı, 2009 yılında % 6,8'e yükselmiş olup,

2010'da söz konusu açığın % 7,3 civarında olması beklenmektedir. Ekonomide yaşanacak toparlanmaya paralel olarak, 2011 yılında bütçe açığının GSYİH'nin % 6,5'ine gerileyeceği tahmin edilmektedir.

Genel devlet borcunun da, faiz dışı fazla ve faiz oranlarındaki artışın yarattığı ilave maliyetler neticesinde 2010 ve 2011 yıllarında artmaya devam edeceği öngörülmektedir. Bu çerçevede, AB genelinde brüt genel devlet borcunun GSYİH'ye oranının 2011 sonu itibarıyla % 84 civarında olması beklenmektedir.

AB genelinde krizin etkileri ve gündeme getirdiği tartışmaların, üye ülkelerin farklı ekonomik yapıları ve dinamikleri sebebiyle daha detaylı olarak incelenmesinde fayda bulunmaktadır. Bu çerçevede aşağıda, AB Komisyonu tarafından AB üyesi ülkelere ve AB'ye aday ülkelere ilişkin olarak yapılan değerlendirmeler ve tahminler detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

2. KRİZİN AB ÜYESİ ÜLKELERE ETKİLERİ VE BEKLENTİLER

2.1. BELÇİKA

Tedrici bir büyüme yolunda mı?

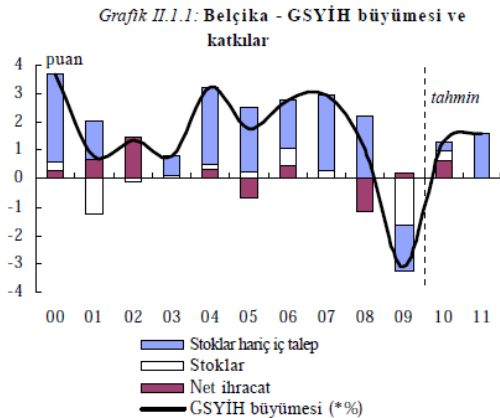
Küçük ve dışa açık ekonomi küresel krizle vuruldu

2008 yılının ikinci yarısında başlayan küresel kriz Belçika'yı iki şekilde vurmuştur: ülkenin küçük ve dışa açık ekonomisi dünya ticaretindeki daralma nedeniyle etkilenirken, bankacılık sistemindeki problemler kredi imkânlarında ve mali sisteme güvende olumsuzlar yaratarak iç talebi azaltmıştır. Hükümetin, 2008 yılında önemli ölçüde küçülen ekonomiyi canlandırmak için Avrupa Ekonomik Büyüme Planı (EERP) çerçevesinde hayata geçirdiği genişlemeci mali politikalar maaş sübvansiyonları, vergi ertelemeleri, inşaat sektörüne yönelik KDV indirimleri ve kamu harcamalarının artırılması gibi önlemleri içermiştir.

Gerek bu önlemler gerekse dünya ticaretindeki ve finans sektöründeki göreceli olumlu gelişmeler sayesinde, GSYİH 2009 yılının son iki çeyreğinde % 0,7 ve % 0,3 oranında büyümekle birlikte, iç talepteki durgunluğun sürmesi nedeniyle 2009 yılı %3,1'lik küçülmeye kapanmıştır.

Tedrici büyüme öngörülüyor

2010 yılında dünya ticaretindeki gelişme sayesinde artması beklenen net ihracat rakamlarının ekonomik büyümeyi destekleyeceği düşünülmektedir. Yılın ilk yarısında iç talepteki durağanlığın sürmesi, düşük kapasite kullanım oranlarının yeni yatırımları engellemesi ve işgücü piyasasındaki olumsuzlukların tüketime olumsuz yansımaları beklenmektedir. Ancak yılın ikinci yarısında istihdam ve iç talepte beklenen düzelmeye birlikte 2010 ve 2011 yıllarında sırasıyla % 1,3 ve %1,6'lık GSYİH büyümesi öngörülmektedir.

2009 yılında Belçika'nın komşu ülkelere ve Euro Bölgesi ortalamasına göre daha iyi performans göstermesinin temel

nedeni, başta stoklar ve yatırımlar olmak üzere, iç talepteki daralmanın bahse konu ülkelere yaşanan iç talep daralmasından daha küçük olmasıdır.

1993 yılından bu yana ilk defa özel tüketimde küçülme (%1,6) meydana gelmiştir. Mali varlıklardaki değer kaybından kaynaklanan negatif refah artışı ve tüketici güvenindeki azalmalar harcanabilir gelirdeki reel artışın etkisini bertaraf etmiş ve hane halkı tasarruf oranı geçtiğimiz seneye göre 3,5 puan gibi önemli bir artış göstermiştir. 2010 yılında özel tüketimde yavaş da olsa artışı beklenmektedir. Ancak asıl artışın maaşlardaki ve istihdamdaki iyileşmelere paralel olarak 2011'de gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Yurtdışı piyasalardaki daralma nedeniyle 2009'un ikinci yarısında dibi gören ihracat rakamlarının 2010 yılında yavaş da olsa toparlanacağı ve 2011'de daha güçlü bir ivmeyle büyüyeceği tahmin edilmektedir.

Ancak yukarıdaki tahminlere ilişkin olarak bazı belirsizlikler bulunmaktadır. Dünya ticaretinde öngörülenin üstünde bir iyileşme meydana gelmesi ihracat rakamları ve dolayısıyla ekonominin tamamı üzerinde olumlu bir etki yaratabilecekken, güven ve refah faktörlerindeki olumsuzlukların devamı ve istihdamın beklenen artışı sergileyememesi durumunda iç talepteki büyüme beklenenin altında kalabilecek ve bu durum tasarrufları artırırken, tüketimde azalmaya neden olabilecektir.

Zayıflayan rekabet gücünde sınırlı iyileşme bekleniyor

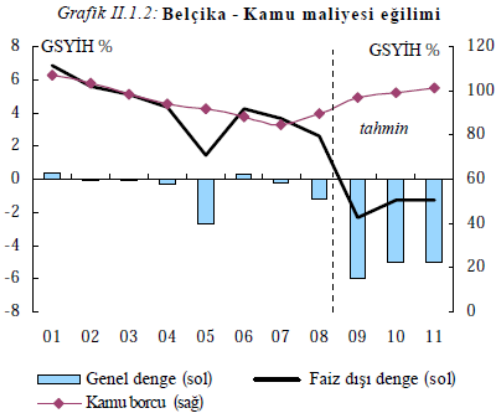
Geçtiğimiz yıllarda Belçika'nın sergilediği ihracat performansı, ülkenin önümüzdeki dönemde dünya ticaretinde beklenen büyümeden yeterli faydayı sağlayıp sağlayamayacağına ilişkin kuşku uyandırmaktadır. Söz konusu dönemde, ihracatının büyük bölümünü ithalat artışı dünya ortalamasının altında seyreden Euro bölgesine gerçekleştiren ve ihracat kalemlerinin önemli bir kısmı taklit edilebilir orta-teknoloji ürünleri olan Belçika'nın pazar payında düşüş yaşanmıştır.

Ücretlerdeki artışın da etkisiyle birim işçi maliyetlerinin Euro bölgesi ortalamasının üzerinde artması, ihracatı olumsuz etkileyen bir başka unsur olmuştur.

İşgücü kullanımı düşük kalmaya devam ediyor

2009 yılında ekonomik küçülmenin istihdam üzerindeki olumsuz etkisi, işverenlerin işten çıkarmalar yerine çalışma saatlerini azaltmak gibi önlemler almaları sonucu bir ölçüde sınırlandırılmıştır. Ancak ekonomik gelişmelerin istihdam üzerindeki etkilerinin nispeten geç ortaya çıktığı dikkate alındığında, işsizliğin 2011'e kadar artmaya devam etmesi

beklenmektedir. Belçika'daki işgücü piyasasının karakteristik özellikleri çerçevesinde, uzun süre işsiz kalan kişilerin istihdam piyasasından tamamen çıkması riskinin bulunduğu görülmektedir.

Mali göstergeler de iyileşme bekleniyor

Bütçe ekonomik yavaşlamadan önemli ölçüde etkilenmiş ve 2008 yılında % 1,2 olan bütçe açığının GSYİH'ye oranı, 2009 yılında ciddi biçimde artarak % 6'ya ulaşmıştır. Kurumlar vergisi gibi vergi kalemlerinde beklenenin üzerindeki düşüşler, özel sektöre yapılan bir seferlik sermaye transferleri ve krizle mücadele amacıyla uygulanan genişlemeci ekonomik ve mali politikalar bütçe açığında oluşan bu artışın temel nedenleridir.

2010 yılında bütçe açığının, Belçika Hükümeti'nin belirlediği % 4,8 hedefinin biraz üzerinde gerçekleşerek, % 5 civarında olacağı tahmin edilmektedir. Ekonomik iyileşmeye ilişkin göstergeler ve 2009 yılında bir defaya mahsus olmak üzere yapılan transferlerin tekrarlanmayacağı varsayımı çerçevesinde belirlenmiş olan bu hedef, geçmişte uygulanan politikalar, yaşlanan nüfus ve artan faiz harcamaları gibi nedenlerle tutturulamayabilir. Krizle mücadele kapsamında uygulanmaya başlanan teşvik tedbirleri artık yürürlükten kalkacak olmakla birlikte, kapsamlarında birtakım kalıcı önlemler de bulunduğundan bütçe açığı üzerindeki etkileri devam edecektir.

Hükümet tarafından izlenmekte olan politikalarda bir değişiklik olmaması durumunda, 2011 yılında da bütçe açığının GSYİH'ye oranının % 5 civarında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

2011 yılında genel devlet borç stokunun GSYİH'ye oranının önemli ölçüde artarak, 2002 yılından itibaren görülmemiş bir değer olan % 100'ü geçmesi beklenmektedir.

Bütçe açıklarının ve kamu borç oranının azaltılarak, kamu finansmanında uzun dönemli sürdürülebilirliğin sağlanması Belçika'nın kamu finansmanı alanındaki temel hedeflerini oluşturmalıdır. Söz konusu hedeflere ulaşılması ise yapısal reformlar ile birlikte bütçede sağlanan iyileşme ile mümkün olabilecektir.

Tablo II.1.1.

Tahmine ilişkin temel göstergeler - BELÇİKA

	milyar Euro	2008		Yıllık yüzde değişim						
		Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	344,7	100	2	2,8	2,9	1	-3,1	1,3	1,6	
Özel tüketim	179,1	52	1,5	1,8	1,7	1,1	-1,6	0,6	1,4	
Kamu tüketimi	79,8	23,2	1,7	1	2,6	3,3	1,6	1,3	1,5	
Brüt sabit sermaye formasyonu	78	22,6	2,3	2,7	5,9	4,3	-5	-1,5	2,1	
ekipman için	34,5	10	2,5	3,7	8,9	5,8	-6,2	-1,2	3,9	
İhracat (mal ve hizmet)	295,6	85,8	4,7	5	4,5	1,5	-10,8	4,3	4,3	
İthalat (mal ve hizmet)	292,7	84,9	4,5	4,7	4,7	3,1	-11,1	3,6	4,5	
GSMG	347	100,7	2,1	3	3	0,7	-3,1	1,3	1,6	
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)			1,7	1,7	2,7	2,2	-1,6	0,3	1,6	
(Stoklar)			0	0,6	0,3	0	-1,6	0,4	0	
(Net ihracat)			0,3	0,5	0	-1,2	0,2	0,6	0	
İstihdam			0,7	1,2	1,6	1,9	-0,5	-0,9	0,2	
İşsizlik oranı (a)			8,4	8,3	7,5	7	7,9	8,8	9	
Çalışan başına ücret ödemeleri			2,9	3,3	3,5	3	2	1,6	2,1	
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)			1,5	1,7	2,2	3,9	4,7	-0,5	0,8	
Reel işgücü maliyeti			-0,4	-0,5	-0,1	2	3,6	-2,1	-1	
Hanehalkı tasarruf oranı (b)			-	-	16,2	16,6	20,1	19,3	19,1	
GSYİH deflatörü			1,9	2,2	2,3	1,8	1,1	1,6	1,8	
TÜFE			1,9	2,3	1,8	4,5	0	1,6	1,6	
Mallar için dış ticaret haddi			-0,4	-0,4	0,3	-2,4	2,4	0,5	0,4	
Ticaret dengesi (c)			3,2	1,9	1,6	-1,6	-0,3	0,1	0,2	
Cari işlemler dengesi (c)			4,6	3,4	3,7	0,2	2	3	3,3	
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)			4,4	3,3	3,5	-0,2	1,9	2,7	3	
Genel bütçe dengesi (c)			-2,4	0,3	-0,2	-1,2	-6	-5	-5	
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)			-2,3	-0,4	-1,4	-2	-4,5	-3,7	-4	
Yapısal bütçe dengesi (c)			-	-1,3	-1,3	-2,1	-3,9	-3,8	-4	
Brüt kamu borcu (c)			114,9	88,1	84,2	89,8	96,7	99	100,9	

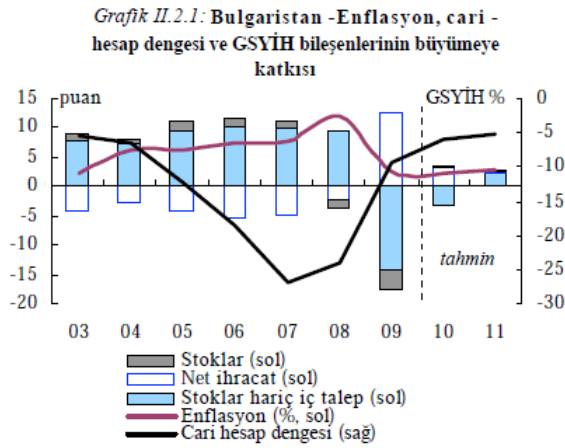
(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.2. BULGARİSTAN

Zor dönemde dengesizliklerle baş etmek

Zayıf iç talep ekonomiyi etkiliyor

Bulgaristan ekonomisi, 2009 yılının son çeyreği itibarıyla artan bir hızda küçülmeye devam ederek, yıllık ortalama % 5 civarında küçülmüştür. İç talep bütün unsurlarıyla daralırken, sabit sermaye oluşumunda % 27 oranında rekor bir düşüş meydana gelmiştir. Özel tüketim % 6, kamu harcamaları ise % 5,5 oranında azalmıştır. Kredi piyasasında zorlu koşullar, azalan doğrudan yabancı sermaye girişi, bilanço düzenlemeleri ve olumsuz orta vadeli beklentiler iç talepteki daralmanın temel nedenlerini oluşturmuştur.

Bu gelişmelere rağmen, ekonomideki bu olumsuzlukların geçmiş yıllardaki bazı dengesizliklerin giderilmesine katkısı olmuştur. Bu çerçevede, 2008 yılında %12 olan enflasyon oranı 2009 yılında ciddi bir düşüş göstererek % 2,5'e gerilemiş olup, 2011 yılında da bu düzeyini koruması beklenmektedir. 2008 yılında % 25,5 olan cari işlemler açığı da 2009 yılında % 9,6'ya düşmüştür. Orta vadede ihracatın ithalattan önce ve daha hızlı toparlanması cari açığın küçülmesine yardım edecektir.

Harcamaların kısılması ve vergi tahsilâtının artırılmasına yönelik önlemler ekonomik kriz nedeniyle yaşanan gelir kaybının önüne geçemediğinden, 2008 yılında GSYİH'nin % 1,8'i kadar fazla veren bütçe, 2009 yılında % 3,9 oranında açık vermiştir. Ancak makroekonomik istikrarın muhafazası amacıyla bütçede daha fazla bozulmaya izin verilmemesi, krizin etkileriyle mücadelede kamu finansmanı unsurlarının kullanılmasını kısıtlamıştır.

2010'da durgunluk, 2011'de büyüme

2010 yılında zayıf iç talep nedeniyle durgunluk yaşayacak olan Bulgaristan ekonomisinin, yılın sonuna doğru dış piyasalardaki gelişmelere paralel olarak net ihracat artışı sağlayacağı ve 2011 yılında da iç talepteki canlanma sonucu yeniden büyümeye başlayacağı tahmin edilmektedir. Ancak büyüme

rakamlarının kriz öncesi döneme göre düşük kalmaya devam etmesi beklenmektedir.

Ekonomik beklentilerdeki iyileşmeler ve düzelen kredi imkânları sayesinde, sabit sermaye formasyonu ve özel tüketimdeki düşüşün 2010 yılında yavaşlayacağı düşünülmekte olup, 2011 yılında bu kalemlerde tekrar büyümeye geçilmesi beklenmektedir. Bu dönem zarfında AB fonlarının da katkısıyla altyapı yatırımlarında oluşacak artışın bu sürece katkı sağlaması beklenmektedir. Sabit yatırım harcamalarının ise 2010 yılında azalan bir hızda düşmeye devam ederek, 2011 yılında yeniden toparlanacağı öngörülmektedir.

Artan dış talebin etkisiyle net ihracatın büyümeye katkısının 2011'e kadar pozitif olacağı beklenmektedir. Bununla birlikte, 2011 yılında artacağı öngörülen iç talep ithalatı da tetikleyecek ve bu durum net ihracat üzerinde baskı oluşturacaktır. Ancak yine de, nominal ücretlerdeki düşüşün Bulgaristan'ın fiyat rekabetinde yarattığı avantaj da dikkate alındığında, ihracattaki büyümenin daha hızlı olacağı düşünülmektedir. Cari açığın 2010 yılında % 6'ya, 2011 yılında ise % 5'e gerileyeceği tahmin edilmektedir.

Bu tahminlerin dayandığı varsayımlara ilişkin riskler büyük ölçüde birbirini dengeler gözükmemektedir. Yabancı sermaye girişleri, doğrudan yabancı sermaye yatırımları ve AB fonları sayesinde beklenenden fazla olabilecek ve iç talebi destekleyerek yatırımları harekete geçirebilecektir. Stoklardaki hareketlenme ekonomik büyümeyi desteklerken, beklenenden hızlı gerçekleşen ücret düşüşleri işgücü birim maliyetlerini azaltarak rekabet gücünün artmasını sağlayabilecektir. Bununla birlikte, işsizliğin artması sonucu iç talepteki daralmanın devam etmesi, konut fiyatlarındaki düşüşün refah, özel tüketim ve sabit yatırımlar üzerindeki etkisi, dış piyasalardaki toparlanmanın beklenenden yavaş olması halinde ihracatın olumsuz etkilenmesi ve kredi imkânlarındaki kısıtlar nedeniyle dış borç çevriminin zorlaşması da tahminleri olumsuz yönde etkileyecek riskler arasındadır.

Diğer AB ülkelerini yakalama zorluğu

AB ülkeleri arasında en düşük kişi başına gelir düzeyiyle Bulgaristan'ın sürdürülebilir ve hızlı bir yakınsama sürecine ihtiyacı bulunmaktadır. Bunun sağlanabilmesi için, dış talepteki gelişmelere bağlı olmakla birlikte, ihracata dayalı bir büyüme modelinin benimsenmesi uygun olacaktır. Gerçek anlamda yakınsama sağlanması ise rekabet gücünün geliştirilmesi ile sağlık sektörü, eğitim, emeklilik programları ve kamu idaresinde yapılacak reformlara bağlıdır.

Cari açığı azalmaya paralel olarak net borçlanma gereğinde azalmanın devam etmesi beklenmektedir. Bununla birlikte son yıllarda rekabet gücü açısından oluşan sorunlar bu durumun sürdürülebilirliği açısından tehdit oluşturmaktadır. GSYİH'nin %

110'una ulaşan dış borçlar yüksek olmakla birlikte, cari işlemler açığının tamamının doğrudan yabancı sermaye yatırımlarıyla finanse ediliyor olması rahatlatıcı bir unsurdur.

2009 yılında % 2,9 oranında gerilemiş olan istihdamın, 2010 yılında da düşmeye devam edeceği, 2011 yılında ise bir miktar toparlanacağı düşünülmektedir. Ücretlerdeki düşüşün 2010 ve 2011 yıllarında devam etmesi beklenmektedir.

Geçmiş yıllardaki yüksek işgücü birim maliyetleri ülke parasının önemli ölçüde değerlenmesine ve rekabet edebilirliğin AB ortalamasının altına düşmesine neden olmuştur. Üretimdeki ciddi oranlı düşüş ve işçi fazlalığı 2009 yılında verimliliği azaltmıştır. 2010' yılında toparlanacak verimlilik göstergelerinin 2011 yılında hızla düzelmesi beklenmektedir.

2010-2011 döneminde tüketici fiyat artışlarının % 2,5'ler düzeyinde gerçekleşeceği beklenmekle birlikte, küresel piyasalardaki toparlanmanın ardından petrol ve diğer emtia fiyatlarında oluşabilecek artış enflasyon üzerinde baskı yaratabilecektir. Ürün piyasasındaki fiyat katılığı sebebiyle, aynı dönemde çekirdek enflasyonun Euro bölgesi ortalamasının üstünde olması beklenmektedir.

Bütçe açığını azaltmak

Ekonomik yavaşlama sonucu bütçe açığı GSYİH'nin % 4'ü düzeyinde gerçekleşmiştir. Özellikle dolaylı vergiler olmak üzere 2010 yılının ilk ayları itibarıyla gelirlerde de ciddi azalmalar söz konusudur. Mali göstergelerin daha da kötüleşmesini önlemek amacıyla Hükümet bir krizle mücadele

ve mali istikrar paketi açıklamış olup, pakette hem gelir hem de harcama yanlı tedbirler yer almaktadır. Uygulanmakta olan politikardan sapılmaması durumunda, bütçe açığının 2010 yılında % 2,8, 2011 yılında ise % 2,3 civarında olacağı tahmin edilmektedir. Genel devlet borcunun GSYİH'ye oranının ise 2011 yılında %18,8'e yükselmesi beklenmektedir.

Bazı bütçe kalemlerinde belirsizlikler söz konusu olup, istihdamdaki olumsuz gelişmelere paralel olarak sosyal güvenlik harcamalarında artışlar meydana gelebilecektir. Kamu harcamalarının kontrol altına alınması açısından önemli olsa da, harcamalarda yapılacak kesintiler ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkileyecektir. Ücretlerin, tüketim harcamalarının ve emeklilik ödeneklerinin dondurulması da zaten düşük seviyelerde olan iç talebi azaltacak ve dolaylı vergi gelirlerini düşürecektir.

Gelirler açısından bakıldığında, ihracat odaklı bir büyümenin tesisi durumunda, bütçe gelirleri içerisinde vergilerin payının ihracat gelirleriyle kıyaslandığında azalabileceği görülmektedir. Bu durumda ekonomide bozulma dönemlerinde alınacak vergi tahsilatının artırılmasına yönelik önlemlerin beklenenden az veya geçici katkı sağlaması mümkün olabilecektir.

Bununla birlikte, mali hedeflere ulaşılmasında gösterilen performans ve mali disipline sadık kalınacağına yönelik güçlü taahhüt bütçe öngörülerine ilişkin riskleri ortadan kaldırmaktadır. Ayrıca Hükümet olumsuzlukların artması halinde mali konsolidasyona yönelik daha sıkı tedbirler almaya kararlı gözükmektedir.

Tablo II.2.1.

Tahmine ilişkin temel göstergeler - BULGARİSTAN

	2008		Yıllık yüzde değişim							
	milyar BGN	Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	66,7	100	1,2	6,3	6,2	6	-5	0	2,7	
Özel tüketim	45,5	68,2	1,9	9,5	5,3	4,8	-6,3	-2,3	2,1	
Kamu tüketimi	10,9	16,3	-2,8	-1,3	3,1	0,1	-5,5	-1,6	0,6	
Brüt sabit sermaye formasyonu	22,3	33,4	-	14,7	21,7	20,4	-26,9	-6,3	3,2	
ekipman için	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
İhracat (mal ve hizmet)	40,4	60,5	-	8,7	5,2	2,9	-9,8	4,2	5,2	
İthalat (mal ve hizmet)	55,6	83,3	-	14	9,9	4,9	-22,3	-2	4,3	
GSMG	63,3	94,8	-	2,7	7,6	5,7	-4,5	0,1	3	
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)	-	-	-	10	9,9	9,4	-14,2	-3,3	2,2	
(Stoklar)	-	-	-	1,8	1,2	-1,1	-3,5	0,1	0,2	
(Net ihracat)	-	-	-	-5,4	-4,9	-2,3	12,6	3,3	0,3	
İstihdam	-	-	-0,1	3,3	2,8	3,3	-2,9	-1,2	0,6	
İşsizlik oranı (a)	-	-	14,4	9	6,9	5,6	6,8	7,9	7,3	
Çalışan başına ücret ödemeleri	-	-	-	7,4	17,9	19,3	8,7	4,7	4	
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)	-	-	-	4,4	14,2	16,2	11,1	3,5	1,9	
Reel işgücü maliyeti	-	-	-	-3,8	5,9	4,3	6,2	2	-0,2	
Hanehalkı tasarruf oranı (b)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
GSYİH deflatörü	-	-	49	8,5	7,9	11,4	4,6	1,5	2,1	
TÜFE	-	-	-	7,4	7,6	12	2,5	2,3	2,7	
Mallar için dış ticaret haddi	-	-	-	5,1	-1,4	-2,5	0,6	0,3	0,1	
Ticaret dengesi (c)	-	-	-7,2	-22	-25,5	-25,8	-12,1	-9,5	-9,3	
Cari işlemler dengesi (c)	-	-	-4,4	-18,6	-22,5	-22,9	-9,6	-6	-5,2	
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)	-	-	-4,3	-17,9	-21,3	-22,1	-8,2	-4,3	-3,5	
Genel bütçe dengesi (c)	-	-	-	3	0,1	1,8	-3,9	-2,8	-2,2	
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)	-	-	-	1,7	-1,5	0	-2,8	-1,1	-0,8	
Yapısal bütçe dengesi (c)	-	-	-	1,8	-1,5	0	-2,8	-1,1	-0,8	
Brüt kamu borcu (c)	-	-	-	22,7	18,2	14,1	14,8	17,4	18,8	

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.3. ÇEK CUMHURİYETİ

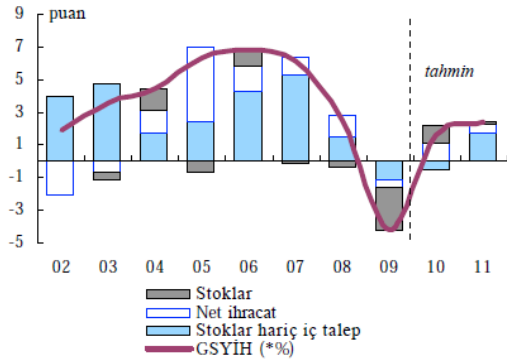
Düzelen dış koşullar toparlanmaya yardım ediyor

Uygulanan politikalar ve dış taleple ekonomi yeniden canlanıyor

Çek ekonomisi düşük enflasyonu, yüksek fiyat rekabeti, iyi eğitilmiş iş gücü, merkezi coğrafi konumu ve sağlam makroekonomik temelleriyle önemli miktarda doğrudan yabancı sermaye çekmiş ve 2004-2007 yılları arasında ortalama % 6 büyümüştür. Ancak tüm bunlara ve zamanında alınan para ve maliye politikası tedbirlerine rağmen küresel kriz döneminde ciddi bir daralma yaşanmış ve ekonomi 2009 yılında % 4,2 oranında küçülmüştür. Bunun temel nedeni ekonominin büyük ölçüde dışa açık olması ve ihracatın GSYİH'nin % 75'i seviyelerinde olmasıdır. Zorlaşan kredi imkânları, yabancı sermaye girişindeki azalma ve ekonomideki belirsizlik ortamı yatırımlarda önemli bir düşüş neden olmuştur.

Küresel ekonomide gözlenen nispi iyileşme, ihracatta ve kamu tüketim harcamalarındaki artışla birleşmiş ve 2009'un üçüncü çeyreğinde pozitif büyüme gerçekleşmiştir. Hükümet 2009 yılı GSYİH'nin % 2'sine tekabül eden geçici nitelikli mali teşvik önlemleri almış ve temelde iş sahiplerine destek sağlamayı hedeflemiştir. Bunun yanı sıra özellikle sağlık sistemine yapılan transferler kamu harcamalarını da beklenenin üzerinde artırmıştır. Çek Merkez Bankası gösterge faiz oranlarını 2008 yılı ortalarındaki % 3,75 düzeyinden Şubat 2010'da % 1 düzeyine indirmiştir. Bankacılık sektörü ise ihtiyatlı düzenlemeler ve sağlam mevduat altyapısı sayesinde kriz döneminde istikrarlı bir görüntü sergilemiş olup, sektörün karmaşık finansal ürünleri ve döviz kredilerini içermeyişi de bu duruma katkı sağlamıştır. Dünya ticaretindeki olumlu gelişmeler ve 2008'in ikinci yarısında Euro karşısında % 20 değer kaybeden Çek Koronası da (sonrasında tekrar %15 değerlenmekle birlikte) ekonomik toparlanmaya yardım etmiştir.

Grafik II.3.1: Çek Cumhuriyeti - GSYİH büyümesi ve katkıları

Tedrici büyüme bekleniyor

Önümüzdeki dönemde ekonomide tedrici bir büyüme öngörülmektedir. Bir taraftan artan dış talebin ihracatı destekleyerek stoklardaki düşüşü yavaşlatması beklenirken,

diğer taraftan özel tüketim ve yatırımların 2010 yılının ilk yarısında zayıf kalmaya devam edeceği tahmin edilmektedir. Özel tüketim düzeyi, ücretlerdeki yavaş artış, işsizlik ve dolaylı vergilerin artırılmasından olumsuz yönde etkilenmekte olup, düşük kapasite kullanım oranları, süregelen belirsizlikler ve kredi imkânlarındaki zorluklar nedeniyle yatırımların sınırlı düzeyde kalacağı tahmin edilmektedir. Bu çerçevede iç talebin ancak 2011 yılından itibaren büyümeye katkı sağlayacağı ve ekonominin 2010 yılında % 1,6, 2011 yılında ise % 2,4 oranında büyüyeceği öngörülmektedir.

Dış pazarlardaki toparlanmanın beklenenden daha iyi olması durumunda ihracatın tahminlerin ötesinde artabilecektir. Bununla birlikte iş gücü piyasasındaki ücret ayarlamalarının neticesinde hanehalklarının tasarrufa yönelmesi durumunda özel tüketimde beklenen artış gerçekleşmeyebilecektir.

İstihdamda geciken toparlanma

Ekonomik aktivitedeki azalma neticesinde 2008 yılında % 4,4 olan işsizlik oranı 2009 yılında % 6,7'ye yükselmiştir. Sosyal güvenlik katkı paylarının azaltılması ve kısa dönemli çalışmanın özendirilmesi gibi krizin işgücü piyasası üzerindeki etkilerinin bertaraf edilmesine yönelik alınan tedbirlere rağmen 2010 yılında da işsizliğin artmaya devam etmesi beklenmektedir. İşsiz kalma riski bireyleri tedbir amacıyla tasarruf yapmaya yöneltmektedir. Coğrafi ve mesleki niteliklerdeki uyumsuzluklar ve düşük bölgeler arası iş gücü hareketliliği iş gücü piyasasında yapısal sorunlara yol açmakta olup, kriz sonrası dönemde bu sorunlarla mücadele için aktif iş gücü piyasası politikaları geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Enflasyon 2010'da vergi artışlarından etkilenecek

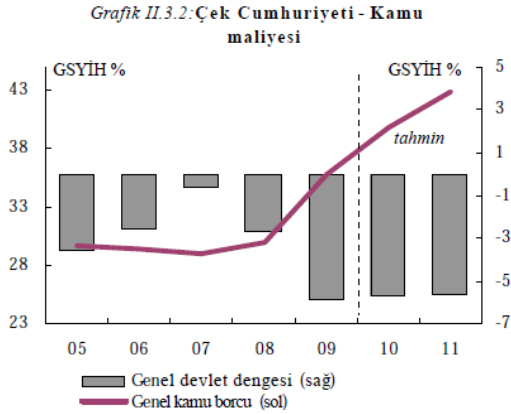
2008 yılında yaşanan ani artışın ardından enflasyon 2009 yılında önemli ölçüde azalarak % 0,5'e gerilemiştir. Düşük emtia fiyatları, dolaylı vergilerde geçmiş dönemde yapılan düzenlemelerin etkisinin geçmesi ve ekonomik durgunluk çekirdek enflasyondaki düşüşün temel nedenleridir. 2010 yılında ise KDV ve ÖTV oranlarında yapılan artışlar nedeniyle enflasyonun artması ve ekonomik büyüme ile birlikte 2011 yılında ortalama % 1,3 olması beklenmektedir. Para biriminin değerlendirilmesi ve ücretlerdeki düşük artış enflasyon artışının sınırlı kalmasını sağlayabilecektir. İş gücü birim maliyetleri düşük verimlilik nedeniyle 2009 yılında yüksek seyretse de, 2010-11 döneminde ekonomik düzelleme ve ücret artışlarındaki sınırlamalar bu durumu tersine çevirebilecektir.

Önümüzdeki dönemde yüksek verimlilik ve düşük iş gücü birim maliyetlerinin rekabet edebilirliği olumlu etkilemesi beklenmektedir. Kriz döneminde ekonominin dışa açıklığı ve başta otomotiv sektörü olmak üzere sanayi üretimindeki uzmanlaşma ekonomiyi ciddi baskı altında tutmuştur. Kriz

sonrasında gelişen piyasalardaki talebin desteklediği ekonomik toparlanma döneminde, sermaye-yoğun mallardaki yüksek rekabet gücü ve nispeten düşük iş gücü maliyetlerinin de katkısıyla Çek ekonomisi dış piyasalardaki payını kademeli olarak arttırabilecektir. Bununla birlikte, krizle mücadele önlemleri çerçevesinde çeşitli ülkeler tarafından sağlanmakta olan hurda araç teşviklerinin önümüzdeki dönemde sona erdirilecek olması ihracatının büyük bir kısmı otomotiv sanayi ürünlerinden oluşan Çek ekonomisinin büyüme performansını olumsuz yönde etkileyebilecektir.

Kamu finansmanında bozulma

2008 yılında GSYİH'nın % 2,7'si düzeyinde olan bütçe açığı 2009 yılında % 5,9'a yükselmiş olup, kamu maliyesindeki istikrarsızlık kısa ve orta vadede Çek ekonomisinin önemli bir sorununu teşkil etmektedir. Kriz öncesi dönemde yaşanan hızlı büyüme ekonomideki kamu finansmanına ilişkin yapısal sorunu gizlemiştir. 2009 yılında yaşanan bütçe açığı artışının yaklaşık yarısı krizle mücadele amacıyla alınan teşvik önlemlerinden kaynaklanmaktadır.

Özellikle kurumlar vergisi ve sosyal katkı paylarındaki azalmadan dolayı 2007-2009 döneminde bütçe gelirleri GSYİH'nın % 40,3'üne gerilemiştir. Aynı dönemde giderler kamu harcamaları ve sosyal transferlerdeki ani yükseliş nedeniyle 4 puan artarak GSYİH'nın % 46'sına çıkmıştır. Finans sektöründe ise, diğer AB ülkelerinin aksine, kamu kaynakları kullanılarak herhangi bir kurtarma gerçekleştirilmesine gerek duyulmamıştır. Yakın gelecekte söz konusu sektör kamu açıkları ve borç stoğunu olumsuz yönde etkileyecek bir risk unsuru içermemektedir.

Yükselen kamu açıkları ve kamu borç maliyetindeki artış nedeniyle Hükümet uygulamakta olduğu mali teşvik paketini 2009 yılı sonunda kaldırmış ve 2010 yılından itibaren kamu maliyesinde iyileşme sağlanmasına yönelik çabalar yoğunlaştırılmıştır. Bu çerçevede dolaylı vergiler ve sosyal katkı payları artırılmış olup, bahse konu tedbirler neticesinde bütçe gelirlerinin 1.5 puandan fazla artacağı beklenmektedir. Bütçe açığının GSYİH'ye oranının 2010 yılında % 5,7'ye gerileyeceği, toplam kamu borcunun GSYİH'ye oranının ise % 40'lar düzeyine yükseleceği tahmin edilmektedir.

Önümüzdeki dönemde mali dengesizliklerin düzelmesi ekonomideki toparlanmanın hızına ve kamu maliyesinde sağlanacak iyileşmeye bağlı olacaktır. Zayıf iç talep ve istihdam nedeniyle gelir vergisi ve sosyal katkıların 2011 yılında da kriz öncesi seviyelerinin altında kalmaya devam etmesi beklenmektedir. İzlenen politikalarda bir değişiklik olmayacağı varsayımıyla, 2011 yılında bütçe açığının GSYİH'nın % 5,7'si düzeyinde kalacağı, borç oranının GSYİH'ye oranının ise % 43,5 yükseleceği tahmin edilmektedir.

Tablo II.3.1.
Tahmine ilişkin temel göstergeler - ÇEK
CUMHURİYETİ

	2008		Yıllık yüzde değişim							
	milyar CZK	Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	3689	100		2,4	6,8	6,1	2,5	-4,2	1,6	2,4
Özel tüketim	1834	49,7		3,7	5,1	4,9	3,6	-0,2	-0,8	1,6
Kamu tüketimi	753,2	20,4		1	1,2	0,7	1	4,4	0,4	1,4
Brüt sabit sermaye formasyonu	883,2	23,9		4,7	6	10,8	-1,5	-8,3	-1,1	2,7
ekipman için	380	10,3		8,5	8,4	16,9	-0,6	-20,8	-4,6	4
İhracat (mal ve hizmet)	2844	77,1	10,1	15,8	15	6	-10,2	6,5	6,1	
İthalat (mal ve hizmet)	2676	72,5	13,1	14,3	14,3	4,7	-10,2	5,3	5,7	
GSMG	3426	92,9	-	6,3	3,9	2,3	-3	2,1	2,4	
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)				3,4	4,3	5,2	1,5	-1,2	-0,6	1,7
(Stoklar)				0,2	1	-0,2	-0,4	-2,6	1,1	0,1
(Net ihracat)				-1,2	1,5	1,1	1,3	-0,5	1,1	0,6
İstihdam				-	1,9	2,7	1,2	-1,2	-1,9	0,4
İşsizlik oranı (a)				-	7,2	5,3	4,4	6,7	8,3	8
Çalışan başına ücret ödemeleri				-	5,9	6,3	6,3	-0,8	2,3	3,7
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)				-	1,1	2,9	5,1	2,4	-1,2	1,6
Reel işgücü maliyeti				-	0	-0,5	3,2	-0,3	-1,3	0,9
Hanehalkı tasarruf oranı (b)				-	-	10,7	10,2	8,9	10,8	10,5
GSYİH deflatörü				7,3	1,1	3,4	1,8	2,7	0,1	0,6
TÜFE				-	2,1	3	6,3	0,6	1	1,3
Mallar için dış ticaret haddi				-	-1,7	1,2	-2,3	3	-1,1	-0,8
Ticaret dengesi (c)				-4,1	2	3,4	2,7	5	5,4	5,4
Cari işlemler dengesi (c)				-3,6	-2,1	-2,6	-3,4	-1	-0,3	-1,5
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)				-3,9	-1,7	-1,9	-2,4	0,8	1,3	-0,2
Genel bütçe dengesi (c)				-	-2,6	-0,7	-2,7	-5,9	-5,7	-5,7
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)				-	-4	-2,9	-4,5	-5,1	-4,7	-4,8
Yapısal bütçe dengesi (c)				-	-3,9	-2,9	-4,5	-5,4	-4,9	-4,9
Brüt kamu borcu (c)				-	29,4	29	30	35,4	39,8	43,5

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.4. DANİMARKA

Dış talep toparlanmayı sağlıyor

Ekonomik daralma bitmek üzere

2008 yılı ortasından itibaren dört çeyrek üst üste çok uzun zamandan beri görülmemiş bir şekilde ekonomik daralma yaşayan Danimarka ekonomisi, 2009 yılının ikinci yarısında toparlanmasına rağmen, yılı % 4,9 oranında küçülerek kapamıştır.

Ekonomideki sıkıntılar küresel krizden önce yerel faktörler nedeniyle başlamış olup, konut fiyatlarında oluşan balon ve sıkı işgücü piyasası koşulları bu faktörlerin en önemlileridir. Vergi indirimleri, düşen faizler ve başlangıçta istikrarlı olan istihdam neticesinde harcanabilir gelirden oluşan artışa rağmen, düşen konut fiyatları ve sıkıntılı ekonomik gidişat tüketicileri tasarrufa yöneltmiş ve özel tüketim oldukça daralmıştır.

Hükümetin aldığı tedbirlerle birlikte ekonomik ve mali belirsizlikler 2009 yılında hafiflemeye başlamıştır. Dünya ticaretindeki gelişmeler ülkenin ihracat ve ithalatındaki düşüşü durdurmuş ve özel tüketim de 2009 yılının üçüncü çeyreğinden itibaren artmaya başlamıştır. İşsizlikteki artış 2009 yılında devam etmiş olmakla birlikte, yılsonuna doğru hızı yavaşlamıştır.

Krizin başlangıç dönemindeki güçlü kamu finansmanı pozisyonu sayesinde Danimarka Hükümeti tarafından krizle mücadelede yönelik olarak kapsamlı mali tedbirler alınabilmiştir. 2009 yılında devreye giren vergi indirimleri ve 2010 yılından itibaren hayata geçirilen ve temel olarak istihdam üzerindeki vergi yükünün hafifletilmesini amaçlayan vergi reformu bahse konu tedbirler arasında yer almaktadır. Bunlara ek olarak kamu harcamaları ve altyapı yatırımlarına hız verilmiş, mali sektöre destek niteliğinde iki banka-kurtarma paketi yürürlüğe sokularak garanti, likidite ve sermaye desteği sağlanmıştır. Üçüncü bir banka-kurtarma paketi 2010 Mart'ında kabul edilerek batan finansal kuruluşların hızlı ve etkin tasfiyesine yönelik mevzuat değiştirilmiştir.

Danimarka'nın Euro'ya sabitlenen döviz kuru kriz süresinde istikrarlı kalmasına rağmen, 2008 yılı sonunda Merkez Bankası'nın müdahale ederek faiz oranlarını ciddi biçimde yükseltmesi gerekmiştir. Bu müdahaleyi takiben faiz oranları tekrar düşmüş ve Euro bölgesi değerlerine yaklaşmıştır.

Ekonomideki ciddi oranlı daralma ve genişleyici mali politikalar nedeniyle kamu finansmanı ciddi biçimde bozulmuş ve 2008 yılında GSYİH'nin % 3,4'ü oranında fazla veren bütçe 2009 sonunda % 3 açık verir duruma gelmiştir. 2010 yılında bu açığın % 5,5 oranında olması, teşvik uygulamalarının sona ermesi ve vergi reformu programının mali unsurları sayesinde ancak 2011 yılında % 5'in altına inmesi beklenmektedir.

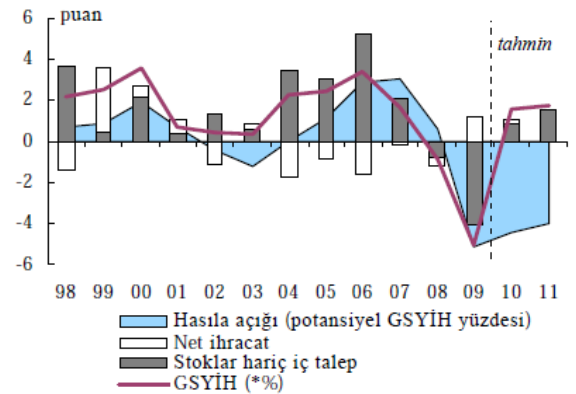
İç talep devreye giriyor

2009 yılının ikinci yarısında yaşanan ılımlı büyümenin 2010-2011 döneminde de temelde iç talep sayesinde devam edeceği tahmin edilmektedir. Tüketici güven göstergelerindeki iyileşmeler özel tüketimin artacağını işaret etmekte olup, 2010 yılında da sürecek olan büyük ölçekli kamu harcamalarının ve stok artışlarının 2010-2011 yıllarında büyümeye destek sağlaması beklenmektedir. Net ihracatın büyümeye etkisinin ise nötr olması beklenmektedir.

2010-2011 döneminde ekonomik büyümenin ana unsur olacak olan özel tüketimin dayandığı tüketici güveninin; düşük faiz oranları, istikrara kavuşan konut fiyatları, artan harcanabilir gelir ve diğer ülkelerdeki toparlanmadan kaynaklanmakta olduğu düşünülmektedir.

2009-2010 dönemindeki büyük ölçekli kamu yatırım yatırımlarından bazıları 2011'e sarksa da ekonomi üzerindeki etkisinin daha az olması beklenmektedir.

Grafik II.4.1: Danimarka - Hasıla açığı, GSYİH büyümesi ve katkılar

Azalan iç talep, artan birim işgücü maliyetleri, düşen karlılık ve ekonomik belirsizlik nedeniyle 2007 itibarıyla özellikle inşaat sektöründe duran yatırımlar, 2010 yılında da düşmeye devam edecek ve söz konusu sektörde toparlanma ancak 2011 yılında başlayacaktır.

Dış ekonomik koşullardaki iyileşmeyle birlikte ihracatın 2010 yılında toparlanması, 2011 yılında ise artmaya başlaması beklenmektedir. Ekonomik kriz Danimarkalı üreticilerin tedarik zincirleri gözden geçirmesini gerektirmiştir. Danimarka, ilaç sanayi, tarım ve enerji teknolojisi gibi konjonktürel dalgalanmalardan daha az etkilenen bir ihracat yelpazesine sahip olsa da, geçtiğimiz on yılda azalan rekabet gücü nedeniyle önümüzdeki dönemde piyasa kaybına uğrayacağı tahmin edilmektedir.

2010 yılı süresince artmaya devam ederek, yıl sonunda zirve yapması öngörülen işsizlikteki artışın, ülkedeki işgücü piyasasının esnekliği ve aktif işgücü politikaları sayesinde uzun dönemde sınırlanacağı ve kalıcı bir sorun haline gelmeyeceği

tahmin edilmektedir. Ancak, nüfusun yaşlanması ile 2010 yılından itibaren çalışabilir nüfusun azalacağı öngörülmekte olup, kriz neticesinde daha fazla insanın işsiz kalmaktansa emekli olmayı veya eğitime yönelmeyi tercih edeceği düşünülmektedir.

Artan işsizlikle birlikte 2009'da azalan ücret artışı trendinin 2010-2011 döneminde de devam etmesi beklenmektedir.

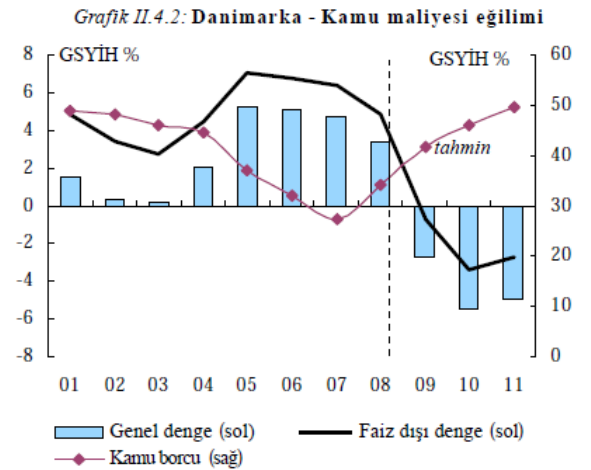
Yeni kabul edilen vergi reformuyla artan ürün vergileri ve yükselen petrol fiyatları, 2010 yılında % 2,3'e yükselmesi beklenen enflasyonun ardındaki temel nedenleri oluşturmaktadır. 2011 yılında ise ekonomideki toparlanmaya paralel olarak, kar marjlarındaki kısmi artış ve azalan baz etkisi neticesinde, enflasyonun %1,5'e düşmesi beklenmektedir.

Ekonomiye ilişkin beklentileri olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilecek bazı riskler bulunmaktadır. İhracatçıların özellikle Doğu Asya ve Güney Amerika pazarlarında başarılı olması durumunda ihracat rakamları öngörülenden hızlı artabilecektir. İşsizliğin sınırlı kalması ve konut piyasasındaki istikrar da tüketici güvenini ve özel tüketimi beklenenden daha fazla artırabilir. Ancak küresel piyasalarda yeniden baş gösterecek belirsizlikler, beklenenden yüksek bir işsizlik sorunu ve konut piyasasındaki durgunluk özel tüketimde öngörülen artışın gerçekleşmemesine veya ertelenmesine neden olabilecektir.

Kamu finansmanı baskı altında

Küresel kriz öncesinde devreye sokulan mali istikrarın güçlendirilmesine yönelik önlemler ve yapısal reformlar, kriz döneminde ekonominin desteklenmesine yönelik mali tedbirler alma ve finansal sektörde istikrar programlarını uygulama açısından manevra alanı yaratmıştır.

2010 yılında GSYİH'nın % 5'ine çıkması beklenen bütçe açığının gerisinde, otomatik dengeleyiciler, 2010 bütçesinde yer alan yatırımlar gibi destek önlemleri ve vergi reformuyla getirilen vergi indirimleri gibi etkenler bulunmaktadır. Ekonomik toparlanmayla birlikte 2011 yılında normalin ötesine geçen kamu yatırım harcamalarının azaltılması kararlaştırılmıştır. Bu süreçte vergi reformundaki bazı mali unsurların da devreye girmesi ve artan özel tüketimle birlikte dolaylı vergi gelirlerinin yükselmesi beklenmektedir. Bununla birlikte, bütçe açığının 2011 yılında yine de % 5'ler düzeyinde kalacağı ve toplam borçların GSYİH'ye oranının % 49'a yükseleceği öngörülmektedir.

Önümüzdeki dönemde Danimarka'nın karşılaştığı temel sorun, mali istikrarın tesisine yönelik önlemler ile ekonomik büyüme için atılan adımlar arasında dengeyi sağlayabilmektir. 2010 yılında genişlemeci maliye politikalarının devam ettirilmesi, 2011 yılında ise mali istikrarın tesisine yönelik çabaların yoğunlaştırılması beklenmektedir.

Tablo II.4.1.

Tahmine ilişkin temel göstergeler - DANİMARKA

	2008		Yıllık yüzde değişim							
	milyar DDK	Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	1737,4		100	2,2	3,4	1,7	-0,9	-4,9	1,6	1,8
Özel tüketim	845,5		48,7	2	3,6	2,4	-0,2	-4,6	2,1	2,6
Kamu tüketimi	463,8		26,7	2,1	2,8	1,3	1,6	2,5	1	0,6
Brüt sabit sermaye formasyonu	362,4		20,9	3,9	14,3	2,8	-4,8	-12	-3,7	1,7
ekipman için	129,8		7,5	3,5	19,1	3	-4,3	-12,5	-4	2,3
İhracat (mal ve hizmet)	955,9		55	4,8	9	2,2	2,4	-10,3	4,8	5,2
İthalat (mal ve hizmet)	909,2		52,3	5,8	13,4	2,6	3,3	-13,2	4,9	5,8
GSMG	1771,4		102	2,5	3,9	0,9	-0,5	-4	1,8	1,8
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)				2,3	5,2	2,1	-0,8	-4,1	0,6	1,8
(Stoklar)				0,1	-0,3	-0,3	0,3	-2	0,8	0,1
(Net ihracat)				-0,2	-1,5	-0,1	-0,4	1,2	0,1	-0,1
İstihdam				0,4	2,1	2,9	1,4	-3,6	-1,9	-0,1
İşsizlik oranı (a)				6	3,9	3,8	3,3	6	6,9	6,5
Çalışan başına ücret ödemeleri				3,5	3,5	3,7	4,1	3,7	1,8	1,8
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)				1,6	2,2	4,9	6,5	5,1	-1,7	-0,1
Reel işgücü maliyeti				-0,3	0,1	2,9	2,8	4,7	-2,8	-1,7
Hanehalkı tasarruf oranı (b)				-	-	4,8	5,5	9	10,8	9,6
GSYİH deflatörü				1,9	2,1	1,9	3,6	0,4	1,1	1,6
TÜFE				1,9	1,9	1,7	3,6	1,1	2,3	1,5
Mallar için dış ticaret haddi				1	0,7	-0,9	0,3	3,7	-0,5	0
Ticaret dengesi (c)				3,9	1,1	0,1	-0,2	2,1	2,4	2,3
Cari işlemler dengesi (c)				2	3	1,5	2,2	4	3,9	3,7
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)				2,1	3	1,5	2,2	4	4,2	3,9
Genel bütçe dengesi (c)				0	5,2	4,8	3,4	-2,7	-5,5	-4,9
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)				0	3,5	3,1	3,3	0,6	-3	-3,1
Yapısal bütçe dengesi (c)				-	3,5	3,1	3,3	0,6	-2,7	-3,1
Brüt kamu borcu (c)				59	32,1	27,4	34,2	41,6	46	49,5

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.5. ALMANYA

İç talep sonunda toparlanmayı sağlıyor

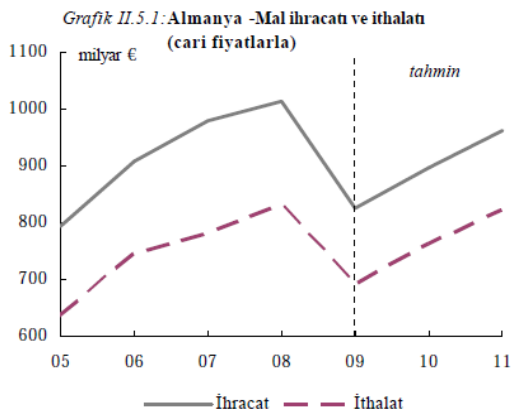
Hızlı sıçramadan sonra toparlanma yavaşladı

Küresel kriz neticesinde 2008 yılının sonu ve 2009 yılının başlarında ciddi ölçüde yavaşlayan Alman ekonomisi, uygulanan genişleyici para ve maliye politikaları, stok oluşumundaki artış ve artan ihracatın etkisiyle 2009 yılının ikinci ve üçüncü çeyreklerinde toparlanma sürecine girmiştir. Bununla birlikte hurda araç teşviki uygulamasının bitmesinin ardından, 2009 sonuna doğru iç talep ciddi ölçüde azalmış, kapasite kullanım oranları düşmüş ve yatırımlar durma noktasına gelmiş olup, bu durum ekonomideki toparlanmayı yavaşlatmıştır. Tüm bu gelişmelere rağmen ekonomik altyapının güçlü olması, sanayinin yüksek rekabet gücü ve işgücü piyasasına ilişkin reformların ekonomideki toparlanma sürecini önemli ölçüde destekleyeceğini söylemek mümkündür.

İhracatın ardından iç talep...

Global krizin etkilerinin azalmasıyla birlikte 2009 yılının sonlarına doğru Çin ve diğer Asya ülkeleri kaynaklı talebin artışı ile dünya ticaret hacminde oluşan iyileşme, kriz döneminde ciddi şekilde gerileyen Alman ihracat sektörüne olumlu bir hareketlenmeye yol açmıştır. Hali hazırda Almanya'nın geleneksel ticaret ortağı niteliğinde olan ülkeler kaynaklı talepte bir iyileşme oluşmamıştır. Bununla birlikte yüksek düzeyde yatırım ihtiyacı olan gelişmekte olan ekonomilerin sermaye malı ihtiyacının Almanya'nın ihracatı üzerinde olumlu etki yapacağı tahmin edilmektedir.

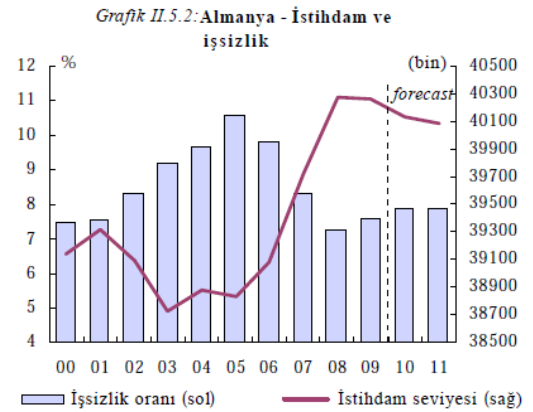
Hurda araç teşvikinin sona ermesinin ardından, özel tüketim harcamaları düşmüş ve bireylerin tasarruf eğilimi yeniden artmaya başlamıştır. Kamu maliyesine ilişkin güvensizlikler ve işgücü piyasasındaki belirsizlikler de tasarruf eğilimini artırmaktadır. Gelir vergisi indirimleri ve artan transfer harcamaları ile nispi olarak istikrarlı bir seyir izleyen istihdam rakamlarının sağlayacağı olumlu katkıya rağmen, 2010 yılında özel tüketim harcamalarının azalması beklenmektedir.

Düşük kapasite kullanım oranları ve finansman imkânlarındaki daralma sebebiyle yatırımların kısıtlı seviyede seyretmesi beklenmekte olup, mali canlandırma paketinin bir parçası olarak 2010 yılında yapılması planlanan altyapı yatırımlarının toplam yatırım büyüklüğüne pozitif katkı sağlaması beklenmektedir.

İşgücü piyasası esnekliğini koruyor

Küresel krizin ekonomide yarattığı olumsuzluklar karşısında Alman işgücü piyasası şaşırtıcı derecede sağlam bir duruş sergilemiş ve 2009 yılında istihdamda çok küçük bir düşüş gerçekleşirken, işsizlik oranında yalnızca % 0,5'lik bir artış gözlemlenmiştir. Çalışma saatlerinde azalma ve kısa süreli istihdamın artması gibi işgücü piyasası esnekliğini artıran unsurların daha fazla devreye girdiği bu dönemde, daha önceden gerçekleştirilmiş olan işgücü piyasası reformu ile ücret ayarlamalarının da bu olumlu tabloya çok önemli katkısı olmuştur. 2010 ve 2011 yılları için kamu ve özel sektörde kısıtlı ücret artışı öngörülmekte olup, bu durum işsizlikteki artışın önlenmesine ilişkin kaygıların sosyal taraflar arasında da yaygın olarak paylaşıldığını göstermektedir. Tüm bu gelişmelere rağmen mevcut ekonomik daralmanın boyutları dikkate alındığında, 2010 ve 2011 yılları için işsizlik oranında küçük bir artış beklenmektedir. İşgücü piyasasına ilişkin altyapının daha da güçlendirilmesi özel tüketimde sürdürülebilir ve kalıcı bir iyileşme sağlanabilmesi açısından da önem taşımaktadır.

İthal mal fiyatlarındaki artışa rağmen enflasyon kontrol altında

Euro'nun Dolar karşısında değer kaybetmesi ve emtia fiyatlarında beklenen kayda değer yükselmenin 2010 yılında ithalat harcamalarında önemli ölçüde artışa neden olması beklenmektedir. Bununla birlikte ekonomideki genel yavaşlama sebebiyle, söz konusu artışın enflasyon üzerinde ani bir baskı yaratacağı düşünülmemekte olup, tüketici fiyatlarının 2010 ve

2011 yılları için sırasıyla % 1,3 ve % 1,5 oranında artması beklenmektedir.

Bankacılık sektöründeki bazı kırılmalara rağmen...

Alman bankacılık sektörünün bir kısmı riskli krediler ve yapılandırılmış finansal ürünlere yapılan yatırımlar nedeniyle sıkıntıya düşmüş ve bu durum bankaların bilançolarına da yansımıştır. Bu gelişmeler neticesinde önümüzdeki dönemde sektöre ilişkin düzenleyici standartların daha da sıklaştırılması gündeme gelebilecektir.

2009 yılının ikinci çeyreğinden itibaren reel sektöre sağlanan kredi hacmi azalmış olup, bankaların sermaye tabanlarında meydana gelebilecek azalma özel sektöre sağlanacak krediler üzerinde baskı oluşturabilecektir. Ancak, bankacılık sektörünün kompozisyonu ve reel sektörde hitap ettikleri kesimler dikkate alındığında, söz konusu baskının daha çok büyük ölçekli firmalar üzerinde oluşabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, GSYİH ve yatırımlardaki eş zamanlı gerileme neticesinde kredi talebinde de bir gerileme yaşanması muhtemel görünmektedir.

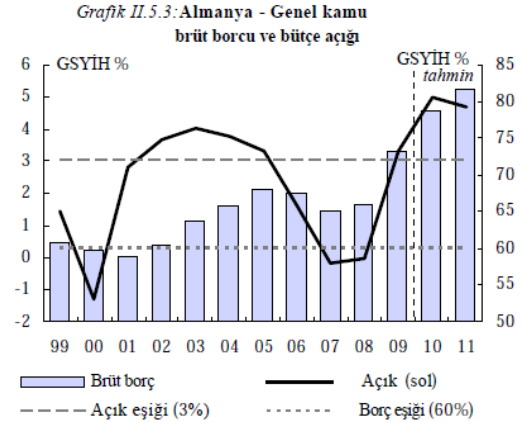
Dış dengesizliklerin düzelmesiyle...

Kriz öncesi dönemde pek çok ülkede artan talep neticesinde yüksek bir performans gösteren Alman ihracat sektörünün dünya ekonomisindeki toparlanma eğilimine rağmen, yakın bir gelecekte eski düzeyini yakalaması pek mümkün gözükmemektedir. Bununla birlikte gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinde yaşanacak olumlu gelişmeler ihracatı destekleyici bir unsur olacaktır. Mevcut koşullar dikkate alındığında, önümüzdeki dönemde Almanya'nın kaynaklarını halihazırda kapasite fazlası bulunan sektörlerden diğer sektörlerle kaydırması gerekebileceği düşünülmektedir.

Kriz bütçeye yük getirdi

Kriz neticesinde azalan gelirler ve artan harcamalar kriz sonrası döneme ilişkin bütçe rakamlarına somut bir şekilde yansımıştır. 2009 yılında genel devlet bütçesi GSYİH'nin % 3,3'ü oranında açık vermiştir. Krizin etkilerinin giderilmesi amacıyla alınan tedbirler ve Avrupa Komisyonu tarafından ortaya konulan ekonomik planda yer alan ilkeler çerçevesinde hayata geçirilen genişleyici uygulamalar açığın temel nedenlerini oluşturmuştur. Bu çerçevede başlatılan bazı

uygulamaların etkilerinin 2010 yılında ortaya çıkması beklenmekte olup, bunun neticesinde 2010 yılında bütçe açığının GSYİH'nin % 5'ine yükselmesi beklenmektedir. Yine, 2010 yılı başında gerçekleştirilen çocuk yardımındaki artış, kurumlar vergisi reformunun bazı kısımlarına getirilen değişiklikler, veraset vergilerindeki indirimler ve otel ve restoranlara ilişkin KDV oranlarındaki ayarlamalar bütçe açığı üzerinde baskı yaratması beklenen uygulamalardır. 2011 yılında alınan tedbirlerin aşamalı olarak sona erdirilmesiyle birlikte bütçe açığının GSYİH'ye oranının % 4,7'ye gerilemesi beklenmekle birlikte, hükümet programında yer alan ancak henüz uygulanmamış tedbirlerin hayata geçirilmesi bu rakamda sapa yaratılabilecektir.

2010'da kamu açığı önemli ölçüde artacak

2009 yılında kamu borcunun GSYİH'ye oranı 7,5 puan artarak % 73,2'e yükselmiş olup, söz konusu rakamın 2011 yılında % 81,5'e çıkacağı tahmin edilmektedir.

2016 yılından itibaren federal hükümet için yapısal bütçe açığını GSYİH'nin % 0,35'i olarak sınırlayan ve eyaletler için de denk bütçeler oluşturulmasını öngören yeni bütçe kuralı uygulaması, kamu maliyesinde ihtiyaç duyulan çapayı oluşturacaktır. Kamu maliyesinin iyileştirilmesi amacıyla atılacak adımların potansiyel büyümeyi etkilememesi önem taşımakta olup, gelecek yıllarda kamu maliyesi açısından bir sorun oluşmaması için kamu harcamalarının kompozisyonunun iyileştirilmesi gerekmektedir.

Tablo II.5.1.

Tahmine ilişkin temel göstergeler - ALMANYA

	2008		Yıllık yüzde değişim							
	milyar Euro	Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	2495,8		100	1,4	3,2	2,5	1,3	-5	1,2	1,6
Özel tüketim	1409,7		56,5	1,3	1,3	-0,3	0,4	0,2	-0,7	0,9
Kamu tüketimi	451,8		18,1	1,3	1	1,7	2,1	3	1,4	0,9
Brüt sabit sermaye formasyonu	474,7		19	0,5	7,8	5	3,1	-8,9	1,2	2,9
ekipman için	201,8		8,1	1,3	11,7	11,3	3,8	-20,5	1,1	4,5
İhracat (mal ve hizmet)	1179,4		47,3	6	13	7,5	2,9	-14,2	6,2	5,5
İthalat (mal ve hizmet)	1023,7		41	5	11,9	4,8	4,3	-8,9	4,6	5,3
GSMG	2537		101,7	1,4	4,1	2,4	0,9	-4,8	1,1	1,6
GSYİH büyümesine katkı (iç talep)				1,2	2,3	1	1,2	-1	0,1	1,3
(Stoklar)				-0,2	-0,2	-0,1	0,5	-0,9	0,3	0
(Net ihracat)				0,4	1,1	1,5	-0,3	-3	0,8	0,3
İstihdam				-0,8	0,2	1,5	1,4	0	-0,3	-0,1
İşsizlik oranı (a)				8,5	9,8	8,4	7,3	7,5	7,8	7,8
Çalışan başına ücret ödemeleri				3,2	1,5	1,1	2	0	0,7	1,1
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)				1	-1,4	0,2	2,2	5,2	-0,9	-0,7
Reel işgücü maliyeti				-0,3	-1,9	-1,7	0,7	3,6	-1,1	-1,5
Hanehalkı tasarruf oranı (b)				-	-	16,8	17,2	17,2	17,7	17,5
GSYİH deflatörü				1,4	0,5	1,9	1,5	1,5	0,2	0,9
TÜFE				-	1,8	2,3	2,8	0,2	1,3	1,5
Mallar için dış ticaret haddi				0,5	-1,8	0,6	-1,1	5,8	-2,5	-0,5
Ticaret dengesi (c)				4	7	8,2	7,3	5,6	5,5	5,6
Cari işlemler dengesi (c)				0,3	6,6	7,9	6,6	5	4,8	4,8
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)				0,3	6,6	7,9	6,6	5	4,8	4,8
Genel bütçe dengesi (c)				-2,7	-1,6	0,2	0	-3,3	-5	-4,7
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)				-2,6	-2,2	-1,2	-1,5	-1,8	-3,6	-3,5
Yapısal bütçe dengesi (c)				-	-2,2	-1,2	-1,1	-1,7	-3,6	-3,5
Brüt kamu borcu (c)				57,7	67,6	65	66	73,2	78,8	81,6

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.6. ESTONYA

Ekonomiyi yeniden dengelemek

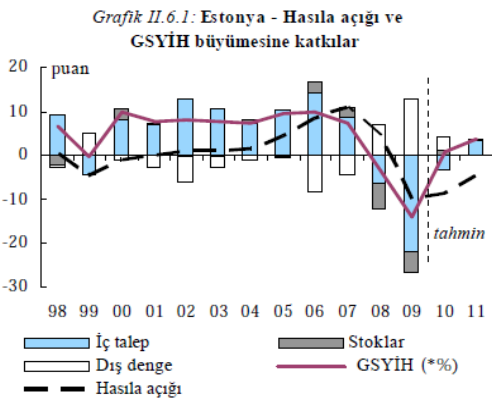
2009'da hızlı bir değişim yaşandı

Uzun süre iç talebe dayalı ve potansiyelin üzerinde büyüme gösteren ekonomi 2009 yılında bir dönüşüm geçirmiştir. Geçmiş dönemlerde aşırı iyimser beklentilerin etkisiyle oluşan AB ekonomilerine hızlı reel yakınsama, düşük faiz oranların etkisiyle desteklenen mali derinleşme ve ekonomideki düşük borçluluk oranı küresel krizin etkisiyle tamamen değişmiş ve beklentiler tersine dönmüştür. Bunun neticesinde ekonomik yapıda ani değişiklikler meydana gelmiştir. Ülke ekonomisinin esnek yapısı sayesinde çok kısa bir süre içerisinde yapısal değişiklikler gerçekleşmiş ve 2009 yılının son çeyreğinde yeniden pozitif büyüme dönemine geçilmiştir.

2009 yılının tamamında ekonomi % 14,1 küçülmüş, % 25 civarında azalan iç talebin de etkisiyle ithalatta önemli ölçüde düşüş yaşanmış ve 2008 yılına kadar yüksek dış ticaret açığı veren ülke 2009'da GSYİH'nın % 7,4'ü kadar ticaret fazlası vermiştir.

Daha esnek bir iş kanunu çıkarılmasına ve etkin kamu istihdam hizmetlerine rağmen 2009 yılında işsizlik oranı % 9,9'a yükselmiştir. Ancak yaratılan iş imkânları sayesinde 2010 yılında bu olumsuz eğilimin sona ermesi beklenmektedir. Geçmiş yıllarda rekabet gücünü zayıflatan ücret artışları tersine dönmüş ve 2009 yılında ücretler ortalama % 3 oranında azalmıştır. Ücretlerdeki azalmanın 2010 yılında da süreceği, 2011 yılında ise küçük de olsa artışlar olabileceği tahmin edilmektedir.

Dünya çapında hızla düşen emtia fiyatları, düşen ücretler ve azalan iç talep gibi nedenlerle tüketici enflasyonunda keskin bir düşüş yaşanmış ve 2009 yılı ortasında eksi enflasyon gerçekleşmiştir.

Rekabet gücü artışı kısa vadeli büyüme beklentisini artırıyor

İç piyasadaki fiyat ve ücret ayarlamaları ekonominin rekabet edebilirliğini artırmıştır. Mevcut iş gücü ve atıl kapasite

ekonominin yüksek esnekliğiyle birleşince kaynakların hızla ticarete elverişli sektörlerle kaydığı görülmüştür. İhracatçılar, Hükümetin çeşitli teşvik programlarından ve özellikle AB Yapısal Fonlarından faydalanırken, bankacılık sektörü sayesinde de ihtiyaç duyulan finansmana erişim devam etmiştir. AB piyasalarına oldukça iyi derecede entegre olan ekonominin küresel ve bölgesel büyümeden erken faydalanması beklenmektedir.

Geleneksel olarak güçlü olan hizmet ihracatı şartıcı bir şekilde krizden fazla etkilenmezken, artan rekabet gücü sayesinde mal ihracatında da pazar paylarında artışlar görülmüştür. İhracat 2010 yılında azalan iç tüketim ve yatırımı dengeleyecek, 2011'de ise büyümeye katkı sağlayacaktır. Bu çerçevede, ekonominin 2010 yılında % 1, 2011 yılında ise artacak iç taleple birlikte % 4 oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir.

Faktör fiyatlarındaki ayarlamaların yavaş bir hızla da olsa 2010'da da sürmesi beklenmektedir. İç piyasadaki fiyat ve ücret artışları negatif kalsa da, dünya genelinde emtia fiyatlarındaki artışlar ve mali konsolidasyon önlemleri nedeniyle dolaylı vergilerin artırılması sonucu tüketici enflasyonu 2010 başlarında pozitif dönmüştür. 2010 sonunda yıllık % 1,25 olması beklenen enflasyonun, 2011 yılında faktör fiyatlarındaki nispi artışla % 2 dolaylarına çıkması beklenmektedir.

Bununla birlikte dış ticaret ortaklarındaki toparlanmanın beklenenden az olması durumunda öngörülen ihracat performansı sergilenemeyebilecek ve artan güven göstergelerine rağmen bankaların kredi vermede isteksiz davranması halinde iç talebin canlandırılması mümkün olmayabilecektir.

Uzun vadede rekabet gücünü daha da artırmak

Faktör fiyatlarında yaşanan ayarlamalar neticesinde kısa dönemde oluşan olumlu gelişmelerin uzun dönemde de sürdürülebilmesi, verimlilik ve katma değerde artış sağlanmasına bağlıdır. Bunun için, başta yeni teçhizat yatırımları olmak üzere, üretimin piyasanın ihtiyaçlarına göre yeniden yapılandırılması için gerekli yatırımları gerçekleştirebilmek için ihtiyaç duyulacak risk sermayesinin mevcudiyeti son derece önemlidir. Bir başka önkoşul da iş gücünün ekonomideki yapısal değişime ayak uydurabilmesidir.

Ticarete elverişli sektörlerde artması beklenen sermaye birikiminin, iç tasarrufların yanısıra dış kaynaklar ile de destekleneceği düşünülmektedir. Kriz sırasında iyi bir performans gösteren bankacılık sektörünün sermaye yapısı ve kredi portföyü sağlam olup, ekonomik büyümenin hızını esasen bu sektörün davranışı etkileyecektir. Zira bir miktar rahatlama görülse de, bankalar halen kredi vermede tereddütlü davranmaktadır. Mali istikrara yönelik başarılı önlemler ve artan rekabet gücü sayesinde ülkeye yönelik yatırımların artmasının

da sermaye birikimini destekleyecek bir başka faktör olacağı düşünülmektedir.

İşsizlik sorununun uzun sürmesi halinde ortaya çıkabilecek nitelik kayıpları, iş bulma ümidini kaybeden kimselerin iş piyasasından çekilmesi ve bunların bir kısmının yurtdışında artan iş imkânları nedeniyle göç etmesi ekonomide oluşabilecek diğer bir risk olarak görülmektedir. Yaşlanan nüfusa rağmen istihdama katılımda bugüne kadar sıkıntı yaşanmaması, daha fazla kişinin ikinci işte çalışmasına ve çalışma yaşının uzamasına bağlanmaktadır.

Maliye politikası krizde bir istikrar faktörü oldu

Kriz sırasında kamunun ekonomik faaliyetler içindeki rolü artmıştır. Kamu harcamaları 2007 yılı sonuna kadar ortalama olarak GSYİH'nin üçte biri düzeyinde olmuştur. 2008 yılında önemli ölçüde daralan özel sektör faaliyetleri, altı yıl üst üste fazla veren bütçenin söz konusu yılda GSYİH'nin % 2,7'si kadar açık vermesine neden olmuştur. 2008 yılında kamu harcamaları GSYİH'nin %3 4,8'inden % 39,9'una yükselmiştir.

Bu gidişatın önünde geçmek için 2009 yılında alınan mali konsolidasyon önlemleri sayesinde, % 14,6 daralan ekonomiye rağmen bütçe açığının GSYİH'ye oranı % 1,7'ye gerilemiştir. Yürürlüğe sokulan üç temel paket içerisinde ücretler ve sosyal yardımlar gibi kamu harcamalarının kısılması, KDV ve tüketim

vergilerinin artırılması, işsizlik sigortası priminin artırılması gibi kalıcı önlemlerin yanı sıra, emeklilik sistemine kamu desteğinin askıya alınması, kamu işletmelerinden alınan kar payının artırılması ve mali olmayan varlıkların satılması gibi bir seferlik ve geçici nitelikli önlemler de yer almıştır. Bu dönemde AB Yapısal Fonlarından artan şekilde faydalanılması da ekonomiye ihtiyacı olan desteği sağlamıştır.

Uygulanan mali istikrar önlemleri ekonomik aktörlerin güveninin tesis edilmesine ve kamu finansman rejiminin orta vadede beklenen düşük gelirlere adapte edilmesine imkan sağlamıştır. 2010 ve 2011 yıllarında bütçe açığının GSYİH'nin % 2,4'ü kadar olması beklenmektedir. Alınan geçici önlemler sayesinde 2010 yılında gelirlerin GSYİH'nin % 43'ü düzeyinde olacağı, ancak 2011 yılında düşmeye başlayacağı tahmin edilmektedir.

2008 ve 2009 yıllarındaki bütçe açıkları önceki senelerin mirası olan mali kaynaklarla finanse edilmiştir. Bu nedenle kamu borç artışı sınırlı kalmış ve 2007 yılındaki GSYİH'nin % 3,8'i seviyesinden 2009 sonunda % 7,2'ye yükselmiştir. 2011 yılında GSYİH'nin % 12'sini aşması beklenen borç oranının yine de tüm AB ülkeleri içinde en düşük borç oranı olacağı tahmin edilmektedir. 2011 yılından itibaren mali kaynakların özelliikle sosyal güvenlik sistemindeki fazlalıklarla birlikte yeniden artmaya başlayacağı öngörülmektedir.

Tablo II.6.1.
Tahmine ilişkin temel göstergeler -
ESTONYA

	2008		Yıllık yüzde değişim							
	milyar EEK	Cari fiyatlar % GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
GSYİH	251,5	100	-	10	7,2	-3,6	-14,1	0,9	3,8	
Özel tüketim	140,6	55,9	-	12,9	9	-4,7	-18,5	-4,4	2,9	
Kamu tüketimi	48,8	19,4	-	3,5	3,7	4,1	-0,5	-0,9	0,1	
Brüt sabit sermaye formasyonu	73,7	29,3	-	18,6	9	-12,1	-34,4	-2,9	8,7	
ekipman için	29,6	11,8	-	27,2	10,1	-2,9	-45,6	-2	12	
İhracat (mal ve hizmet)	190,2	75,6	-	14	0	-0,7	-11,2	6,5	5,9	
İthalat (mal ve hizmet)	200,7	79,8	-	22,9	4,7	-8,7	-26,8	2,4	6	
GSMG	236,3	94	-	8,3	5,2	-2,6	-10,7	-1,1	2,5	
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)			-	14	8,9	-6,6	-22	-3,2	3,4	
(Stoklar)			-	2,8	2,2	-5,7	-4,6	1,1	0	
(Net ihracat)			-	-8,4	-4,4	6,8	12,9	3	0,4	
İstihdam			-2	5,4	0,8	0,2	-9,9	-2,6	1,5	
İşsizlik oranı (a)			-	5,9	4,7	5,5	13,8	15,8	14,6	
Çalışan başına ücret ödemeleri			-	14,2	24,8	9,8	-3	-3,3	1,3	
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)			-	9,4	17,3	14,1	1,7	-6,7	-0,9	
Reel işgücü maliyeti			-	1,7	6,4	6,9	2,3	-5,7	-2,8	
Hanehalkı tasarruf oranı (b)			-	-	-0,5	3	15,7	10,6	8,7	
GSYİH deflatörü			-	7,6	10,2	6,7	-0,6	-1	1,9	
TÜFE			-	4,4	6,7	10,6	0,2	1,3	2	
Mallar için dış ticaret haddi			-	2,7	3,4	-0,7	-7	-1,2	0	
Ticaret dengesi (c)			-	-18,1	-17,8	-11,7	-3,9	-2,7	-2,6	
Cari işlemler dengesi (c)			-	-17,1	-17,9	-9,4	4,6	4,9	3,8	
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)			-	-15	-16,9	-8,2	7,4	7,4	6,2	
Genel bütçe dengesi (c)			-	2,5	2,6	-2,7	-1,7	-2,4	-2,4	
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)			-	0	-0,7	-4,1	1,3	0,2	-0,9	
Yapısal bütçe dengesi (c)			-	-0,9	-1,1	-4,3	-0,6	-2,1	-1,8	
Brüt kamu borcu (c)			-	4,5	3,8	4,6	7,2	9,6	12,4	

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.7. İRLANDA

Toparlanmak için değişim

İç piyasadaki durgunluğun üstüne küresel kriz

Küresel ekonomik ve finansal kriz, İrlanda ekonomisinde iç piyasada zaten başlamış olan durgunluğu resesyona çevirmiştir. Temelde iç talebe dayanan on yıllık bir büyüme döneminin ardından 2006 yılından itibaren konut sektöründe başlayıp diğer sektörler de yansıyan sıkıntılar, ülkenin dış ticaret ortaklarının da küçülmeye başlamasıyla birlikte iyice belirgin bir hal almıştır. Finansal sektörün ülke ekonomisi içerisindeki ağırlığı ve dış kaynaklara duyulan ihtiyaç da küresel krizin etkisini artırmıştır. Ekonomi 2008 yılında % 3, 2009 yılında ise % 7,1 oranında küçülmüş ve artan bütçe açıklarıyla birlikte kamu borcu da kriz öncesi dönemlere göre hızla büyümüştür.

İç talep ciddi ölçüde daralıyor

2010 yılında hızı azalmakla birlikte küçülmenin devam etmesi, 2011 yılında ise büyümenin tekrar başlaması beklenmektedir. 2009 yılında harcanabilir gelirdeki azalma, azalan istihdam ve bir ölçüde de ücretlerdeki azalma tedbir amaçlı tasarrufla büyük artışlara neden olurken, özel tüketimde tarihi bir düşüş görülmüştür. İstihdamdaki kötüye gidiş yavaşladığından ve tüketici güveni artmaya başladığından 2010 yılında özel tüketimin daha az düşmesi beklenmektedir. 2011 yılında harcanabilir gelirin artması ile tüketimin de artışa geçeceği öngörülmektedir. Geçmiş dönemde gerçekleştirilmiş olan aşırı konut yatırımının da, önümüzdeki dönemde tüketim harcamalarını olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

2009 yılında üçte bir oranında azalmış olan toplam sabit sermaye birikiminin, 2010 yılında da beşte bir civarında gerilemesi, 2011 yılında ise bir miktar artması beklenmektedir. İnşaat sektörünün 2010 yılında da küçülmeye devam edeceği ve 2006 yılındaki zirve noktasına göre % 60 oranında daralacağı tahmin edilmektedir. Makine ve teçhizat yatırımları durağan talep nedeniyle oldukça azalmış olup, olumlu beklentiler doğrultusunda büyümeye başlayacaktır. Mevcut mali istikrar önlemleri nedeniyle kamu yatırımları düşmeye devam edecektir.

Kimya ve ilaç sanayi sektörlerinin iyi performansı sayesinde 2009 yılında İrlanda'nın ihracatı diğer AB ülkelerine göre krizden daha az etkilenmiştir. İç talepteki büyük düşüş ithalatı da oldukça etkilemiş ve dış ticaret GSYİH'ya net pozitif etki etmiştir. İç piyasadaki faktör fiyatı ayarlamaları sonucu yeniden güçlenen rekabet edebilirlik, ABD Doları karşısındaki döviz kuru avantajı ve dünya piyasalarındaki toparlanma sayesinde 2010 yılında ihracatın yeniden büyümesi ve 2011 yılında hız kazanması beklenmekte olup, ithalatın daha geç büyümesiyle birlikte önümüzdeki dönemde cari açığa daralma beklenmektedir.

Bu tahminlere ilişkin olumlu ve olumsuz riskler bulunmaktadır. Ticaret ortaklarının beklenen toparlanmayı göstermemesi ihracatı olumsuz etkileyebileceken, Euro'nun daha fazla değer kaybetmesi tersi etki yapacaktır. Uygulanan mali tedbirlerin iç talep üzerinde olumsuz etki yapması muhtemeldir. Finans sektöründeki bilanço düzenlemelerinin daha da yoğunlaşması durumunda kısıtlanacak olan kredi imkânlarının reel ekonomi üzerinde olumsuz etkisi olacaktır.

İstihdam önemli ölçüde azalıyor ve göç tersine dönüyor

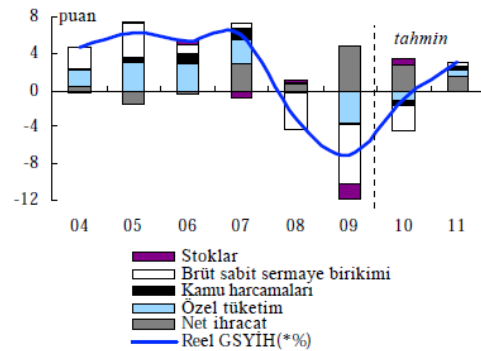
Ekonomik büyümenin hızı, iç piyasada üretimin inşaat sektöründen daha verimli alanlara kayması, rekabet gücünün artması, hanehalklarıyla işletmelerin bilançolarındaki düzelmeler ve kamu finansmanındaki iyileşmeye bağlıdır.

Ülkedeki istihdamın % 13'ünü barındıran inşaat sektöründeki ve ekonominin genelindeki olumsuzluklar işsizliği tetiklemiştir. Son on yıldır net göç alan bir ülke olan İrlanda tahmin döneminde net göç veren konuma gelecektir. 2010 yılında işsizliğin artmaya devam ederek % 13,4 seviyesine yükseleceği hesaplanmaktadır. 2011 yılında ise beklenen pozitif büyüme performansına rağmen iç talebin sınırlı kalması ve ana ihracat sektörlerinin sermaye yoğun olması nedeniyle, istihdamdaki büyümenin çok sınırlı kalacağı tahmin edilmektedir.

Faktör fiyatlarındaki gerileme rekabet gücünü artırabilir

Geçmiş yıllarda yüksek birim işgücü maliyetlerine ve AB'nin en yüksek genel fiyat düzeyine sahip ülkelerden olan İrlanda'da bu unsurlarda geriye gidiş gözlemlenmektedir. Tüketici fiyatlarındaki artış 2009 yılında % - 1,7 olurken, 2010 yılında da negatif kalmaya devam edecek ve ancak 2011 yılında hafifçe pozitif olacaktır. Kamudaki ücret düşüşlerini 2009 yılında özel sektör takip etmiş olup, bu eğilim 2010 yılında da sürecektir. Bu gelişmelerin neticesinde, artacak rekabet gücünün yanı sıra, sürdürülen işçi çıkarmalarıyla birlikte verimlilik göstergelerinde de artış beklenmektedir.

Grafik II.7.1: İrlanda - GSYİH büyümesi ve katkılar

Bilanço düzeltmeleri önümüzdeki birkaç yıl iç talebi etkilemeye devam edecektir. Hanehalkları ihtiyati tasarrufu 2009 yılındaki büyük artıştan sonra artan güvenle birlikte önümüzdeki dönemde bir miktar azalacaktır. İşletmelerin yatırım kredisi talebinin önümüzdeki süreçte sınırlı kalması beklenmektedir. Hükümetin finansal sektöre sağladığı destekleri uygun bir yeniden yapılanma sürecine yönelik olması önem arz etmektedir. Ticari bankacılığın yeniden canlandırılması için, mevcut garantiler ve sermaye takviyelerine ek olarak bankalardan sorunlu varlıkları satın alan bir "kötü banka" – Ulusal Varlık Yönetim Ajansı (NAMA) – kurulmuştur.

Mali istikrara yönelik tedbirler sayesinde bütçe açığı büyük ölçüde kontrol altında

2008 yılı ortasından itibaren alınan önlemlere rağmen bütçe açığı 2009 yılında GSYİH'nin % 14,3'üne ulaşmıştır. Vergi gelirlerini artırıcı önlemlere rağmen, vergi gelirleri GSYİH'dan daha hızlı azalmaktadır. Artan sosyal harcamalar ve borç çevrim maliyetleri göz önüne alındığında, harcama kalemlerini gelirlere uyarlamak biraz zaman alacaktır. Bir seferlik önlemleri

de içeren bir dizi adımla 2010 yılında bütçe açığının GSYİH'nin % 11,7'sine düşmesi, 2011 yılında ise % 12'nin biraz üzerine çıkması beklenmektedir.

İstihdam ve tüketim harcamalarındaki sınırlı artış nedeniyle, vergi gelirlerinin çok az artabileceği öngörülmekte olup, kamu harcamalarının daha da kısılacağı dikkate alındığında harcamalardaki artışın da sınırlı kalacağı düşünülmektedir.

Yüksek faiz dışı açıklar, artan faiz harcamaları ve 2010 yılına kadar küçülen GSYİH neticesinde, 2011 yılı itibarıyla kamu borcunun GSYİH'ye oranının % 87'ye yükselmesi beklenmektedir.

NAMA tarafından piyasaya sürülecek bonolar kamu borcu olarak değerlendirilmemekte, ancak bunların önemli bölümüne devlet garantisi verilmektedir. Bunun yanı sıra bazı bankalara kamu kaynaklarından ek sermaye desteği gerekebileceği açıklanmıştır. Tüm bu hususlara ilişkin ayrıntılar bilinmediğinden yukarıdaki tahminlerde dikkate alınmamıştır.

Tablo II.7.1.
Tahmine ilişkin temel göstergeler - İRLANDA

	2008		Yıllık yüzde değişim							
	milyar Euro	Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	181,8	100		6,9	5,4	6	-3	-7,1	-0,9	3
Özel tüketim	91	50,1		5,4	6,5	5,6	-0,7	-7,2	-2,4	1,4
Kamu tüketimi	33,1	18,2		4,7	6,3	7,7	1,5	-1,3	-2,7	2
Brüt sabit sermaye formasyonu	39,5	21,7		8,6	3,9	2,4	-15,5	-29,7	-17,6	4,2
ekipman için	8,6	4,7		9,4	1,9	23,4	-11,1	-25	-4,9	6,5
İhracat (mal ve hizmet)	151,9	83,5		12,3	5,1	8,6	-1	-2,3	2	4,3
İthalat (mal ve hizmet)	133	73,2		11,5	6,5	5,6	-2,1	-9,3	-1,3	3,5
GSMG	155,9	85,7		6,4	6,9	4,3	-2,9	-11,9	-2,8	2,4
GSYİH büyümesine katkı (iç talep)				5,3	5	4,4	-4,1	-10,4	-4,4	1,6
(Stoklar)				0	0,4	-0,8	0,2	-1,6	0,7	0
(Net ihracat)				1,9	-0,4	2,9	0,7	4,9	2,8	1,4
İstihdam				3,7	4,3	3,7	-1,1	-8,2	-3,5	0,4
İşsizlik oranı (a)				8,5	4,5	4,6	6,3	11,9	13,8	13,4
Çalışan başına ücret ödemeleri				5,3	4,5	4,5	3,9	-1,6	-2,5	0,8
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)				2,2	3,5	2,2	5,9	-2,7	-5	-1,7
Reel işgücü maliyeti				-1,5	0	0,9	7,2	0,5	-3,4	-2,5
Hanehalkı tasarruf oranı (b)				-	-	8,2	10	12,1	11,1	10,9
GSYİH deflatörü				3,7	3,5	1,3	-1,2	-3,2	-1,7	0,8
TÜFE				-	2,7	2,9	3,1	-1,7	-1,3	0,8
Mallar için dış ticaret haddi				-0,2	-1,1	-6,5	-2,8	0,8	-0,2	-0,2
Ticaret dengesi (c)				20,8	14,2	10,4	13,1	20	23,1	23,6
Cari işlemler dengesi (c)				0,9	-4,1	-5,3	-5,2	-2,9	-0,9	-0,6
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)				1,7	-4	-5,3	-5,2	-2,8	-0,9	-0,6
Genel bütçe dengesi (c)				0,5	3	0,1	-7,3	-14,3	-11,7	-12,1
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)				0,4	2,1	-1,6	-7	-11,4	-8,7	-10,2
Yapısal bütçe dengesi (c)				-	2,1	-1,6	-7	-9,4	-9,3	-10,2
Brüt kamu borcu (c)				56,4	24,9	25	43,9	64	77,3	87,3

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.8. YUNANİSTAN

Zorlu ama kaçınılmaz ayarlama

Toparlanma için politika belirlemek şart 1

Ekonomide 2009 yılında gerçekleşen % 2 oranındaki daralmanın 2010 yılına da taşan bir etkisi olacaktır. Önümüzdeki dönemde ekonomik faaliyetlerin, azalan tüketici güveni, kötüleşen iş ortamı, finansal piyasalardaki gelişmeler ve kısıtlayıcı mali politikalar nedeniyle daha da gerilemesi beklenmektedir.

Yıllardır sürdürülen genişlemeci maliye politikaları mali ve makroekonomik dengesizlikleri de beraberinde getirmiştir. Bu doğrultuda mali istikrarın tesisi için Yunanistan tarafından alınan önlemlerin 2010 yılında ekonomi üzerinde olumsuz etkilerinin görüleceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, söz konusu tedbirler sayesinde yeniden oluşacak güven ortamının tedbirlerin ekonomik maliyetini giderip, 2011 yılının ikinci yarısından itibaren yeniden büyüme sürecini başlatabileceği öngörülmektedir.

İç talep daraldıkça ekonomi küçülüyor

2010 yılında Yunan ekonomisinin % 3 oranında küçüleceği tahmin edilmektedir. Ücretlerdeki düşüş ve vergi yükünün artması sonucu harcanabilir gelirin azalmasına neden olacak kemer sıkma politikaları kısa vadede iç tüketimin azalmasını da beraberinde getirecektir. Tedbirlerin hayata geçmesiyle zamanla azalacak da olsa, ülkenin düşük kredi notu nedeniyle borçlanma üzerindeki yüksek faiz maliyeti krediye erişimi ve ekonomik faaliyetlerin desteklenmesini engellemektedir.

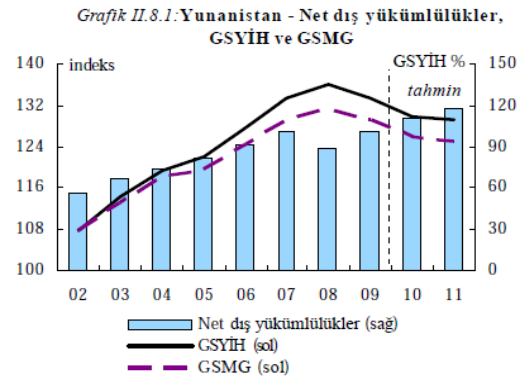
Düşmekte olan istihdam ve ücretler ile, gerileyen ücret dışı gelirler nedeniyle 2010 yılında iç talebin gittikçe daralarak yılsonunda % 3,5 küçülmesi ve 2011 yılında da bu trendin sürmesi beklenmektedir. Bu dönemde ihtiyati tasarruflar da artabilecektir.

İşgücü piyasasına ilişkin 2010 beklentileri zayıf olmakla birlikte 2011 yılı sonuna doğru bazı pozitif gelişmeler görülebileceği tahmin edilmektedir. Dış talepteki tedrici iyileşme, kimya ve metal sanayi, deniz taşımacılığı ve turizm gibi sektörlerde canlılık getirirse de, zayıf iç talep ve finansman koşullarının piyasada ağırlığını hissettirmesi beklenmektedir. İnşaat sektörünün 2010 yılında daha da küçülmesi, kamu yatırımlarının ise ancak 2011 yılında toparlanmaya başlayabileceği tahmin edilmektedir.

Azalan iç talep nedeniyle 2010 yılında reel olarak % 10 oranında gerileyecek olan ithalat nedeniyle cari açığın önemli oranda azalması beklenmektedir. İhracatın ise dünya piyasalarında başlayan kıpırdanma ve ülkede azalan birim işgücü maliyetleri nedeniyle 2010 yılında yaklaşık % 2,75

civarında artacağı, 2011 yılında da artışın devam edeceği öngörülmektedir. Bu doğrultuda net ihracatın GSYİH'ya katkısının her iki yıl da pozitif olması beklenmektedir.

Özel sektörde daralan iş imkânları ve kamunun çalışan alımını durdurup maaşlarda indirim gitmesi sonucu işsizliğin 2010-2011 döneminde artması beklenmektedir. 2010 yılında istihdamın yaklaşık % 3 oranında azalacağı tahmin edilmektedir.

Tahminlere ilişkin risklere bakıldığında, özellikle 2011 yılına ilişkin olumsuz risklerin gerçekleşme ihtimalinin daha fazla olduğu görülmektedir. Güven ortamının sağlanmasının yaratacağı faydaların yetersiz kalması veya gecikmeli olarak ortaya çıkması muhtemeldir. İstikrar programının zamanında ve kararlılıkla uygulanmaması durumunda bankacılık sektörü aracılığıyla ekonomik faaliyetlere yeterince destek verilememesi söz konusu olabilecektir. İhracatın öngörülenden fazla gerçekleşmesi ise iç talepteki daralmanın etkisini bertaraf edebilir. Kamu kesiminde benimsenen ücretlerde indirim politikasının piyasada sinyal olarak algılanarak, birim işgücü maliyetlerinde azalmaya neden olması da ihracat imkânını artıracaktır.

Toparlanma iç ve dış dengesizliklerin düzelmesine bağlı

Yunanistan'ın son on yıldır AB'ye yakınsama yönündeki ekonomik ilerleyişi şu kesintiye uğramış gözükmektedir. Ekonominin yeniden rayına oturabilmesi için sorunların altında yatan iç ve dış dengesizliklerde acil düzeltilmeler gerekmektedir.

Dış piyasalardaki gelişmeler nedeniyle cari açığın 2010 yılında kısmen düzelmesi beklense de, mevcut yapısal sorunlar ve geçmiş yıllarda azalan rekabet gücü nedeniyle orta vadede cari açığı iyileşme daha sınırlı kalacaktır. Cari açık 2011 yılında gerilese dahi hala GSYİH'nın % 8'inden fazla olacaktır.

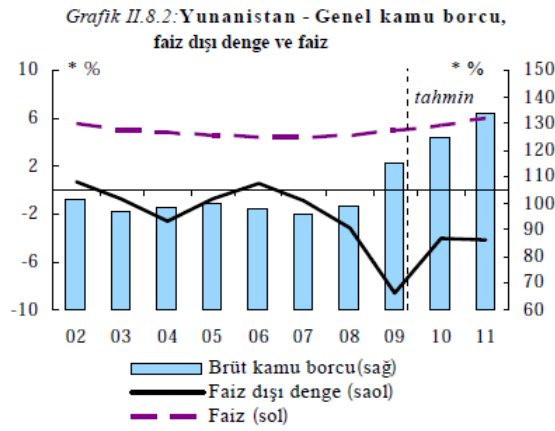
Ücretlerde ve fiyatlarda verimliliğin ötesinde yaşanan hızlı artışlar ile Euro bölgesi ile enflasyon farkının sürmesi nedeniyle oluşan ücret-fiyat sarmalı sonucu birim işgücü maliyetleri yükselmiş ve rekabet gücü zayıflamıştır. Tahmin döneminde bu

1 Bu rapor 20 Nisan 2010 tarihi itibarıyla mevcut durumu yansıttığından Euro Bölgesi-IMF mali desteği dikkate alınmamıştır.

durumun tersine dönmesi beklenmektedir. Önümüzdeki aylarda enerji fiyatlarındaki artışlar ve KDV ve ÖTV oranlarındaki artışlar nedeniyle enflasyonist baskılar oluşması beklenmekle birlikte, negatif hâsıla açığı ve düşen ücretler sebebiyle çekirdek enflasyondaki artışın sınırlı kalacağı düşünülmektedir.

Mali istikrara yönelik tedbirlerin sonuçları

Bugüne kadar benimsenen genişlemeci maliye politikaları dış dengesizlikleri ve rekabet gücü kaybını da beraberinde getirmiştir. Yüksek kamu açıkları AB'nin en yüksek kamu borçluluğu oranlarından birine neden olmuştur. Ancak bu dengesizliklerin Yunanistan'da senelerdir var olması konunun yapısal temelleri olduğuna işaret etmektedir. Mevcut krizle birleşince bu sorunlar iç ve dış borç çevrimini orta vadede imkânsız hale getirmiştir.

2009 yılında Yunan kamu maliyesi beklenenin çok ötesinde kötüleşmiştir. Nisan 2010'daki bildirimine göre kamu açığı GSYİH'nin %13,6'sına çıkmıştır (Eurostat'ın 22 Nisan 2010 tarihli basın bildirisine göre Yunanistan tarafından sunulan verilerin doğruluğu üzerinde şüpheler bulunmaktadır. Bu doğrultuda yapılacak incelemeler sonunda 2009 yılı kamu açığı için GSYİH'nin % 0,3-0,5'i; borç için de GSYİH'nin %5-7'i kadar düzeltme yapılabilir.).

Uygulamaya konulan istikrar programında Ocak 2010 tarihinde yapılan güncellemede alınan ilave önlemlerle bütçe açığında GSYİH'nin % 4'ü kadar düşüş hedeflenmiştir. Ekonomik ve Parasal Birliğin Yunanistan'daki ekonomik politikalar nedeniyle zarar görmemesi amacıyla 16 Şubat tarihinde benimsenen AB Konsey Kararı ve Tavsiyesinde, Yunan Hükümeti tarafından 2012 yılına kadar uygulanması gereken detaylı mali ve yapısal önlemler ortaya koyulmuştur. Bütçe hedeflerinin tutturulabilmesi amacıyla Yunan hükümeti tarafından Şubat ve Mart aylarında sırasıyla GSYİH'nin % 0,4 ve % 2'sine denk gelen ilave mali tedbirler alınmıştır. Bunlara ek olarak Euro Bölgesi-IMF mali desteği programı çerçevesinde de kapsamlı önlemler alınması öngörülmektedir. 2011 yılında bütçe açığının %10 olacağı tahmin edilmektedir. Ekonomik durgunlukla birlikte bu husus borç oranını önemli miktarda artıracaktır.

Tablo II.8.1.
Tahmine ilişkin temel göstergeler - YUNANİSTAN

	2008		Yıllık yüzde değişim						
	milyar Euro	Cari fiyatlar % GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	240,2	100	2,9	4,5	4,5	2	-2	-3	-0,5
Özel tüketim	173,3	72,1	2,9	5,3	3,3	2,3	-1,8	-3,5	-2,4
Kamu tüketimi	41,4	17,2	2,7	-0,1	8,4	0,6	9,6	-7	-3,1
Brüt sabit sermaye formasyonu	46,3	19,3	4	9,8	4,6	-7,4	-13,1	-5,5	-0,8
ekipman için	21,9	9,1	9,4	4,7	20,9	6,3	-19	-5	-1,7
İhracat (mal ve hizmet)	55,5	23,1	6,4	5,3	5,8	4	-18,1	2,6	4,1
İthalat (mal ve hizmet)	80	33,3	5,6	9	7,1	0,2	-14,1	-10,5	-3,4
GSMG	232,4	96,7	2,7	4	3,7	1,6	-1,5	-3	-0,6
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)			3,2	5,8	4,8	0,2	-2,5	-4,8	-2,4
(Stoklar)			-0,1	0,4	0,8	1	-0,1	-1,9	0,1
(Net ihracat)			-0,3	-1,7	-1,1	0,8	0,7	3,8	1,8
İstihdam			1	2	1,4	0,1	-1,2	-1,9	-0,8
İşsizlik oranı (a)			9,9	8,9	8,3	7,7	9,5	11,8	13,2
Çalışan başına ücret ödemeleri			8,2	3,1	6,6	5,9	5,5	-0,8	0,4
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)			6,2	0,7	3,5	3,9	6,3	0,3	0,1
Reel işgücü maliyeti			-0,3	-2,3	0,5	0,3	5	-2,6	-1,6
Hanehalkı tasarruf oranı (b)			-	-	-	-	-	-	-
GSYİH deflatörü			6,5	3,1	3	3,5	1	2,9	1,7
TÜFE			-	3,3	3	4,2	1,3	3,1	2,1
Mallar için dış ticaret haddi			0	0,4	0,9	-2,2	-2,9	-2,1	-0,5
Ticaret dengesi (c)			-14,8	-17,1	-17,7	-16,6	-14	-12	-10,9
Cari işlemler dengesi (c)			-5,9	-12,8	-14,7	-13,8	-13,1	-10,3	-8,6
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)			-	-10,5	-12,5	-12,4	-12,3	-9,4	-7,6
Genel bütçe dengesi (c)			-6,6	-3,6	-5,1	-7,7	-13,6	-9,3	-9,9
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)			-6,3	-4,7	-7	-9,6	-14,1	-8,2	-8,2
Yapısal bütçe dengesi (c)			-	-5,2	-6,8	-8,7	-13	-8,5	-8,2
Brüt kamu borcu (c)			97,1	97,8	95,7	99,2	115,1	124,9	133,9

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.9. İSPANYA

Azalan dengesizliklerin ortasında düşük hızlı toparlanma

2009 yılındaki ekonomik bozulma ve alınan tedbirler

Küresel kriz, önemli yapısal dengesizlikleri de içerisinde barındırmakla birlikte, son on yıldır sürekli ve önemli ölçüde büyüyen İspanya ekonomisi açısından bir dönüm noktası oluşturmuş ve 2008 yılının ikinci yarısından itibaren ekonomide çok ciddi bir daralma meydana gelmesine yol açmıştır. Krizin ortaya çıkardığı konjonktürel nedenlerle ekonominin yapısal sorunlarından olan cari açığa daralma oluşurken, yüksek hanehalkı borçluluk oranı gerilemiş, yatırımlar ve konut inşaat sektörü ise ciddi ölçüde daralmıştır. Konut inşaat sektöründeki bu daralmaya rağmen, konut fazlası artmaya devam etmiştir.

2009 yılında İspanyol ekonomisi % 3,6 oranında küçülmüş olup, özellikle 2009 yılının ikinci yarısından itibaren özel tüketim, makine ve teçhizat yatırımları ve ihracatta gözlemlenen artışın etkisiyle, ekonomideki daralma hızı yavaşlamıştır. Bu yavaşlama Avrupa Komisyonu tarafından ortaya konulan ekonomik planda yer alan ilkelere uygun bir şekilde İspanyol hükümeti tarafından uygulanan teşvik tedbirleri ile hurda araç teşvikinin olumlu etkileri neticesinde oluşmuştur.

2009 yılının ikinci çeyreğinde özel tüketimin GSYİH'ye katkısı tarihi düzeyde düşük olmuştur. Bu durum bir taraftan özellikle düşük katma değerli sektörlerde istihdamda çok ciddi bir daralmaya neden olurken, diğer taraftan kamu finansmanında önemli bir kötüleşme yaratmıştır. Kamu finansmanındaki bu bozulmanın uzun vadede istihdam ve kamu maliyesinin sürdürülebilirliği açısından risk yaratabileceği düşünülmektedir.

İspanya tarafından krizle mücadele, ekonominin canlandırılması amacıyla alınan genişlemeci mali tedbirler ve mali sektörün yeniden yapılandırılmasına yönelik olarak uygulamaya konulan tedbirler olmak üzere iki ana başlıkta sürdürülmüştür. Küresel mali krizin İspanyol bankacılık sektörü üzerindeki etkisi nispi olarak kısıtlı kalsa da, mali sektörün yeniden yapılandırılmasının desteklenmesi amacıyla çeşitli tedbirler alınmıştır.

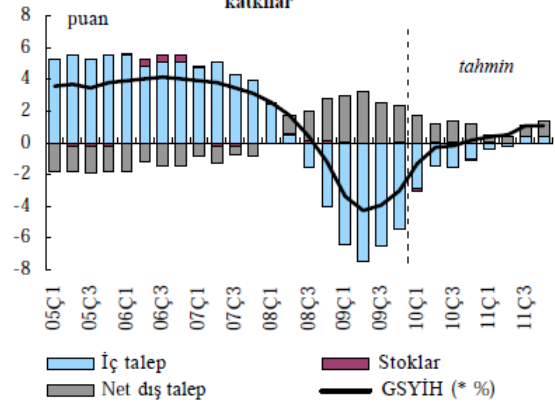
2010 yılının ilerleyen dönemlerinde resesyondan çıkış

KDV oranlarında 1 Haziran'da yapılacak artışın tüketimi öne çekmesinin de etkisiyle, 2010 yılının ikinci çeyreğinde pozitif büyüme gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Üçüncü çeyrekteki muhtemel daralmanın ardından 2010'un son çeyreğinde yeniden pozitif büyüme gerçekleşmesi beklenmektedir. Alınan tüm tedbirlere rağmen, özel tüketimdeki gerilemenin etkisiyle 2010 yılında GSYİH'nin % 0,25 oranında daralacağı hesaplanmaktadır. 2011 yılına ilişkin değerlendirmelerde ise ekonomide % 0,8 civarında mutedil bir büyüme gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Yapılan tahminlerde, özel tüketimin düşük düzeyde seyretmeye devam edeceği ve yatırımlardaki gerilemenin de süreceği

öngörülmektedir. Gerçekleştirilen ücret ayarlamaları sebebiyle istihdamda ortaya çıkan ertelenmiş düşüşün harcanabilir gelirlerde gerilemeye, tasarruf eğiliminde ise artışa yol açması beklenmektedir. Bu hususlara ilaveten, geçmiş dönemde gayri menkul balonu oluşmasına yol açan tüketici kredilerine erişimdeki sorunlar devam edecektir. Tüm bu olumsuzluklara rağmen, düşük konut kredisi faizleri, düşük faizler ve 2010 yılına sarkan kamu yatırımlarının harcanabilir gelir üzerinde olumlu etkiler yaratacağı tahmin edilmektedir. Hanehalkı tasarruf oranında küçük bir gerileme olacağı hesaplanırsa da, 2011 yılı için öngörülen rakam 2007 değerinin üzerinde kalmaktadır.

2010-2011 yıllarında sabit sermaye yatırımlarının azalmaya devam edeceği tahmin edilmekte olup, konut sektöründe oluşan arz fazlasının, demografik gelişmelerin de etkisiyle azalan talep neticesinde, sorun teşkil etmeye devam edeceği düşünülmektedir. Bu durumun inşaat sektöründe 2010 yılında % 10, 2011 yılında ise % 3,5 oranında daralmaya neden olması beklenmekte olup, bu daralma neticesinde konut stokunda bir miktar erime beklenmektedir. Makine ve teçhizat yatırımlarında 2011 yılında beklenen hafif artışın ekonomiyeye olumlu yansımaları olacağı öngörülmektedir.

Grafik II.9.1: İspanya - GSYİH büyümesi ve katkıları

2010 yılında ithalattaki azalmanın yavaşlayacağı ve nihai talepte oluşacak iyileşme neticesinde 2011 yılında tekrar artış eğilimine geçeceği düşünülmektedir. İhracatta ise dış talep ve rekabet gücü artışına bağlı olarak, orta vadede kademeli bir toparlanma beklenmektedir. Sonuç olarak, 2010 ve 2011 yıllarında net ihracatın GSYİH'ye oranının pozitif olacağı hesaplanmaktadır.

Uzun süre devam eden dış açıkların da etkisiyle, 2009 yılında net dış yükümlülüklerin GSYİH'ye oranı % 90 seviyelerini aşmıştır. Orta vadede toplam gelirlerin kayda değer bir bölümünün bahse konu yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacıyla kullanılması söz konusu olup, bu durum faiz dışı

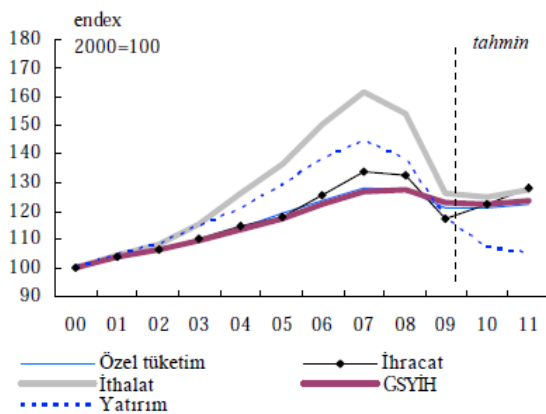
dengede açığa yol açarak, dış açığın daraltılmasını güçleştirmektedir.

Özellikle emek yoğun sektörleri olumsuz etkileyen ekonomideki daralmanın 2010-2011 yıllarında kümülatif olarak % 2,8 civarında olacağı tahmin edilmektedir. Nüfus artışı ve toplam işgücünde önemli bir artış olması beklenmemekle birlikte, 2011 yılında işsizlik oranının %19,8'e yükseleceği hesaplanmaktadır. İspanyol ekonomisi için oluşturulan baz senaryoya göre, düşük faiz oranları, nispi olarak düşük enflasyon oranı ve kişi başına düşen nominal ücretlerdeki kısıtlı artışın harcanabilir gelir üzerinde olumlu etkiler yaratarak özel tüketimi canlandırabileceği tahmin edilmektedir. Diğer taraftan, yeni istihdam yaratılması üzerindeki baskılar ve halihazırda yüksek olan işsizlik oranının ekonomik toparlanmaya ilişkin beklentileri olumsuz etkilemesi ve dolayısıyla hanehalkı harcamaları üzerinde baskı yaratması da muhtemel gözükmektedir. Bu hususlara ilaveten, kredi sağlamadaki güçlüklerin de yatırımları olumsuz yönde etkilemesi beklenmektedir. Dış talepteki canlanmanın beklenenden daha az düzeyde gerçekleşmesi de baz senaryoyu olumsuz etkileyecek bir diğer faktördür. Mali istikrarın yeniden tesisi için hükümet tarafından alınması planlanan tedbirlerin hayata geçirilmesinde geç kalınması hususu da dış ve iç güveni zedeleyerek ekonominin toparlanmasını güçleştirecektir.

Ekonomideki dengesizliklerin giderilmesi

İç talepteki canlanmaya ihracat artışı ve daha yüksek potansiyel büyümenin eşlik etmesi durumunda, tüm bu risklere rağmen İspanyol ekonomisinin eski düzeyine yaklaşması mümkün olabilecektir. 2010 yılında, bir önceki yılda ciddi bir düşüş yaşanmış olan borçlanma gereğinin GSYİH'ye oranının bir miktar daha azalarak, % 4 civarında olacağı tahmin edilmekte olup, bu oranın 2011 yılında da hemen hemen aynı düzeyde seyretmesi beklenmektedir.

Grafik II.9.2: İspanya - GSYİH ve bileşenleri

Krizin başından itibaren İspanya'da Euro bölgesi bazında birim işgücü maliyetlerinde kısıtlı da olsa gerileme meydana gelmiştir. 2010-2011 yıllarında nominal ücretlerdeki düşüşün işgücü piyasasındaki şartlara bağlı olarak kısmi de olsa devam edeceği, iş kayıpları ile işsizlik oranının ise azalmaya başlayacağı tahmin edilmektedir. Bununla birlikte, iş

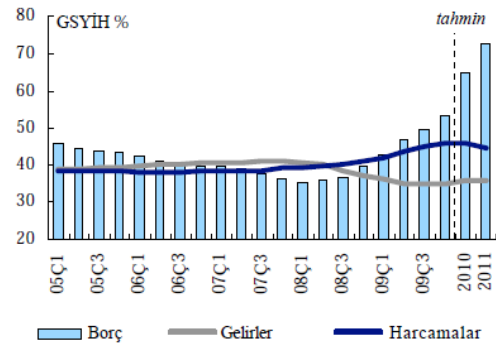
piyasasındaki yüksek dereceli segmenta+syonun, geçmişte olduğu gibi ileriki dönemlerde de uzun dönemli işsizliği artırarak İspanyol ekonomisinin potansiyel büyümesini kısıtlayabileceği düşünülmektedir. Geleceğe ilişkin tahminlerde, birim işgücü maliyetlerinde gerçekleşecek kayda değer düşüşler ile ücretler ve verimlilik arasında daha sağlıklı bir ilişki tesis edilebileceği, bu durumun ise ekonominin rekabet gücünü artırabileceği öngörüsü yer almaktadır.

Yatırımların önemli bir kısmının inşaat ve düşük verimlilikli bazı hizmet sektörlerine yapılması sebebiyle, geçtiğimiz on yıl içerisinde İspanyol ekonomisindeki verimlilik artışı kısıtlı düzeyde seyretmiştir. 2009 ve 2010 yılları için Euro Bölgesi ortalaması üzerinde bir verimlilik artışı yakalaması beklenen İspanya'da bu durumun temel sebebi, kriz sonrasında kaynakların yukarıda değinilen inşaat ve bazı hizmet sektörlerinden başka sektörlerimize kaydırılmaya başlamış olmasıdır. Söz konusu sektörlerden çıkış arttıkça, orta vadede verimlilik artışının da yavaşlaması beklenmektedir. Dolayısıyla, yenilikçiliğin ve firmaların yeni yatırımlarının teşvik edilmesi, işgücünün niteliklerinin artırılmasına yönelik faaliyetler ile, rekabetin artırılması suretiyle toplam faktör verimliliğinde artış sağlanması orta ve uzun vadede dikkate alınması gereken en önemli hususlardan birisidir.

Enflasyon...

Enflasyon oranının, 2009 yılındaki hafif düşüşün ardından yeniden pozitif değerlere çıkarak, 2010 yılında yaklaşık % 1,5 civarında olacağı tahmin edilmektedir. 2011 yılında da enflasyonda ciddi bir artış beklenmemekle birlikte, uluslararası piyasalardaki emtia ve petrol fiyatlarına ilişkin gelişmeler enflasyon açısından bazı belirsizlikler yaratmaktadır.

Grafik II.9.3: İspanya - Kamu maliyesi (hareketli ortalama)

Kamu finansman dengesinin yeniden kurulması

Kriz sonrasında düşen vergi gelirleri ve sosyal koruma ihtiyacındaki artışın kamu harcamalarında yarattığı artış neticesinde kamu maliyesinde önemli derecede bozulma meydana gelmiştir. Doğrudan ve dolaylı vergi gelirlerindeki azalma, nominal kamu harcamalarındaki artış ve sosyal transfer harcamalarındaki yükselme neticesinde 2009 yılında bütçe açığının GSYİH'ye oranı % 11,2 civarında gerçekleşmiştir. 2010 yılında ekonomideki daralma beklentileri çerçevesinde bu oranın % 9,8'e gerileyeceği tahmin edilmektedir. Söz konusu gelişmede hükümet tarafından alınan

çeşitli iyileştirici tedbirlerin önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu çerçevede, KDV oranlarında yapılan ayarlamaların vergi gelirlerini artırıcı etkisi ile kamu yatırımlarındaki kısıntılar bütçe açığının azaltılmasına yardımcı olmuştur. Bütçe harcamalarının disiplin altına alınması yaklaşımının 2010 yılında uygulamaya konulan "Acil Eylem Planı" ile de sürdürülmesi beklenmektedir. Bununla birlikte, krizin etkilerinin azaltılması amacıyla alınan tedbirler ve yükselen borçlanma maliyetleri neticesine artan faiz ödemelerinin bir sonucu olarak cari harcamaların 2010 yılında da artacağı düşünülmektedir.

İspanyol hükümeti tarafından 2011-2013 yıllarını kapsayacak şekilde hazırlanan mali istikrar planında merkezi ve yerel düzeyde toplam harcamaların azaltılması öngörülmektedir.

GSYİH'daki daralma ve artan kamu açıkları sebebiyle, 2008 yılında % 39,7 olan kamu borcunun GSYİH'ye oranının ise 2011 yılında % 72,5'e yükselmesi beklenmektedir.

Mali istikrarı tehlikeye atmadan ve bütçe dengelerinde kötüleşme yaratmadan kaynakların verimli yatırımlara aktarılması ve bu suretle orta ve uzun vadede işsizliğin azaltılması İspanyol ekonomisi için halihazırda büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede, bütçe açıklarının azaltılması ve rekabet gücünün artırılması ekonomiye olan güvenin yeniden tesisi açısından son derece önemlidir.

Tablo II.9.1.
Tahmine ilişkin temel göstergeler - İSPANYA

	milyar Euro	2008		Yıllık yüzde değişim						
		Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	1088,5	100	3	4	3,6	0,9	-3,6	-0,4	0,8	
Özel tüketim	622,8	57,2	2,9	3,8	3,6	-0,6	-4,9	0,2	1,2	
Kamu tüketimi	211,1	19,4	3,6	4,6	5,5	5,5	3,8	1	-1,2	
Brüt sabit sermaye formasyonu	314	28,8	4,1	7,2	4,6	-4,4	-15,3	-8,3	-1,8	
ekipman için	80,3	7,4	4,2	9,9	9	-1,8	-23,1	-4,3	0,2	
İhracat (mal ve hizmet)	289	26,5	7,7	6,7	6,6	-1	-11,5	4,4	4,7	
İthalat (mal ve hizmet)	353	32,4	8,3	10,2	8	-4,9	-17,9	-1,1	1,8	
GSMG	1060,6	97,4	2,9	3,8	2,9	0,6	-3	-0,7	0,3	
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)			3,4	5,1	4,5	-0,7	-6,4	-1,7	0,1	
(Stoklar)			0	0,3	-0,1	0,1	0	0	0	
(Net ihracat)			-0,4	-1,4	-0,9	1,4	2,8	1,3	0,7	
İstihdam			2,1	3,3	2,8	-0,6	-6,7	-2,5	-0,1	
İşsizlik oranı (a)			14	8,5	8,3	11,3	18	19,7	19,8	
Çalışan başına ücret ödemeleri			4	4	4,5	6,1	3,7	1,1	1,2	
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)			3,1	3,3	3,8	4,6	0,4	-1	0,3	
Reel işgücü maliyeti			-0,8	-0,8	0,5	2	0,2	-1,3	-0,7	
Hanehalkı tasarruf oranı (b)			-	-	10,6	12,9	18,8	17,3	16,5	
GSYİH deflatörü			4	4,1	3,3	2,5	0,2	0,3	1,1	
TÜFE			-	3,6	2,8	4,1	-0,3	1,6	1,6	
Mallar için dış ticaret haddi			0,4	0,6	0,1	-2,3	4,4	-1,9	-0,6	
Ticaret dengesi (c)			-4,5	-8,4	-8,6	-7,9	-4,2	-3,8	-3,3	
Cari işlemler dengesi (c)			-2,9	-9	-10	-9,5	-5,1	-4,6	-4,5	
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)			-2	-8,4	-9,6	-9,1	-4,7	-4	-4	
Genel bütçe dengesi (c)			-2,7	2	1,9	-4,1	-11,2	-9,8	-8,8	
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)			-2,3	1,6	1,2	-4,4	-9,6	-7,8	-7	
Yapısal bütçe dengesi (c)			-	1,6	1,2	-4,1	-8,9	-7,8	-7	
Brüt kamu borcu (c)			56,5	39,6	36,2	39,7	53,2	64,9	72,5	

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.10. FRANSA

Toparlanmaya doğru

Fırtına atlattılmış olsa da, önümüzdeki yıllarda potansiyel büyüme artırılmak zorunda

Küresel krizin etkisiyle dünya ticaretinde yaşanan daralma ve finans sektöründeki kötüleşme neticesinde 2009 yılında Fransız ekonomisi ciddi bir daralma içine girmiş, kredi koşullarındaki bozulma ve ekonomiye olan güvenin azalması ile birlikte GSYİH 2008 yılının ikinci çeyreğinden 2009 yılının ikinci çeyreğine kadar kümülatif olarak % 3,4 oranında küçülmüştür. İkinci çeyrekte toparlanmaya başlayan GSYİH takip eden üç çeyrek boyunca sırasıyla % 0,3, % 0,2 ve % 0,6 oranında büyümüş olmasına rağmen, 2009 yılında toplam olarak % 2,2 oranında daralmıştır. Bu olumsuz gelişmelere rağmen, özel tüketimdeki düşüşün kısıtlı olması, ekonominin dışa açıklığının nispi olarak az olması ve imalat sanayi sektörünün ekonomideki payının kısıtlı olması sebebiyle, Fransız ekonomisindeki daralma Euro Bölgesi ortalamasına göre daha az olmuştur.

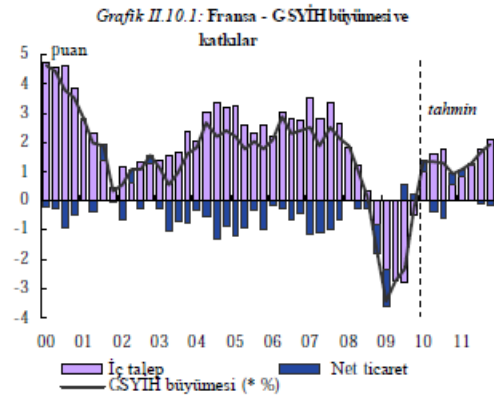
İzlenen maliye politikası istikrar tedbirleri ile birleşince ekonomideki kötü gidişatı engellemiş olup, özellikle 2009'un ikinci yarısında uygulamaya konulan ekonomik plan neticesinde alım gücü ve hanehalkı tüketiminde önemli artış sağlanmıştır. İşletmelere sağlanan nakit akışı desteği de pek çok firmanın faaliyetini sürdürebilmesine yardımcı olurken, ekonomideki daralmanın üretim sistemini kısıtlı düzeyde etkilemesini sağlamıştır. Bununla birlikte, önümüzdeki dönemde ekonomide yaşanacak toparlanma döneminde potansiyel büyümenin artırılarak gerçekleştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Zira, kriz öncesi dönemde Fransız ekonomisinin performansı Euro Bölgesi ülkelerinin ortalama performansının gerisinde seyretmiş olup, ekonomideki dışa açıklık düzeyinin nispi olarak az olması Fransız ekonomisinin kriz sonrası dış talebin yaratacağı hızlı büyüme sürecinin dışında kalmasına yol açabilecektir. Arz kaynaklı kırılmalıklara giderici ve işgücü kullanımını artırıcı reformların hayata geçirilmesinin, bir taraftan ekonomik aktiviteyi canlandırırken diğer taraftan kamu finansmanı sorunlarına neden olması muhtemel gözükmektedir.

Otomatik dengeleyicilerin ve hanehalkı harcamalarının toparlanmadaki rolü

Pek çok AB ülkesinde kriz döneminde özel tüketimde ani ve keskin bir düşüş gözlemlenirken Fransa'da özel tüketim harcamaları krize karşı dayanıklılık göstermiş ve 2009 yılında GSYİH'ye yaklaşık % 1 oranında katkı sağlamıştır. 2008 yılıyla karşılaştırıldığında yaklaşık yarı yarıya azalan reel harcanabilir gelirler, 2009 yılında da pozitif düzeylerde seyrederek % 2 civarında artmıştır. Kriz çerçevesinde alınan tedbirlerden birisi olan hurda araç teşvikinin de özel tüketim harcamalarına katkısı olmuştur. Bununla birlikte, 2009 yılında hanehalkı tüketiminin makul düzeylerde seyretmesi daha çok geçici tedbirler neticesinde gerçekleşmiş olup, bu durumun

önümüzdeki dönemde de aynı seviyelerde seyretmesi mümkün olmayabilecektir. 2010 yılında satın alma gücündeki iyileşmenin önemli ölçüde azalacağı tahmin edilmektedir. Menkul ve gayrimenkul piyasalarına ilişkin belirsizlikler devam etmekte olup, kriz çerçevesinde alınan tedbirlerin 2010 yılı sonunda uygulamadan kaldırılacak olması sebebiyle, önümüzdeki dönemde ekonomik faaliyetlerdeki canlanmanın oldukça düşük seviyelerde seyredeceği ve 2010 yılında çeyrekler itibarıyla GSYİH'nin % 0,3 civarında büyüyeceği tahmin edilmektedir.

2009 yılında dış talepte yaşanan daralma Fransa'nın ihracatını olumsuz yönde etkilemiş, bu durum neticesinde özellikle imalat sanayindeki üretim düzeyi ve yatırımlarda çift haneli azalmalara yol açmıştır. Kredi koşullarındaki kötüleşme ve iç talepteki daralmayla birleşen tüm bu olumsuz gelişmeler sonucunda, ithalat miktarı da önemli ölçüde gerilemiştir.

Toparlanma 2011 yılında istikrar kazanacak

Diğer bazı AB ülkelerinde olduğu gibi Fransa'da da otomotiv sanayine verilen desteğin de etkisiyle, yıl sonuna doğru üretimde toparlanma başlamış ve söz konusu iyileşme 2010 yılının ilk yarısında da devam etmiştir. Bununla birlikte hala mevcut kapasitenin altında üretim yapılmaktadır. Kredi koşullarında son dönemde yaşanan iyileşmeye rağmen, firmaların kredi talebi hala kısıtlı düzeydedir. Başta işletmelerden alınan bazı vergilerin geçici olarak alınmaması olmak üzere, krizin etkilerinin hafifletilmesi amacıyla uygulanan mali tedbirlerin kısıtlı da olsa yatırımları teşvik edici bir etki yaratması beklenmektedir. Tüm bu gelişmeler çerçevesinde, 2009 yılında yaşanan ciddi düşüşün ardından, yatırımlarda 2010 yılının ortalarından itibaren bir canlanma ortaya çıkması beklenmektedir. Bununla birlikte 2010 yılının tamamına bakıldığında yatırımlardaki gerilemenin devam edeceği tahmin edilmektedir. İnşaat sektöründeki gelişmelere bakıldığında ise, son dönemde alınan inşaat izni ve inşaat başlama rakamlarının da gösterdiği üzere, sektörde kademeli bir toparlanmanın başladığını söylemek mümkün olup, kamu

yatırımlarının da inşaat sektöründeki canlanmayı destekleyici bir unsur olacağı düşünülmektedir. Tüm bu gelişmelere rağmen, 2009 yılındaki daralmaya kıyasla daha az olmakla birlikte, 2010 yılında bu sektörde de bir gerileme yaşanması beklenmektedir.

2011 yılına ilişkin tahminler çerçevesinde, iç talepteki canlanmanın da etkisiyle GSYİH'nin ortalama % 1,5 oranında artacağı öngörülmektedir. 2009 yılında emtia fiyatları ve talepteki gerilemeden dolayı % 0,1 olarak gerçekleşen enflasyonun, petrol fiyatlarında beklenen artış ve talepteki canlanmaya paralel olarak 2010 ve 2011 yıllarında sırasıyla % 1,4 ve % 1,6'ya yükselmesi beklenmektedir.

Tüm bu tahminlere ilişkin senaryoda bazı belirsizlik ve riskler bulunmaktadır. Küresel toparlanmanın beklenenden hızlı olması durumunda artan talebin Fransız ihracatını beklenenden fazla ve hızlı artırması söz konusu olup, bu durum tahminleri olumlu yönde etkileyecek bir unsurdur. Hurda araç teşvikinin kaldırılması neticesinde talebin ve dolayısıyla Fransız otomotiv sanayinin olumsuz yönde etkilenmesi de senaryoyu etkileyecek negatif bir risk unsuru olarak algılanmaktadır.

Küresel talepteki artıştan yararlanma

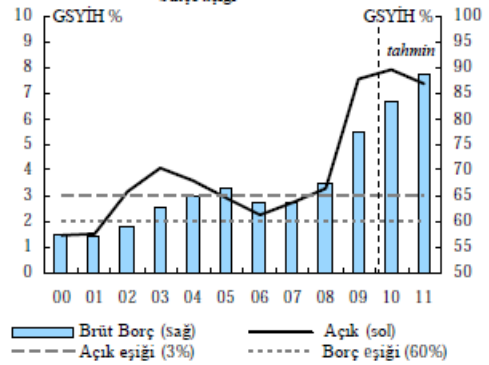
Fransa'nın nispi olarak düşük derecedeki ticari açıklığı, her ne kadar kriz döneminde olumsuz etkileri kısmi olarak azaltmış olsa da, önümüzdeki dönemde dünya ticaretindeki toparlanmanın olumlu etkilerinden faydalanılması açısından engel teşkil edebilecektir. Artan iç talebin tetikleyeceği ithalat, ihracatta ülkenin azalan pazar payı ile birleştiğinde dış dengedeki bozulmayı artırabilecek ve bu durum ekonomik toparlanmayı olumsuz yönde etkileyecektir. Bu hususa ilaveten, ihracatının yaklaşık % 70'ini Avrupa ülkelerine gerçekleştiren Fransa'nın geleneksel ihracat pazarlarına ilişkin göreceli olarak geç toparlanma beklentileri de dış denge açısından belirsizlikler yaratmaktadır. Kısa vadede, diğer ülkelerin krizle mücadele çerçevesinde uygulamaya koydukları ekonomiyi canlandırma tedbirlerinin sona erecek olması başta otomotiv ihracatı olmak üzere, Fransa'nın ihracat performansını olumsuz yönde etkileyecek diğer bir unsurdur.

Ticaret dengesindeki kötüleşmenin son birkaç yıldan beri büyümeyi olumsuz etkilediği Fransa'da ihracat ürünlerine ilişkin bazı yapısal zayıflıklar bulunmaktadır. Fransız ihracat ürünlerinin kompozisyonu dikkate alındığında, nispi olarak düşük Ar-Ge yatırımları ve yüksek beceri düzeyi kazandıran eğitimdeki yetersizliklerin, ihracatı büyük ölçüde orta-yüksek teknoloji ürünlerden oluşan Fransa'yı teknoloji üreten değil, yeni üretilen teknolojileri takip eden bir ülke konumuna indirgediği görülmektedir. Bu olumsuzlukla mücadele edebilmek ve rekabet edebilirliklerini koruyabilmek amacıyla, Fransız ihracatçıları geçtiğimiz dönemde kar marjlarını azaltmışlardır. Bununla birlikte, azalan kar marjları, gelişen ekonomilerin yarattığı fiyat baskısıyla mücadele etme konusunda yetersiz kalarak, Fransız ürünlerinin pazar payı kayıplarını durduramamıştır. Ayrıca, ihracat yapan firma sayısında ve büyüklüğünde de gerileme meydana gelmiştir. Alman firmalarının tersine, Fransız firmalarının cirolarında ihracatın payının oldukça kısıtlı kaldığı görülmektedir.

Başarılı bir toparlanmanın anahtarı- artan işgücü kullanımı

Ekonomik aktivitedeki ciddi ölçekli bozulmaya Fransız işgücü piyasası hemen tepki vermiştir. Başta otomotiv sektöründe kriz sebebiyle kapanan firmalar ve konut sektöründeki kötüleşme sonucunda, sanayi ve inşaat sektörlerinde geçici istihdamda ciddi bir azalma oluşmuştur. Krizin derinleşmesinin ardından yalnızca geçici istihdam değil, tüm işgücü piyasası olumsuz yönde etkilenmiş ve 2009 yılında istihdam % 2,2 oranında azalmıştır. İş kayıplarının % 70'i sanayi ve inşaat sektörlerinde yaşanmıştır. İstihdamdaki gerilemenin, azalan bir oranda da olsa (% 0,7) 2010 yılında da devam etmesi beklenmektedir. 2011 yılında ise, Fransız ekonomisindeki toparlanmaya bağlı olarak, istihdamın yeniden artmaya başlayacağı tahmin edilmektedir. Çalışma çağındaki nüfusun artışına bağlı olarak işgücünde beklenen artış sebebiyle 2010 yılında işsizlik oranının % 10,5'e yükselmesi beklenmektedir. Bu kötüleşmenin ardından, ekonomik toparlanmaya bağlı olarak 2011 yılından itibaren işsizlik oranının kademeli olarak gerileyeceği tahmin edilmektedir.

Grafik II.10.2: Fransa - Kamu borcu ve bütçe açığı

İş kayıplarının devam etmesi sonucunda, 2010 yılında istihdamın % 64'e gerileyeceği hesaplanmakta olup, bu durum Fransız ekonomisinin darboğazlarından birisi olan işgücünün verimsiz kullanımını rekor düzeyde artıracaktır. İşgücü piyasası verimsizlikleri sürmekte olup, işgücü spektrumunda yer alan genç ve yaşlı işgücünün çalışma hayatına katılım oranındaki düşüklük, yüksek işsizlik oranı ve ortalama çalışma saatlerinin azlığı bu durumun göstergeleridir. Gelecek dönemde asgari ücrette meydana gelecek artış, ücret skalasının alt kısmında yer alan kısımda ücret farklılaştırmasına gidilmesi ihtiyacını doğurabilecektir. Zaten AB ülkeleri ortalamasının üzerinde olan gençler arasındaki işsizlik oranı, 2007 yılındaki % 19,4 seviyesinden 2009 yılında % 24,4 seviyesine yükselmiştir. Bu hususa ilaveten, halihazırda işverenler erken emekliliği teşvik etmektedir. Ayrıca, fazla mesaiye getirilen vergi indirimleri, işverenleri yeni işe alma yerine fazla mesaiyi tercih eder duruma getirebilecek olup, bu durum yeni istihdam yaratılmasını engelleyebilecektir. Düşük nitelikli işgücünün ve gençlerin işgücüne yeniden katılımının sağlanması önemli bir husus olup, tüm bu sorunların aşılabilmesi durumunda insan sermayesinde ve uzun vadeli işsizlikte kalıcı bir bozulma ortaya çıkabilir.

2011'de bütçe açığı gerileyecek, ancak borç miktarı GSYİH'nin % 90'ına yükselecek

2008 yılında % 3,3 olan bütçe açığının GSYİH'ye oranı, 2009 yılında önemli ölçüde artarak % 7,5'e yükselmiştir. Söz konusu artış, esas itibarıyla, ekonomideki kötüleşme neticesinde devreye giren otomatik dengeleyicilerin yanı sıra, AB tarafından açıklanan Ekonomik Planda yer alan ilkelere uygun biçimde uygulamaya konulan ve GSYİH'nin % 1,1'i büyüklüğünde olduğu tahmin edilen mali tedbir paketinden kaynaklanmaktadır. İş kayıplarının telafisi amacıyla alınan sosyal fayda tedbirleri ve faiz ödemelerindeki artış sebebiyle 2010 yılında da bütçe açığının artarak GSYİH'nin % 8'ine ulaşacağı tahmin edilmektedir. 2010 yılında alınacak olan tedbirlerin bütçe açığına etkisinin nötr olması beklenmektedir. 2011 yılında ise kamu finansmanındaki kötüleşmenin sona ereceği tahmin edilmektedir.

Genel devlet borç stokunun GSYİH'ye oranının, artan bütçe açıkları sebebiyle yıllar itibarıyla yükselerek 2011 yılında % 88,6'a ulaşması beklenmektedir. Kamu finansmanındaki kötüleşme neticesinde borç yükümlülüklerindeki keskin artış, kaynakların ekonomik büyümeyi artıracak daha verimli alanlara aktarılmasını önleyebilecektir. Bu sebeple kamu maliyesinde iyileşme sağlanması büyük önem taşımaktadır. Söz konusu amaca yönelik olarak Fransız yetkililer tarafından açıklanan Strateji daha çok kamunun tüm seviyelerinde harcamaların kısıtlanmasına dayanmaktadır. Strateji çerçevesinde yeni tedbirler geliştirilmesi amacıyla kurulan çeşitli çalışma grupları bünyesinde, bütçeye ilişkin yeni kurallar geliştirilmesi, sağlık harcamalarının daha da kısılması, yerel düzeyde yapılan harcamaların daha sıkı denetlenmesi gibi kamu maliyesini iyileştirici tedbirler üzerinde çalışılmaktadır.

Tablo II.10.1.
Tahmine ilişkin temel göstergeler -
FRANSA

	2008		Yıllık yüzde değişim							
	milyar Euro	Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	1950,1	100	1,9	2,2	2,3	0,4	-2,2	1,3	1,5	
Özel tüketim	1114,1	57,1	2	2,4	2,5	1	0,8	0,6	1,3	
Kamu tüketimi	451,6	23,2	1,5	1,3	1,5	1,2	1,6	1,4	0,3	
Brüt sabit sermaye formasyonu	427,2	21,9	2	4,1	6,5	0,6	-6,9	-2,4	1,9	
ekipman için	119,9	6,1	3,2	2,2	9,5	2,7	-10,6	-1,2	2,7	
İhracat (mal ve hizmet)	515,6	26,4	5,2	4,8	2,6	-0,2	-11,5	4,7	5,1	
İthalat (mal ve hizmet)	563,8	28,9	5,3	5,6	5,4	0,8	-9,8	4,1	4,5	
GSMG	1963	100,7	2	2,6	2,4	0	-2,3	1,3	1,4	
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)			1,9	2,5	3,1	1	-0,7	0,2	1,2	
(Stoklar)			0	0	0	-0,3	-1,3	1,1	0,2	
(Net ihracat)			0	-0,3	-0,8	-0,3	-0,2	0,1	0	
İstihdam			0,6	1	1,5	0,6	-1,3	-0,7	0,3	
İşsizlik oranı (a)			10,1	9,2	8,4	7,8	9,5	10,2	10,1	
Çalışan başına ücret ödemeleri			2,6	3,2	2,5	2,7	1,8	1,6	1,7	
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)			1,2	2	1,8	2,8	2,8	-0,4	0,5	
Reel işgücü maliyeti			-0,3	-0,3	-0,7	0,3	2	-1,2	-1	
Hanehalkı tasarruf oranı (b)			-	-	15,3	15,1	16,3	16,5	16,5	
GSYİH deflatörü			1,5	2,4	2,5	2,5	0,8	0,7	1,5	
TÜFE			1,8	1,9	1,6	3,2	0,1	1,4	1,6	
Mallar için dış ticaret haddi			0	-0,3	1,1	-1,8	3,7	-2,3	0,1	
Ticaret dengesi (c)			0,5	-1,5	-2	-2,7	-2,2	-2,7	-2,6	
Cari işlemler dengesi (c)			0,8	-1,8	-2,3	-3,3	-2,9	-3,3	-3,6	
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)			0,8	-1,8	-2,2	-3,3	-3	-3,4	-3,6	
Genel bütçe dengesi (c)			-3,5	-2,3	-2,7	-3,3	-7,5	-8	-7,4	
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)			-3,3	-3	-3,7	-3,7	-6,2	-6,6	-6,2	
Yapısal bütçe dengesi (c)			-	-3,2	-3,8	-3,8	-6,2	-6,2	-6,2	
Brüt kamu borcu (c)			56,7	63,7	63,8	67,5	77,6	83,6	88,6	

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.11. İTALYA

Kademeli toparlanma

2009 yılında GSYİH'deki düşüşün temel nedenleri- İhracat ve yatırımlardaki gerileme

Küresel krizin etkisiyle 2008 yılının ikinci çeyreği ile 2009 yılının ikinci çeyreği arasındaki dönemde İtalya'nın reel GSYİH'sında meydana gelen daralma Euro Bölgesi ortalamasından daha fazla olmuştur. 2008 yılında % 1,3 azalan GSYİH, 2009 yılında % 5 oranında gerilemiştir. Çeyrekler itibarıyla incelendiğinde ise 2009 yılının ilk çeyreğinde ortaya çıkan negatif büyümenin, nispi olarak iyileşmeyle birlikte ikinci çeyrekte de devam ettiği, üçüncü çeyrekte tekrar pozitif büyümeye geçilmesine rağmen, dördüncü çeyrekte yine daralma olduğu görülmektedir.

Azalan küresel talep İtalya'nın ihracatını çok ciddi ölçüde etkilemiş ve yılın ikinci yarısındaki nispi iyileşmeye rağmen 2009 yılının tamamında toplam ihracat % 19 oranında gerilemiştir. Dış talepteki bu azalma imalat sanayinde pek çok sektördeki ihracatın yanı sıra, hizmet ihracatını da olumsuz etkilemiştir. Bununla birlikte turizm sektöründeki gerilemenin kısıtlı olması hizmet ihracatındaki düşüşün mal ihracatındaki düşüşten daha küçük olmasını sağlamıştır. İhracattaki bu bozulmaya ithalattaki düşüş eşlik etmiştir. Yatırımlardaki azalmanın da etkisiyle iç talepte 2009 yılında yaşanan ciddi gerilemenin bir sonucu olarak toplam ithalat miktarı azalmıştır. Ancak, ihracattaki düşüşün ithalattaki düşüşten fazla olması sebebiyle ticaret dengesi daha da bozularak, reel GSYİH'ye olumsuz katkı yapmıştır.

Dış talepteki azalma özellikle 2009'un ilk yarısında yatırımlarda keskin bir düşüşe yol açmıştır. Özel sektör yatırımları çok ciddi miktarda gerilemiş ve devlet harcamalarındaki artış ile kısmi olarak bertaraf edilse de, 2009'un tamamında yatırım harcamaları % 12 azalmıştır. Mali koşullardaki bozulma ile kapasite kullanım oranları ve kar marjlarındaki düşüşe bağlı olarak, makine ve teçhizat yatırımlarında yılın ilk yarısında çok büyük oranlı bir gerileme yaşanmış, ancak daha sonraki dönemde küresel düzeydeki toparlanma işaretlerinin etkisiyle kısmi de olsa bir iyileşme sağlanmıştır. Konut ve konut dışındaki inşaat yatırımlarında da azalma meydana gelmiştir. Talepteki düşüşün bir sonucu olarak firmaların stokları da gerilemiş, ancak dördüncü çeyrekte düzelen beklentiler neticesinde stok oluşumu GSYİH'ya pozitif katkı yapmıştır.

Hükümet tarafından hanehalkı gelir düzeyinin muhafaza edilebilmesi için alınan tedbirler ve işgücü piyasasının dayanıklılığı sayesinde özel tüketimdeki düşüş oldukça makul düzeyde kalmıştır. 2009 yılının tamamında hanehalkı harcamaları % 1,7 oranında gerilemiştir. Özel tüketim harcamaları, enerji tasarrufu sağlayan beyaz eşya ile otomotiv ürünlerine sağlanan teşviklerin de etkisiyle ikinci ve üçüncü çeyrekte artmış, dördüncü çeyrekte ise yeniden azalma eğilimine girmiştir.

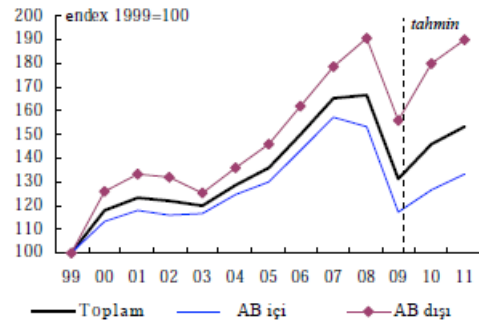
Özel tüketim ve ihracatın destekleyeceği kademeli toparlanma

İş ve tüketici güven endeksleri ile, elde edilen diğer veriler ışığında 2010 yılının ilk yarısında ekonomik aktivitede canlanma beklenmektedir. Bununla birlikte iç talebin canlandırılmasına yönelik olarak alınan mali teşvik tedbirlerinin aşamalı olarak sona erecek olması sebebiyle önümüzdeki dönemde toparlanmanın daha yavaş bir seyir izlemesi beklenmektedir. Bu çerçevede, 2010 yılında GSYİH'da gerçekleşecek küçük artışın, 2011 yılında artarak devam edeceği ve Euro Bölgesindeki ortalama artışın üzerinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Bu dönemde, rekabet edebilirliğin ve düşük düzeydeki potansiyel hasılanın artırılması açısından verimliliğin artışı kilit bir öneme sahiptir.

Özel tüketimin 2010 yılında büyümenin temel itici gücü olacağı düşünülmekte olup, azalan belirsizlik, mali sektördeki düzelmeye ve harcanabilir gelirdeki iyileşmenin özel tüketim artışını desteklemesi beklenmektedir. 2011 yılında işgücü piyasasında yaşanması muhtemel olumlu gelişmeler de özel tüketimi artırıcı etki yaratacaktır.

2010 yılında yatırımlarda ciddi bir artış beklenmemektedir. Konut sektörü piyasasında iyileşme yaşanması durumunda 2011 yılında inşaat sektörü yatırımlarında toparlanma olması muhtemel görülmektedir. Haziran 2010'da bitecek olan vergi teşvikleri, kredi koşullarında gözlemlenen kademeli iyileşme ve talep unsurlarındaki toparlanma neticesinde makine teçhizat yatırımları olumlu etkilenecektir. Bununla birlikte, sanayideki düşük kapasite kullanım oranları yatırım kararları üzerinde menfi etki yaratabilecektir.

Grafik II.11.1: İtalya - Bölgelere göre mal ihracatı (değerler)

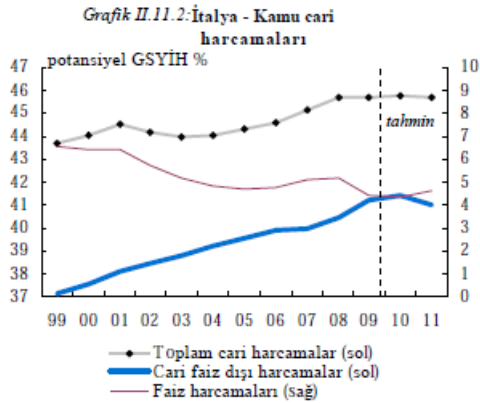
2011 yılına kadar, artan küresel talebin etkisiyle ihracatta artış yaşanması beklenmektedir. Aynı dönemde, ihracatta beklenen artıştan az olmak kaydıyla, ithalatta da toparlanma yaşanacağı tahmin edilmektedir. 2010-2011 döneminde net ihracatın GSYİH'ye küçük de olsa olumlu katkı sağlayacağı tahmin edilmekte olup, bozulan ticaret hadlerinin etkisiyle mal ve hizmet ticareti dengesinde kötüleşme beklenmektedir.

Dünya ticaretinde beklenin üzerinde bir toparlanma olması halinde, ihracat ve yatırımlardaki artış tahmin edilenden fazla olabilecek ve bu durum GSYİH büyümesini yukarı yönde revize etmeyi gerektirecektir. Krizin işgücü piyasasında yarattığı olumsuz etkilerin kalıcı olması durumunda ise, özel tüketimde beklenen iyileşmenin gerçekleşmeme riski bulunmaktadır.

Ticaretin büyük kısmının geleneksel ortaklarla gerçekleştirilmesi ihracattaki artışın kısıtlı kalmasına yol açabilecektir.

İtalya'nın ihracatının önemli bir kısmı AB üyesi ülkelere gerçekleştirilmekte olup, bu durum ihracattaki artış hızını Euro bölgesindeki büyüme potansiyeline bağlı kılarak, gelişmekte olan pazarların yarattığı fırsatlardan yararlanmayı engellemektedir. Halihazırda, ihracatın % 44'ü Euro bölgesi ülkelerine, son dönemlerde artmakla birlikte yalnızca % 2'si Çin'e yapılmaktadır.

Son on yılda İtalyan ekonomisinin maliyet ve fiyat açısından rekabet edebilirliği gerilemiş olup, diğer bazı unsurlar da gelişmekte olan piyasalara yapılacak ihracatı kısıtlayabilecektir. Zira, başta Doğu Asya'da yer alanlar olmak üzere, gelişen piyasalara erişimin kalıcı bir şekilde sağlanması için dağıtım kanalları oluşturulması ve patent, ürün karakteristiği, marka bilinirliği gibi hususlara yatırım yapılması gerekmektedir. Son dönemde bu tip pazarlarda başarı sağlayan İtalyan şirketlerinin izledikleri stratejiye bakıldığında, firmaların fiyat rekabetinden ziyade kalite ve yenilikçi ürünlerle avantaj sağlayabildiği görülmektedir. Bununla birlikte, sermaye yeterliliği az olan küçük ölçekli İtalyan şirketlerinin kısa vadede yeni pazarlara açılabilmesi zor gözükmektedir.

Krizin işgücü piyasasına etkileri kısıtlı düzeyde kalmıştır

2009 yılında tam zamanlı istihdam % 2,7 oranında azalmıştır. İşçilerin işlerini muhafaza ettiği, ancak çalışmadığı ve daha düşük maaş aldığı ücret destek uygulamasının kapsamı ve sağlanan devlet desteği 2009 yılında geçici olarak genişletilmiştir.

Reel GSYİH ile istihdam arasındaki bağlantının zayıflaması 2008 yılından beri gözlemlenen verimlilik düşüşünü daha da körüklemiştir. 2010 yılında GSYİH'da kısmi bir toparlanma

beklenmesine rağmen, iş kayıplarının artacağı tahmin edilmektedir. Üretimde oluşması beklenen artışın, ilk etapta verimlilik, daha sonra çalışma saatleri, en son aşamada da çalışan sayısında artış sağlayacağı düşünülmekte olup, bu iyileşmenin 2011 yılından itibaren ortaya çıkabileceği hesaplanmaktadır.

İşgücü piyasasındaki bu gelişmeler çerçevesinde, 2009 yılında işsizlik oranı makul düzeyde artarak % 7,8 olmuştur. Ocak 2010'da % 8,5'e yükselen işsizlik rakamının 2010 yılı boyunca artacağı, 2011 yılında ise bu artışın sona ereceği tahmin edilmektedir.

Ücret anlaşmalarının geçmiş enflasyon oranı dikkate alınarak yapılması sebebiyle, 2009 yılında tam zamanlı istihdamda ücret artışları enflasyonun üzerinde gerçekleşmiştir. 2010-2011 döneminde yenilenen ücret pazarlık sisteminin uygulanması beklenmekte olup, bu uygulama ile ücret artışlarında tahmini enflasyon değeri dikkate alınacak ve işgücü piyasasındaki gelişmelere bağlı olarak ücretlerde ayarlama yapma marjı azalacaktır. Bu durumun bir sonucu olarak, son dönemde yaşanan keskin artışın ardından birim işgücü maliyetlerinin mutedil düzeyde artması beklenmektedir.

Enerji fiyatları ve talepteki düşüşün etkisiyle 2009 yılında enflasyon ciddi ölçüde azalarak % 0,8 olmuştur. Enerji fiyatlarındaki düşüşün yarattığı olumlu baz etkisinin kaybolmaya başlaması ile 2009'un son çeyreğinde enflasyonda yükselme eğilimi baş göstermiştir. Petrol fiyatları ile talepte artış olacağı beklentileri çerçevesinde, 2010 ve 2011 yıllarında enflasyonun sırasıyla % 1,8 ve % 2 olacağı tahmin edilmektedir. 2009 yılında % 1,6'ya düşen çekirdek enflasyonun, 2010 yılında aynı seviyelerde seyrettikten sonra 2011 yılında % 2 civarına yükselmesi beklenmektedir.

Ekonomik aktivitedeki durgunluğun neticesi yüksek bütçe açığı

Yüksek düzeydeki kamu borcu nedeniyle oldukça kırılgan durumda olan kamu maliyesinde oluşabilecek ilave risklerden kaçınma amacıyla kriz süresince son derece ihtiyatlı bir maliye politikası izlenmiştir. Buna rağmen, ekonomideki bozulma neticesinde 2008 yılında % 2,7 olan bütçe açığının GSYİH'ye oranı 2009 yılında % 5,3'e yükselmiştir. Bir kereliğe mahsus olmak üzere bütçe açığının azaltılması amacıyla alınan tedbirler (GSYİH'nin % 0,6'sı) ve faiz oranlarındaki tarihi derecedeki düşüş nedeniyle azalan faiz ödemeleri bütçedeki kötüleşmenin daha kısıtlı düzeyde kalmasını sağlamıştır. 1990'lardan beri ilk kez faiz dışı fazla negatife dönmüştür.

Faiz dışı harcamalar, hedeflenen % 3 değerini aşarak, % 5 civarına yükselmiş olup, aradaki farkın büyük ölçüde AB'nin Ekonomik Canlandırma Planında yer alan tedbirlerin uygulanmasından kaynaklanmaktadır. Sosyal transferlerdeki dikkate değer artış ise emekli maaşlarının önceki yılın enflasyon oranına göre hesaplanması ve hanehalklarına yapılan ihtiyari transferlerden kaynaklanmaktadır.

Gelirler kısmında ise, daralan vergi tabanı nedeniyle doğrudan ve dolaylı vergi gelirlerinin ciddi ölçüde azaldığı görülmektedir.

Bu hususa ilaveten, 2009 yılında serbest meslek sahiplerinin ve küçük şirketlerin ödeyecekleri gelir vergisinin 2010 yılına ertelenmesi de bütçe gelirlerini olumsuz yönde etkilemiştir. Bununla birlikte gelirlerdeki bu azalma bir defaya mahsus olmak üzere alınan servet vergileri ile kısmi olarak telafi edilmiştir. Tahsilatı 2010 yılına ertelenen vergiler nedeniyle 2010 yılında doğrudan vergi gelirlerinde çok ciddi bir artış beklenmektedir.

Ocak 2010'da yapılan istikrar programı revizyonunda, üç yıllık mali istikrar paketinde yer alan hususlar gereğince 2008 yılının ortalarında harcamaların kısıtlanmasına yönelik olarak alınan tedbirlerin de katkısıyla, 2010 yılında bütçe açığının GSYİH'ye oranının % 5'e düşürülmesi hedeflenmektedir. Bununla birlikte, büyümenin (% 0,8) programda yer alan % 1,1 hedefinden düşük gerçekleşmesi sebebiyle 2010 bahar tahminlerinde biraz daha yüksek bir bütçe açığı rakamı(% 5,3) yer almaktadır. Yine bahar tahminlerine göre, kamudaki ücret ayarlamaları ve kısıtlı seviyedeki ara tüketim sebebiyle faiz dışı harcamalardaki yıllık artışın tarihi bir rekor kırarak yalnızca % 2 oranında artması beklenmektedir. Krizle mücadele tedbirlerinin sona ermesinin ardından sermaye harcamalarında da kayda değer ölçüde düşüş olması beklenmektedir. Hala düşük seviyelerde seyreden kısa vadeli faiz oranları sayesinde, borç miktarındaki artışa rağmen, faiz harcamalarının GSYİH'ye oranında % 0,1'lik bir gerileme olacağı tahmin edilmektedir.

İzlenmekte olan politikaların değiştirilmeden uygulanması durumunda, 2011 yılında dolaylı vergi gelirlerinin nominal tüketime paralel bir şekilde artacağı, doğrudan vergi tabanının kriz öncesi büyüklüğüne ulaşmasının ise zaman alacağı düşünülmektedir. 2008 yılında alınan tedbirler çerçevesinde, 2011 yılında harcama dinamiklerinin kısıtlı düzeyde seyredeceği tahmin edilmektedir. Faiz dışı cari harcamalardaki artış mutedil bir düzeyde gerçekleşirken, artan borçluluk oranı ve faizlerde gerçekleşmesi beklenen yükselmenin etkisiyle faiz ödemelerinin GSYİH'ye oranında ciddi ölçekli bir artış beklenmektedir.

Tüm bu gelişmelerin sonucu olarak, 2011 yılında bütçe açığının GSYİH'ye oranının hafif bir düşüşle % 5'e gerileyeceği, faiz dışı dengede ise daha büyük ölçekli bir iyileşme sağlanacağı tahmin edilmektedir.

Genel devlet borç stokunun GSYİH'ye oranı 2009 yılında % 115,8'e yükselmiştir. Söz konusu artışın önemli bir kısmı nominal GSYİH'deki düşüş, yüksek faiz ödemeleri ve negatif faiz dışı dengeden kaynaklanmaktadır. Bankacılık sektörüne yapılan kısıtlı düzeydeki sermaye enjeksiyonu (GSYİH'nin % 0,3'ü) ve İtalyan Merkez Bankası ile hazinesinin artan likidite talebi borç stokunu artırmıştır.

Tablo II.11.1.

Tahmine ilişkin temel göstergeler - İTALYA

milyar Euro	2008		Yıllık yüzde değişim							
	Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
GSYİH	1567,9	100	1,3	2	1,5	-1,3	-5	0,8	1,4	
Özel tüketim	929,1	59,3	1,3	1,3	1,1	-0,8	-1,7	0,8	1,3	
Kamu tüketimi	317,3	20,2	0,9	0,5	0,9	0,8	0,6	0,1	0,1	
Brüt sabit sermaye formasyonu	324,9	20,7	1,4	2,9	1,7	-4	-12,1	-0,1	2,5	
ekipman için	143,7	9,2	2	5,1	3,1	-5	-17,7	3	3,2	
İhracat (mal ve hizmet)	452,7	28,9	4,3	6,2	4,6	-3,9	-19,1	3,4	4,1	
İthalat (mal ve hizmet)	461,7	29,5	3,8	5,9	3,8	-4,3	-14,5	2,8	3,5	
GSMG	1543,6	98,5	1,4	2,2	1	-2,2	-5,2	1,1	1,4	
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)			1,2	1,5	1,2	-1,1	-3,4	0,5	1,3	
(Stoklar)			0	0,5	0,1	-0,3	-0,4	0,2	0	
(Net ihracat)			0,1	0,1	0,2	0,1	-1,2	0,1	0,1	
İstihdam			0,2	1,5	1	-0,1	-2,7	-0,7	0,4	
İşsizlik oranı (a)			9,8	6,8	6,1	6,7	7,8	8,8	8,8	
Çalışan başına ücret ödemeleri			3,4	2,7	2,4	3,3	2,2	2	1,7	
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)			2,3	2,2	1,8	4,5	4,7	0,4	0,7	
Reel işgücü maliyeti			-0,9	0,3	-0,7	1,7	2,5	-0,9	-1,2	
Hanehalkı tasarruf oranı (b)			-	-	14,7	14,7	14	13,7	13,6	
GSYİH deflatörü			3,2	1,8	2,6	2,8	2,1	1,3	1,9	
TÜFE			3,1	2,2	2	3,5	0,8	1,8	2	
Mallar için dış ticaret haddi			-0,2	-3,4	1,5	-2,8	7,6	-2,3	0,3	
Ticaret dengesi (c)			1,9	-0,7	0,2	-0,1	0,1	-0,1	0	
Cari işlemler dengesi (c)			0,6	-2	-1,8	-3,1	-3,2	-3,2	-2,9	
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)			0,7	-1,9	-1,7	-3,1	-3,1	-2,9	-2,6	
Genel bütçe dengesi (c)			-4,8	-3,3	-1,5	-2,7	-5,3	-5,3	-5	
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)			-4,5	-4,4	-3	-3,3	-3,3	-3,6	-3,7	
Yapısal bütçe dengesi (c)			-	-4	-3,2	-3,5	-4	-3,7	-3,6	
Brüt kamu borcu (c)			112,1	106,5	103,5	106,1	115,8	118,2	118,9	

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

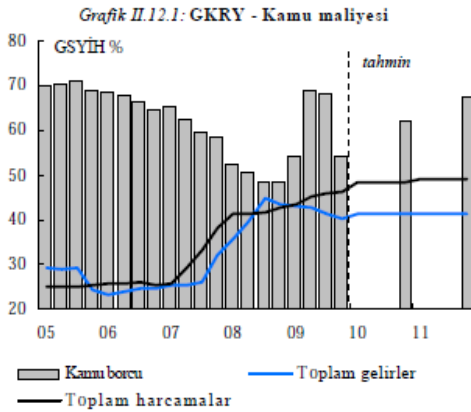
2.12. GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ (GKRY)

Dengesizliklerin ortasında ayarlamalar

On yıllık sıkı büyüme sona erdi

On yıldır süren kuvvetli bir büyüme dönemi sonrasında 2009 yılında ekonomi son 35 yıldır ilk defa %1,75 oranında küçülmüştür. Hanehalklarının yüksek borçluluğu, zorlaşan kredi imkânları, daralan istihdam ve azalan güven sonucu özel tüketimde gerileme meydana gelmiştir. Konut sektöründe azalan yabancı talebi, düşük kapasite kullanım oranları ve şirketlerin bilanço yapılandırılmaları nedeniyle yatırımlar da önemli oranda azalmış ve kamu harcamaları ekonomik aktivitenin arkasındaki tek unsur olmuştur. Biriken dış dengesizlikler, konut sektöründeki şişme ve rekabet gücü kayıpları kriz ile birlikte iyice ortaya çıkmış ve bu tablo ekonomide yapısal ayarlamaları zorlu hale getirmiştir.

Bütçe açığının GSYİH'ye oranı 2009 yılında beklentilerin üzerinde gerçekleşerek % 6,1 olmuştur. Gelirlerdeki azalma, gayrimenkul piyasasındaki gelişmeler ve yüksek harcamalar sebebiyle 2010-2012 döneminde söz konusu oranın % 3'ün altına düşmeyeceği tahmin edilmektedir. Borç oranında da geçmişteki düşüş trendi sona ermiş olup, genel devlet borcunun GSYİH'ye oranı % 56,3'e yükselmiştir.

Özellikle emek yoğun sektörlerde olmak üzere istihdam da bu gelişmelerden etkilenmiş ve bir yıl önce % 3,6 olan işsizlik oranı 2009'da % 5,3'e yükselmiştir.

Krize karşı önlem olarak, Avrupa Komisyonu tarafından açıklanan ekonomik plandaki ilkelere uygun bir biçimde, GSYİH'nin % 1,5'i büyüklüğünde mali teşvik ve yapısal önlemler paketi açıklanmıştır. Teşviklerin önemli bölümü inşaat sektörüne (GSYİH'nin % 1,25'i), kalanı da turizme tahsis edilmiştir. Hanehalklarına yönelik olarak da bütçeye yük getirmeyen bazı önlemler alınmıştır. GKRY bankaları aktiflerinde sorunlu varlıklar barındırmasa da, Yönetim güven ortamını sağlamak için mevduat üzerindeki devlet garantisini

artırılmış ve bankacılık sistemine likidite sağlamak üzere hazine tahvilleri çıkarmıştır.

Zayıf büyüme istihdam üzerinde baskı oluşturuyor

2010 yılında ekonomik faaliyetlerin biraz daha yavaşlaması ve sene sonunda % 0,5 daralması beklenmektedir. 2011 yılında ise % 1,25'lik sınırlı bir büyüme gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. İstihdam ve ücret artışlarındaki sıkıntılar, hanehalklarının borçluluğu, kredi koşulları ve azalan güven ortamının 2010 yılında özel tüketim harcamalarında düşüşe neden olması beklenmektedir. 2010-2012 döneminde sabit sermaye oluşumunda da durağanlık yaşanması muhtemel gözükmemektedir. Konut sektöründe ise, zayıf dış talebe ilaveten son yıllarda aşırı derecede yükselmiş olan fiyatlar nedeniyle iç talepteki baskının devam etmesi sonucunda yatırımlarda artış beklenmemektedir. Kamunun tarafından yapılacak altyapı harcamalarının konut sektörü yatırımlarındaki gerilemeyi bir miktar dengelese de tam olarak karşılayamayacağı tahmin edilmektedir.

İthalatın 2010 yılında azalması, ancak dış talepteki artışa paralel olarak 2011 yılında tekrar artmaya başlaması beklenmekte olup, 2010 yılında net ihracatın GSYİH'ye katkısının pozitif olacağı öngörülmektedir.

2010 yılında ekonomideki kötü koşulların etkisiyle özellikle inşaat ve turizm gibi emek yoğun sektörlerde istihdamın düşmesi ve 2011 yılında ülkedeki işsizlik oranının % 7 gibi tarihi seviyelere yükselmesi beklenmektedir.

GKRY'nin ana ticaret ortaklarının ekonomilerinde beklenenden iyi toparlanma olması durumunda artabilecek dış talep ihracat üzerinde beklenenden daha iyi bir etki oluşturabilecektir. Kredi faiz oranlarında gerçekleşecek beklenenin ötesinde iyileşme de özel tüketimi teşvik edecek bir unsur olacaktır. Bununla birlikte yukarıdaki değişkenlere ilişkin olumsuz gelişmeler tüketim ve yatırımların daha da gerilemesine yol açacaktır.

Yüksek dış dengesizlik toparlanmayı etkileyecek

GKRY ekonomisinin önündeki temel sorun AB'ye ekonomik yakınsama sürecine yeniden dönebilmek olup, bunun gerçekleşebilmesi için iç ve dış dengesizliklerin düzelmesi gerekmektedir.

Ekonomik küçülme 2009 yılında cari açığa kısmi düzelmeyi de beraberinde getirmiştir. Ancak hala çok yüksek düzey olan cari açığın 2011 yılında GSYİH'nin % 7,3'üne ulaşması beklenmektedir. Büyük meblağlara ulaşan kamu harcamalarının, yüksek maliyetli dış borçla veya iç tüketime ve

yatırıma yönelecek kaynakları kaybetmek pahasına ülke içi tasarruflarla finanse edilmesi gerekebilecektir. Orta vadede GSYİH büyümesindeki yavaşlamayla birlikte cari açığı küçülmenin de sürmesi beklenmektedir.

Cari işlemler hesabındaki bozulma, bir ölçüde ekonomik daralmaya paralel hareket etmeyen ücret politikaları sonucu rekabet gücünde oluşan azalmanın da göstergesidir. 2010 yılında işçi başına yaklaşık % 3,5 olacağı tahmin edilen nominal ücret artışı verimlilik artışından yüksektir. Birim işgücü maliyetlerindeki Euro bölgesinin üstünde olan yükseliş ekonominin rekabet gücünü azaltmaktadır.

2009 yılında enflasyon % 0,2 gibi oldukça düşük bir seviyede gerçekleşmiştir. Bununla birlikte yüksek oranda dışa bağımlı olunan petrol fiyatlarında oluşabilecek artış gibi nedenlerle önümüzdeki süreçte enflasyonun % 2,5 civarında seyredeceği tahmin edilmektedir. Çekirdek enflasyonun da Euro bölgesi ortalamasının üzerinde olacağı öngörülmektedir.

Kamu maliyesinde bozulma

Kamu maliyesi krizle birlikte ciddi ölçüde bozulmuş olup, önümüzdeki dönemde vergi gelirlerinin katkısının daha kısıtlı olacağı bir büyüme dönemi öngörülmektedir. 2010 ve 2011 yıllarına ilişkin harcama artış tahminleri, otomatik dengeleyicilerin çalışmasına ve faiz dışı harcamalardaki artışa bağlı olarak yapılmıştır.

2007 ve 2008 yıllarında fazla veren bütçe, 2009 yılında % 6,1 oranında açık vermiştir. Ekonomik aktivitedeki yavaşlama,

varlık değerlerinin ve şirket karlıklarının düşmesi nedeniyle vergi gelirleri azalmıştır. Yılın ilk yarısında katkı paylarının artırılması nedeniyle sadece sosyal katkılarda artış görülmüştür. Gelirlerdeki azalmaya karşın, kamu maaş ödemelerindeki artış ve sosyal transferler nedeniyle harcamalar artmıştır. Teşvik önlemlerinin de etkisiyle kamu yatırım harcamalarında meydana gelen ciddi artış da kamu maliyesini olumsuz yönde etkileyen bir diğer unsur olmuştur.

2010 yılı için GSYİH'nın % 4,5'i olarak öngörülen bütçe açığı hedefi daha sonra % 6 olarak revize edilmiştir. Ancak bu tahmin 2009 yılı bütçe açığının % 2,9 olacağı varsayımına dayandırıldığından ve gerçekleşen bütçe açığı % 6,1 oranında olduğundan, 2010 yılı için planlanandan daha büyük bir açık gerçekleşmesi beklenmektedir. Kamu maliyesinde iyileşme sağlanabilmesi amacıyla, kamuda istihdamın ve ücretlerin dondurulması, sosyal transferlerde hedef gözetilmesi, harcamaların kısılması ve vergi kaçığıyla mücadele gibi önlemler alınması planlanmaktadır. Mevcut veriler ışığında bütçe açığının 2010 yılında % 7 civarında olacağı öngörülmektedir.

Uygulanmakta olan politikaların devam ettirilmesi halinde, artan harcamalar ve kısıtlı derecede büyüyen gelirler nedeniyle 2011 yılında bütçe açığının % 7,8 civarında olacağı, genel devlet borcunun GSYİH'ya oranının ise % 60'a çıkması beklenmektedir.

ablo II.12.1.

Tahmine ilişkin temel göstergeler - GKRY

	2008		Yıllık yüzde değişim							
	milyon Euro	Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	17247,8		100	4,4	4,1	5,1	3,6	-1,7	-0,4	1,3
Özel tüketim	11981,4		69,5	-	4,7	9,4	8,4	-3	-1,1	2,1
Kamu tüketimi	3091,8		17,9	-	7,3	0,3	6,2	5,8	1,6	1,5
Brüt sabit sermaye formasyonu	4025,6		23,3	-	10,2	13,4	8,6	-12	-12,9	-3,8
ekipman için	1162,2		6,7	-	15,5	11,9	19,7	-19,5	-12	-4
İhracat (mal ve hizmet)	7720,4		44,8	-	3,5	6,1	-2,1	-11,8	0,6	3,3
İthalat (mal ve hizmet)	9701,6		56,2	-	6,7	13,3	8	-19,8	-1,3	2,4
GSMG	16125		93,5	4,2	3,5	3,9	2,8	3,2	-0,6	1,2
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)				-	6,3	8,9	8,6	-4	-3,2	1,1
(Stoklar)				-	-0,5	0,3	0,4	-4	1,8	0
(Net ihracat)				-	-1,7	-4	-5,3	6,8	0,9	0,3
İstihdam				-	1,8	3,2	2,6	-0,7	-0,7	-0,2
İşsizlik oranı (a)				-	4,6	4	3,6	5,3	6,7	7
Çalışan başına ücret ödemeleri				-	3	3	3,4	5,4	3,2	3,6
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)				-	0,6	1,1	2,4	6,6	2,9	2,1
Reel işgücü maliyeti				-	-2,3	-3,4	-2,3	6,6	0,8	-0,3
Hanehalkı tasarruf oranı (b)				-	-	-	-	-	-	-
GSYİH deflatörü				3,2	3	4,6	4,8	0	2,1	2,4
TÜFE				-	2,2	2,2	4,4	0,2	2,7	2,5
Mallar için dış ticaret haddi				-	4,5	0,6	-2,5	2,7	-1	0
Ticaret dengesi (c)				-	-27,2	-29,7	-32,2	-24,8	-24,6	-25,2
Cari işlemler dengesi (c)				-	-7	-11,7	-17,7	-8,5	-7,1	-7
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)				-	-6,8	-11,7	-17,6	-8,2	-6,8	-6,7
Genel bütçe dengesi (c)				-	-1,2	3,4	0,9	-6,1	-7,1	-7,7
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)				-	-1,3	2,5	-0,4	-5,8	-6,3	-7,1
Yapısal bütçe dengesi (c)				-	-1,3	2,5	-0,4	-5,8	-6,3	-7,1
Brüt kamu borcu (c)				-	64,6	58,3	48,4	56,2	62,3	67,6

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.13. LETONYA

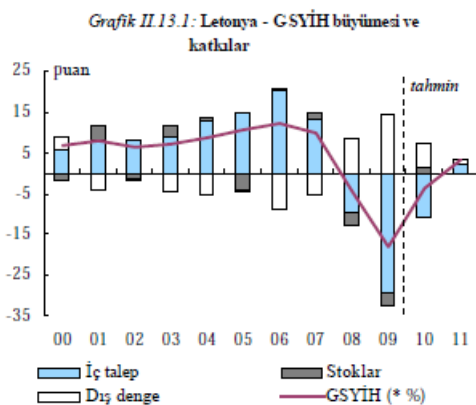
2009'daki çöküşün ardından istikrar gözüktü

Talepteki çöküş

Finansal kriz öncesi kredilerle birlikte şişen konut fiyatları sayesinde uzun yıllar AB ülkeleri arasında en yüksek büyüme rakamlarını sergileyen Letonya, 2009 yılında % 18 gibi çok ciddi bir ekonomik küçülme ile AB içerisindeki en derin resesyonu yaşamıştır. 2007 yılında kendini göstermeye başlayan durgunluk, 2008 yılında dünya ticaretindeki çöküş sonrası yaşanan ihracat şoku ve finansal sektöre müdahale için gerekli finansman ihtiyacıyla birlikte sert bir düşüşe dönüşmüştür. Kredi hacmi 2008 yılının Kasım ayından bu yana küçülmektedir. Kısılan kredi muslukları ve kredi maliyetlerinin hem yeni hem mevcut krediler için yükseltilmesi, emlak piyasasındaki çöküşü hızlandırırken, verimli iş modelleri olan girişimler için bile sıkıntılara neden olmuştur. Uluslararası mali destek sayesinde Letonya ekonomisi için gerekli likidite temin edilerek güven sağlanmıştır.

2009 yılının ilk çeyreğinde % 11'lik büyük bir daralma yaşayan ekonomi, ikinci çeyrekte sanayi üretimi ve ihracatta hafif bir toparlanma görülmesine rağmen, ülkede dış ticarete elverişli sektörün nispeten küçük olması nedeniyle sonraki çeyreklerde de küçülmeye devam etmiştir. İç talep geleceğe ilişkin belirsizlik, zorlaşan kredi imkanları ve mali istikrar önlemleri nedeniyle kısılmıştır.

Üretim alanında en geniş ölçekli daralmalar otel ve restoranlar (% 33,9), inşaat (% 33,6) ve toptan-perakende (% 28,7) sektörlerinde yaşanmış, iç ve dış talep şokları nedeniyle imalat sanayi üretimi, yıl içerisinde gittikçe düzelmekle birlikte, yıl sonunda toplam % 19,2 oranında düşmüştür.

Güven geri dönüyor

Tüm zamanların en büyük daralmasını yaşayan ekonomi giderek toparlanmaktadır. 2010 yılı başından itibaren interbank piyasasındaki likidite kriz öncesi seviyesine yükselmiş, ekonomiye duyulan güvenin artmasıyla birlikte kredi temerrüt takası (CDS) işlemlerine ilişkin maliyetler düşmeye başlamıştır.

Ancak tüm bu olumlu gelişmelere rağmen özel sektöre yönelik kredi koşulları henüz gevşememiş olup, finansman maliyetleri kriz öncesi dönemden yüksek seyretmektedir. Finans sektörü yapılan takviyelerle sermaye yapısını güçlendirse de, bankalar kredi portföylerinin daha da kötüleşeceği endişesi nedeniyle yeni riskler almak istememektedir.

Önemli ölçüde düşen fiyatlar ve Anayasa Mahkemesinin kararı nedeniyle Hükümetin emekli maaşı kesintilerini iade edeceğini açıklaması 2010 yılının ilk aylarında perakende satışları hızlandırmıştır. Ancak istihdamdaki sıkıntılar, borçların azaltılması süreci, beklenen ilave mali istikrar önlemleri ve Euribor oranlarındaki artış iç talebi sınırlamaktadır. Diğer yandan, Letonya'nın dış ticaret pazarlarındaki iyileşmeler ve artan rekabet gücü sayesinde ihracatın sağlıklı bir hızla büyüyeceği öngörülmektedir.

Konut fiyatlarında sağlanan istikrar ve inşaat maliyetlerindeki düşüşten sonra emlak piyasasında kısırdanmalar başlamıştır. Letonya'da konut stoku halen nispeten kötü kalitede olduğundan, uzun vadede uygun fiyatlı konutlar için piyasa var olmaya devam edecektir. Genel olarak özel sektör yatırımları vergi gibi kamu maliyesi politikalarına bağlı olup, Ekim 2010 seçimlerinden sonra bazı özel sektör yatırımlarının rafa kalkması gündeme gelebilecektir. AB Yapısal Fonlarından yeterince faydalanılamaması 2009 yılında bir sorun teşkil ediyorken, uygun bir bütçeleme ile 2010 yılında bu kaynağın yeni projelere aktarılması mümkün görünmektedir.

Bu tahminlere ilişkin riskler temel olarak iç talebin ve güvenin yeniden tesisine ilişkindir. Bu hususlar ise planlanan mali istikrar önlemlerinin yatırımları cazip kılan bir vergi ortamı sağlayarak uygulanmasına bağlıdır.

Dış ticaret fazlası sürecektir

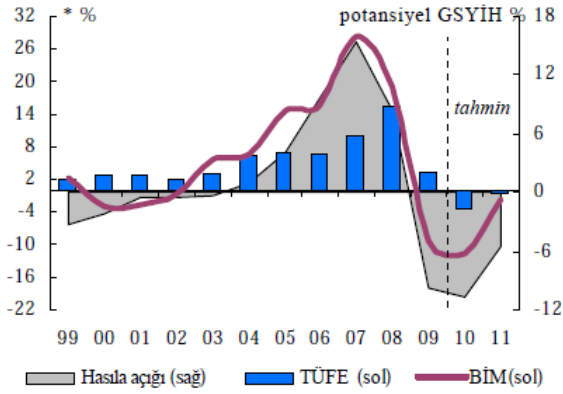
Ekonomik büyüme yıllarında önemli ölçüde artan ve bankacılık sektörünün dış borçlanma ile finanse ettiği dış ticaret açığı 2009 yılında GSYİH'nin % 11'ine ulaşmıştır. Ancak 2010-2012 dönemi boyunca dış ticaret dengesinin fazla vereceği ve net dış yükümlülüklerin azalacağı öngörülmektedir.

Fiyat ve ücret ayarlamalarında gelişmeler

2009 yılında mali istikrar önlemleriyle birlikte kamudaki ücretlerde özel sektöre göre daha hızlı bir ayarlamaya gidilmiştir. Özel sektörde ayarlamalar daha çok işten çıkarmalar şeklinde yapılmış ve işsizlik % 20'nin üzerine çıkarken yarı zamanlı çalışma artmıştır. Araştırmalar özel sektördeki ücret indirimlerinin aslında resmi rakamların çok ötesinde olduğunu ortaya koymakta olup, bu durum kayıt dışı ekonominin büyüklüğü ile açıklanmaktadır. Katkı paylarındaki azalma sürmesi ve işsizlikteki artışın bir ölçüde kayıt dışı ekonomi tarafından sınırlandırılması beklenmektedir.

2009 yılında kişi başına ücret artışı % 12 düşmüş olup, 2010 yılında da bu trendin sürmesi ve birim işgücü maliyetinin % 10 azalması beklenmektedir. Ülkenin ana dış ticaret ortaklarının para birimlerindeki değerlenme de dikkate alındığında, 2009 başından itibaren artan rekabet gücünün ekonomik aktivitenin dış ticarete elverişli sektörlerle kaymasına yol açacağı düşünülmektedir. İç talep ve ücretlerdeki düşüşlerle birlikte tüketici fiyatlarının daha da azalması beklenmekle birlikte, ithal ürün fiyatlarındaki artışın deflasyonu sınırlayacağı ve hanehalklarının azalan reel gelirleri nedeniyle harcamalarını kısacağı tahmin edilmektedir.

Grafik II.13.2: Letonya - Hasıla açığı, enflasyon, birim işgücü maliyeti

Mali önlemler kapsamında yapılacak çok iş var

2009 yılında ekonomik kriz nedeniyle vergi gelirleri bir önceki yıla göre % 25 oranında azalmış ve bütçe dengeleri ciddi ölçüde bozulmuştur. Bununla birlikte uygulanan kısıtlayıcı bir ek bütçe ile mali bozulma kontrol altında tutulmuştur. Emeklilik maaşlarına ilişkin kesintiler Anayasa Mahkemesince iptal edilse de, genel olarak harcama kalemlerinde kısıntılar gerçekleştirilmiştir. Alınan tedbirler sonucunda 2009 sonunda bütçe GSYİH'nın % 9'u oranında açık vermiş, böylece AB Konseyinin Temmuz 2009 tarihli tavsiye nitelikli % 10 tavan hedefi tutturulmuştur.

2010 yılı bütçesi GSYİH'nın % 4,2'sine tekabül eden mali istikrar önlemleri içermektedir. Tek seferlik önlemlere pek yer verilmeyen pakette hem gelirler hem de giderler için düzenlemeler öngörülmektedir. Bu çerçevede, gelir vergisi oranlarının artırılması, ek emlak vergisi getirilmesi, araç kullanımı için kademeli artan vergiler ihdas edilmesi ve gaz ile tütün ürünlerine ilişkin ÖTV oranlarının artırılması gibi hususlar pakette yer almıştır. Harcamalar tarafında ise, yapısal reformlar çerçevesinde önemli kısıntılara gidilmesi, yerel yönetimlerde ücretlerde indirim yapılması ve bazı sosyal ödemelerde kesintiye gidilmesi gibi tedbirler bulunmaktadır.

Tüm bu önlemlere rağmen vergi projeksiyonlarındaki sapma ve emekli maaş kesintilerinin iade edilecek olması nedeniyle 2010 yılı bütçe açığının AB Konseyi tarafından tavsiye edilen % 8,5'lil tavan hedefini bir miktar aşması beklenmektedir. 2011 yılında ise artan faiz ödemeleri, vergi dışı gelirlerin azalması, azalacak kar payları ve artacak emeklilik sistemi katkıları nedeniyle açığın % 1,3 oranında artarak, GSYİH'nın % 9,9'una yükseleceği öngörülmektedir.

2009 yılında GSYİH'nın % 36,1'i kadar olan kamu borcu % 60'lık referans oranın oldukça altında kalsa da, önümüzdeki süreçte finans sektörü müdahaleleri ve uluslararası desteğin durumuna göre hızla artabilecek ve referans oranı geçebilecektir.

Mali açıdan hareket alanının dar olması ve AB Konseyi tarafından Letonya için ortaya konan çıkış stratejisi doğrultusunda 2012 itibarıyla bütçe açığının düzeltilmesi hedefi göz önüne alındığında, orta vadede kemer sıkma politikasının sürmesi beklenmektedir. 2012 yılı bütçe hedefinin tutturulması için GSYİH'nın % 7'si tutarında ek mali istikrar paketinin önümüzdeki iki yıla yayılarak uygulanmasının gerekeceği tahmin edilmektedir. Sosyal sigorta ve emeklilik sistemlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla gelecekte alınması muhtemel bazı önlemler Leton yetkililer tarafından açıklanmış bulunmaktadır.

Tablo II.13.1.

Tahmine ilişkin temel göstergeler - LETONYA

	milyon LVL	2008		Yıllık yüzde değişim						
		Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	16274,5	100	1,1	12,2	10	-4,6	-18	-3,5	3,3	
Özel tüketim	10065,4	61,8	-	21,2	14,8	-5,5	-22,4	-8,5	2	
Kamu tüketimi	3208	19,7	-	4,9	3,7	1,5	-9,2	-10	-4	
Brüt sabit sermaye formasyonu	4777,3	29,4	-	16,4	7,5	-15,6	-37,7	-14	7	
ekipman için	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
İhracat (mal ve hizmet)	6792,2	41,7	-	6,5	10	-1,3	-13,9	6	6	
İthalat (mal ve hizmet)	8920,8	54,8	-	19,4	14,7	-13,6	-34,2	-6,5	4	
GSMG	16030,2	98,5	0,9	10,3	9,6	-2,8	-10,8	-7,2	-1,1	
GSYİH büyümesine katkı (iç talep)			-	20,2	13,5	-9,4	-29,3	-10,8	2,2	
(Stoklar)			-	0,7	1,6	-3,7	-3,1	1,5	0	
(Net ihracat)			-	-8,7	-5,1	8,5	14,4	5,8	1,1	
İstihdam			-2,2	4,9	3,6	0,9	-13,6	-7,2	0,8	
İşsizlik oranı (a)			12,9	6,8	6	7,5	17,1	20,6	18,8	
Çalışan başına ücret ödemeleri			-	23,2	35,1	14,5	-11,9	-8	1	
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)			-	15,2	27,2	21	-7,1	-11,5	-1,5	
Reel işgücü maliyeti			-	4,9	5,8	4,9	-6,4	-5,6	-0,5	
Hanehalkı tasarruf oranı (b)			-	-	-	-	-	-	-	
GSYİH deflatörü			31,9	9,9	20,3	15,4	-0,7	-6,3	-1	
TÜFE			-	6,6	10,1	15,3	3,3	-3,2	-0,7	
Mallar için dış ticaret haddi			-	0	7,2	0,6	-3,1	-3,5	1,3	
Ticaret dengesi (c)			-13	-25,6	-23,9	-17	-6,6	-4	-3	
Cari işlemler dengesi (c)			-3,3	-22,5	-22,5	-13	8,7	8,3	4,6	
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)			-0,9	-21,3	-20,6	-11,5	11	10,8	7,1	
Genel bütçe dengesi (c)			-	-0,5	-0,3	-4,1	-9	-8,6	-9,9	
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)			-	-3,2	-4,5	-6,4	-6,3	-5,7	-8,3	
Yapısal bütçe dengesi (c)			-	-3,2	-4,5	-6,4	-6,9	-6,7	-9	
Brüt kamu borcu (c)			-	10,7	9	19,5	36,1	48,5	57,3	

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.14. LİTVANYA

Ciddi ölçekli daralmanın ardından kırılıgan toparlanma

Kriz sonrası sıkıntılı günler

2001-2008 yılları arasında ortalama % 7,4 büyüyen ekonomide bu süre zarfında iç ve dış dengesizlikler de birikmiş ve oluşan fiyat balonunun patlamasına küresel finansal kriz ile dış talep şokunun da eklenmesiyle 2009 yılında % 15 küçülmeye neden olan derin bir ekonomik resesyona başlamıştır.

Ekonomik daralma özel tüketimdeki düşüşle başlamış olup, 2009 yılının ikinci yarısında hem işletmeler hem de hanehalklarına yönelik kredi büyümesi negatife dönmüştür. Borçların azaltılması sürecinde yaşanan finansman sıkıntıları emlak piyasasını ve iş dünyasını oldukça etkilemiştir. Ücret kesintileri, sosyal yardımların azaltılması ve dolaylı vergi artışları yüzünden harcanabilir gelir azalmıştır.

Ücret ve fiyatlarda düşüşlerle birlikte, ekonomide ticarete elverişli olmayan sektörlerden uzaklaşmaya yönelik bir yeniden yapılanma yaşanmaktadır. 2008 yılında % 11 artan tüketici fiyatları, 2009 yılında % 4'ün biraz üzerinde yükselmiştir. 2009 yılında brüt ücretler hem kamu hem de özel sektörde ortalama % 4,4 oranında azalmış, ancak işten çıkarmalar yine de devam etmiştir. İstihdamın 2009 ve 2010 yıllarında toplam % 10 civarında azalması beklenmektedir. İşsizlik oranı 2009 yılında % 13,7'ye yükselmiş olup, genç nüfusta bu oran % 30'a çıkmakta ve bu durum yeni bir göç dalgasına neden olmaktadır.

Dış ticaret hacmi önemli ölçüde daralmış, ithalattaki çöküşle birlikte 2008 yılında % 12 oranında açık veren cari işlemler hesabı 2009 yılında % 4 fazla vermiştir.

Hükümet kamu maliyesindeki bozulmanın ve borç artışının önüne geçmek için 2009 sonunda üç mali istikrar paketini uygulamaya sokmuştur. Yapısal reformlar da içeren bu müdahaleler, para kurulunun aldığı kararların da güvenilirliğini artırmıştır.

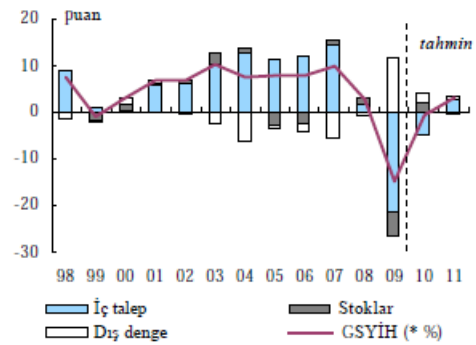
İhracattaki büyümeyle birlikte 2010'da toparlanma başlıyor

2009 yılındaki büyük ekonomik daralmanın ardından 2010 yılında olumsuz gelişmelerin sona ermesi, 2011 yılında ise yeniden kalıcı büyüme ortamına geçilmesi beklenmektedir. GSYİH'nın 2009'un ikinci yarısında hafifçe büyümesi, güven göstergelerinde ciddi iyileşmeler, perakende satışlardaki hızlı düşüşlerin yavaşlaması, sanayi üretiminin yeniden ivme kazanması ve küresel ekonominin canlanması gibi olumlu gelişmelere rağmen, ülke ekonomisindeki toparlanmanın yavaş olacağı tahmin edilmektedir. 2010-2012 döneminde sıkı maliye politikaları sürdürülürken, istihdamın 2010'un ilk yarısında azalmaya devam edeceği öngörülmektedir.

İç talebin 2010 yılında da düşük olması beklenmektedir. Azalan harcanabilir gelir ve uygulanmakta olan mali politikaların

etkisiyle tüketim harcamalarının artmayacağı, daralan kredi imkânları ve geleceğe ilişkin belirsizlik nedeniyle özel sektör yatırımlarının daha da azalacağı tahmin edilmektedir. Emlak piyasasında da henüz kötüye gidişin bitmesi beklenmemektedir. Firmaların algısında Mayıs 2009'dan beri devam eden olumlu değişiklik ve kredi maliyetlerinin kriz öncesi seviyelere inmesi olumlu gelişmeler olarak görülebilir. Ayrıca, AB destekli birtakım altyapı projeleri de Hükümet tarafından hayata geçirilecektir.

Grafik II.14.1: Litvanya - GSYİH büyümesi ve katkıları

Dış faktörlerin 2010 yılında ekonomik büyümeye olumlu katkı yapması ve iç talep açığını neredeyse dengelemesi beklenmektedir. Haziran 2009'dan beri düzenli olarak artan ihracat sayesinde Litvanya şirketleri pazar paylarını geri kazanmaya başlamıştır. Bu gelişmenin arkasında fiyatlar genel düzeyindeki azalmayla birlikte gelen rekabet gücü artışı da bulunmaktadır. Cari denge ve sermaye hareketleri dengesi ülkeye giren AB fonları ve özel sektör transferleri nedeniyle önemli fazlalar vermiştir. Küresel ekonomide yaşanacak daha hızlı bir toparlanma, Litvanya için daha dinamik bir ihracat performansını ve ekonomik büyümeyi de beraberinde getirecektir.

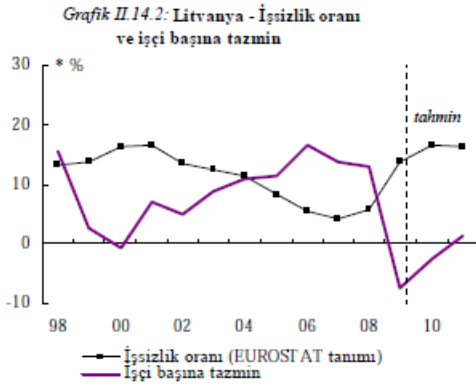
2010 yılında enflasyon hafifçe negatife dönecektir. İgnalina nükleer enerji santralinin kapatılmasıyla elektrik fiyatlarının yıllık enflasyonu % 1 oranında yukarı çekecek şekilde % 30 civarında artması, uluslararası piyasalarda petrol fiyatlarının yükselmesi gibi nedenlerle yüksek üretim maliyetlerine neden olacak gelişmelere rağmen, bunun tüketici fiyatlarına ne ölçüde yansıtılabileceği belirsizdir. Ekonomik durgunluk, azalan istihdam ve ücretlerdeki indirimler iç talebi azaltırken 2010 yılı enflasyonunu da sınırlandıracaktır.

İşgücü piyasasının performansı ekonomik büyümenin hızını ve sürdürülebilirliğini de etkileyecektir. 2010 yılında zirve yaparak % 17'ye ulaşacak olan işsizlik oranı daha fazla göçe neden olabileceği gibi, ücret ayarlamaları yerine işten çıkarmalar yaşanması durumunda ekonomiye duyulan güvende azalma ve tüketici harcamalarında da ciddi düşüşler görülebilir. Tüm bu gelişmelerin yatırımlar ve istihdam üzerinde yeniden baskı oluşturabileceği düşünülmektedir.

2011'de ekonominin yeniden büyümesi bekleniyor

Küresel ekonomideki toparlanma ve rekabet gücünü artıran iç ekonomik değişimle birlikte 2010-2012 döneminin sonuna doğru ekonomide düzelleme beklenmektedir. Düşen kredi maliyetleriyle birlikte kredi büyümesinin başlayacağı ve bu durumun ekonomideki canlanmayı destekleyeceği tahmin edilmektedir. 2011 yılında GSYİH'nın potansiyel hasılaya yaklaşarak, pozitif büyüme sergileyeceği beklenmektedir.

Gerek iç gerekse dış talebin ekonomik büyümeye olumlu katkı yapacağı öngörülmektedir. İyileşen beklentilerle gelişecek özel sektör yatırımları ve artan istihdamın yanı sıra ücret artışlarının da iç talebi destekleyeceği düşünülmektedir. Kamu yatırımlarının da artış beklenmesi olup, orta vadede bu trendin devamı yeniden yapılanmanın derecesi ve hızına bağlıdır. Hükümet yüksek öğretimde, sağlık ve sosyal güvenlik alanlarında önemli reformlar başlatmış olup, tüm bunlar ekonominin daha sağlam temeller üzerine oturtulmasına katkı sağlayacaktır.

Dış talebin beklenenin altında büyümesi, kredi koşullarının daha da elverişsiz hale gelmesi ve istihdamdaki kötüleşme büyüme tahminlerini geriye çekebilecek olumsuz faktörlerdir. İhracat sektörlerinde beklentilerin üzerinde performans

gösterilmesi yeni iş imkânları yaratılmasının yanı sıra, ticarete daha elverişli sektörlerle yönelik ekonomik değişimi de körükleyecektir. Mali istikrar önlemlerinin sürdürülmesi uzun dönemli beklentilerin karşılanması açısından önem taşımaktadır.

Mali önlemler sonuç veriyor, ancak devam ettirilmesi gerek

Kamu maliyesindeki hızlı bozulmanın önüne geçilemek için Hükümet tarafından devreye sokulan harcama kesintileri, vergi artışları ve emeklilik sistemine yapılan katkının geçici olarak kesilmesi gibi mali önlemlerin büyüklüğü GSYİH'nın % 8'ine denk gelmektedir. Alınan tüm istikrar önlemlerine rağmen, ekonomik daralma sonucu vergi gelirlerinin önemli miktarda azalması neticesinde 2009 yılında GSYİH'nın % 8,9'u oranında bütçe açığı oluşmuştur.

2010 yılında GSYİH'nın % 4'ü büyüklüğünde ek mali istikrar önlemleri alınmıştır. Bu çerçevede, kamuda ücretler ve sosyal yardımlar gibi kalemlerde kesintiler yapılması, ancak faiz ödemeleri, sağlık sistemi harcamaları ve sermaye giderlerinde ise artışa gidilmesi kararlaştırılmıştır. Kamu yatırımlarının da AB Yapısal Fonlarına paralel olarak artması beklenmektedir. 2009 yılı başında artırılan kurumlar vergisi oranı % 5 azaltılacak olmasına rağmen bazı vergi dışı gelirler de artış beklenmektedir. 2010 yılı bütçe açığı hedefi % 8,1 olarak belirlenmiş olmakla birlikte, ekonomide ve vergi gelirlerinde daha yavaş bir toparlanma öngörüsüyle açığın % 8,4 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. 2011 yılında ise vergi gelirlerinde oluşacak artışa rağmen, geçici önlemlerin kalkması nedeniyle bütçe açığının bir miktar büyüyeceği öngörülmektedir.

Ekonomik daralma ve yüksek bütçe açığı nedeniyle 2009 yılında neredeyse iki katına çıkarak GSYİH'nın % 29,3'üne ulaşan kamu borcunun 2011 yılında GSYİH'nın % 45'i seviyelerine yükseleceği tahmin edilmektedir.

Tablo II.14.1.

Tahmine ilişkin temel göstergeler - LİTVANYA

	2008		Yıllık yüzde değişim							
	milyar LtL	Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	111,2	100		0,8	7,8	9,8	2,8	-15	-0,6	3,2
Özel tüketim	72,4	65,1		-	10,6	12,1	3,6	-17	-5,3	2,6
Kamu tüketimi	21,5	19,3		-	3,7	3,2	7,9	-2,3	-4,5	-2,3
Brüt sabit sermaye formasyonu	28	25,2		-	19,4	23	-6,5	-38,7	-1,8	8
ekipman için	7,4	6,7		-	16,8	21,9	-19,8	-51,4	-6	5,6
İhracat (mal ve hizmet)	67	60,2		-	12	3	12,2	-15,5	6,1	5,5
İthalat (mal ve hizmet)	79,7	71,7		-	13,7	10,7	10,5	-29,3	2,1	4,3
GSMG	108,3	97,4		-	7,3	8	4,2	-13,1	-1,2	2,2
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)				-	11,9	14,2	1,9	-21,4	-4,8	2,6
(Stoklar)				-	-2,2	1,3	1,4	-5,2	2,1	-0,1
(Net ihracat)				-	-1,9	-5,7	-0,5	11,6	2,1	0,7
İstihdam				-1,1	1,8	2,8	-0,5	-6,9	-3,6	0,2
İşsizlik oranı (a)				9,8	5,6	4,3	5,8	13,7	16,7	16,3
Çalışan başına ücret ödemeleri				-	16,7	13,9	12,9	-7,5	-2,4	1,5
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)				-	10,1	6,5	9,3	1,2	-5,5	-1,4
Reel işgücü maliyeti				-	3,4	-1,8	-0,3	3,7	-3,5	-2,6
Hanehalkı tasarruf oranı (b)				-	-	-	-	-	-	-
GSYİH deflatörü				42,9	6,5	8,5	9,7	-2,3	-2	1,2
TÜFE				-	3,8	5,8	11,1	4,2	-0,1	1,4
Mallar için dış ticaret haddi				-	-3,5	0,9	3,5	-2,6	-2,8	-0,5
Ticaret dengesi (c)				-	-13,9	-15	-12	-3,2	-2,8	-2,4
Cari işlemler dengesi (c)				-	-10,4	-15,1	-11,9	2,6	2,8	2
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)				-	-8,9	-12,9	-10	5,2	6,3	5,6
Genel bütçe dengesi (c)				-	-0,4	-1	-3,3	-8,9	-8,4	-8,5
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)				-	-2,1	-3,7	-5,7	-6,7	-6,1	-6,8
Yapısal bütçe dengesi (c)				-	-2,1	-3,1	-5,6	-7,1	-6,8	-6,8
Brüt kamu borcu (c)				-	18	16,9	15,6	29,3	38,6	45,4

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.15. LÜKSEMBURG

Resesyona bitti ancak eski dinamizm geri gelir mi?

Sert düşüşten sonra ekonomi toparlanıyor

Lüksemburg ekonomisi 2004-2007 yılları arasında ortalama olarak % 5,5 oranında büyüdüktan sonra 2008 yılının ikinci çeyreğinden itibaren küçülmeye başlamış ve takip eden beş çeyrek boyunca toplamda % 8,8, 2009 yılında ise % 3,4 oranında daralmıştır. Geçtiğimiz dönem gelir vergisindeki indirimlere, enflasyonun gerilemesine ve faiz oranlarının düşmesine rağmen, bozulan ekonomik ortam ve istihdamdaki olumsuzluklar nedeniyle özel tüketim 2009 yılında % 0,5 azalmıştır. Yatırımlar 2008 sonu ve 2009 yılı başında iki çeyrekte toplam % 40 oranında azalmış olup, 2009 yılını %15'lik düşüşle kapamıştır. Aynı yıl ihracat % 7,7 oranında azalsa da, bu durum ithalattaki paralel düşüşle dengelenmiştir.

Ekonomik daralma ilk olarak imalat sanayini etkilemiştir. Üretiminin neredeyse tamamını dış piyasalara ihraç eden Lüksemburg sanayi, çelik ürünleri, otomotiv ve cam ürünlerinde yoğunlaşmıştır. Toplam imalat hâsılası 2008'in son çeyreğinde % 18, 2009 yılının ilk çeyreğinde ise % 10 oranında düşmüştür. İnşaat sanayi ve özellikle işletmelere hizmet veren kuruluşlar ile finans kuruluşları olmak üzere hizmetler sektörü daralmadan önemli oranda etkilenmiştir. Neredeyse tamamen yabancı grupların elinde olduğu için yurtdışındaki gelişmelere karşı hassas olan Lüksemburg finans sektörü, temelde özel bankacılık ve aynı zamanda yatırım fonlarının yönetimi konularına yoğunlaştığından finansal krizden beklenen kadar etkilenmemiştir. Söz konusu kuruluşların riskli finansal varlıkları portföylerine dâhil etmekte istekli davranmamış olması da bu durumda rol oynamıştır. Ancak finans sektörünün ülke ekonomisinde 1980'den beri devam eden itici güç rolünü sürdürüp sürdüremeyeceği tartışma konusudur.

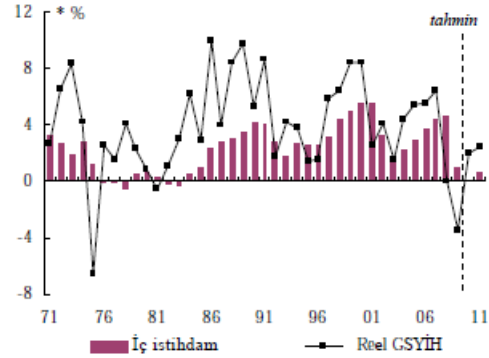
İstihdam 2008 yılının büyük bölümünde canlılığını koruyarak % 4,7 oranında artmıştır. 2008 sonbaharından sonra ekonomik aktivitelerin azalması istihdamın düşmesinden ziyade sabit kalmasına neden olmuştur. 2009 yılında kayıtlara geçen pozitif istihdam büyümesi daha çok 2008 yılından aktarımdır. 2008 yılının başında % 4,2 olan işsizlik oranı, aynı yılın sonbaharından itibaren artmaya başlayarak, 2009 yazında % 5,9'a yükselmiştir. Ancak o tarihten bu yana % 6 civarında durağan bir seyir göstermektedir. Ekonomik daralma yarı zamanlı işlerde de artışa neden olmuştur.

Tedrici bir toparlanma sürüyor

2009 yılının ikinci yarısında yeniden canlanmaya başlayan ekonomik aktiviteler neticesinde, üçüncü çeyrekte % 4,2 gibi güçlü bir büyüme sergilenmiştir. İç talebe ilişkin pek çok unsur kısmi gelişme gösterirken kamu harcamaları önemli oranda artmıştır. Ancak dış piyasalardaki gelişmeler nedeniyle ihracattaki gelişmenin çok daha güçlü olması beklenmektedir. Ekonomik aktivitelerin 2010 yılı boyunca hızlanması

beklenmekle birlikte, 2011 yılının sonunda bile geçmiş yıllardaki performansa erişilemeyeceği düşünülmektedir. 2010 ve 2011 yıllarında büyümenin sırasıyla % 2 ve % 2,5 olması beklenmektedir. İstihdamın 2010 yılında sabit kalması, 2011 yılında ise artmaya başlaması öngörülmektedir. İşlerini kaybedeceklerin çoğunun göçmen olması nedeniyle işsizliğin sınırlı kalacağı, ancak buna rağmen 2010 ve kısmen de 2011 yılında artmaya devam edeceği tahmin edilmektedir. 2011 yılı sonunda uzun yıllardır görülmeyen rakamlara ulaşacak işsizlik oranının yine de çoğu AB ülkesinden az olacağı tahmin edilmektedir.

Grafik II.15.1: Lüksemburg - İç istihdam ve reel GSYİH

Bütçe fazlası açığa dönüştü

Vergi gelirleri ve istihdamda olumsuzluk gözlenmemesi sayesinde 2007 yılında GSYİH'nin % 3,5'u olan bütçe fazlası sadece bir miktar düşerek 2008 yılında % 2,9 olmuştur. Ancak 2009 yılında krizin gelirlere etkisi, işsizlik ödemeleri, kriz öncesi kararlaştırılan vergi indirimleri ve önemli oranda artan kamu yatırımları nedeniyle bütçe açık vermiştir. Ancak % 2,3 olması beklenen açığın öngörülenden fazla gerçekleşen gelir performansı sayesinde % 0,7 ile sınırlı kalacağı tahmin edilmektedir. 2010 yılında ekonomik daralmanın vergiler üzerinde geciken etkisi ve sosyal transferler nedeniyle bütçe açığının % 3,5 olması beklenmektedir. Hükümet yetkilileri tarafından açığın % 4,2 olacağı öngörülmekle birlikte, gelirlerdeki azalmanın ve harcamalardaki artışın beklentilerden daha düşük gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Zira darboğazlar nedeniyle kamu yatırımlarının beklendiği ölçüde gerçekleşmeyeceği ve harcamaların düşeceği değerlendirilmektedir. Yetkililer tarafından açıklanan 2011 yılı bütçe açığı rakamı % 5 olmakla birlikte, Avrupa komisyonu tarafından yapılan tahminlerde açığın % 4 olacağı öngörülmektedir. 2008 yılında finans sektörüne sağlanan destek nedeniyle iki katına çıkan kamu borcunun, 2011 yılında GSYİH'nin % 24'üne yükseleceği, bununla birlikte yine de AB ülkelerinin çoğuna göre düşük olacağı tahmin edilmektedir.

Tablo II.15.1.

Tahmine ilişkin temel göstergeler - LÜKSEMBURG

	2008		Yıllık yüzde değişim							
	milyon Euro	Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	39348,4		100	4,3	5,6	6,5	0	-3,4	2	2,4
Özel tüketim	12741,3		32,4	2,5	2,7	2,8	3,9	-0,5	0,5	1,5
Kamu tüketimi	5940,4		15,1	4,3	2,8	2,9	3	2,9	2,7	2,6
Brüt sabit sermaye formasyonu	7602,8		19,3	4,5	4,7	12,6	-0,1	-14,9	3	6,7
ekipman için	2561,5		6,5	3	7,8	18,5	5,5	-41,3	5	7,5
İhracat (mal ve hizmet)	67996,6		172,8	7,1	13,3	8,8	1,5	-7,7	2,8	4,9
İthalat (mal ve hizmet)	55196,8		140,3	6,9	12,9	8,3	3,3	-9,3	2,9	5,6
GSMG	27239,6		69,2	3,5	-6,3	10,7	-4,7	-4,2	3,2	3,1
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)				2,8	2,4	3,8	1,6	-3,2	1,2	2,3
(Stoklar)				0	-0,8	-0,9	0,5	-0,2	0,1	-0,1
(Net ihracat)				1,5	4	3,6	-2,1	0,9	0,6	0,1
İstihdam				3,3	3,6	4,4	4,7	0,9	0	0,7
İşsizlik oranı (a)				3	4,6	4,2	4,9	5,4	6,1	6,4
Çalışan başına ücret ödemeleri				3,4	3,3	3,6	2	1,7	2,5	2,5
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)				2,4	1,4	1,6	6,8	6,3	0,5	0,7
Reel işgücü maliyeti				-0,3	-5	-1,4	1,7	7	-2,2	-2,2
Hanehalkı tasarruf oranı (b)				-	-	-	-	-	-	-
GSYİH deflatörü				2,7	6,8	3	5	-0,7	2,8	3
TÜFE				-	3	2,7	4,1	0	2,6	2
Mallar için dış ticaret haddi				-0,6	3	2,6	0,2	2,5	-1	0,5
Ticaret dengesi (c)				-11,2	-9,3	-8,6	-10,4	-7,3	-7,6	-8,3
Cari işlemler dengesi (c)				11,1	10,3	9,7	5,3	-0,4	0,9	1,5
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)				-	-	-	-	-	-	-
Genel bütçe dengesi (c)				2,3	1,4	3,6	2,9	-0,7	-3,5	-3,9
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)				-	0,1	1,1	2	1,2	-1,4	-1,9
Yapısal bütçe dengesi (c)				-	0,1	1,1	2	1,2	-1,4	-1,9
Brüt kamu borcu (c)				6,4	6,5	6,7	13,7	14,5	19	23,6

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.16. MACARİSTAN

Sürdürülebilir bir büyüme mümkün mü?

Kriz öncesi endişe verici sinyaller

2008 yılında finansal kriz patlak verdiğinde, son yıllarda işgücü verimliliği ile potansiyel hâsıladaki gözlemlenen düşüş ve iç talebin gevşek maliye politikaları ve artan özel sektör borcuyla yüksek seviyelerde tutulduğu Macaristan'da kırılmalı bir ekonomik ortam bulunmaktaydı. 2004 yılından itibaren döviz cinsinden borçlar da hızlı artış gözlenmiştir. Genişlemeci maliye politikaları neticesinde bütçe açığı 2006 yılında GSYİH'nın % 9,3'üne ulaşmış, ancak aynı yıl GSYİH büyümesi sadece % 4 olarak gerçekleşmiştir. 2006 yılı ortasından itibaren dengesizliklerin önüne geçmek amacıyla maliye politikasının gelir kalemlerinde öngörülen önlemlerle, bütçe açığı 2008 yılında % 3,8'e gerilemiş, ancak yapısal reformlara dayalı harcama kesintileri ayağı eksik kalmıştır.

Kriz ve kısa vadeli önlemler

2008 sonbaharında ülkedeki finans piyasalarının durumu oldukça kötüleşmiş ve devletin ihtiyaç duyduğu finansman piyasaya kanalları vasıtasıyla karşılanamayacak duruma gelmiştir. Bunun yanı sıra, dış talep şoku ve piyasalara ilişkin belirsizlikler nedeniyle ihracat ve sanayi üretimi yılın dördüncü çeyreğinde iki haneli rakamlar ölçeğinde küçülmüştür. Mali hareket alanının darlığı ve finansman sıkıntıları nedeniyle bu durum karşısında alınan politika önlemi mali istikrarın sürdürülmesi ve finans sektörüne destek verilmesi olmuştur. Hükümetin önlemlerin devamı taahhüdüyle birlikte daha büyük bir çöküşün önüne geçilebilmesi için AB, IMF ve Dünya Bankası tarafından Macaristan'a bazı şartlar dahilinde 20 milyar Euro tutarında destek sağlanmıştır. Hükümet azalan gelir kalemlerini dengelemek için bir kısmı yapısal bir kısmı ise geçici nitelikli harcama kesintisi önlemleri almıştır.

Fırtına 2009 boyunca devam etti

Borçların azaltılması süreciyle birlikte finans kuruluşları kredi musluklarını kısmış ve talebin de azalmasıyla özel sektör ile hanehalklarınca kullanılan kredilerde düşüş yaşanmıştır. Ancak, toparlanmaya ilişkin belirsizliklerin azalması ve yatırımcı güveninin artmasıyla finansal piyasa koşullarında düzelmeler görülmeye başlanmıştır.

2009 yılında ekonomik faaliyetler temelde iç talepteki düşüşe bağlı olarak üzere % 6,3 oranında azalmıştır. Azalan maaşlar, artan işsizlik ve artan tasarruflar nedeniyle özel tüketim % 7,5 oranında düşmüştür. Bunun yanı sıra sabit sermaye birikimi de finansman sıkıntıları ve düşük kapasite kullanımı nedeniyle % 6,5 civarında azalmıştır. Net ihracattaki artış stoklardaki azalmayı gidermiş olup, 2006 yılında yaşanan küçülme büyük ölçüde iç talep daralmasıyla açıklanabilir.

Yeniden büyüme yoluna girmek

2009 yılındaki keskin düşüşten sonra ekonomik faaliyetlerin toparlanması ve 2010 yılında GSYİH büyümesinin en azından durağan hale gelmesi beklenmektedir. Özellikle yılın ikinci yarısında artacak performans neticesinde yılın son çeyreğinde % 0,8 civarında büyüme değerine ulaşılması beklenmektedir. AB ve diğer ülkelerdeki ekonomik koşulların beklenenden daha hızlı iyileşmesi ile ihracat odaklı sektörlerde hızlı bir toparlanma beklenirken, sürdürülmekte olan mali istikrar politikaları nedeniyle baskılanmış olan iç tüketim talebi sebebiyle iç piyasaya yönelik üretim yapan sektörlerde toparlanmanın daha geç olması beklenmektedir. Bu durumun istihdam üzerinde de yansımaları olacağı ve sanayi sektörlerinde işgücü talebindeki esneklik korunurken, hizmet sektörlerinde işçi çıkarmalarının süreceği tahmin edilmektedir.

2011 yılında artacak iç taleple birlikte % 2,8 civarında büyümesi beklenen ekonominin daha istikrarlı bir çizgiye oturması beklenmektedir. Gelecek dönemde harcanabilir gelir ve istihdamda gerçekleşecek artışlar sayesinde, özel tüketimin ekonomik büyümenin esas unsurunu oluşturması öngörülmektedir. Yatırımlardaki artışın ise ekonomik büyümenin bile üstünde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. 2010 yılında % 4,5 olması beklenen fiyatlar genel düzeyindeki artışın, 2011 yılında dolaylı vergilerin fiyatlar üzerindeki etkisinin ortadan kalkmasıyla % 3'ün altına inmesi beklenmektedir.

Önümüzdeki dönemde, artan tüketici güveni ve tasarruflardaki düşüşle birlikte özel tüketim beklendiğinden fazla büyüyebilecek, dış talepte beklenenden fazla iyileşme olması durumunda ihracat da daha hızlı toparlanabilecektir. Diğer yandan yetersiz kredi tahsisatının iç talebi sınırlaması ve ihracatın da küresel piyasalarda oluşabilecek sıkıntılar nedeniyle öngörülen kadar artmaması riskleri bulunmaktadır.

Dış dengesizliklerde hızlı küçülmeler

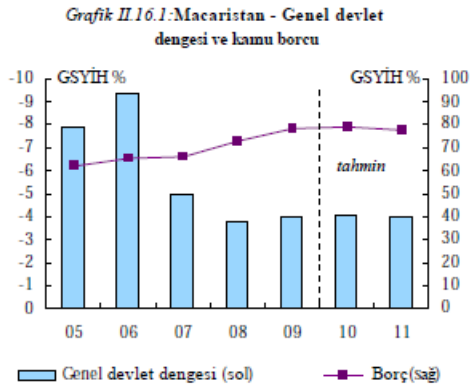
Tüketim ve ithalattaki hızlı düşüşler nedeniyle 2008 yılında GSYİH'nın % 7,2'si kadar açık veren cari işlemler dengesi, 2009 yılında % 0,5 fazla vermiş olup, 2010 ve 2011 yıllarında da cari işlemler performansının bu seviyede olması beklenmektedir. Son 15 yılda ilk kez cari işlemler fazlası verilebilmesinin temel nedeni hanehalklarının GSYİH'nın % 4,5'u ölçeğinde tasarruf etmesi ve işletmelerin de finansal pozisyonlarını oldukça iyileştirmesidir.

Kamu maliyesinde istikrara odaklanıldı

2009 yılına ilişkin % 3,9'luk bütçe açığı hedefi neredeyse tutturulmuş görünmektedir. Merkezi idarenin % 3,5 seviyesindeki nakit açığı beklenenden iyi olmakla birlikte, kamu işletmelerinden aktarılan avans nitelikli karlar ve bazı vergi iadelerinin geciktirilmesi gibi faktörlere de dayanmaktadır. Yerel idarelerin açıkları da beklenen düzeydedir. Tütün ürünlerinden

alınan özel tüketim vergilerinin önceden tahsil edilmesi de bütçe hedefine ulaşılmasına yardım etmiştir. Kamu işletmelerinden aktarılan kar payları bütçe öngörülerinin oldukça üzerinde olmasına rağmen, ileride bu şirketlerin sermaye yapılarını ve karlılıklarını etkileyebilecektir.

2010 yılı bütçesinde GSYİH'nın % 3,8'i tutarında bir açık öngörülmüş olup, kamuda ücretlerin dondurulması, emeklilik sisteminde reform yapılması, sosyal yardımlarda kesintiye gidilmesi, konut, gaz ve ısınma sübvansiyonlarının sınırlandırılması gibi önlemlerle birlikte GSYİH'nın % 0,8'i kadar da rezerv içermektedir. Yeni oluşturulan sistem çerçevesinde merkezi hükümet bütçesinin yönetimine disiplin getirilmiş olup, yerel yönetim harcamaları ve merkezi bütçeden yerel yönetimlere yapılabilecek transferler kısıtlanmıştır.

Ülkenin Yakınsama Programında 2010 için bütçelenen gelirlerin beklenenden GSYİH'nın %0,33'ü kadar az gerçekleşebileceği, harcamaların da Budapeşte'deki ulaşım şirketine aktarılacak sübvansiyon nedeniyle GSYİH'nın % 0,10'i düzeyinde fazla olabileceği belirtilmektedir. Ancak bu değişikliklerin yaratacağı etkinin, net faiz ödemesinin öngörülenden GSYİH'nın % 0,15'i kadar az olması, bazı çalışan ve emeklilerin özel emeklilikten kamu emeklilik sistemine geçirilmesiyle bir seferlik oluşan GSYİH'nın % 0,25'i

tutarındaki gelir artışı ve bütçe rezervlerinin % 0,2'sinin dondurulmasıyla bertaraf edilebileceği düşünülmektedir.

Komisyon tarafından Macar ekonomisine ilişkin olarak yapılan tahminlerde, bütçe açığının Macar Hükümetinin öngördüğünden % 0,3 puan kadar fazla olacağı öngörülmektedir. Söz konusu farklılık, havayolu şirketi MALEV'in yeniden kamulaştırılması, uzun mesafeli toplu taşıma sistemine sübvansiyonun azaltılmasına yönelik düzenlemenin arkasında yapısal önlemler olmaması, oluşturulan hazine mekanizmasının harcamaların kontrolünde yeterli olamaması gibi hususlardan dolayı harcamaların öngörülenin üzerinde gerçekleşeceği beklentisinden kaynaklanmaktadır. Anayasa Mahkemesinin değere dayalı emlak vergisine ilişkin düzenlemeyi iptal etmesi ve GSM lisanslarının satışından beklenen gelirin abartılı olması nedeniyle gelirlerdeki performans da beklenenin altında kalabilecektir. Diğer yandan bütçede hala GSYİH'nın % 0,5'i tutarında rezerv bulunmakta olup, ihtiyaç duyulması halinde bunlar dondurulabilecektir.

Hükümetin olumsuz gelişmeler karşısında yapabileceğini duyurduğu % 0,2'lik ihtiyati harcama kesintisi bu raporda dikkate alınmamıştır. Netice olarak bütçe açığının 2010 yılında GSYİH'nın % 4,1'i düzeyinde olması beklenmektedir.

Macaristan'ın 2011 yılında GSYİH'nın % 1'i kadar ek önlem olarak bütçe açığını kapaması gerekmekte olup, söz konusu müdahale 2011 yılında yürürlüğe girecek kişisel gelir vergisi indirimi nedeniyle ortaya çıkacak açığı ve merkez bankasının biriken zararlarını gidermek için gerekli görülmektedir.

2010 yılı bütçesi Kasım 2008'de kabul edilen mali çerçeveye geniş ölçüde uyumlu olup, amaçlara ulaşılabilmesi için 2011 yılı bütçesinin mali çerçevedeki tüm unsurlara uygun şekilde hazırlanması önem taşımaktadır.

Tablo II.16.1.

Tahmine ilişkin temel göstergeler - MACARİSTAN

	2008			Yıllık yüzde değişim						
	milyar HUF	Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	26543,3		100	3	4	1	0,6	-6,3	0	2,8
Özel tüketim	14331,8		54	-	1,7	0,4	-0,5	-7,5	-3,2	2,6
Kamu tüketimi	5743,1		21,6	1,2	3,8	-7,4	-0,8	-1,1	-0,4	1,8
Brüt sabit sermaye formasyonu	5559,1		20,9	5,7	-3,6	1,6	0,4	-6,5	1	3,6
ekipman için	2231,2		8,4	-	-	-	-	-3,8	3,1	4,5
İhracat (mal ve hizmet)	21804,9		82,1	12,5	18,6	16,2	5,6	-9,1	6,6	8,7
İthalat (mal ve hizmet)	21545,5		81,2	12,9	14,8	13,3	5,7	-15,4	5,4	9,1
GSMG	24761,6		93,3	-	3,6	-0,4	1,1	-5,5	-0,7	2,8
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)				3,1	0,9	-1,1	-0,4	-5,7	-1,6	2,5
(Stoklar)				0,2	0,8	0	1	-5,7	0,2	0
(Net ihracat)				-0,3	2,3	2,2	0	5,1	1,4	0,3
İstihdam				-	0,6	-0,3	-1,3	-3,6	-0,9	0,8
İşsizlik oranı (a)				-	7,5	7,4	7,8	10	10,8	10,1
Çalışan başına ücret ödemeleri				-	5,3	6,7	6,5	-0,2	-0,3	3,7
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)				-	1,9	5,4	4,5	2,7	-1,2	1,7
Reel işgücü maliyeti				-	-1,9	-0,5	0,7	-2,2	-3,6	-0,6
Hanehalkı tasarruf oranı (b)				-	-	-	-	-	-	-
GSYİH deflatörü				13,2	3,9	5,9	3,8	4,9	2,6	2,2
TÜFE				-	4	7,9	6	4	4,6	2,8
Mallar için dış ticaret haddi				-	-1,4	-0,1	-1,4	1,8	-0,5	-0,4
Ticaret dengesi (c)				-4,5	-2,3	0,2	-0,1	4,9	5,7	5,7
Cari işlemler dengesi (c)				-	-7,5	-6,5	-7,2	0,4	-0,2	-0,3
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)				-	-6,9	-5,5	-5,9	1,8	1,4	1,5
Genel bütçe dengesi (c)				-	-9,3	-5	-3,8	-4	-4,1	-4
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)				-	-10,9	-6,4	-5,1	-2,2	-2,1	-3
Yapısal bütçe dengesi (c)				-	-10,6	-5,5	-4,7	-2,2	-2,3	-3
Brüt kamu borcu (c)				-	65,6	65,9	72,9	78,3	78,9	77,8

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.17. MALTA

İhracat ve yatırımlar toparlanmaya öncülük ediyor

Özel tüketim 2009'da krize direnç gösterdi

2005 – 2007 döneminde Malta yıllık ortalama % 3,7 oranında büyümüş olup, bu oran Euro bölgesinin ortalama % 2,5 olan büyüme rakamının oldukça üstündedir. Ekonomik gelişme temel olarak iç talep kaynaklıdır. Hanehalkı tüketimi gelişen işgücü piyasası sayesinde yükselirken, ihracatta hizmet sektörünün dikkate değer performansı ile sürekli bir artış sağlanmıştır. Toplam yatırımlardaki artış ise, imalat sanayindeki daralmanın etkisiyle bu dönemde hız kaybetmiş ve 2008 yılında ekonominin tümündeki durgunluk yüzünden keskin bir biçimde eksiye geçmiştir. Küresel ekonomik kriz Malta ekonomisini dış ticaret kanalından vurarak, ihracat performansını 2008 yılının başlarından itibaren düşürmüştür. Özel tüketimin artmaya devam etmesi ile genel ekonomik büyüme % 2,1'lik artış ile aynı dönemde % 0,6 büyüyen Euro bölgesi ortalamasına göre güçlü kalmıştır. Küresel finansal krizin bankacılık sektörü üzerindeki etkileri, gayrimenkul piyasasındaki soğumanın bir miktar kırılabilirliği gösteriyor olmasına rağmen, sınırlı kalmıştır. Bu çerçevede, Malta'nın 2008 yılından itibaren Euro Alanında yer alıyor olması, kriz sırasında ekonomik aktörler açısından belirsizliği azaltmıştır.

2009 yılında reel GSYİH daralmasının boyutu açısından, Malta, Euro alanının küresel krizden en az etkilenen ülkelerinden biri olmuş ve GSYİH % 1,9 oranında küçülmüştür. Yatırımlar keskin bir biçimde azalarak iç talebi etkilemiş, zayıf dış talep ve düşen karlar, şirketlerin yatırım planlarını ertelemelerine neden olmuştur. Stoklardaki büyük oranlı düşüşler ve devlet harcamalarındaki azalma da GSYİH'nın daralmasında etkili olmuştur. Özel tüketim tam tersine direnç göstererek, düşük enflasyon, artan ücretler ve alınan önlemler sayesinde reel olarak % 1,2 oranında artmıştır. İhracattaki azalma da, elektronik malzemeler, makine ve ulaşım ekipmanları ve kimyasal ürünlerdeki görece direnç sayesinde beklenenden daha az olmuştur. Hizmetler tarafında ise, turizmdeki düşüş, ulaşım ve diğer hizmetlerdeki artışla dengelenmiştir. Net ihracat reel hasılaya pozitif etki yapmıştır. Mal ve hizmetler dış dengesi, enerji fiyatlarındaki düşüş sayesinde 2002 yılından bu yana ilk kez fazla vermiştir.

Toparlanmanın esas kaynağı ihracat ve yatırımlar

2009'un ikinci yarısından bu yana görülen toparlanmanın, önümüzdeki dönemde de hız kazanması beklenmektedir. GSYİH'nın 2010 ve 2011 yıllarında sırasıyla % 1 ve % 1,7 oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir. Malta geçmiş yıllardaki oranlarda olmasa bile, Euro alanından daha iyi performans göstermeye devam edecektir.

Çevre ve inşaat sektörlerindeki önemli kamu yatırımlarının da etkisiyle 2010 yılında yatırımlarda görülen dikkate değer yükselişe paralel olarak, iç talebin önümüzdeki dönemde toparlanmaya başlaması beklenmektedir. Kapasite kullanım

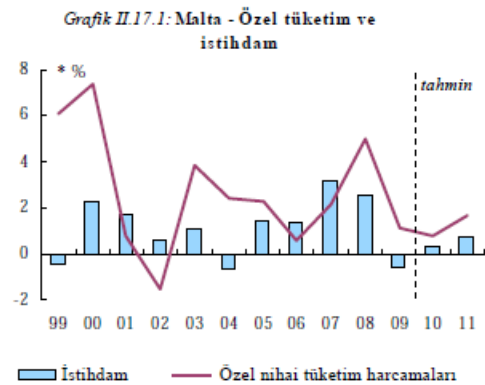
oranlarının tarihsel ortalamalarına geri dönmesi ve yabancı şirketlerin karlılık oranlarının artmasıyla birlikte, 2011 yılında özel sektör yatırımlarında daha güçlü ve geniş kapsamlı bir toparlanma yaşanacağı öngörülmektedir.

Dünya ticaretinin, özellikle de AB dışı piyasalardaki ticaret hacminin artmasıyla, ihracattaki kademeli artışın 2010 yılında da devam edeceği, 2011 yılında ise istikrara kavuşacağı öngörülmektedir. İthalatın ise, yatırımlardaki artış sebebiyle, ihracattan daha fazla artması ve net ihracatın GSYİH'ye negatif katkı yapmaya başlaması söz konusu olabilecektir. Mal ve hizmetler dengesinin ise önümüzdeki dönemde küçük de olsa pozitif kalması mümkündür.

Makroekonomik görünümdeki temel risk Malta'nın küresel toparlanmadan sağlayacağı faydanın boyutudur. Özel sektörün, rekabet edebilirlikte yaşanan gerilemeye ve mal ve hizmetlere gelecek dış talebin kompozisyonundaki değişikliklere cevap verebilecek esnekliğe ihtiyacı vardır.

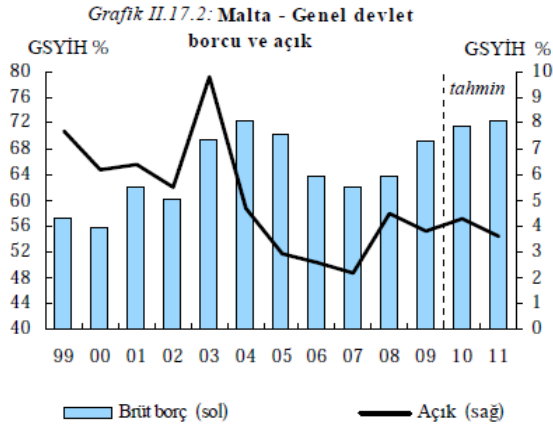
Birim işgücü maliyetlerindeki artış hız kaybediyor

2005-2008 döneminde kişi başına ücretler, Euro alanının üzerinde, ortalama % 3 civarında artmış, ancak bu artış 2009 yılında ciddi oranda yavaşlamıştır. 2010 yılından itibaren kişi başına ücret artışının, verimlilik artışlarından sonraki enflasyonist eğilimler sebebiyle tekrar hızlanması ve bu şekilde Malta'nın rekabet gücü üzerinde bir miktar baskı oluşturması beklenmektedir.

2008 yılında ulaşılan zirveden sonra hız kaybeden tüketici fiyat artışlarının önümüzdeki dönemde % 2 düzeyini koruyacağı tahmin edilmektedir. Gıda fiyatlarında artış beklenmemesi ve enerji dışı sanayi mallarının fiyatlarında beklenen istikrar sayesinde çekirdek enflasyonun da küçük bir artışla % 1,5'den % 1,6'ya yükselmesi beklenmektedir. Hizmet sektöründeki enflasyonun ise, turizm sektöründeki yüksek rekabet şartları sebebiyle, genel enflasyon düzeyinin altında kalması olası görülmektedir.

2010-2012 döneminde istihdamın kısıtlı da olsa artması, bunun sonucunda da verimlilikte kriz öncesi dönemdeki seviyelere bir miktar yaklaşılması beklenmektedir. Bu çerçevede birim işgücü maliyetleri önümüzdeki dönemde bir miktar artacak, ancak yine de Euro alanı ortalamasının oldukça altında kalacaktır.

Kamu maliyesi baskı altında

Yıllarca devam eden mali istikrar uygulamalarını takiben, istisnai harcama artırıcı kalemler sebebiyle 2008 yılında bütçe açığının GSYİH'ye oranı % 4,5'e yükselmiş, 2009 yılında ise % 3,8'e gerilemiştir. 2008 yılına göre gerçekleşen nispi gelişme,

büyük ölçüde yukarıda bahsedilen istisnai harcama kalemlerinin tekrar etmeyen yapısından kaynaklanmaktadır. Ayrıca 2008'e kıyasla kamu yatırımları da azalmıştır.

2010 yılında bütçe açığının GSYİH'nin % 4,3'üne genişlemesi beklenmektedir. Aramalı tüketiminin, 2010 yılı bütçesindeki ilave destek önlemleri sebebiyle ciddi oranda artacağı hesaplanmaktadır. Bu hususlara ilaveten, sosyal transferlerin ve özel tüketimi desteklemek için devreye sokulan çevre ve altyapı alanlarındaki kamu yatırım projelerinin de katkısıyla sermaye harcamalarının da artması beklenmektedir. Toplam gelirlerin, büyük oranda artan AB fonlarına bağlı olarak özel tüketimdeki artışla çok güçlü bir biçimde artacağı tahmin edilmektedir. Vergi gelirlerinin ise daha düşük seviyelerde artması beklenmektedir.

Politika değişimi olmayacağı varsayımı altında, 2010 yılında kabul edilen teşvik önlemlerinin bitecek olması nedeniyle, 2011 yılında bütçe açığının GSYİH'ye oranının % 3,6'sına düşeceği tahmin edilmektedir. Toplam gelirlerin GSYİH oranının ise % 42'ye yükselmesi beklenmektedir. Kamu borcunun, faiz dışı dengenin negatif kalması ile, yukarı yönlü trendini devam ettirerek, 2011 yılında GSYİH'nin % 72,5'una çıkması söz konusudur.

Tablo II.17.1.

Tahmine ilişkin temel göstergeler - MALTA

	milyon Euro	2008		Yıllık yüzde değişim						
		Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	5696,8	100	3,5	3,6	3,8	2,1	-1,9	1,1	1,7	
Özel tüketim	3609,7	63,4	-	0,6	2,2	5	1,2	0,8	1,7	
Kamu tüketimi	1220,3	21,4	-	5,9	0	12,9	-1,9	0,5	0,2	
Brüt sabit sermaye formasyonu	926,5	16,3	-	3,2	0,4	-21,9	-19,3	6,5	4,5	
ekipman için	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
İhracat (mal ve hizmet)	4608,9	80,9	-	10,5	2,7	-7,2	-3,1	4,4	4,1	
İthalat (mal ve hizmet)	4777,5	83,9	-	9,5	0,4	-7,4	-8,7	5,1	4,2	
GSMG	5511,9	96,8	2,7	3,7	4,8	2,4	-4,9	1,8	2,1	
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)			-	2,2	1,5	1,2	-2,7	1,5	1,8	
(Stoklar)			-	1,3	0,2	0,5	-4,5	0,1	0	
(Net ihracat)			-	0,1	2,2	0,5	5,2	-0,5	-0,1	
İstihdam			1	1,3	3,2	2,5	-0,6	0,3	0,7	
İşsizlik oranı (a)			6,4	7,1	6,4	5,9	6,9	7,3	7,2	
Çalışan başına ücret ödemeleri			5,2	3,5	1,8	3,8	1,3	2,2	2,3	
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)			2,6	1,2	1,2	4,2	2,6	1,4	1,3	
Reel işgücü maliyeti			0,1	-1,9	-1,6	1,9	0,4	-0,3	-0,8	
Hanehalkı tasarruf oranı (b)			-	-	-	-	-	-	-	
GSYİH deflatörü			2,5	3,1	2,9	2,2	2,2	1,8	2,1	
TÜFE			-	2,6	0,7	4,7	1,8	2	2,1	
Mallar için dış ticaret haddi			-	-2,5	1,5	0,6	-4,1	-1,2	-0,1	
Ticaret dengesi (c)			-18,2	-18,9	-18	-19,4	-13,5	-14,7	-15,2	
Cari işlemler dengesi (c)			-	-9,2	-6,2	-5,4	-3,9	-4,9	-4,4	
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)			-	-6,2	-5,2	-4,9	-2,6	-3,4	-2,7	
Genel bütçe dengesi (c)			-	-2,6	-2,2	-4,5	-3,8	-4,3	-3,6	
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)			-	-2,5	-2,5	-4,9	-3,1	-3,8	-3,4	
Yapısal bütçe dengesi (c)			-	-3,1	-3,1	-5,2	-3,8	-4	-3,4	
Brüt kamu borcu (c)			-	63,7	61,9	63,7	69,1	71,5	72,5	

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.18. HOLLANDA

İç talep toparlanmayı yavaşlatmakta

Derin daraldan sonra iyileşmenin ilk sinyalleri

Avrupa'nın en açık ekonomilerinden bir olan Hollanda ekonomisi küresel krizin etkilerinden kaçınamamış ve 2009 yılında % 4 oranında ciddi bir daralma yaşamıştır. Ekonomik daralma 2008 yılının ilk yarısında başlamış ve 2009 yılının ilk çeyreğinde hız kazanmıştır. 2009 yılının ikinci çeyreğinde hızlı daralma devam ederken, ekonomi son iki çeyrekte yaşanan büyümeyle toparlanmaya başlamıştır. Bu toparlanma büyük ölçüde dünya ticaretinde yaşanan düzelmeye Hollanda ihracatına olan olumlu etkilerinden kaynaklanmıştır.

Güvenin azalması ve refah etkileri nedeniyle özel tüketimde yıllık % 2,5 oranında ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Hollanda'da tüketimde önemli bir rolü olan refah etkisi, büyük ölçüde, hanehalkının servetini doğrudan etkileyen varlık fiyatlarının düşmesiyle gerçekleşmiştir.

Kapasite kullanım oranının tarihin en düşük seviyesine (% 75'ler seviyesinin altı) gerilemesine neden olan zayıf küresel talep ve kredi koşullarının sıkılaşması üretimdeki ani düşüşün temel nedeni olmuştur. Bu duruma karlılıktaki düşüş eşlik etmiş ve özel sektör yatırımlarını % 15 oranında azaltmıştır.

Reel ekonomideki daralmayı sınırlı tutmak amacıyla oluşturulan teşvik paketinin yanı sıra, hükümet mali piyasaların istikrara kavuşmasına yardım etmiş ve finansal kuruluşların krizle başa çıkabilmeleri için destek sağlamıştır. Hükümetin sağladığı desteklerin bir kısmı 2009 yılı sonuna doğru geri ödenmiş olmasına rağmen, Hollanda finansal kuruluşlarının mali piyasalardaki risklere karşı duyarlılığı hala devam etmektedir.

Tedrici düzelmeye gelecekte...

Küresel talepte yaşanan düzelmeye sonucunda 2009 yılının ikinci yarısında büyümede gözlenen toparlanma, 2010 ve 2011 yılları için GSYİH'da neden % 1,25 ve % 1,75'lik bir büyüme beklendiğini açıklamaktadır. Hollanda'nın dengeli ihracat kompozisyonu ve geçmiş yıllarda edindiği pazar payının devam etmesi nedeniyle 2009 yılı içerisinde Hollanda'nın ihracatında yaşanan düşüş hızı, dünya ticaretindeki düşüş hızının gerisinde kalmıştır. Bu durum Hollanda ekonomisinin dünya ticaretinde son dönemde gözlenen canlanmadan daha fazla faydalanma imkanı sağlamaktadır. 2010 ve 2011 yılları için birim iş gücü maliyetlerinde öngörülen düşüş rekabet gücünün artmasına katkı sağlayacaktır. 2010 yılında iç talepte öngörülen gerilemenin devam etmesi sebebiyle, ihracattaki canlanma ithalatta yaşanacak canlanmadan daha belirgin olacaktır.

2009 yılının sonu ve 2010 yılının ilk çeyreğinde özellikle sermaye piyasasında varlık fiyatlarında gözlenen düzelmeye hanehalklarının servetlerinin artmasına neden olmuştur. Sermaye piyasasında yaşanan bu gelişmelerin özel tüketimi olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir. Ancak

hanehalklarının servet düzeyi hala kriz öncesi seviyelerin altındadır. Tüketici anketleri hala toplam işsizlik oranında bir artışı işaret etmelerine rağmen, istihdam konusundaki öngörüler son birkaç ayda olumlu yönde gelişmektedir.

2010 yılında meydana gelen ücret artışlarındaki azalma ve işsizlikteki artış sebebiyle, reel harcanabilir gelirin 2010 ve 2011 yıllarında azalması beklenmektedir. Sonuç olarak, özel tüketimin 2010 yılında % 0,5 oranında azalması, ancak 2011 yılında % 1,25 oranında artması beklenmektedir.

Sıkılaşan kredi koşulları ve karlılıktaki azalma özel yatırımları olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Düşük kapasite kullanım oranıyla birlikte hala devam etmekte olan zayıf iç talep sabit sermaye oluşumundaki negatif gelişime katkı yapmaktadır. 2010 yılı için öngörülen özel sektör yatırımları % 9 oranında azalmıştır. Teçhizat alımında gözlenen düzelmeye sayesinde yatırımlarda 2011 yılı için % 3,5 oranında bir artış öngörülmektedir.

Grafik II.18.1: Hollanda - İşsizlik temel göstergeleri

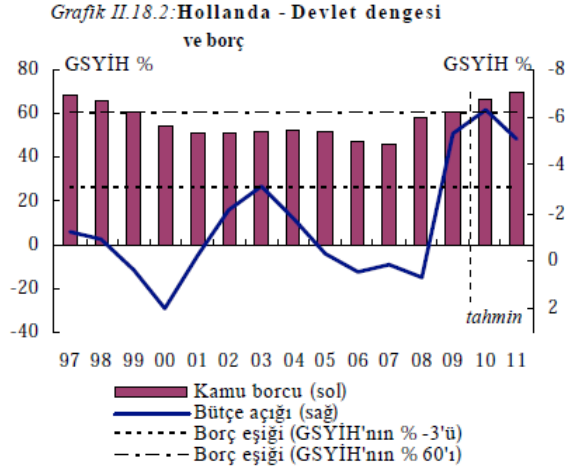

Enflasyon oranının düşük seviyelerde gerçekleşmesi öngörülmekte olup 2010 ve 2011 yılları için enflasyonun sırasıyla % 1,25 ve % 1,5 oranlarında olacağı tahmin edilmektedir. 2009 yılı içerisinde enerji fiyatlarında gözlenen düşüş nedeniyle enerji fiyatlarının 2010 yılının ilk yarısında enflasyonun düşük düzeyde seyretmesine katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Hizmetlerin ise, 2009 yılında birim iş gücü maliyetinde gözlenen yükseliş nedeniyle enflasyon üzerinde yukarı doğru bir baskı oluşturması beklenmektedir. Ancak bu artış yüksek rekabet ortamı nedeniyle fiyatlara tam olarak yansıtılabilecektir.

Bu senaryo pozitif gelişmelere ve risklere karşı duyarlıdır. Pozitif gelişmeler bakımından varlık fiyatlarında daha fazla düzelmeye özel tüketim üzerinde olumlu bir etkisi olabilecektir. Diğer taraftan mali sektörün istikrarına yönelik riskler tam olarak tam olarak ortadan kalkmamıştır. Bu durum kredi arzında yapısal bir azalmaya neden olarak ekonomik düzelmeye sürdürülebilirliğini engelleyebilir.

İşgücü piyasasının esnekliği devam etmekte

Ekonomik krize rağmen işsizlik oranı 2009 yılında sadece 0.6 puan artarak % 3,4 düzeyine çıkmıştır. İşsizlik oranı bakımından Hollanda halen AB içerisinde en düşük işsizlik oranına sahip ülkelerden biri olmaya devam etmektedir. Krizin başlangıcında işgücü piyasası koşullarının son derece katı olması sebebiyle, talebin düştüğü dönemde işverenler ilk etapta mevcut personelin ayrılmasına sıcak bakmamışlardır.

Esnek çalışma düzenlemeleri ve hükümetin yürürlüğe koyduğu kısa süreli çalışma imkanı da işsizliğin düşük seviyede kalmasına yardımcı olmuştur. Ayrıca, serbest meslek sahiplerinin işgücü içerisindeki oranının yüksekliği de, çalışma saatlerini kolaylıkla uyumlaştırma imkanına sahip olmaları nedeniyle işsizliğin belli bir oranda seyretmesini sağlamıştır. Son olarak, öğrencilerin eğitimlerine devam etmeyi tercih etmeleri, yaşlı çalışanların daha erken emekli olmak istemeleri nedeniyle iş gücü arzındaki azalış da işsizliğin düşük seviyelerde kalmasına katkı sağlamıştır. Sözü edilen bu unsurlar 2010 yılı içerisinde kademeli olarak ortadan kalkabilecektir.

2009 yılında hızla artan iş gücü maliyetleri, verimlilikteki düşüş ve talepteki sınırlı düzelmeye düşünülürken şirketlerin mevcut istihdam seviyelerini sürdürmekte zorlanacağı ve işsizlik oranının 2010 yılında % 5'e, 2011 yılında ise % 5,3'e yükseleceği tahmin edilmektedir.

İşgücü piyasasındaki bazı katılımlar sebebiyle, ekonomik faaliyetlerde yaşanan hızlı düşüşün işgücü arzını olumsuz etkileyeceği ön görülmektedir. Bu durum potansiyel hasıla üzerinde olumsuz etki yaratabilecektir.

2011 yılında kamu finansmanında düzelmeye

2008 yılında fazla veren genel devlet bütçesi 2009 yılında hızla kötüleşerek GSYİH'nın % 5,3 oranında açık vermiştir. Hükümet, mali piyasalara yardım, destek paketi ve yapısal önlemleri içeren bir dizi tedbir uygulamaya koymuştur. Bu tedbirlerin toplam büyüklüğü 2009 yılında GSYİH'nın % 1'ine tekabül etmekte olup, söz konusu tedbirler 2010 yılında da devam edecektir.

2010 yılında reel GSYİH'da artış beklenmesine rağmen kamu maliyesinin daha da kötüleşeceği tahmin edilmektedir. GSYİH'nın % 1'ine tekabül eden yardım paketinin 2010 yılında da sürdürülecek olmasına rağmen, bu kötüleşme, özellikle işsizlik oranında beklenen artışın yanı sıra diğer alanlarda etkileri gecikmeli olarak ortaya çıkacak ekonomik gelişmelerin bir sonucu olacaktır. Bütçe açığının 2011 yılında % 5'e gerilemesi beklenmektedir.

2009 yılında GSYİH'nın % 60'ı düzeyinde olan genel devlet borçlanma oranının önemli oranda artarak, 2011 yılında, 1996 yılından beri en yüksek seviye olan % 70'ler düzeyine çıkması beklenmektedir.

Kamu maliyesi açısından en büyük zorluk 2013 yılına kadar açıkların giderilmesi ve kamu maliyesinin uzun dönem sürdürülebilirliğinin iyileştirilmesidir. Bütçenin güçlendirilmesi ve yapısal reformlar bu zorlukların giderilmesini sağlayabilecektir.

Bu amaca yönelik olarak, kamu harcamalarında toplamda % 20 oranında bir tasarruf sağlayacak önlemler ve yapısal reformları içerecek şekilde bütçenin gözden geçirilmesi çalışmaları tamamlanmıştır. Emeklilik yaşının 65'ten 67'ye yükseltilmesi yönünde bir önceki hükümetin yapmış olduğu öneri kamu maliyesinin uzun dönem sürdürülebilirliğinin sağlanması bakımından bir ilk adım niteliğinde olup, bu önerinin yasalaşması gerekmektedir.

Tablo II.18.1.

Tahmine ilişkin temel göstergeler -
HOLLANDA

	2008		Yıllık yüzde değişim							
	milyar Euro	Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	595,9	100		2,6	3,4	3,6	2	-4	1,3	1,8
Özel tüketim	272,5	45,7		2,3	-0,3	1,7	1,3	-2,5	-0,4	1,3
Kamu tüketimi	151,8	25,5		2,1	9,5	3,7	2	3,2	2	0,2
Brüt sabit sermaye formasyonu	121,7	20,4		2,6	7,5	4,8	4,9	-13	-9,7	3,6
ekipman için	40,4	6,8		3,6	12	7,8	3,9	-20,8	-10,4	6,9
İhracat (mal ve hizmet)	457,4	76,8		6,2	7,3	6,7	2,7	-8,2	5,9	5,2
İthalat (mal ve hizmet)	407,6	68,4		6	8,8	5,1	3,7	-8,7	3,1	5,1
GSMG	580,2	97,4		2,6	5,7	2,4	-2,1	-3,7	2,2	1,8
GSYİH büyümesine katkı										
(İç talep)				2,2	3,5	2,7	2,1	-3	-1,5	1,3
(Stoklar)				0	0,2	-0,6	0,3	-0,7	0,6	0
(Net ihracat)				0,4	-0,3	1,5	-0,4	-0,3	2,2	0,6
İstihdam				1	1,6	2,3	1,2	-0,9	-1,6	-0,2
İşsizlik oranı (a)				4,5	3,9	3,2	2,8	3,4	4,9	5,2
Çalışan başına ücret ödemeleri				3,6	2,4	3,4	3,8	2,3	1,8	1,7
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)				2	0,7	2,1	2,9	5,6	-1,1	-0,3
Reel işgücü maliyeti				-0,4	-1,1	0,5	0,2	5,9	-2,1	-1,9
Hanehalkı tasarruf oranı (b)				-	-	13,8	13,1	15,6	15,4	13,7
GSYİH deflatörü				2,4	1,8	1,6	2,7	-0,3	1	1,6
TÜFE				2,2	1,7	1,6	2,2	1	1,3	1,5
Mallar için dış ticaret haddi				0,5	-0,3	-0,3	-0,1	-1	-1,1	0,1
Ticaret dengesi (c)				5,7	7,7	8	7,4	6,6	8,3	8,5
Cari işlemler dengesi (c)				5,4	9	8,5	4,2	3,9	5,9	6,4
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)				5,1	8,7	8,1	3,9	3,6	5,6	6
Genel bütçe dengesi (c)				-1,7	0,5	0,2	0,7	-5,3	-6,3	-5,1
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)				-1,5	0,3	-1	-0,5	-3,6	-4,9	-4
Yapısal bütçe dengesi (c)				-	0,3	-1	-0,5	-3,6	-4,9	-4
Brüt kamu borcu (c)				63,4	47,4	45,5	58,2	60,9	66,3	69,6

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.19. AVUSTURYA

Kademeli, ancak istikrarlı toparlanma

2009'da yaşanan derin ekonomik daralma

Küresel finansal ve ekonomik kriz Avusturya ekonomisini son yıllarda yaşanan en derin daralmaya sürüklemiştir. Ekonomik durğunluğa karşı Avusturya hükümeti, çoğu 2009 yılının ilk aylarında olmak üzere birçok ihtiyari mali tedbir almıştır. Geliri destelemeyi, işten çıkartmaları azaltmayı, eğitime erişimi geliştirmeyi, yatırımı arttırmayı ve özel sektörün finansman kaynaklarına erişimini kolaylaştırmayı amaçlayan iki ekonomik toparlanma programı, gelir vergisi indirimleri ve iki işgücü piyasası destek paketi ortaya konmuştur. Ayrıca, kredi sıkıntısı içerisinde bulunan işletmeler ile, otomotiv sektörüne de destek sağlanmıştır. Genel olarak sağlanan mali yardımların boyutu GSYİH'nın % 1,5'ine ulaşmıştır.

Ekonomik ve finansal kriz Avusturya'daki ekonomik faaliyeti 2008 yılının üçüncü çeyreğinden itibaren etkilemeye başlamış, 2009 yılının başlarında hız kazanarak, 2009 yılının ikinci çeyreğinde zirve yapmıştır. Genel olarak, 2009 yılında GSYİH % 3,6 düşmüştür. Durgunluk, temelde dünyadaki ticaretin çökmesi ile birlikte düşen ihracatla birlikte Avusturya'ya yansımıştır. En çok büyük oranda ihracat odaklı imalat sektörü zarar görmüş, perakende ihracat % 18 daralmıştır.

Sonuç olarak, azalan kar oranları, düşük kapasite kullanımı, yüksek borçlanma oranları ve sıkı kredi koşullarına bağlı olarak, makine teçhizat alanında özel sektör yatırımları % 12 oranında düşmüştür. Birçok mali önlem sayesinde inşaat sektörü yatırımlarındaki düşüş daha az olmuş, her iki kategorideki azalma da diğer Euro bölgesi ülkelerine kıyasla daha iyimser olmuştur.

Özel tüketim büyümesi, geçmiş yıllara göre düşük oranlarda gerçekleşse de, denge sağlayıcı bir faktör olmuştur. Avusturya 2009 yılında özel tüketim harcamalarında reel anlamda artış sağlayan nadir ülkelerden biridir. Bunu arkasındaki destekleyici faktörler, düşük enflasyon, vergi indirimleri ve artan transfer ödemeleridir.

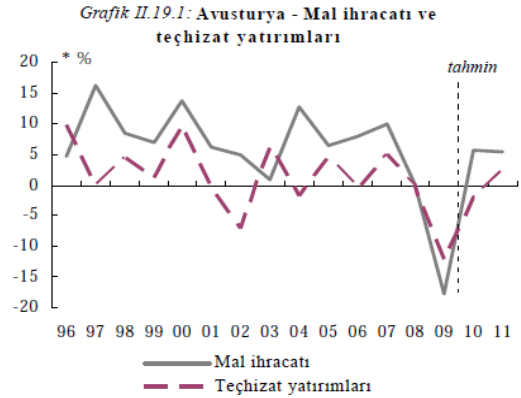
2010 ve sonrasında düşük oranlı ama sabit bir toparlanma

2010 ve 2011 yıllarının her ikisi için de % 1,5 oranında bir GSYİH büyümesi beklenmektedir. Toparlanmanın ilk olarak net ihracatla, ardından, pozitif büyüme oranları ile artacak brüt sabit sermaye oluşumunun destekleyeceği iç talep ile sağlanması mümkün olacaktır.

Özel tüketim harcamalarındaki büyümenin 2010 yılında hız kazanması ancak, 2011 yılında geçici teşvik tedbirlerinin sona ermesi ve işgücü piyasasındaki sorunların devam etmesi ile yavaşlaması beklenmektedir. Kamu tüketim harcamalarının da benzer bir seyir takip edeceği tahmin edilmektedir. Hem özel hem de kamu tüketim harcamaları Avusturya otoriteleri

tarafından ortaya konulacak olan mali istikrar planlarındaki tedbirlerden olumsuz yönde etkilenebilecektir.

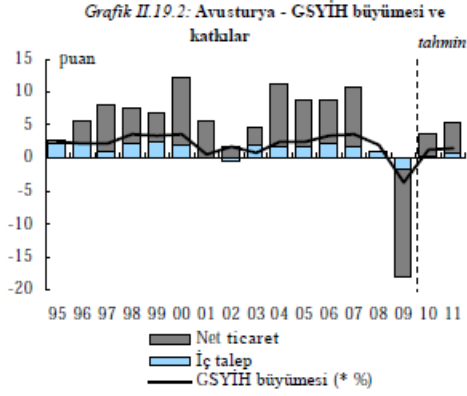
Dış talebin, tüm dünyadaki destek politikaları sayesinde kademeli olarak artması beklenebilir. Avusturya için önem arz eden ana ticaret ortakları olan Almanya ve İtalya'nın yanı sıra merkezi ve doğu Avrupa ülkelerindeki toparlanmadır. Artan siparişler Avusturya ihracatında artışa işaret etmektedir. Sonuç olarak sanayi üretiminin tekrar artışa geçmesi beklenmektedir. Sanayi üretimindeki canlanma ve tedrici olarak artan kapasite kullanımı ile makine ve teçhizat yatırımlarındaki durgunluk sona erecektir. Teçhizat yatırımlarının yıl içerisinde artıya geçmesi, ancak 2009 yılından aktarılan negatif etki ile 2010 yılının genelinde negatife kalması ihtimal dâhilindedir. İnşaat sektörü yatırımları için de aynı senaryo söz konusudur.

Düşük oranlı enflasyon ve ücretler

Düşen petrol ve doğal gaz fiyatlarının baz etkisi ve zayıf talep koşullarının aşağı yönlü baskısı ile 2009 yılında tüketici fiyatları sadece % 0,4 oranında artmıştır. 2010 yılı ile birlikte petrol ve gıda fiyatlarında oluşması beklenen artış baskısının, hizmetler ve sanayi malları enflasyonunda görünümü yatay düzeyde tutacağı tahmin edilmektedir. Geçen yıldan daha az hızla artan ücretlerin enflasyon üzerinde aşağı yönlü bir etki yaratması beklenmektedir. 2010 yılında enflasyonun % 1,3 olması beklenmektedir. Toparlanmanın güçlenmesi ve kar marjlarında oluşacak artışlar neticesinde 2011 yılında enflasyonda küçük bir artış beklenebilir.

2009 yılındaki ücret anlaşmaları, geçen yıllardaki yüksek enflasyon oranları ve güçlü verimlilik artışlarına göre müzakere edilmiştir. Ekonomik aktivitedeki bozulmaya karşı alınan önlemler, istihdamın düşüşünü azaltmıştır. 2010 ve 2011 yılları için artan işsizlik ve düşük enflasyon ücretler üzerinde baskı oluşturabilir.

İşsizlik artışında azalma...

Ekonomik aktivitedeki gerilemenin işgücü piyasası üzerinde etkilerini göstermeye başlaması ile, 2009 yılında istihdam yaklaşık % 1 oranında azalmış ve 2008 yılında % 3,8 olan işsizlik oranı 2009 yılında % 5'e yükselmiştir. Kısa süreli işler ve işçilere verilen eğitimler, ekonomide yaşanan küçülmenin boyutuna oranla istihdamdaki azalmayı sınırlı tutmuştur. Toplam istihdamın 2011 yılında toparlanmaya başlamadan önce, 2010 yılında bir miktar daha düşmesi beklenmektedir. İşsizlik oranının ise önümüzdeki dönemde artmaya devam edeceği tahmini yapılmaktadır.

Açık tekrar azalmadan önce 2010'da genişleyecek

Bütçe açığı, otomatik dengeleyicilerin ve teşvik paketlerinin bir sonucu olarak 2009 yılında GSYİH'nin % 3,5'ine yükselmiştir. 2010 yılında büyümeyi teşvik eden faktörlerin de etkisiyle bütçe açığının GSYİH'ye oranının % 4,8'e yükselmesi, 2011 yılında ise 2009'daki vergi indirimleri bir miktar yük getirirse de, 2010 yılı seviyesinde kalması beklenmektedir.

Mart 2010'un başında, koalisyon ortakları, Avrupa Konseyinin Aşırı Açık Prosedürüne ilişkin olarak yaptığı tavsiye doğrultusunda, bütçe açığını 2013 yılında GSYİH'nin % 3'üne çekecek yeni bir strateji üzerinde anlaşmıştır. Söz konusu stratejiye göre önceden planlanan mali istikrarın % 60'ı bütçenin harcamalar tarafında, % 40 ise bütçenin gelirler tarafında olacaktır. Neredeyse tüm bakanlıklar harcamalarını % 3,6 oranında kesmek durumunda kalacaklardır. Ek gelirin nereden sağlanacağı ise henüz netlik kazanmamıştır.

Brüt kamu borcu 2009 yılında 4 puan artarak GSYİH'nin % 66,5'üne ulaşmıştır. Bütçe açığındaki artışın ve GSYİH'deki düşüşün dışında, özellikle banka kurtarma operasyonları ile kendini gösteren ciddi oranlardaki stok akış ayarlamaları borç/GSYİH oranının artmasına neden olmuştur. Önümüzdeki dönemde borç oranının daha da artması ve 2011 yılında GSYİH'nin % 73'üne çıkması beklenmektedir.

Tablo II.19.1.

Tahmine ilişkin temel göstergeler - AVUSTURYA

	2008		Yıllık yüzde değişim							
	milyar Euro	Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	281,9		100	2,1	3,5	3,5	2	-3,6	1,3	1,6
Özel tüketim	148,8		52,8	1,7	1,8	0,8	0,8	0,4	0,8	0,6
Kamu tüketimi	52,9		18,8	1,9	2,7	1,7	3,2	1,2	1,2	1
Brüt sabit sermaye formasyonu	61,5		21,8	1,4	2,4	3,8	1	-7,8	-1,4	1,7
ekipman için	23		8,2	1,4	-0,5	5	0	-12,1	-2,2	2,5
İhracat (mal ve hizmet)	167,3		59,4	6	7,5	9,4	0,8	-15,5	4,2	4,9
İthalat (mal ve hizmet)	151,1		53,6	5	5,3	7,3	-0,7	-13,6	2,5	3,8
GSMG	277,4		98,4	2,2	3,3	2,6	2,5	-2,7	1,3	1,6
GSYİH büyümesine katkı (iç talep)				1,6	2	1,6	1,2	-1,3	0,4	0,9
(Stoklar)				0	0,2	0,1	-0,1	-0,4	0	0
(Net ihracat)				0,5	1,4	1,5	0,8	-1,9	0,9	0,7
İstihdam				0,4	1	1,6	1,8	-0,9	-0,1	0,2
İşsizlik oranı (a)				4,1	4,8	4,4	3,8	4,8	5,1	5,4
Çalışan başına ücret ödemeleri				2,6	3,4	3	3,1	2,4	1,6	2,1
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)				0,9	1	1	2,9	5,3	0,1	0,7
Reel işgücü maliyeti				-0,6	-0,7	-1,1	0,8	3,3	-0,5	-1
Hanehalkı tasarruf oranı (b)				-	-	16	16,7	17,1	16,8	16,7
GSYİH deflatörü				1,6	1,6	2,1	2	1,9	0,6	1,7
TÜFE				1,9	1,7	2,2	3,2	0,4	1,3	1,5
Mallar için dış ticaret haddi				-0,1	-0,7	-0,5	-2,1	0,9	-1,7	1
Ticaret dengesi (c)				-2,3	0,3	0,7	0,1	-0,9	-0,6	0,2
Cari işlemler dengesi (c)				-0,7	3	3,4	3,6	2,9	3,1	4,1
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)				-0,9	2,7	3,3	3,6	2,9	3,1	4,1
Genel bütçe dengesi (c)				-2,6	-1,5	-0,4	-0,4	-3,4	-4,7	-4,6
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)				-2,5	-1,9	-1,6	-1,7	-2,4	-3,6	-3,6
Yapısal bütçe dengesi (c)				-	-1,9	-1,6	-1,7	-2,4	-3,6	-3,6
Brüt kamu borcu (c)				64,9	62,2	59,5	62,6	66,5	70,2	72,9

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.20. POLONYA

Toparlanma sürecinde lider

Direnç doğrulandı

GSYİH'sındaki % 1,7'lik artışla Polonya 2009 yılında AB içerisindeki tek pozitif büyüme gerçekleştiren ülke olmuştur. Kriz sırasındaki bu istisnai performans, krizin başlangıcında sahip olunan temeller, iyi sermayelendirilmiş ve sağlam mali sektör, ekonominin görece düşük dışa açıklığı, krizin başlangıcında Polonya para biriminde yaşanan önemli oranda değer kaybı, istihdamdaki reel ücret ayarlamalarının rahatlatıcı etkisi ve para ve maliye politikalarının zamanında reaksiyonları gibi faktörlerin birleşimi sayesinde gerçekleşmiştir. Bu faktörlerden bazıları bozulmaya başlayan mali pozisyon ve döviz kuru gibi geçici faktörler olmasına rağmen, büyük çoğunluğu önümüzdeki çeyreklerde de etkisini koruyacaktır.

Küresel krizin potansiyel büyüme üzerindeki etkilerinin bölgedeki diğer ülkelere kıyasla Polonya'da daha az olması beklenmektedir. Bu beklentinin ilk sebebi, Polonya ekonomisinin mali hizmetler, inşaat ve otomotiv sanayilerine daha az bağımlı olması, iflasların daha az görülmesine ve daha kısıtlı bir sermaye stoku kaybına yol açmış olmasıdır. Bu hususa ilaveten, Polonya'nın esnek ücret belirleme mekanizmasının, yapısal işsizliğin artmasını sınırlamada yardımcı olduğuna dair göstergeler mevcuttur. Son olarak, önceden artacağı bildirilen kamu yatırımlarının potansiyel çıktığı da yükseltmesi beklenmektedir.

İyimser olmak için bir diğer sebep de Polonya finansal sisteminin küresel finansal krize iyi direndiği gerçeğidir. Bunu sebebi bankaların kriz öncesinde kredi uygulamalarında ve yatırım stratejilerinde gösterdikleri muhafazakâr tutumlarıdır. Ayrıca, ihtiyatlı finansal sistem gözetimi ve kar birikimi yoluyla sermaye oluşturulması eğilimi bankacılık sisteminin güçlendirilmesine katkıda bulunmuşlardır. Yine de hanehalklarına sağlanan kredi büyümesi, işgücü piyasasının durumuna, geri dönmeyen kredilerin oranının artmasına ve sıkılaştırılan düzenleyici çerçeveye cevap olarak hız kaybedebilir.

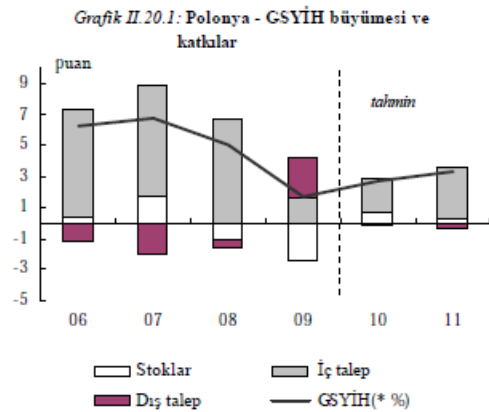
Polonya küresel ekonomik ortamdaki iyileşmeden faydalaniyor

Makroekonomik görünüm toparlanmanın 2010 ve 2011 yıllarında da devam edeceğini ortaya koymaktadır. Reel GSYİH'nın 2010 yılında % 2,7, 2011 yılında ise % 3,3 oranında artacağı tahmin edilmektedir. Büyümenin temel kaynağını devam eden küresel toparlanma ile yabancı sermaye girişindeki artışın oluşturması beklenmektedir. İşgücü piyasasının krize yumuşak bir biçimde uyum sağlamasının ve uygun parasal koşulların büyümenin diğer bileşenleri olması beklenmektedir.

Bölgedeki diğer ülkelerde olduğu gibi artan dış talebin ihracatı genişleteceği tahmin edilmektedir. Ancak Polonya örneğinde bu artış, kısmen para birimindeki değerlenme ile

dengeleneyecektir. Hala reel harcanabilir gelirden ve tüketimden baskı oluşturabileceği tahmin edilse de, işgücü piyasasındaki durum, başlangıçta beklenenden daha az endişe vericidir. Toparlanma umutları ve işgücü maliyetlerini düşürerek reel ücretlerde ayarlama yapılmasını sağlayan son reformların istihdamdaki daralmanın etkilerini azaltacağı tahmin edilmektedir. İşsizlik oranının, sonbaharda yapılan % 10 tahmini yerine, % 9,4'e çıkacağı tahmin edilmektedir. Enflasyonun ise 2010 yılında düşmesi beklenmektedir.

2008 yılında GSYİH'nın % 5'i civarında olan cari işlemler açığı, 2009 yılında dayanıklı tüketim ve yatırım mallarına olan talebin keskin bir biçimde azalması ile GSYİH'nın % 1,6'sına gerilemiştir. Cari açığın, iç talepteki canlanma, yerel para birimi Zloty'nin değer kazanması ve yabancı sermayeli şirketlerin artan karlılıkları ile birlikte kademeli olarak % 3,3'e yükselmesi beklenmektedir.

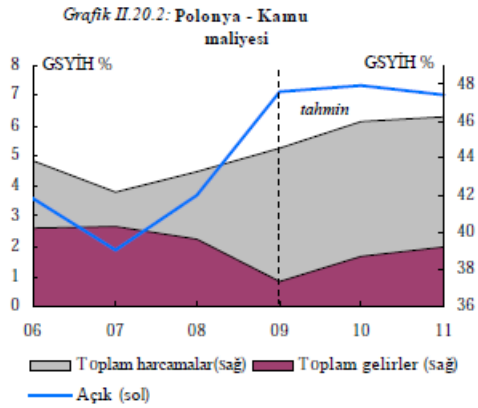

Küresel talepte beklenenden daha güçlü bir artış gerçekleşmesi ile, büyüme ve istihdamdaki artış beklentilerinin ihtiyati tasarrufları azaltması öngörülmesi olumlu etkileyecek unsurlardır. Kredi koşullarının öngörülenden geç toparlanmasının yatırım ve tüketimi önümüzdeki çeyreklerde olumsuz etkilemesi ve kamu maliyesindeki bozulmanın piyasa hassasiyeti üzerinde ters yönlü etki yapması ise ekonomideki beklentileri kötü yönde etkileyecektir. Kriz karşısında büyük direnç gösteren Polonya ekonomisinin önündeki temel zorluklar, kazanılan rekabet edebilirliğin korunması, yakınsama sürecinin devam ettirilmesi ve makroekonomik istikrarın sürdürülmesidir.

Kamu finansmanı zorda

2007 yılında GSYİH'nın % 2'sine düşürülen bütçe açığı, uzun süre devam ettirilen güçlü büyümenin ardından, 2009 yılında GSYİH'nın % 7,1'ine yükselmiştir. Otomatik dengeleyiciler ile, GSYİH'nın % 2'sine tekabül eden ve gelir vergisi indirimleri ile artırılan altyapı yatırımlarını da içeren teşvik paketleri bütçe

açığında meydana gelen bu artışın temel nedenlerini oluşturmaktadır.

Açığın, 2010 yılında GSYİH'nin % 7,4'üne çıkacağı, 2011 yılında ise % 7'ye düşeceği tahmin edilmektedir. 2010 yılında kamu finansmanının zayıflamasının temel nedeni kamu harcamalarındaki artıştır. Hem harcama hem de gelir düzeyinin, kamu yatırımı projelerinin finansmanında faydalanılan AB yapısal fonlarının da etkisiyle artacağı tahmin edilmektedir.

2008 yılında GSYİH'nin % 47'si düzeyinde olan brüt kamu borcunun, yüksek açıkların bir sonucu olarak, 2011 yılında yaklaşık olarak GSYİH'nin % 59'una yükseleceği tahmin edilmektedir. Tahmin edilen borç rakamları, döviz kurunun yüksek değişkenliği ve borcun dış kaynaklı bölümünün değerlendirme etkisi sebebiyle önemli oranda belirsizlik altındadır. Son olarak, yatırım harcamalarının beklenenden daha fazla olması da maliye politikasının hareket alanının daraltacaktır.

Mevcut politikalar ve büyüme tahminleri çerçevesinde, bütçe açığının 2009-11 döneminde dengelenmesi mümkündür.

Tablo II.20.1.
Tahmine ilişkin temel göstergeler - POLONYA

	2008		Yıllık yüzde değişim						
	milyar PLN	Cari fiyatlar % GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	1272,8	100	4,3	6,2	6,8	5	1,7	2,7	3,3
Özel tüketim	785,2	61,7	4,2	5	4,9	5,9	2,3	1,5	2,7
Kamu tüketimi	236,3	18,6	3,1	6,1	3,7	7,5	1,2	3	-0,1
Brüt sabit sermaye formasyonu	280,9	22,1	6,3	14,9	17,6	8,2	-0,3	3	8
ekipman için	107,9	8,5	-	17,1	22,3	10,9	-6,9	-1	4,5
İhracat (mal ve hizmet)	508,9	40	10,7	14,6	9,1	7,1	-9,1	6	5,8
İthalat (mal ve hizmet)	559,5	44	11,2	17,3	13,7	8	-14,3	6,3	6,7
GSMG	1243,8	97,7	4,5	5,5	5,6	6,4	0,7	2,2	3,3
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)			4,5	7	7,2	6,7	1,6	2,1	3,4
(Stoklar)			0	0,4	1,7	-1,1	-2,5	0,7	0,3
(Net ihracat)			-0,2	-1,1	-2,1	-0,6	2,7	-0,1	-0,4
İstihdam			-	3,2	4,4	3,8	0,4	0	0,6
İşsizlik oranı (a)			15,2	13,9	9,6	7,1	8,2	9,2	9,4
Çalışan başına ücret ödemeleri			18	1,8	4,9	8,1	3,7	3,2	4,4
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)			-	-1,1	2,6	6,9	2,4	0,5	1,7
Reel işgücü maliyeti			-	-2,5	-1,3	3,8	-1,2	-1,7	-0,7
Hanehalkı tasarruf oranı (b)			-	-	9,5	6,3	8,3	8,2	7,8
GSYİH deflatörü			13,8	1,5	4	3	3,7	2,2	2,4
TÜFE			-	1,3	2,6	4,2	4	2,4	2,6
Mallar için dış ticaret haddi			0,2	-0,3	2	-2,1	5	-1	-0,5
Ticaret dengesi (c)			-3	-2	-4	-4,9	-1	-1,2	-1,7
Cari işlemler dengesi (c)			-1,9	-3	-5,2	-5	-1,6	-2,8	-3,3
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)			-1,2	-2,1	-4,1	-4,2	0	-0,8	-1
Genel bütçe dengesi (c)			-	-3,6	-1,9	-3,7	-7,1	-7,3	-7
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)			-	-4	-2,8	-4,6	-6,9	-6,5	-5,7
Yapısal bütçe dengesi (c)			-	-4	-2,8	-4,6	-7,2	-6,3	-5,7
Brüt kamu borcu (c)			-	47,7	45	47,2	51	53,9	59,3

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.21. PORTEKİZ

İlimli bir toparlanma yolda

Krizin 2009'daki etkileri ve uygulanan politika

2009 yılında Portekiz ekonomisi, büyük oranda iç talepteki azalma nedeniyle, % 2,7 oranında daralmıştır. Durgunluk işsizliği olumsuz yönde etkileyerek tarihin en yüksek seviyelerine çıkmasına neden olmuştur. Kriz öncesi dengesizlikler, özellikle dış açık düşük verimlilik artışı ve azalan rekabet gücü nedeniyle varlığını sürdürmüştür. Aynı zamanda kriz, kamu finansmanını da etkileyerek, bütçe açığı ve borç oranını da son yıllardaki en yüksek düzeylerine taşımıştır.

Krizle mücadele amacıyla çeşitli ihtiyari tedbirlerin yanı sıra yapısal reform uygulamaları da başlamıştır. Mali önlemler, kamu yatırımları, sosyal güvenlik ile istihdamın, yatırımların ve özel sektör tarafından yapılan ihracatın desteklenmesine odaklanmıştır. Aynı zamanda mali istikrarı güçlendirmek için bir dizi önlem alınmıştır.

Ancak, büyük dış açığı sürdürülebilir şekilde azaltmak ve uzun dönemli GSYİH büyümesini sağlamak için rekabet edebilirliğin artırılarak makroekonomik dengesizliklerin azaltılması gerekmektedir.

Yavaş büyüme trendine dönüş

Önümüzdeki dönemde düşük oranlı bir büyüme beklenmekte ve GSYİH'nın 2010 yılında % 0,5, 2011 yılında ise % 0,8 büyüyeceği tahmin edilmektedir. İç talepteki zayıflık sebebiyle büyümenin dış ticaret kaynaklı olması muhtemel görülmektedir.

Ücretlerdeki azalma ve yüksek işsizlik neticesinde 2011 yılında özel tüketimde durgunluk yaşanması beklenmektedir. Artan faiz oranları nedeniyle yüksek orandaki hanehalkı borcunun geri ödemesi zorlaşacak ve bu durum harcanabilir gelirden düşüşe neden olabilecektir. Aynı zamanda krediye erişim koşulları da kriz öncesi döneme göre daha zorlaşmıştır.

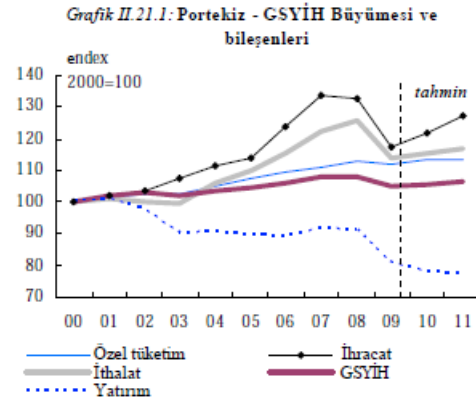
Yatırımların 2010 yılında da düşmeye devam etmesi, 2011 yılında ise durgun bir seyir izlemesi beklenmektedir. Zayıf talep koşulları karşısında ve azalan karlılık oranları ile yatırım fırsatlarının kısıtlı kalacağı düşünülmektedir. Bu hususlara ilaveten, kredi koşullarının kriz öncesi dönemden daha sıkı devam etmesi olası görülmektedir. Sonuç olarak, önümüzdeki yılların şirket bilançolarının konsolide edileceği bir dönem olması beklenmektedir.

İç talebe ilişkin baz senaryoda yapılan tahminler genel olarak dengelendiği düşünülen bazı risklere bağlı olarak bir miktar değişebilecektir. Bir tarafta rekor seviyede düşük faiz oranları, hanehalkı ve şirketlerin borç servisi yükünü 2010 ve 2011 yılları başında rahatlatılabilir. Buna ilave olarak, düşük enflasyon oranları, reel harcanabilir gelirin mevcut görünümde tahmin

edildiğinden daha fazla artmasına neden olabilecektir. Diğer taraftan, iş gücü piyasasına ilişkin olumsuz beklentiler hane halkı tasarruflarının daha fazla artmasına yol açabilir. Portekiz ekonomisinin yüksek dış borçlanma gerekliliği ve faiz ödemeleri ile olumsuz mali koşullar özel sektörünün harcama kapasitesini sınırlayabilecektir.

İhracattaki görünüm büyük oranda dış talep tarafından belirlenmektedir. Bu çerçevede, ülkenin ana ticaret ortaklarında, özellikle Portekiz ihracatında önemli bir paya sahip olan İspanya'daki zayıf ekonomik görünüm, ihracattaki gelişimi olumsuz yönde etkilemesi beklenmektedir. Ayrıca ülkenin rekabet pozisyonu orta vadede değişecek gibi görünmemektedir. Ayrıca, ülkenin AB veya Euro bölgesi ortalamasından daha az dışa açık olması sebebiyle, dünya ticaret hacmindeki artıştan daha az faydalanmasına neden olabilecektir.

Krizin istihdam üzerindeki baskısı devam etmekte olup, istihdamın 2010 yılında azalmaya devam edeceği, ancak 2011 yılında istikrara kavuşacağı tahmin edilmektedir. Genel olarak işsizlik oranının % 10 civarında olması beklenmektedir. Sonuç olarak, ücret artışlarının 2010 ve 2011 yıllarında mutedil düzeyde olacağı tahmin edilmektedir.

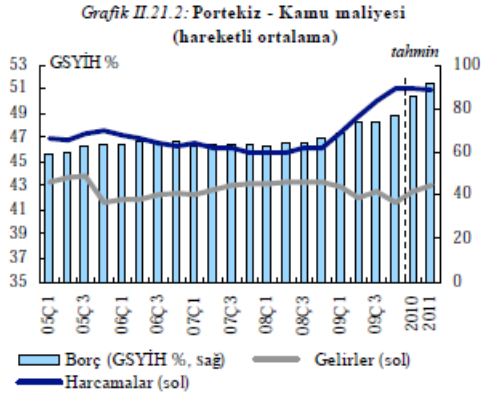
Dış açık yavaş da olsa azalıyor

2009 yılında GSYİH'nın % 10,5'i seviyesine kadar azalan cari işlemler açığının önümüzdeki dönemde biraz daha azalması beklenmektedir. Uzun dönemde devam eden yüksek dış açıklar, 2009'un sonunda net dış yükümlülükleri GSYİH'nın % 110'u seviyelerine çıkarmıştır. Orta vadede gelirlerin önemli bir kısmı bu yükümlülüklerin karşılanması için kullanılacaktır. Aslında, hâlihazırda faiz dışı açık, cari açığın önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Sonuç olarak, gayrisafi yurtiçi hasıla ile gayrisafi milli hasıla arasındaki fark artarak devam etmektedir.

Verimlilikteki düşük artış rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir

Ekonomideki verimlilik artışı düşük olup, son on yılda Euro bölgesi ortalamasının oldukça altında kalmıştır. Ekonomide işgücü yoğun sektörlerin görece ağırlığı, beşeri sermayedeki yetersizlikler ve işgücü piyasasındaki katılımlar düşük verimliliğin temel nedenlerini oluşturmaktadır. Uzun dönemde temel hedef, sürdürülebilir bir verimlilik artışının sağlanması olmalıdır. Bu amaca ulaşılması, önümüzdeki dönemde potansiyel GSYİH büyümesinin desteklenmesine, rekabet gücünün artmasına ve ihracata dayalı büyüme modelinin oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Maliyetlere ilişkin gelişmeler rekabet gücü açısından olumlu değildir. Ücretler artışlarının 2010 ve 2011 yıllarında hız kesmesi beklenirken, yine de verimliliğin ve enflasyonun üstünde artışlar gerçekleşmesi beklenmektedir. Verimlilik ve ücretlerdeki gelişmeler, ülkedeki birim işgücü maliyetlerinin ana ticaret ortaklarından küçük de olsa daha fazla artmasına neden olmakta ve bu şekilde ihracatın büyümeye pozitif katkı yapma potansiyelini kısıtlamaktadır.

2009 yılında fiyatlarda oluşan gerilemenin ardından, enflasyonun tekrar pozitif dönmeye başlamesi beklenmektedir. 2009

yılında negatif enflasyona katkı yapan petrol ve diğer emtia fiyatlarının, 2010 ve 2011 yıllarında enflasyonist baskı yapması söz konusu olabilecektir. Ancak, zayıf talep ve ücretlerdeki düşük artış dengeleyici faktörler olacaktır.

Kamu maliyesinde toparlanma başlıyor

Kamu maliyesi, 2009 yılındaki GSYİH'nın % 9,4'ü düzeyindeki bütçe açığıyla krizden ciddi biçimde etkilenmiştir. Artan harcamaların yanı sıra gelirlerde gözlemlenen azalma, 2007 ve 2008 yıllarında % 3 olan bütçe açığındaki bu hızlı yükselişin nedenleridir.

Söz konusu açığın 2010 yılında GSYİH'nın % 8,5'ine düşeceği tahmin edilmektedir. Çok düşük GSYİH büyümesinin beklendiği ekonomik ortamda bütçe dengesindeki bu gelişme, temelde geçici teşvik önlemlerinin bırakılması, açık azaltıcı önlemlerin 2010 yılında uygulamaya konulması ve bazı ilave istikrar önlemleri vasıtasıyla sağlanacaktır.

Bütçe açığının 2011 yılından sonra daralması beklenmekte olup, bu durum bütçenin harcama ve gelirlerinde yapılacak iyileştirme tedbirlerinin bir yansıması olacaktır. Yine de durgun ekonomik faaliyet ortamının bütçe dengesini üzerindeki baskısını sürdürüleceği tahmin edilmektedir. Tüketimdeki durağanlık sebebiyle, vergi gelirleri beklenenden az seviyede kalabilecek, harcama tarafında ise yükselen faiz harcamaları sebebiyle harcamaların GSYİH'ye oranında büyük olasılıkla değişiklik olmayacaktır.

Devam eden yüksek açıklar ve düşük GSYİH büyümesi ile kamu borcunun 2010 yılında GSYİH'nın % 8,6'sına yükselmesi beklenmektedir. Herhangi bir politika değişikliği olmazsa, borç oranının 2011 yılında % 91'e yükseleceği tahmini yapılmaktadır. Borç oranının kriz öncesi ortalaması GSYİH'nın % 65'i düzeyindeydi.

Tablo II.21.1.

Tahmine ilişkin temel göstergeler -
PORTEKİZ

	2008		Yıllık yüzde değişim							
	milyar EUR	Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	166,4	100		2,2	1,4	1,9	0	-2,7	0,5	0,7
Özel tüketim	110,7	66,5		2,5	1,9	1,6	1,7	-0,8	1	0
Kamu tüketimi	34,5	20,8		2,7	-1,4	0	1,1	3,5	-0,3	-0,2
Brüt sabit sermaye formasyonu	36,1	21,7		2,2	-0,7	3,1	-0,7	-11,1	-4,2	-0,6
ekipman için	12,2	7,3		3	6,6	8,1	4,6	-12,8	-5,2	-1
İhracat (mal ve hizmet)	54,9	33		5,3	8,7	7,8	-0,5	-11,6	3,8	4,4
İthalat (mal ve hizmet)	70,8	42,5		5,8	5,1	6,1	2,7	-9,2	1,1	1,5
GSMG	159,7	96		2,1	-0,3	1,7	-0,3	-2,7	0,4	0,2
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)				2,7	0,8	1,8	1,2	-2,4	-0,2	-0,1
(Stoklar)				0,2	0,1	0,1	0,3	-0,4	0,1	0,1
(Net ihracat)				-0,7	0,6	0	-1,2	0,1	0,7	0,7
İstihdam				0,5	0,5	0	0,4	-2,5	-0,5	0
İşsizlik oranı (a)				5,8	7,8	8,1	7,7	9,6	9,9	9,9
Çalışan başına ücret ödemeleri				6,3	2,1	3,4	3,3	4,3	1,6	1,6
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)				4,5	1,3	1,4	3,7	4,5	0,6	0,9
Reel işgücü maliyeti				0,3	-1,5	-1,5	1,6	3,3	-0,5	-0,7
Hanehalkı tasarruf oranı (b)				-	-	6,1	6,4	8,8	8,1	7,8
GSYİH deflatörü				4,2	2,8	3	2	1,2	1,1	1,6
TÜFE				3,7	3	2,4	2,7	-0,9	1	1,4
Mallar için dış ticaret haddi				0,4	0,4	1,5	-2,3	4,8	-1,4	-0,3
Ticaret dengesi (c)				-9,9	-10,1	-10,1	-12,1	-10	-9,6	-9,1
Cari işlemler dengesi (c)				-7,4	-10,4	-9,8	-12,1	-10,5	-10,1	-10
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)				-5,1	-9,3	-8,4	-10,2	-9,4	-8,8	-8,6
Genel bütçe dengesi (c)				-4	-3,9	-2,6	-2,8	-9,4	-8,5	-7,9
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)				-4	-3,7	-3	-2,9	-8,3	-7,5	-7
Yapısal bütçe dengesi (c)				-	-3,7	-3,1	-3,8	-8,1	-7,7	-7
Brüt kamu borcu (c)				56,1	64,7	63,6	66,3	76,8	85,8	91,1

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.22. ROMANYA

Artan istikrar ekonomik toparlanmayı destekliyor

Kriz nedeniyle yaşanan derin daralma

2004-2008 yılları arasında, yıllık ortalama % 6,8 oranında GSYİH büyümesi ile Romanya, en hızlı büyüyen AB ülkelerinden birisi olmuştur. Bununla birlikte söz konusu büyümeye, cari işlemler dengesi ve kamu maliyesinde oluşan bozulmalar eşlik etmiştir. Finansal krizde ani biçimde artan risk algısı piyasadaki aktörlerin bu dengesizliklerle giderek daha fazla ilgilenmesine neden olmuştur. Sermaye girişleri ciddi biçimde azalmış ve yerel para birimi RON Euro karşısında Ağustos 2007'den Ocak 2009'a kadar % 30 değer kaybetmiştir. Finansman kaynaklarına erişimdeki zorluk, ulusal paradaki değer kaybının bilançolara etkisi ve küresel ticaretteki yavaşlama ile ihracattaki düşüş reel GSYİH daralmasını tetiklemiş ve 2009 yılında Romanya ekonomisi % 7,1 oranında küçülmüştür.

Ekonomik aktivitedeki daralma, 2008 yılında % 5,8 dolaylarında olan işsizlik oranını 2009 yılında % 6,9'a çıkmasına yol açmıştır. Ancak, ücret artış baskısındaki hafiflemeye rağmen, işgücü ve ürün piyasalarındaki katılıklar sebebiyle, enflasyon oranı bölgedeki emsal ülkelere kıyasla görece yüksek kalarak, 2009 yılı için % 5,6 olmuştur. Kriz dış dengesizlikleri de etkileyerek, 2008 yılında GSYİH'nın % 12,7'si olan cari açığın 2009 yılında % 4,4'e düşmesine neden olmuştur.

AB ve uluslararası finans kuruluşları tarafından orta vadeli mali yardım için bir önkoşul olarak ortaya konulan kapsamlı bir ekonomik programın kabul edilmesinin faydaları 2009 yılının ikinci yarısında belirgin hale gelmiştir. Bu kapsamda, döviz kuru üzerindeki baskılar azalmış ve merkez bankası döviz rezervleri tekrar artmaya başlayabilmiştir.

Ekonomik ve finansal krizle birlikte görülen GSYİH düşüşünün büyük kısmı konjonktürel olmasına rağmen, bu durumun orta vadede potansiyel büyüme üzerinde, yavaş sermaye birikimi ve artan yapısal işsizlik gibi negatif sonuçları olabilecektir. Ayrıca, ekonomik krizin etkilerinin, nüfusun yaşlanması ve yurt dışına göçün potansiyel hasıla üzerindeki etkileri ile çakışabileceği de düşünülmektedir.

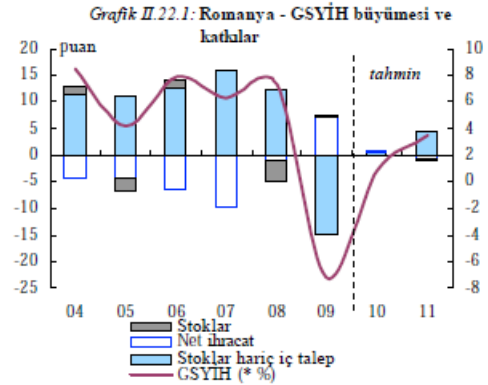
İhracat ve doğrudan yabancı yatırımlar kaynaklı tedrici toparlanma

Reel GSYİH büyümesinin 2010 yılında % 0,8 olması ve 2011 yılında görece hızlanarak % 3,5 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. 2010 yılında ekonomik koşullardaki iyileşmenin dış talepte ve doğrudan yabancı yatırımlardaki toparlanma sayesinde gerçekleşeceği düşünülmektedir. Düşük ücret artışları, devam eden yüksek oranlı işsizlik ve katı kredi koşulları sebebiyle yıl içerisinde özel tüketimde artış beklenmemektedir. Aynı şekilde, düşük kapasite kullanım oranları, kredi kısıtları ve piyasa belirsizliği nedeniyle yatırımın da zayıf kalacağı tahmin edilmektedir.

Özel tüketim harcamalarının % 4,2, yatırım harcamalarının da % 5,8 artacağı tahminleri çerçevesinde ekonomik durumun 2011 yılında iyileşeceği beklenmektedir. Kamu maliyesinde istikrarın tesisine yönelik olarak sürdürülmekte olan çalışmalar sebebiyle kamu harcamalarının düşük kalacağı tahmin edilmektedir. Net ihracatın, toparlanan iç talebin ithalatı körüklemesi ile, GSYİH'ya olan katkısının negatif olması muhtemeldir.

Cari işlemler dengesi ve kamu maliyesinde oluşan bozulmaların ekonomideki daralmaya olumsuz etkilemeye devam etmesi ihtimal dahilindedir. Cari açığın 2010 yılında % 4,4 seviyesinde kalması beklenmekte, gelecek yıl iç talebin güçlenmesi ile birlikte, 2011 yılında GSYİH'nın % 5,6'sına çıkacağı tahmin edilmektedir.

Makroekonomik senaryonun pozitif riski AB ekonomisindeki toparlanmanın beklenenden daha güçlü olmasıdır. Daha güçlü bir dış talep iç talep üzerinde de olumlu etkiler yaratacaktır. Negatif risk ise kamu maliyesindeki iyileşmenin hedeflenenden daha zayıf olmasıdır. Bu durum tüketicilerin ve işletmelerin güven düzeyini olumsuz etkileyerek iç talepteki toparlanmayı daha da öteleyecektir.

Destekleyici para politikası

Bankacılık sistemi ekonomik çöküşü oldukça iyi atlattır. Ancak, geri dönüşsüz kredilerin oranı yükselmiş ve özel sektör yatırım kredileri düşük seviyede kalmıştır. Bununla birlikte, özel sektör kredi büyümesindeki düzenli düşüş sona ermiş gibi görünmektedir. Merkez bankası, kısa bir süre gösterge faiz oranlarını düşürmüştür. Artan politik istikrar ve orta vadeli IMF ve AB mali yardımlarının serbest kalması finansal piyasalardaki baskıları hafifletecektir.

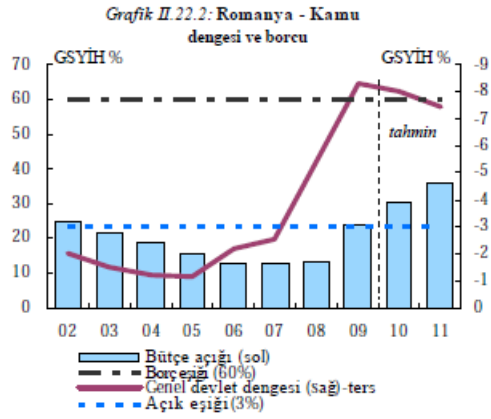
Enflasyon inatçı şekilde yüksek seviyede

Tüketici fiyatlarındaki artış 2009 yılının sonunda % 4,7'ye ulaşarak, merkez bankası tarafından belirlenmiş olan % 3,5 +/-

1 bandının hafifçe üzerinde kalmıştır. Merkez bankası, mal ve işgücü piyasalarındaki katılıklar ve petrol fiyatları ile dolaylı vergilerdeki artış sebebiyle, üstü üste üçüncü yılda yılsonu enflasyon hedefini tutturamamıştır. Enflasyona ilişkin projeksiyonlar, tütün mamulleri ve petrol ürünlerindeki ÖTV artışlarından ve uluslararası enerji fiyatlarındaki toparlanmadan etkilenmiştir. Ancak enflasyonist baskılar, özellikle yılın ilk yarısında, zayıf talep sayesinde dengelenebilecektir. Bu gelişmeler neticesinde, enflasyonun 2010 yılında % 4,3'e, 2011 yılında ise % 3'e düşmesi beklenmektedir.

İşgücü piyasalarındaki tedrici toparlanma

2010 yılında kamu sektöründeki iş kayıplarının özel sektör tarafından telafi edileceği tahmin edilmektedir. Ancak toparlanmanın bu erken safhalarında işsizlik oranında herhangi bir düşüş beklenmemektedir. Ekonomik aktivitedeki hızlanma ile işsizlik oranlarındaki düşüş arasındaki olağan açık göz önüne alındığında, işsizlik oranının 2010 yılında % 8,5 olması, 2011 yılında ise % 7,9'a gerilemesi beklenmektedir.

Kamu maliyesinin iyileştirilmesine yönelik çabalara devam....

Mart 2010'da revize edilen Romanya'nın yakınsama programının ana hedefi, 2009 yılında ciddi biçimde artan bütçe açığını düşürmektir. Son verilere göre 2008 yılında GSYİH'nin % 5,4'ü düzeyinde olan bütçe açığı, 2009 yılında % 8,3'e

yükselerek, hükümetin % 7,8'lik hedefinin oldukça yukarısında gerçekleşmiştir.

Orta vadeli mali yardım programı kapsamında, hükümet 2010 yılında açığı % 6,4'e düşürme taahhüdünde bulunmuştur. 2010 yılı bütçesi Ocak ayında parlamentoda kabul edilmiş ve harcamalarda GSYİH'nin % 2'si oranında kesinti yapılırken, gelirlerde ise GSYİH'nin % 0,5'i oranında artış öngörülmüştür. Harcama tarafında, kamu sektörü ücretlerinde indirim, emekli maaşlarının dondurulması ve mal ve hizmet harcamalarında kesinti gibi önlemler yer almaktadır. Gelirler tarafına ilişkin olarak ise ÖTV oranları artırılmış, tıbbi ürün dağıtım kanalları üzerinde vergi uygulaması başlatılması kararlaştırılmıştır.

2010 bütçesine dahil edilen önlemler, daha yüksek olan 2009 açığından kaynaklanan baz etkisi, 2010 yılında daha düşük olacak GSYİH büyümesi, Rompetrol tahvillerinin satışından beklenen gelirin sadece yarısının 2010 yılı bütçesine aktarılacak olması ve olası harcama artışları sebebiyle, hedeflenen bütçe hedefine ulaşılmasının mümkün olmayabileceği ve bütçe açığının GSYİH'nin % 8'ine çıkabileceği düşünülmektedir.

Aşırı bütçe açığının 2012 yılında düzeltilmesi için, kamu maliyesinin iyileştirilmesine ilişkin politikaların 2011 yılında sürdürülmesi planlanmaktadır. 2010 yılı bütçesinde alınacak tedbirlerin, daha sonraki yıllarda bütçe açıklarını düşürmeye yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu durum, daha hızlı reel GSYİH büyümesi ile birlikte, 2011 yılı için hedeflenen % 7,4 rakamının tutturulmasını sağlayabilecektir.

2008 yılında % 13,3 düzeyinde olan kamu borcunun GSYİH'ya oranının, 2009 yılında % 23,7'ye yükseleceği tahmin edilmekte olup, bu artışın temel nedenleri faiz ödemelerindeki artış ve döviz kurundaki değer kaybının değerlendirilmesidir. Maastricht Kriterlerindeki referans değerinin oldukça altında kalmasına rağmen, borç oranının 2010 yılında 6,8 puan, 2011 yılında ise 5,3 puan artması beklenmekte olup, 2011 yılında kamu borçlarının GSYİH'ye oranının % 35,8'e ulaşacağı tahmin edilmektedir. Uzun zamandır gözlemlenen bütçe açıkları söz konusu artışın temel nedenidir.

Tablo II.22.1.

Tahmine ilişkin temel göstergeler - ROMANYA

	2008		Yıllık yüzde değişim							
	milyar RON	Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	514,7		100	1,8	7,9	6,3	7,3	-7,1	0,8	3,5
Özel tüketim	333,7		64,8	4,3	12,7	11,9	9,5	-10,5	0,7	4,2
Kamu tüketimi	87,1		16,9	0	-4,1	-0,1	7,1	0,8	-2,5	1
Brüt sabit sermaye formasyonu	164,3		31,9	7,2	19,9	30,3	16,2	-25,3	2,3	5,8
ekipman için	78,9		15,3	9,6	23,5	28,3	19	-32,7	3	4,3
İhracat (mal ve hizmet)	156,6		30,4	11	10,4	7,8	8,7	-5,5	5,5	6,5
İthalat (mal ve hizmet)	223,7		43,5	12	22,6	27,3	7,8	-20,6	3,9	7,6
GSMG	494,3		96	1,6	7,4	6	7	-5,1	-0,2	2,4
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)				5,1	12,9	15,9	12,4	-14,8	0,6	4,3
(Stoklar)				-1,8	1,4	0	-4,2	0,4	0	0
(Net ihracat)				-1,3	-6,3	-9,6	-0,8	7,3	0,3	-0,8
İstihdam				-2,9	0,7	0,4	-0,2	-1	-1,7	0,8
İşsizlik oranı (a)				6,6	7,3	6,4	5,8	6,9	8,5	7,9
Çalışan başına ücret ödemeleri				69	12,4	22	24,2	3,1	2,3	2,5
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)				61,3	4,9	15,2	15,4	9,9	-0,2	-0,1
Reel işgücü maliyeti				-1,7	-5,1	1,5	0,2	7	-4,6	-4
Hanehalkı tasarruf oranı (b)				-	-	-	-	-	-	-
GSYİH deflatörü				64,1	10,6	13,5	15,2	2,7	4,6	4
TÜFE				-	6,6	4,9	7,9	5,6	4,3	3
Mallar için dış ticaret haddi				0,9	7,2	10,6	3,2	0,1	1,3	1,2
Ticaret dengesi (c)				-7,2	-12	-14,3	-13,6	-5,8	-5,1	-5,1
Cari işlemler dengesi (c)				-	-10,6	-13,6	-12,7	-4,4	-4,4	-5,6
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)				-4,5	-10,4	-13	-12,3	-3,9	-3,9	-5,1
Genel bütçe dengesi (c)				-	-2,2	-2,5	-5,4	-8,3	-8	-7,4
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)				-	-4,1	-4,7	-8,2	-7,8	-6,9	-6,4
Yapısal bütçe dengesi (c)				-	-3,5	-4,7	-7,7	-8,3	-7,1	-6,4
Brüt kamu borcu (c)				-	12,4	12,6	13,3	23,7	30,5	35,8

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.23. SLOVENYA

Ticaret ve ardından iç talep toparlanmaya öncülük ediyor

Ticaretteki azalmanın ve sıkı kredi koşullarının sonu

Yıllarca devam eden yüksek oranlı ekonomik büyüme ve artan enflasyonist baskıların ardından, Slovenya ekonomisi 2008 yılının dördüncü çeyreğinde küresel krizden ciddi biçimde etkilenmiştir. Slovenya ekonomisinin yüksek oranda dışa açık olması sebebiyle, ekonomik daralma özellikle dış ticaret kanalından gelmiş ve 2008 yılının son çeyreği ile 2009 yılının ilk çeyreğinde ihracat hacminin çok ciddi ölçüde küçülmesi ile genel ekonomik aktivite % 10'a yakın daralmıştır. Söz konusu daralmanın etkisiyle Slovenya ekonomisi 2009 yılının genelinde % 7,8 oranındaki eksi büyüme ile, Euro bölgesi ülkeleri içinde en yüksek küçülmeyi yaşamıştır.

Ekonomideki küçülme devlet harcamaları dışındaki bütün tüketim kalemlerini etkilemiştir. Ancak ithalattaki çok büyük oranlı daralma, ihracattaki düşüştən çok fazla olmuştur. Bu durum neticesinde net ihracat büyümeye pozitif katkısı yapmış ve cari açık kayda değer biçimde daralmıştır.

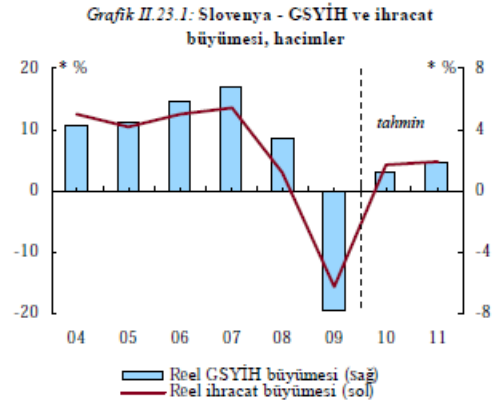
Küresel finansal krizin yarattığı etkiler nedeniyle, bankacılık sistemi dış finansman bulma konusunda güçlük yaşamıştır. Bunun yanı sıra, düşük kapasite kullanımı ve verimliliğin de etkisiyle, azalan talep, inşaat sektörü ve makine ve teçhizata yapılan özel sektör yatırımlarındaki düşüşü tetiklemiştir. Kamu harcamaları ise artmaya devam etmiştir. 2009 yılı boyunca brüt sabit sermaye oluşumu reel olarak neredeyse % 20 oranında düşmüştür. Talepteki azalma aynı zamanda firmaları stoklarını azalmaya sevk etmiştir. Son olarak, ortalama ücretlerin enflasyonun üzerinde artması ve yıl başında rekor seviyelerde düşen tüketici güveninde oluşan toparlanmaya rağmen, istihdamdaki azalma ve ihtiyati tasarruflardaki artış nedeniyle tüketici talebi baskılanmıştır. Tüm bu gelişmelerin neticesinde özel tüketim % 1,5 civarında düşmüştür.

2009 yılının ikinci çeyreğinden beri, Slovenya'nın ana ticaret ortaklarındaki talebin teşvik önlemleri ile desteklenmesi, reel GSYİH büyümesinin çeyrek bazda pozitif dönmesine yardımcı olmuştur. Stokların keskin bir biçimde azalmasına bağlı olarak, dördüncü çeyrekteki yavaşlamaya rağmen, bu düşük seviyedeki toparlanmanın 2010 yılında reel GSYİH büyümesine olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Pozitif net ihracat ve inşaat sektöründe devam eden durgunluğa rağmen brüt sabit sermaye oluşumundaki sınırlı toparlanmanın 2010 yılındaki büyümenin temel unsurları olacaktır.

İnşaat sektörünün durgunluktan çıkması ve ortalama ücretlerin artması ve işgücü piyasasının istikrarlı hale gelmesi sonucunda özel tüketimde oluşacak artış neticesinde 2011 yılında daha kayda değer bir toparlanma beklenmektedir. Bununla birlikte, ithalatın tekrar artmaya başlaması ve dış ticaret hadlerinde beklenen bozulma nedeniyle, pozitif net ihracatın büyümeye yaptığı katkının azalacağı ve cari işlemler açığında 2009 yılında yaşanan olumlu gelişmelerin sona ereceği tahmin edilmektedir.

Ekonomide süre giden ayarlamalar

Ekonominin fazla ısınması ve rekabet gücü kaybı gibi risklerin ortaya çıkmasının ardından, ekonomik daralma 2009 yılında Slovenya ekonomisinde enflasyonun Euro bölgesi ortalamasına yaklaşması ve dış dengenin iyileşmesi gibi ayarlamalara neden olmuştur.

Enflasyon, 2009 yılında düşen emtia fiyatları ve zayıflayan ekonomik aktiviteye uygun olarak 4 puan düşmüştür. Halihazırda Euro bölgesi ortalamasının 0.5 puan üzerinde, % 0,9 civarında seyreden enflasyon, yıl boyunca yaşanan ÖTV artışlarını yansıtmaktadır. 2010 ve 2011 yıllarında enflasyonun artan emtia fiyatları ve hızlanacak olan ekonomik aktivite sebebiyle yükselmesi beklenmektedir. Komisyon, daha fazla ÖTV artışı olmayacağını varsayarak, Euro bölgesi ortalamasıyla Slovenya'nın enflasyon oranı arasındaki farkın azaltılması gerektiğini düşünmektedir.

2011 yılında bütçe açığının düşmesi beklenmekle birlikte, Slovenya ekonomisinin dış pozisyonu, toparlanan iç talep ve aleyhte değişecek dış ticaret hadleri nedeniyle bozulabilecektir.

İşsizlikteki artış yavaşlıyor

Ekonomik daralma işgücü piyasasını gecikmeli olarak etkilemiştir. Krizin yarattığı etkiler neticesinde istihdam % 2,2 oranında gerilemiş olup, serbest çalışanlardan ziyade ücretliler, özellikle de imalat sanayi çalışanları söz konusu istihdam azalışından etkilenmiştir. İstihdamdaki gelişmelerin sonucu olarak 2008 yılında % 4 olan işsizlik oranı, 2010 yılında % 6,3'e yükselmiştir. Düşürülen iş saatleri ya da ayrılmak zorunda bırakılan işçiler için oluşturulan yardımlar gibi krizin etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla uygulanan önlemler, işgücü yığılmasına yol açmıştır. Bu tip geçici önlemlerin 2010 yılından itibaren kaldırılacak olması ve asgari ücretin artırılmasının yaratabileceği etkileri neticesinde, 2011 yılına kadar istihdamın azalmaya devam etmesi ve işsizliğin ise düşen bir hızla da olsa artması beklenmektedir.

2009 yılında GSYİH'deki gerilemenin istihdamdaki gerilemeden fazla olması sebebiyle işgücü verimliliğinde keskin düşüşler yaşanmış ve birim işgücü maliyetleri artmıştır. 2010 yılında istihdam düşerken GSYİH'nin artacak olması, işgücü verimliliklerini tekrar yükseltecek ve birim işgücü maliyet artışlarını bir miktar yavaşlatacaktır. Asgari ücretin artması, işini kaybedenlerin daha ziyade düşük vasıflı çalışanlar olması ve rekabetçi baskılar ve artan işsizlik gibi aşağı yönlü etkileri bertaraf eden ekonomik toparlanma sonucu, 2010 yılında özel sektörde ortalama ücret artışının 2009 yılına kıyasla hızlanacağı tahmin edilmektedir. Benzer sebeplerle bu eğilimin 2011 yılında da devam edeceği tahmin edilmektedir.

Slovenya'nın temel ticaret ortakları olan AB ve Batı Balkan ülkelerindeki toparlanmanın dünyanın geri kalanından daha yavaş olması, baz senaryonun risklerinden birisini oluşturmaktadır. Ayrıca, kredi imkanlarının kısıtlı kalması da özellikle yatırımları azaltıcı etkisi nedeniyle ekonomik aktiviteyi azaltabilecektir. Diğer taraftan, işgücü piyasasının asgari ücretlerdeki artış ve istihdam arttırıcı tedbirlerin sona erdirilmesine olumlu tepki vermesi durumunda özel tüketimdeki toparlanmanın beklenenden güçlü gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

2011'den sonra azalabilecek bütçe açığı

2008 yılında % 1,7 olan bütçe açığının GSYİH'ye oranının, 2009 yılında % 5,5'e yükseleceği tahmin edilmektedir. Faiz dışı dengede ve faiz harcamalarına ilişkin rakamlarda 2008 yılındaki düzeylerine göre bozulmalar mevcuttur. Kriz döneminde şirketlere sağlanan vergi muafiyetlerine rağmen, krizden en çok etkilenen talep bileşenleri olan ihracat ve

yatırımların bütçeye sağladığı vergi katkısının zaten düşük olması sebebiyle, bütçe gelirleri artmıştır. Ancak, otomatik dengeleyiciler, sosyal transferler ve kamu sektörü maaş ödemeleri yüzünden harcamalarda gerçekleşen 5 puanlık artış gelirlerdeki artıştan fazla olmuştur. Krizin başlangıcında uygulamaya başlanan politikalar ve finansal sektörü istikrara kavuşturma önlemleri düşük bütçe açığı ve borç seviyeleri sağlanması varsayımıyla kabul edilmiştir.

2010 yılı için hükümet, özel tüketim artışını baskılayıcı önlemler kabul etmiş ve kamu maliyesinde iyileşmenin harcamaları kısıtlama yoluyla temin edilmesi yaklaşımını belirlemiştir. Kamu sektöründeki ücret artışlarının ertelenmesini ve sosyal transfer artışlarının sınırlandırılmasını da içermekte olan bahse konu önlemler ile, GSYİH'nin % 1,3'ü oranında tasarruf sağlanması beklenmektedir. Ancak mevcut harcama dinamikleri ve geçici teşvik önlemlerinin halen süren maliyetleri göz önüne alındığında, faiz dışı harcama oranının 2010 yılında da artacağı tahmin edilmektedir.

İstikrar programında 2010 yılında bütçe açığının GSYİH'ye oranının % 5,7 olması hedeflenmektedir. Komisyonun tahminleri ise açığın % 6,1 olacağı şeklindedir. 2011 yılında bütçe açığında azalma beklenmekle birlikte, yine de gerçekleşecek açığın hükümetin % 4,2'lik projeksiyonundan yüksek olacağı beklenmektedir. 2008 yılında GSYİH'nin % 22,5'i olan kamu borcu ise, 2009 yılında GSYİH'nin % 36'sına yükselmiştir. Bu artışın temel sebepleri faiz dışı açık ve önemli oranda stok ayarlamalarıdır. Borç oranının daha da artacağı ve 2011 yılında GSYİH'nin % 45,5'ine ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Tablo II.23.1.

Tahmine ilişkin temel göstergeler -
SLOVENYA

	2008		Yıllık yüzde değişim							
	milyar EUR	Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	37,1	100		3,3	5,8	6,8	3,5	-7,8	1,1	1,8
Özel tüketim	19,6	52,7		3,8	2,9	6,7	2	-1,4	-0,2	1,2
Kamu tüketimi	6,7	18,1		3	4	0,7	6,2	3,1	0,4	0,2
Brüt sabit sermaye formasyonu	10,7	28,9		6,5	9,9	11,7	7,7	-21,4	1,6	3,5
ekipman için	4	10,8		9,1	20,2	5,2	4,2	-26,1	10,9	5,2
İhracat (mal ve hizmet)	25,1	67,7		4,3	12,5	13,7	2,9	-15,6	4,3	4,9
İthalat (mal ve hizmet)	26,3	70,7		6,1	12,2	16,3	2,9	-17,9	3,4	4,9
GSMG	36,3	97,6		3,3	5,4	5,8	3,2	-6,9	0,8	1,7
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)				4,1	4,9	6,8	4,3	-6,4	0,3	1,5
(Stoklar)				0,4	0,7	1,9	-0,7	-3,5	0,2	0,3
(Net ihracat)				-1	0,2	-1,8	-0,1	2,1	0,6	0
İstihdam				-	1,5	3	2,8	-2,2	-2,3	-0,5
İşsizlik oranı (a)				-	6	4,9	4,4	5,9	7	7,3
Çalışan başına ücret ödemeleri				-	5,3	6,4	7	3	2,9	3,4
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)				-	1	2,6	6,2	9,3	-0,6	1
Reel işgücü maliyeti				-	-1	-1,5	2,3	7,2	-0,7	-0,7
Hanehalkı tasarruf oranı (b)				-	-	15,4	16,5	17,3	17,6	17,4
GSYİH deflatörü				19,4	2,1	4,2	3,8	1,9	0	1,8
TÜFE				-	2,5	3,8	5,5	0,9	1,8	2
Mallar için dış ticaret haddi				0,9	-0,4	0,2	-1,8	4,6	-2,2	-0,3
Ticaret dengesi (c)				-2,8	-3,8	-4,9	-7,2	-1,6	-2	-2,2
Cari işlemler dengesi (c)				0	-2,4	-4,5	-6,2	-0,9	-1,4	-1,6
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)				-0,2	-2,8	-4,7	-6,1	-0,9	-0,7	-1
Genel bütçe dengesi (c)				-	-1,3	0	-1,7	-5,5	-6,1	-5,2
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)				-	-2,6	-2,9	-4,8	-3,8	-4,4	-3,8
Yapısal bütçe dengesi (c)				-	-2,6	-2,9	-4,8	-3,7	-4,4	-3,8
Brüt kamu borcu (c)				-	26,7	23,4	22,6	35,9	41,6	45,4

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.24. SLOVAKYA

İlimli büyüme yolda

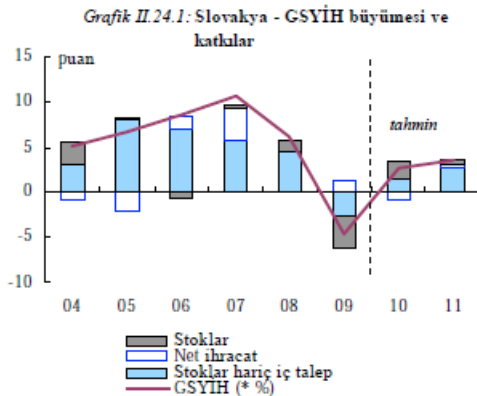
Ülke tarihindeki ilk GSYİH küçülmesi

Ülkenin 1993'te kurulmasından sonra ilk kez 2009 yılında Slovak ekonomisi daralmıştır. Temel olarak sanayi üretimindeki % 15'lik ciddi gerileme nedeniyle, reel GSYİH % 4,7 oranında azalmıştır. Bu düşüş, kişi başına GSYİH'nın AB-15 ortalamasının % 47'sinden % 65'ine çıktığı hızlı bir yakınsama sürecinin ardından gelmiştir. Refah yıllarında Euro alanına katılma umutları, ülkeye yabancı sermaye girişini teşvik etmiş ve gerçekleşen yakınsama sürecinin önemli bir ögesi olmuştur. Güçlü ekonomik büyüme aynı zamanda işsizlik oranlarında sürekli bir azalmaya yol açmış ve 2002 yılında % 18,7 olan işsizlik oranı, 2008 yılında % 9,5'e düşmüştür.

Yüksek oranda dışa açıklığı ile Slovakya, küresel ticaretteki çöküşten ciddi oranda etkilenmiş ve ihracat 2009 yılının ilk çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla % 25 oranında azalmıştır. 2009'un takip eden çeyreklerinde ise özellikle elektronik ürünler ve otomotiv ürünlerine olan talebin artması ile ihracatta hafifte olsa toparlanma yaşanmıştır.

Hükümetin krizin işgücü piyasası üzerindeki etkilerini azaltma çabalarına rağmen, işsizlik oranı 2009 yılında % 12'ye çıkmıştır. İşgücü piyasasının durgunluğa reaksiyonu güçlü ve hızlı olmuştur. 2009 yılında reel birim işgücü maliyetlerindeki ciddi artış, Slovakya'nın rekabet edebilirliğini olumsuz etkilemiştir.

Reel ekonomide oluşan büyük şok ve küresel finansal piyasalardaki ciddi kötüleşmeye rağmen, kredi kurumlarının likit durumda olması ve dış finansmana olan düşük bağımlılığı sayesinde Slovak bankacılık sektörü dayanıklılığını korumuştur. Gözlenen sıkı kredi koşulları ise temelde likidite kısıtlarından değil, geri dönüşü olmayan kredilerde artış beklenmesi ve belirsiz büyüme beklentilerinden kaynaklanmıştır.

Dış talepteki düşüşe cevap olarak, Slovakya hükümeti iç talebin desteklemesine yönelik bir politika uygulamış, otomatik dengeleyicilerin işlemesine izin vermiş ve 2009 ve 2010

yıllarında GSYİH'nın % 0,5'i düzeyine denk gelen krizle mücadele önlemi kabul etmiştir.

Dış kaynaklı toparlanma

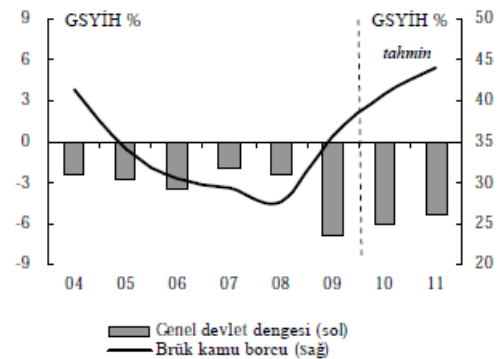
Reel GSYİH'nın 2010 yılında % 2,7, 2011 yılında ise % 3,6 oranında artması beklenmekte olup, bu rakamlar geçmişte yaşanan hızlı büyüme döneminin oldukça altında kalmaktadır.

Slovak ihraç ürünlerine olan talebin artması ve kademeli olarak artan stok birikimi mevcut toparlanmanın temel itici unsurlarıdır. 2009 yılının ilk yarısına kıyasla, ikinci yarıda ihracat hacmi % 8,6 oranında artmıştır. Özel sektör güven göstergeleri de 2010 yılının ilk aylarında iyileşmiştir. Toparlanma tüm ihracat kalemlerinde söz konusu olup, ihracat ve stoklardaki toparlanmanın ithalatta da bir artışa sebep olması muhtemeldir. Bu çerçevede, 2010 yılında net ihracatın büyümeye yapacağı katkının negatif olacağı tahmin edilmektedir.

Hanehalkı tüketiminin 2010 yılında sabit kaldıktan sonra, 2011 yılında artmaya başlayacağı düşünülmektedir. Bu durum, toparlanmaya rağmen hala kırılgan olan tüketici güveninin ve işgücü piyasasındaki bozulmanın bir yansımasıdır. İstihdamın 2010 yılında da düşeceği ve ancak 2011 yılında toparlanmaya başlayacağı tahmin edilmektedir. İşsizlik oranının 2010 yılında % 14 civarında olması beklenmektedir. Buna ilave olarak, işgücü piyasasının süre giden yapısal sorunları, toparlanmayı yavaşlatmaktadır.

Enerji fiyatları ve hanehalkı talebine ilişkin beklentiler ve dizel yakıtta düşen ÖTV oranları sebebiyle 2010 yılında enflasyonun % 1,3'ün altında kalması beklenmektedir. 2011 yılında ise artan ekonomik aktiviteye paralel olarak artacağı tahmin edilmektedir.

Grafik II.24.2: Slovakya - Kamu maliyesi

Slovakya'nın ihracat gelirlerine olan yüksek bağımlılığı, tahminlerde de bazı belirsizliklere yol açmaktadır. İhracat odaklı toparlanmanın devamı, AB ekonomisinde 2010 – 2011 döneminde yaşanacak gelişmelere büyük oranda bağlıdır.

Potansiyel büyüme ve rekabet edebilirliğin güçlendirilmesi

Kriz, Slovakya'nın potansiyel büyümesinde büyük oranda daralmaya yol açmıştır. Mevcut tahminler, 2004-2008 döneminde ortalama % 5 olan potansiyel büyümenin, 2009-2013 döneminde % 3'e düşmesini öngörmektedir. Bu düşüş, işgücü kullanımında azalma, sermaye birikimindeki toparlanmanın yavaşlığı ve azalan verimlilik artışından kaynaklanmaktadır.

Slovakya'nın otomotiv sanayiindeki uzmanlaşması ülke ekonomisi için çok önemli bir artıdır. Bununla birlikte, özellikle eğitim sisteminde iyileştirme ve işgücünün niteliklerinin artırılması yoluyla yabancı sermayeyi çekecek yeni alanlarda da uzmanlaşmanın geliştirilmesi AB tarafından bir öncelik olarak görülmektedir.

Slovakya'nın rekabetçi pozisyonunun devam etmesi beklenmektedir. 2009 yılının ilk yarısında komşu ülkelerin paralarının Euro karşısında değer kaybetmesi ve Slovakya'daki reel işgücü birim maliyetlerindeki ciddi artış, 2009 yılında Slovakya'nın rekabetçi fiyatlarında gözle görülür bir bozulmayla sonuçlanmıştır. Ancak, Slovakya'nın komşularının paralarında 2009 baharından bu yana yaşanan değer artışı, ücretlerde beklenen yavaşlama ve 2010 yılında verimliliğin toparlanması, geçen yıllık gelişmeleri büyük oranda dengelemiştir.

Kamu maliyesinde istikrar

2005 – 2008 döneminde yaşanan ortalama % 8 oranında yıllık büyüme ortamında, yapısal bütçe açığı GSYİH'nin % 1,8'inden % 4,8'ine yükselmiş ve kriz öncesinde kamu finansmanı kırılgan bir duruma gelmiştir. Ekonomik daralma bütçe açığından kaynaklanabilecek sorunları ortaya çıkarmıştır. Otomatik dengeleyiciler sosyal harcamaları önemli oranda arttırmış ve gelirleri gözle görünür biçimde düşürmüştü ve 2008 yılında % 2,3 olan bütçe açığı 2009 yılında % 6,8'e yükselmiştir.

Mal, hizmet ve sermaye harcamalarını azaltmak için alınan mali istikrar tedbirleri ve ekonominin 2010-11 döneminde bir miktar toparlanması neticesinde bütçe açığında bir miktar azalma gözlenebilecektir. Yüksek açıklar ve iki devlet bankasına yapılan sermaye enjeksiyonları sebebiyle, 2009 yılında GSYİH'nin %35,7'si düzeyinde olan brüt kamu borcunun 2010 yılında GSYİH'nin % 40,8'ine yükseleceği tahmin edilmektedir. Uygulanmakta olan politikalarda bir değişiklik olmayacağı varsayımı altında kamu borcunun 2011 yılında GSYİH'nin % 44'üne ulaşması beklenmektedir.

Tablo II.24.1.
Tahmine ilişkin temel göstergeler -
SLOVAKYA

	milyar EUR	2008		Yıllık yüzde değişim						
		Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	67,2	100	-	8,5	10,6	6,2	-4,7	2,7	3,6	
Özel tüketim	38,2	56,8	-	5,9	6,9	6	-0,7	0,1	2,1	
Kamu tüketimi	11,7	17,4	-	9,7	0,1	5,3	2,8	2,5	2,2	
Brüt sabit sermaye formasyonu	16,7	24,9	-	9,3	9,1	1,8	-10,5	3,6	3,9	
ekipman için	7,1	10,5	-	-6,3	4,3	15,4	4	3,5	3,5	
İhracat (mal ve hizmet)	55,8	83	-	21	14,3	3,2	-16,5	5,7	5,9	
İthalat (mal ve hizmet)	57,3	85,3	-	17,8	9,2	3,1	-17,6	6,8	5,2	
GSMG	65,4	97,3	-	8,2	11,1	6,1	-3,2	2,3	3,4	
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)			-	7,6	6,4	4,8	-2,5	1,4	2,6	
(Stoklar)			-	-0,7	0,3	1,3	-3,4	2	0,6	
(Net ihracat)			-	1,6	3,9	0,1	1,3	-0,7	0,4	
İstihdam			-	2,3	2,1	2,8	-2,4	-1,9	1,2	
İşsizlik oranı (a)			-	13,4	11,1	9,5	12	14,1	13,3	
Çalışan başına ücret ödemeleri			-	7,7	8,4	5,9	4,7	3,5	4,2	
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)			-	1,5	0,1	2,5	7,2	-1,1	1,7	
Reel işgücü maliyeti			-	-1,4	-1	-0,3	8,5	-2,3	-1,2	
Hanehalkı tasarruf oranı (b)			-	-	-	-	-	-	-	
GSYİH deflatörü			-	2,9	1,1	2,9	-1,2	1,3	3	
TÜFE			-	4,3	1,9	3,9	0,9	1,3	2,8	
Mallar için dış ticaret haddi			-	-1,8	-1,1	-1,9	0,8	-1,8	0,2	
Ticaret dengesi (c)			-	-5,4	-1,8	-1,5	1,6	-0,2	0,3	
Cari işlemler dengesi (c)			-	-8,2	-5,1	-6,7	-3,1	-4,5	-4,1	
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)			-	-7,8	-4,7	-5,8	-2,4	-3,7	-3,2	
Genel bütçe dengesi (c)			-	-3,5	-1,9	-2,3	-6,8	-6	-5,4	
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)			-	-3,9	-3,7	-4,5	-6,4	-5,4	-4,7	
Yapısal bütçe dengesi (c)			-	-3,6	-3,7	-4,7	-6,6	-5,4	-4,7	
Brüt kamu borcu (c)			-	30,5	29,3	27,7	35,7	40,8	44	

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

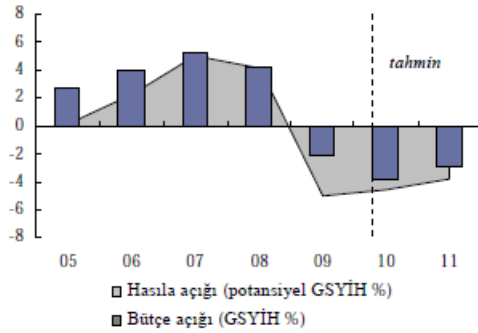
2.25. FİNLANDİYA

GSYİH rekor düşüştü sonra tekrar toparlanmaya başladı

2009'da rekor GSYİH daralması

2008 yılındaki küresel ekonomik krize cari işlemler hesabı ve kamu finansmanında önemli oranlarda fazlalarla oldukça kuvvetli bir pozisyonda girmiş olmasına rağmen Finlandiya ekonomisi 2009 yılında % 7,8 oranında daralmıştır. 2009 yılında ülkenin ihracata yönelik temel sanayileri olan metal sanayi ile elektronik ve ormancılık sektörleri küresel talepteki keskin düşüştü etkilenebilirler. 2009 yılında toplam ihracatta gözlemlenen % 25'lik azalma, Euro bölgesindeki en yüksek oran olmuştur. İhracattaki bu düşüş ithalata da yansımış ve cari işlemler dengesindeki GSYİH'nın % 1,5'u oranındaki fazla korunmuştur.

Grafik II.25.1: Finlandiya - Hasıla açığı ve bütçe açığı

Küresel ekonomik kriz neticesinde azalan güven faktörü, içerideki sektörlerde negatif etkilerini göstermiştir. Yatırımlar % 13 oranında azalmış, hanehalkı satın alma gücü ise daha önce toplu sözleşmelerle gerçekleştirilen ücret artışları sayesinde desteklenmiştir. Kamu finansmanındaki ciddi oranlarda fazla sayesinde Finlandiya otomatik dengeleyicileri tamamen işletmiş ve 2009 yılında GSYİH'nın % 2'si oranındaki teşvik paketini uygulamaya koyabilmiştir. Bu durum krizin iç piyasadaki etkilerinin azalmasına yardımcı olmuştur. Ancak özel tüketim, hanehalklarının belirsiz ekonomik koşullar sebebiyle tasarruf oranlarını artırması neticesinde azalmıştır.

Dirençli işgücü piyasası

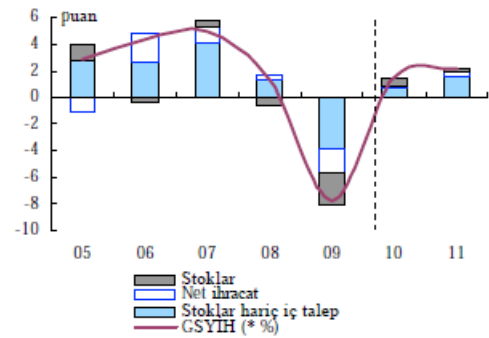
İşgücü piyasası üzerindeki etkiler, yaşanan tarihi küçülme dikkate alındığında, beklenenden daha hafif olmuştur. 2008 yılında % 6,4 olan işsizlik oranı, 2009 yılında % 8,2'ye çıkmıştır. Ayrıca, işgücünün % 2'se yönelik olarak işsizlik verilerine yansımayan geçici işten çıkarmalar ve çalışma saatlerinin azaltılması gibi önlemler uygulanmıştır. Bu gelişmeler işgücü piyasasına 2010 yılında yansiyabilecektir.

Toparlanma için uygun koşullar

GSYİH'da yaşanan ciddi daralmaya rağmen, ekonomi sağlam altyapısını korumakta ve AB ortalamasının üzerindeki büyüme rakamlarına dönüş mümkün gözükmektedir. İhracattaki toparlanmada gecikme beklenmekteyken, iç talebin büyümenin temel unsurunu oluşturacağı tahmin edilmektedir. Tüketici güveni 2009 yılı içerisinde tekrar olumluya dönmüş, satın alma gücü 2010 yılında yapılan vergi indirimleri ile desteklenmiştir. Daha güçlü ekonomik beklentiler ortamında tasarruf oranlarının normal seyrine dönmesi ile, özel tüketimin 2010 yılında büyümeye başlayabileceği düşünülmektedir. Bankacılık sektörü kriz süresince sağlamlığını ve kredi talebinde beklenen artışı karşılayabilecek güçlü pozisyonunu korumuştur. Gayrimenkul piyasasında yaşanan düşüş 2009 başında yaşanan toparlanma ile sona ermiş gözükmektedir. Son aylarda artan konut fiyatları ve yeni bina izinlerindeki artış da konut yatırımı aktivitelerindeki yeniden canlanmaya işaret etmektedir.

İhracatın, küresel ekonomik toparlanma ile birlikte, gecikmeli de olsa artmaya başlaması beklenmektedir. Mart ayında limanlarda yapılacak iki haftalık grev ticarete toparlamayı biraz daha geciktirecektir. Dış ticaret hacmi artmakla birlikte, dış ticaretin büyümeye katkısının 2010 -2011 döneminde cüzi düzeyde olması beklenmektedir. Yatırım malları sektöründe beklenen geç toparlanma ve elektronik sanayi ve ormancılık gibi sektörlerde küresel gelişmelerin zorunlu hale getirdiği yapısal değişikliklerin zaman alacak olması sebebiyle ihracatın büyümeye katkısının önümüzdeki dönemde de az olacağı düşünülmektedir.

Grafik II.25.2: Finlandiya - GSYİH büyümesi ve katkılar

Ücretler düşük seviyede artarken, enflasyon yüksek seviyesini koruyor

2008 -2010 döneminde görülen hızlı ücret artışlarından sonra, gelecekte yapılacak ücret görüşmelerinde ekonomik koşullardaki değişikliğin etkilerini göstermesi ve ücretlerde daha mutedil bir artışın olması beklenmektedir. Enflasyon 2002 - 2008 döneminde Euro bölgesinin altında seyrederken, daha sonrasındaki dönemde sürekli olarak bahse konu ortalamanın üzerinde kalmıştır. Enflasyonun 2010 yılında da birim işgücü

maliyetlerindeki artış sebebiyle yüksek seviyesini koruması beklenmektedir. KDV oranlarındaki artışın da 2010 yılında enflasyona 0,4 puan etki yapacağı tahmin edilmektedir.

Nüfusun giderek yaşlanması işgücü piyasasında ve kamu maliyesinde etkilerini göstermeye başlıyor

Finlandiya 2010 yılından itibaren, çalışma çağındaki nüfusun azalması ile yaşanan nüfustan etkilenmeye başlayacak olan ilk AB ülkelerinden olacaktır. Bu durumun işgücü piyasası üzerinde kademeli yansımaları olması beklenmektedir. Yaşlanan nüfusun kamu maliyesine etkileri de önümüzdeki dönemde görülmeye başlayacaktır. Sosyal güvenlik fonlarındaki fazla, emeklilik maaşlarının artışıyla, düşüşe geçebilecek ve yerel otoritelerin yaşlılarla ilgili daha fazla hizmet vermesi gerekebilecektir.

Ekonomik kriz kamu maliyesi dengelerini ciddi oranda zayıflatmış olup, kamu maliyesinin uzun dönemli sürdürülebilirliğinin sağlanmasında da güçlülerle karşılaşılabilir. Otomatik dengeleyicilerin işlemesi ve büyük teşvik paketleri neticesinde 2009 yılında bütçe açığının GSYİH'ye oranı % 2,2 olmuştur. Mali dengelerin zayıflaması büyük oranda vergi gelirlerindeki azalma ile açıklanmaktadır. Açığın 2010 yılında GSYİH'nin % 4'ü civarına yükseleceği, KDV ve ÖTV'deki artışlarla birlikte 2011 yılında % 3'ün biraz üstüne çekilebileceği tahmin edilmektedir. Hükümet henüz kamu maliyesine ilişkin kapsamlı bir strateji tasarlamamıştır. 2008 yılındaki GSYİH'nin % 34'ü seviyesinde olan ve büyük oranda merkezi hükümet borçlanmasından kaynaklanan kamu borcu, 2011 yılında GSYİH'nin % 55'ine çıkabilecektir.

Tablo II.25.1.
Tahmine ilişkin temel göstergeler - FİNLANDIYA

	2008		Yıllık yüzde değişim						
	milyar EUR	Cari fiyatlar % GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	184,2	100	2,9	4,4	4,9	1,2	-7,8	1,4	2,1
Özel tüketim	95,5	51,8	2,3	4,3	3,4	1,7	-2,1	1,7	1,7
Kamu tüketimi	41,6	22,6	1,1	0,4	1,1	2,7	0,7	0,6	0,8
Brüt sabit sermaye formasyonu	39,9	21,6	2,2	1,9	10,6	-0,2	-13,4	-1,8	2,1
ekipman için	10,2	5,6	2,1	-1,1	17,9	3,6	-13,6	-4	2,5
İhracat (mal ve hizmet)	86,7	47,1	8,7	12,2	7,9	6,5	-24,3	4,8	6,8
İthalat (mal ve hizmet)	79,3	43,1	6,9	7,9	6	6,6	-22,3	5	6,3
GSMG	185,1	100,5	3,2	4,9	4	1,7	-8,3	1,4	2,1
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)			1,8	2,7	4,1	1,4	-3,9	0,7	1,6
(Stoklar)			0,3	-0,4	0,5	-0,6	-2,5	0,6	0,2
(Net ihracat)			0,9	2,1	1,2	0,3	-1,8	0,1	0,4
İstihdam			0,1	1,8	2,2	1,6	-3	-2,1	0,4
İşsizlik oranı (a)			11,7	7,7	6,9	6,4	8,2	9,5	9,2
Çalışan başına ücret ödemeleri			2,9	2,9	3,7	5,1	2,4	2,6	2,1
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)			0,2	0,3	0,9	5,5	7,7	-1	0,4
Reel işgücü maliyeti			-1,3	-0,5	-2,3	4	7	-2,3	-1,6
Hanehalkı tasarruf oranı (b)			-	-	7,2	7,9	10,3	10,6	9,1
GSYİH deflatörü			1,6	0,9	3,3	1,4	0,6	1,4	2
TÜFE			1,7	1,3	1,6	3,9	1,6	1,7	1,9
Mallar için dış ticaret haddi			-0,6	-4,1	-0,5	-3,3	1,6	-1,9	-0,7
Ticaret dengesi (c)			8,1	5,2	5,1	3,7	2,3	1,9	1,9
Cari işlemler dengesi (c)			4,2	4,6	4,3	3,5	1,5	1,1	1,3
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)			4	4,7	4	2,5	1,6	1,2	1,4
Genel bütçe dengesi (c)			-0,3	4	5,2	4,2	-2,2	-3,8	-2,9
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)			0,3	2,8	2,6	2,1	0,3	-1,4	-1
Yapısal bütçe dengesi (c)			-	2,8	2,6	2,1	0,4	-1,3	-1
Brüt kamu borcu (c)			48,1	39,7	35,2	34,2	44	50,5	54,9

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.26. İSVEÇ

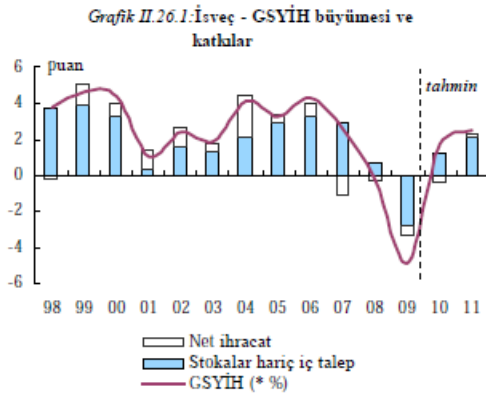
Tüketim bazlı toparlanma bütçe açığını azaltıyor

2009'da ekonomik daralma sürdü

2008 yılındaki hızlı daralmadan sonra ekonomik aktivite bir miktar toparlanmış olmakla birlikte, hala kalıcı ve güçlü bir iyileşme görülmemektedir. 2009 yılının dördüncü çeyreğinde GSYİH % 0,6 oranında daralarak, üst üste pozitif büyüme kaydedilmeyen yedi çeyrek olmuştur. Bu dönemdeki tek olumlu gösterge hanehalkı tüketimi olmuştur. Harcamalar, işgücü piyasası görünümünün iyileşmesi ve maliye ve para politikası araçları vasıtasıyla sağlanan teşviklerin piyasayı etkilemeye başlaması ile tüketici güveninde oluşan artıştan olumlu etkilenmiştir. Sanayi üretimi, yatırımlar ve ihracat ise düşük seviyelerde kalmıştır. Genel olarak, GSYİH 2009 yılında % 4,9 daralmıştır.

Tüketim 2010'da toparlanmaya yol açacak

2009 baharından bu yana göstergeler İsveç ekonomisinin kademeli bir toparlanma yaşadığına işaret etmektedir. Finansal kriz karşısında gösterilen hızlı ve güçlü reaksiyon sayesinde, finansal piyasalar 2009 yılı içerisinde tedrici olarak normalleşmiş ve şirketler tekrar sermaye piyasalarına erişim sağlayabilmişlerdir. İsveç borsası 2009 yılının başından bu yana % 75 artmış ve özel sektör ve tüketici güveni geçen yılki düşük oranlarına kıyasla güçlü bir biçimde toparlanmıştır.

Hanehalkındaki yükselen iyimserlik, birçok ülkedekinin aksine, fiyatların tekrar yükselmeye başladığı konut piyasasındaki direnç tarafından da desteklenmiştir. 2009 yılında konut fiyatları % 7 artmıştır. Ayrıca işten çıkarma ihbarlarının sayısındaki azalma da, istihdamın yakında artmaya başlayacağına olan umutları artırmıştır. Güncel üretim ve ticaret verilerinde bir toparlanma henüz söz konusu değilken, son birkaç ayda artan siparişler önümüzdeki aydan itibaren ekonomik aktivitenin canlanabileceğini göstermektedir. Krizin ilk safhalarında yerel para birimi Krona'nın değer kaybettiği dönemde ihracatçı firmalar yabancı para cinsinden fiyatlarını muhafaza ederek yüksek kar marjlarından faydalanmıştır. Ancak Krona'nın tekrar değer kazanmaya başlaması bu marjı biraz düşürebilecektir.

Önümüzdeki dönemde ekonomik büyüme, canlanan tüketici talebi ve daha hızlı bir küresel büyümenin tetiklediği güçlenen ihracatla birlikte hız kazanacak gibi görünmektedir. Kapasite kullanımının düşük seviyesi göz önünde bulundurulduğunda yatırımlardaki toparlanmanın daha geç gerçekleşmesi beklenmektedir. Genel olarak, 2010 ve 2011 yılları için GSYİH büyümesinin sırasıyla % 1,8 ve % 2,3 olacağı tahmin edilmektedir.

Tüketici güveninin yüksek seviyeleri dikkate alındığında özel tüketimin beklenenden daha hızlı artması şaşırtıcı olmayacaktır. Hanehalkı tasarruf oranlarının tarihi yüksek seviyelerde olması da tüketimin önümüzdeki dönemde artışı için imkân oluşturmaktadır. Buna ilave olarak bütçedeki bozulmanın beklenenden daha az olması, yakın zamanda sıkı bir maliye politikası izlenmeyeceğine dair beklentileri artırabilir. Diğer taraftan konut fiyatları üzerinde yukarı yönlü baskı oluşturan konut talebi nedeniyle, hanehalkı borçluluk oranında artış meydana gelebilecektir. Bu talep genel olarak faiz oranlarının düşük olmasından kaynaklanmakta olup, faiz oranlarının artmasının borç geri ödemelerinde yaratacağı artış hanehalkı tüketimini orta vadede olumsuz etkileyebilecektir. Hala devrede olan hükümetin teşvik paketinin de yer alan tedbirlerin yardımıyla, finansal piyasaların yeniden istikrara kavuşması sağlanmıştır. Bu durum söz konusu tedbirler olmasaydı bankacılık sektöründe yaşanabilecekler hakkında soru işaretlerine yol açmaktadır.

Enflasyon hedefin altında seyrediyor

2008 sonbaharında yüksek seviyeye çıkmış olan tüketici fiyatları enflasyonu, 2009 yılında enerji fiyatlarının düşmesi ile birlikte tersine dönmüş ve bu durum artmakta olan çekirdek enflasyonu da maskeleymiştir. Büyük oranda hasıla açığı ve Krona'nın tekrar değer kazanmaya başlaması ile birlikte fiyat baskılarının artması muhtemeldir. 3 milyon ücretli çalışanı etkileyen toplu sözleşme görüşmeleri de ücretlerde cüzi de olsa bir artışla sonuçlanacak gibi gözükmektedir. Ancak işverenlerle sendikaların talepleri arasındaki ciddi fark nedeniyle, artışların beklenenden fazla olabileceği düşünülmektedir. Enerji fiyatlarının enflasyonu etkileme olasılığı bulunmakla birlikte, tüketici fiyatlarının 2010 yılında % 1,5'in biraz üzerinde artması ve 2011 yılında da bu seviyesini koruması beklenmektedir.

İşgücü piyasasındaki katılık hala temel sorunlardan birisi

İsveç işgücü piyasası ekonomik daralmadan ciddi oranda etkilenmiş ve 2008 yılında % 6,2 olan işsizlik oranı 2010 yılının başlarında % 9'a yükselmiştir. Artışın büyük kısmı imalat sektörlerinden kaynaklanmış, hizmet sektörleri ise beklenenden daha fazla direnç göstermiştir. İşsizliğin 2010 yılında % 9,3 civarında seyretmesi ve 2011 yılında % 9'a düşmesi beklenmektedir. Yeni istihdam yaratmadan sağlanan

büyümenin işgücü piyasasındaki beklentileri olumsuz etkileyerek işgücü arzında kalıcı kayıplara yol açması en önemli sorundur.

Düşük seviyedeki bütçe açığı 2010'da artıyor

Yüksek vergi esnekliği ve krizle mücadele amacıyla alınan mali tedbirlerin yarattığı dönemsel etkiler nedeniyle, 2008 yılında GSYİH'nın % 2,5'i oranında fazla veren bütçe, 2009 yılında GSYİH'nın % 0,5'i kadar açık vermiştir. Esas itibarıyla yüksek gelir vergileri ve KDV gelirleri sayesinde, toplam vergi gelirleri beklenenden fazla olmuştur. 2010 bütçesine eklenen ve

GSYİH'nın % 1'ine tekabül eden ilave teşvik önlemleri ile işsizlikteki artış sebebiyle, 2010 yılında bütçe açığının GSYİH'nın % 2'sine ulaşacağı tahmin edilmektedir. Daha hızlı büyüme ve gelişen işgücü piyasası koşulları 2011 yılında açığın % 1,5'e gerilemesini sağlayabilecektir. Bütçe açıkları ve negatif ya da yavaş büyüme hızları neticesinde düşük seviyelerde seyreden kamu borç oranı da yükselme trendine girmiş ve 2008 yılındaki % 38 oranı 2009 yılında % 43'e yükselmiştir. Brüt kamu borcunun GSYİH'ye oranının 2011 yılında % 42'ler civarına düşmesi beklenmektedir.

Tablo II.26.1.
Tahmine ilişkin temel göstergeler - İSVEÇ

	2008		Yıllık yüzde değişim							
	milyar SEK	Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	3154,6		100	2,4	4,2	2,5	-0,2	-4,9	1,8	2,5
Özel tüketim	1466,9		46,5	1,8	2,3	3	-0,2	-0,8	2,4	2,2
Kamu tüketimi	833,3		26,4	0,6	2	0,3	1,4	2,1	1,3	0,5
Brüt sabit sermaye formasyonu	614,5		19,5	2	9,1	7,5	2,6	-15,3	-1,9	5,4
ekipman için	260,1		8,2	5,1	9,3	10,1	5,8	-27,4	-4	6,5
İhracat (mal ve hizmet)	1711,5		54,3	7,3	8,9	5,8	1,8	-12,5	3,9	6,7
İthalat (mal ve hizmet)	1476,8		46,8	5,4	8,7	9,4	3	-13,4	5,7	7,3
GSMG	3264,7		103,5	2,7	6,2	3,2	0,8	-6,8	0,8	2,6
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)				1,3	3,2	2,9	0,7	-2,8	1,2	2,1
(Stoklar)				0,1	0,2	0,8	-0,6	-1,5	1	0,2
(Net ihracat)				1	0,8	-1,1	-0,4	-0,5	-0,5	0,2
İstihdam				-0,2	1,7	2,2	0,9	-2	-0,9	0,3
İşsizlik oranı (a)				7,6	7	6,1	6,2	8,3	9,2	8,8
Çalışan başına ücret ödemeleri				4,1	2,1	5,1	1,7	1,7	2,1	2,5
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)				1,4	-0,4	4,7	2,8	4,8	-0,5	0,3
Reel işgücü maliyeti				-0,3	-2,1	1,7	-0,4	2,9	-2,9	-1,8
Hanehalkı tasarruf oranı (b)				-	-	12	14,1	16,3	14,5	13,2
GSYİH deflatörü				1,6	1,7	3	3,2	1,9	2,4	2,1
TÜFE				1,9	1,5	1,7	3,3	1,9	1,7	1,6
Mallar için dış ticaret haddi				-1,1	-0,3	2,7	-0,7	1,6	1	0
Ticaret dengesi (c)				6,1	5,6	4,6	4	3,6	3,3	3,2
Cari işlemler dengesi (c)				3,9	8,5	9,1	9,5	7,1	6,1	6,1
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)				3,6	7,9	9	9,3	7,1	6	6,1
Genel bütçe dengesi (c)				-2,2	2,5	3,8	2,5	-0,5	-2,1	-1,6
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)				-1,5	0,3	1,6	1,4	1,9	-0,2	-0,5
Yapısal bütçe dengesi (c)				-	0,3	1,6	1,1	1,9	-0,2	-0,5
Brüt kamu borcu (c)				62,1	45,7	40,8	38,3	42,3	42,6	42,1

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

2.27. BİRLEŞİK KRALLIK

Zorlu koşullar altında kırılan toparlanma

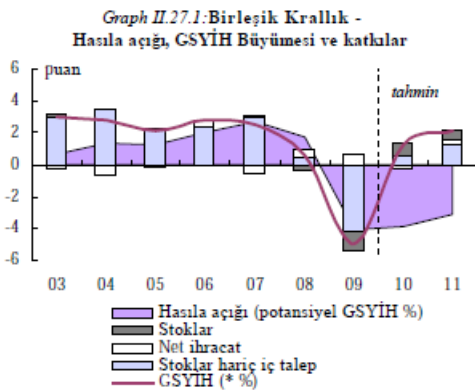
Ekonomik daralmanın etkilerini değerlendirme

10 yıllık istikrarlı bir büyüme döneminin ardından, İngiltere ekonomisi en zorlu yılını 2009'da yaşamıştır. Finansal piyasalardaki gerginliğin 2007 baharında zirve yapması ve bunun negatif etkileri ile bilançoların zayıflayıp, kredileri kısıtlaması ve talebin düşmesi ile GSYİH 2. Dünya Savaşı sonrası yaşanan en yüksek hızla düşmeye başlamıştır. Daralmanın üçüncü çeyrekte dip yapması ve dördüncü çeyrekte hafif bir büyüme yaşanmasına rağmen 2009 yılında yıllık GSYİH küçülmesi % 5 civarında olmuştur.

Bu kadar büyük daralmaya rağmen işsizlikteki artış beklenenden az olmuş, ancak yine de krizin başlangıcından itibaren işsizlik yarı yarıya artarak, 800.000 iş kaybı yaşanmıştır. İngiltere ekonomisinin önündeki en büyük zorluklardan birisi bu kapasiteyi yeniden kullanılabilir hale getirmek, toplam işgücü arzındaki düşüşü tersine çevirmek ve istihdama ilişkin beklentileri iyileştirmektir. Büyük oranda zayıflayan kamu finansmanının toparlanması da önemli ekonomideki önemli güçlüklerden birisi olacaktır.

Gecikmiş toparlanma

Ekonomik hâsıla 2009 yılının ikinci yarısında dip noktasına ulaşmış olup, dördüncü çeyrekte gerçekleşen % 0,4'lük büyüme 2008 yılı başından beri yaşanan ilk büyüme olmuştur. GSYİH, olumsuz ortamın ve KDV oranlarının yeniden artırılmasının bir yansıması olarak 2010 yılının ilk çeyreğinde düşük bir oranda büyümüştür. Önümüzdeki dönemde şirket ve hanehalkı yatırım ve tüketim harcamalarında beklenen artış ile birlikte GSYİH'nin kademeli olarak yükselmesi beklenmekte olup, 2010 ve 2011 yıllarında sırasıyla % 1,3 ve % 2 oranında büyüme gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

İngiltere'de ekonomik daralmanın temel faktörü olan iç talep, 2010 yılında yeniden artmaya başlayacaktır. 2009 yılının ikinci yarısında ithalattaki artışın ihracattakinden yüksek olması nedeniyle, küçük oranda negatif bir etki yapacaktır. Fakat çeyreklik bazda hala düşük seviyelerde olan ihracat hacminin

toparlanması ile 2010 yılı içerisinde pozitif katkı yapmaya başlaması beklenmektedir. Yine de Sterlin'in değer kaybı henüz daha rekabetçi dış ticaret hadleri olarak yansımamıştır. Tekrar stok inşasının başlaması, büyümenin önemli teşvik kaynaklarından biri olacaktır.

GSYİH'nin en büyük bileşeni olan, özel tüketimdeki görünüm durağanlığını korumaktadır. 2009'un dördüncü çeyreğinde tüketici harcamaları bir miktar artmıştır. Ancak bu artış, hanehalkının Ocak 2010'da KDV'nin % 17'ye çıkmasından kaçınmak için yaptığı harcamalardan kaynaklanması muhtemel gözükmektedir. Tüketici beklentileri 2010 yılının başından beri artmakta olup, bu durum kısa vadede tüketim harcamalarının toparlanacağına işaret etmektedir. Ancak bu toparlanmanın, reel ortalama gelirlerdeki azalma sebebiyle 2010 yılında sınırlı kalacağı ve önümüzdeki dönemde yeni iş yaratma potansiyelinin düşük olacağı tahmin edilmektedir. Bu durumun temel sebeplerinden birisini 2009 yılında istihdamın, hasıladaki düşüşten daha az oranda azaltılması oluşturmaktadır olup, bunun sonucunda işgücü verimliliğinde ciddi oranda düşüş yaşanmıştır. Birim işgücü maliyetlerinde artışa yol açan bu durum neticesinde, işgücü talebi düşebilecektir.

Ekonomik daralma sebebiyle talep beklentilerinin zayıflaması ve sermaye girişinin azalması neticesinde sabit sermaye yatırımları keskin bir biçimde düşmüştür. Sıkı kredi koşulları yatırım harcamalarını daha da azaltmıştır. Bu durum talep beklentilerinin ve kredi koşullarının sabit sermaye harcamalarının temel belirleyicileri olduğunu ortaya koymuştur. Özel sektördeki aktivitenin etkisiyle yatırımlarda az da olsa bir artış gözlemlenecektir. Bununla birlikte, 2009'dan taşınan güçlü negatif etki ile yatırımlardaki yıllık artışın 2010 yılında da negatif olması beklenmektedir. Konut sektörü yatırımlarındaki büyümenin de sınırlı kalması beklenmektedir.

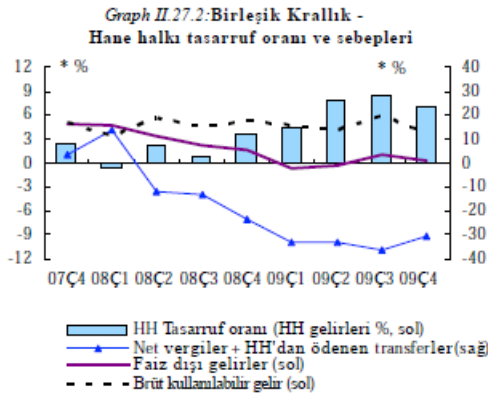
Stoklardaki azalma 2009 yılındaki hasıla düşüşünün önemli bir sebebinin oluşturmaktadır. İş anketlerinde gözükten siparişlerdeki artış neticesinde, stokların 2010 yılı sonunda artışa geçilebileceği ve bu artışın 2010 ve 2011 yılları boyunca büyümeye pozitif katkı yapabileceği düşünülmektedir. Kamu harcamaları 2009 yılında boyunca artmış ve özellikle son çeyrekte iç talebi desteklemiştir. Son bütçe projeksiyonları 2010-2011 ve 2011-2012 mali yıllarında talepte kayma oluşturabilecek bir harcama azalmasına işaret etmektedir.

Ekonomik daralmanın başlarında ithalatın ihracattan daha fazla düşmesi neticesinde artan net dış talep büyümeyi desteklemiştir. Ancak 2009 yılının ikinci yarısında artan ithalat her bir çeyrek için hasılayı % 0,25 oranında daraltmıştır. Sterlin'in 2007 ortalarından beri yaşadığı % 20'nin üzerindeki değer kaybını takiben gösterilen zayıf ihracat performansının, İngiltere'nin görece istikrarlı dış ticaret hadlerine bağlanabileceği düşünülmektedir. Kısa vadede ihracat fiyatlarındaki ayarlamalarda hala yapılamamış olup, önümüzdeki dönemde dış ticaret hadlerinde küçük bir

kötüleşme olacağı tahmin edilmektedir. Bu durumun net dış talebin artmasına yardımcı olarak, orta vadede büyümeye katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Düşük oranda iş kayıpları ancak işgücü piyasasından çıkışlarda artış

2009 yılının ortalarından beri İngiltere'de işsizlik seviyesi 2.5 milyon kişi civarında sabit kalmıştır. Bununla birlikte, 2009 yılında işsizlik oranının % 8 civarında kalması tam zamanlı işini kaybedenlerin, yarı zamanlı istihdama geçmesi sayesinde mümkün olabilmektedir. 2009 yılının başından beri çalışma yaşına gelen nüfustaki artış, aktif durumda olmayanların oranını 1 puan arttırarak % 21,5 seviyesine yükselmesine neden olmuştur. Vergi gelirleri, transfer ödemeleri ve hanehalkı gelirine doğrudan etkileri sebebiyle, çalışmayan nüfus oranındaki artışın durdurulması ve tam zamanlı istihdamın korunması işgücü piyasasının önündeki en önemli sorunlardan birisini oluşturmaktadır.

Dengeleyiciler tarafından desteklenen hanehalkı geliri

2009 yılı boyunca hanehalkının gelir düzeyi, artan transfer ödemeleri, düşürülen vergi ödemeleri ve sosyal güvenlik katkılarıyla desteklenmiştir. Reel hanehalkı brüt harcanabilir geliri ekonomik daralma boyunca artmaya devam etmiştir. 2009 yılında düşen özel tüketim harcamalarına paralel olarak, hanehalkı brüt tasarruf oranı artarak, üçüncü çeyrekte, 10 yılın en yüksek oranı olan % 8,4 seviyesine çıkmıştır. Bununla birlikte, işgücü piyasasında durgunluğun devam etmesi ve yeniden yükseltile KDV oranları sebebiyle transfer ödemelerinde ilave bir artış beklenmemekte ve 2010 yılında sosyal güvenlik katkılarının harcanabilir geliri azaltacağı öngörülmektedir. Tüm bu öngörüler, hanehalkı harcamalarındaki artış baskılanmadığı sürece, mevcut yüksek tasarruf oranının korunamayacağını ortaya koymaktadır.

Kredi büyümesinde artış

İngiltere Merkez Bankasının Mart 2009 tarihinde aldığı kararı takiben, merkez bankası rezervleri kullanılmak suretiyle GSYİH'nın % 14'düne denk gelen 200 milyar pound değerinde Birleşik Krallık devlet tahvili satın alınmıştır. İzlenmekte olan politika, nominal harcamalarda artış ve bankalar tarafından özel sektöre daha yüksek seviyede kredi tahsisi gibi çoklu

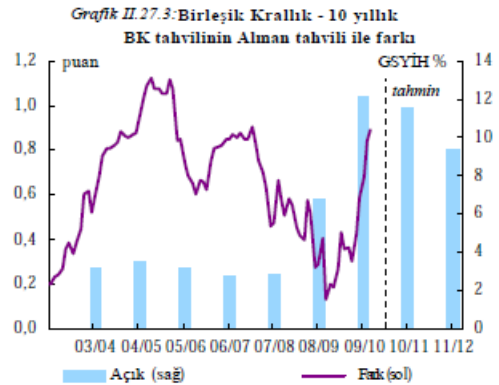
hedefleri içermektedir. Alımlar neticesinde, şu ana kadar para tabanı alımların miktarı kadar artırılmış, ancak geniş para arzı olan M4'te neredeyse artış olmamıştır. 2009 yılında finans sektörü dışındaki özel şirketlere verilen kredi miktarı daralmış ve konut piyasasındaki durgunluk sebebiyle bireysel krediler yatay seyretmiştir. Merkez Bankası tarafından yapılan kredi koşulları anketleri, 2010 yılının ilk çeyreğinde koşulların hanehalkı için istikrara kavuşacağı ve şirketler için ise iyileşeceği beklentisini ortaya koymaktadır.

Enflasyon hikâyesi: KDV, sterlin ve atıl kapasite

2009 sonbaharından bu yana yayınlanan veriler yılın son aylarında, 2008 yılında enerji fiyatlarında yaşanan düşüşlerin ve Aralık 2008'deki KDV indiriminin baz etkisine bağlı olarak kuvvetli bir enflasyon artışını göstermektedir. Ancak, enflasyondaki artışın önemli bir bölümü 2007 ortalarından bu yana sterlinde görülen değer kaybının beklenmedik derecede ertelenen etkisi sebebiyle olacak gibi görünmektedir. Özellikle işgücü piyasasındaki önemli orandaki atıl kapasiteden kaynaklanan deflasyonist baskılar gibi geçici etkilerin ortadan kalkmasıyla faktör maliyetlerinde oluşabilecek artış neticesinde 2011 yılında enflasyonun % 1,5 oranında artabileceği düşünülmektedir.

Teşvik paketlerinden kamu maliyesinin iyileştirilmesine yönelik tedbirlere...

2009 yılında ekonomik aktivitenin canlandırılmasını sağlamak amacıyla uygulanan teşvik paketlerinden sonra, hükümet 2009-2010 döneminde GSYİH'nın % 12,2 'si olacağı tahmin edilen bütçe açığının, 2011-2012 döneminde % 9,5'in altına indirilmesi amacıyla kamu maliyesine ilişkin tedbirler almaya başlamıştır. Ekonomik koşullardaki iyileşme ve ihtiyari harcamalarda yapılacak ciddi oranlı kısıntı bütçe açığının düşürülmesinde en önemli hususlar olacaktır. Bununla birlikte, hükümetin döngüsel olmayan faiz dışı harcamalara ilişkin planı, detaylı harcama limitleri ile desteklenmemiştir. Buna ilave olarak, kriz sırasında finans sektörünün desteklenmesi amacıyla yapılan müdahaleler şarta bağlı yükümlülüklerin artmasına yol açmıştır.

2009 yılında bütçe açığı, Komisyonun 2009 sonbahar tahminlerinin 0,75 puan altında, GSYİH'nın % 12,2'si olmuştur. KDV'nin teşvik paketi öncesi düzeylerine çıkarılmasının da

katkısıyla, bütçe gelirlerinin nominal olarak % 6,3 oranında artması bütçe açığının azalmasına katkı sağlayan unsurlardan birisidir. Harcamaların ise, yıllık % 4 civarında düşük bir hızla artacağı tahmin edilmektedir. Genel olarak, 2010 yılında ortaya konacak ihtiyari önemlerle bütçe açığının GSYİH'nin %12'si civarında olacağı beklenmektedir. İzlenmekte olan politikaların değişmemesi halinde, 2011 yılında bütçe açığının GSYİH'ye oranının % 10 civarına gerileyeceği tahmin edilmektedir.

Genel devlet borcunun GSYİH'ye oranının ise 2010 ve 2011 yıllarında sırasıyla % 80 ve % 88 civarında olması beklenmektedir.

Tablo II.27.1.

Tahmine ilişkin temel göstergeler - BİRLEŞİK KRALLIK

	2008		Yıllık yüzde değişim							
	milyar GBP	Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	1448,4		100	2,8	2,9	2,6	0,5	-4,9	1,2	2,1
Özel tüketim	928,5		64,1	3,2	1,5	2,1	0,9	-3,2	0,6	1,5
Kamu tüketimi	313,6		21,6	1,8	1,6	1,2	2,6	2,2	1,5	-1,5
Brüt sabit sermaye formasyonu	242,8		16,8	3,7	6,5	7,8	-3,5	-14,9	-0,9	4,4
ekipman için	83,9		5,8	5	4,5	11,5	-3,2	-22,7	-3,9	6,3
İhracat (mal ve hizmet)	422,4		29,2	5,6	11,3	-2,8	1,1	-10,6	5,2	5,4
İthalat (mal ve hizmet)	460,6		31,8	6,6	8,8	-0,7	-0,5	-11,9	5,3	4,1
GSMG	1478,7		102,1	3	1,8	3,3	1,2	-5	1,2	2
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)				3,1	2,4	3	0,5	-4,2	0,6	1,3
(Stoklar)				0,1	0,1	0,2	-0,4	-1,2	0,8	0,6
(Net ihracat)				-0,3	0,4	-0,6	0,4	0,7	-0,2	0,2
İstihdam				0,7	0,9	0,7	0,7	-1,6	-0,3	0,7
İşsizlik oranı (a)				6,8	5,4	5,3	5,6	7,6	7,8	7,4
Çalışan başına ücret ödemeleri				4,2	4,2	4,9	2,6	1,4	1,4	1,6
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)				2,1	2,2	3	2,7	4,9	-0,1	0,2
Reel işgücü maliyeti				-0,4	-0,6	0,1	-0,2	3,5	-2,5	-1,3
Hanehalkı tasarruf oranı (b)				-	-	2,2	1,5	7,1	6,5	6,3
GSYİH deflatörü				2,5	2,8	2,9	3	1,4	2,5	1,4
TÜFE				1,9	2,3	2,3	3,6	2,2	2,4	1,4
Mallar için dış ticaret haddi				0,1	-0,1	0,6	0,3	-0,3	-0,4	-1,2
Ticaret dengesi (c)				-3,1	-5,8	-6,4	-6,4	-5,9	-6,4	-6,7
Cari işlemler dengesi (c)				-1,6	-3,3	-2,7	-1,5	-1,3	-1,8	-2
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)				-1,5	-3,2	-2,5	-1,3	-1,1	-1,6	-1,7
Genel bütçe dengesi (c)				-2,9	-2,7	-2,8	-4,9	-11,5	-12	-10
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)				-2,8	-3,5	-3,9	-5,7	-9,7	-10,4	-8,7
Yapısal bütçe dengesi (c)				-	-3,5	-3,9	-5,2	-9,5	-10,4	-8,7
Brüt kamu borcu (c)				43,6	43,5	44,7	52	68,1	79,1	86,9

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

3. KRİZİN AB'YE ADAY ÜLKELERE ETKİLERİ VE BEKLENTİLER

3.1. HIRVATİSTAN

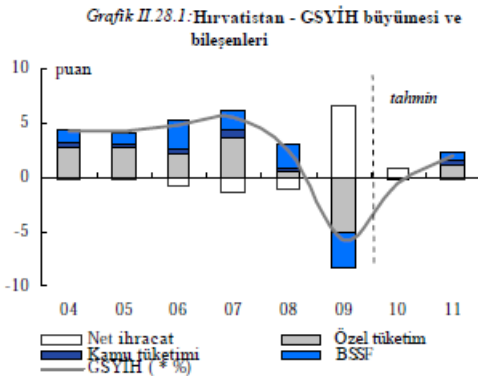
Ekonomideki ciddi daralmadan sonra önümüzdeki yıl da kritik

Hırvatistan krizden ciddi biçimde etkilendi

Hırvatistan ekonomisi 2004-2008 yılları arasında ortalama % 4,3 gibi yüksek bir büyüme oranı yakalamıştır. Temel olarak iç talep kaynaklı bu büyüme, yüksek yabancı sermaye girişi ve güçlü kredi artışı ile de desteklenmiştir. Perakende, inşaat ve finans sektörlerindeki genişleme de büyümeye katkı sağlamıştır. Bununla birlikte küresel kriz Hırvatistan ekonomisini ciddi biçimde etkileyerek, ciddi bir ekonomik daralma yaşanmasına neden olmuştur. İç talepteki ciddi düşüşle birlikte reel GSYİH 2009 yılında % 5,8 oranında daralmıştır. Özel tüketim harcamaları % 8,5, toplam yatırım harcamaları ise % 11,8 oranında azalmıştır. İç talebin GSYİH'ya yaptığı negatif etkiyi bir dereceye kadar ithalattan daha az oranda azalan ihracat dengelemiştir.

Kısa vadede ekonomik toparlanmaya ilişkin belirsizlikler devam ediyor

Mevcut ekonomik göstergeler toparlanmanın başladığına dair bir işaret içermemekte, tam tersine ekonominin yılın ilk iki çeyreğinde de küçülme ihtimali bulunduğunu göstermektedir. Krizin en zorlu kısmı sona ermiş gibi gözükmeyle birlikte, kısa vadede ekonomik aktivitede canlanma beklenmemektedir.

2010'da küçük oranda hâsıla kaybını ılımlı bir toparlanma takip edecek

2010 yılı için görünüm belirsizliğini korumaktadır. Ekonomik toparlanmaya ilişkin güven yavaş artmaktadır. Bu durum iç talebin güçleneceğine dair olumlu bir işaret vermemektedir. Ekonomik daralmanın işgücü piyasasında yarattığı etkiler çerçevesinde, istihdamdaki düşüş ve işsizlikteki artış trendlerinin 2010 yılında da devam etmesi beklenmektedir. İş bulma beklentilerinin düşük olması ve ücretlerde sınırlı artış,

harcanabilir gelirden kısıtlı bir yükselişe sebep olmaktadır. Bu gelişmelerin sonucu olarak özel tüketimde negatif bir büyüme beklenmektedir.

İç kredi büyümesi kriz sırasında arz ve talep faktörleri yüzünden, ciddi biçimde daralmıştır. Sermaye oranının yeterli seviyelerde bulunması ve karlılığın devam etmesine rağmen, bankacılık sektöründe risk algısı hala yüksektir. Geri ödenmeyen kredilerin oranındaki artış ve şirketlerin likidite problemleri sebebiyle, bankaların kredi portföyleri bozulmaktadır, kredi kullanımının teşvik edilmesine yönelik olarak hükümet tarafından alınan önlemler yetersiz kalmıştır. Önümüzdeki dönemde de bankaların kredi sağlama konusundaki isteksizliklerin devam etmesi beklenmektedir.

Yüksek faiz oranlarının etkisiyle özel sektör borçlanmasının düşük seviyelerde kalması ekonomik aktivitenin hızlanmasını engelleyebilecektir. Ciddi oranlardaki kamu sektörü borçlanma gereği de özel sektörün finansal kaynaklara erişimini kısıtlamaktadır. Dış finansman olanakları geçen yıl artmış olmakla birlikte, yüksek risk algısı ve gerek kamunun gerek özel sektörün büyük oranda borç servisi yükümlülüğü nedeniyle yeni özel sektör yatırımlarının sınırlı kalması beklenmektedir.

Mevcut mali görünüm çerçevesinde büyük oranlı borç finansmanı ihtiyacı nedeniyle kamu harcamalarının artması mümkün gözükmemektedir.

Kısa vadede, dış ticaretin Hırvatistan ekonomisini olumlu etkileyebilecek bir faktör olacağı görülmektedir. Ancak, dış piyasalarda yaşanan gelişmeler sebebiyle belirsizlik hala devam etmektedir. Genel olarak Hırvatistan ekonomisinin 2010 yılında az da olsa bir daralma yaşayacağı tahmin edilmektedir. AB ekonomisinde beklenenden daha hızlı bir toparlanma ya da Hırvatistan'ın AB'ye üyeliğinin yabancı sermaye girişinde yaratacağı artış büyümeği pozitif yönde etkileyebilecektir. Reel sektörün yeniden yapılanma süreci, şirketler arası ödeme sorunları ve düşük düzeyde olan yatırımcı güveni büyümeği olumsuz yönde etkileyebilecek riskleri oluşturmaktadır. 2011 yılında ise özel tüketim ve yatırımdaki artışlarla birlikte % 2 oranında bir büyüme gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Dış açıklar artacak ancak kriz öncesi seviyelerin altında kalacak

Finansal krizin neticesinde, geçmiş yıllarda yaşanan büyük dış açıklar ciddi oranda azalmıştır. Düşen sermaye girişleri ve iç talepteki daralma ile dış ticaret ve cari açığa keskin düşüşler gerçekleşmiştir. 2010 yılında önemli ticaret ortaklarındaki

talebin artması ile ihracatta küçük de olsa canlanma beklenmektedir. 2010'da cari açığın % 6'nın altında kalacağı tahmin edilmektedir.

Düşük enflasyonist baskılar

Hızla daralan iç talep ve düşen emtia fiyatları sonucunda, 2008 yılında % 6,1 olan yıllık ortalama enflasyon oranı 2009 yılında % 2,4'e gerilemiş olup, önümüzdeki dönemde de enflasyonist baskıların düşük kalması beklenmektedir. Hammaddede fiyatlarındaki artış ve AB'ye katılım sürecinde fiyatlarda yapılacak ayarlamaların yukarı yönlü baskı oluşturma ihtimali bulunmasına rağmen, istikrar odaklı para politikası çerçevesi orta vadede enflasyonun tekrar hızlanmasının önlenmesine yardımcı olacaktır.

İşgücü piyasasının gelecekte karşılaştığı zorluklar

Ücret artışları, verimlilik artışına paralel olarak, ılımlı seviyede olmuştur. Hükümetin 2010 yılında daha önceden yaşanan kamu sektörü ücret artışlarını tersine çevirme denemesi olmuştur. Bu çerçevede önümüzdeki dönemde de ücret artışlarının kısıtlı kalması beklenmektedir. Yavaşlayan büyüme ve yatırım oranlarının 2010 yılında işgücü piyasasını etkilemesi beklenmektedir. 2011 yılında yaşanacak toparlanmanın ise istihdam artışını kısa vadede önemli ölçüde etkilemesi beklenmemektedir.

Önlemlere rağmen bütçe açığı büyüyor

Küresel kriz Hırvatistan kamu finansmanını ciddi baskı altına almış ve bütçeyi 2009 yılında üç kez revize edilmiştir. Düşen gelirleri dengelemek amacıyla KDV ve ÖTV'de artış ve özel gelir vergisi ihdası gibi bazı tedbirler alınmıştır. Bununla birlikte harcamalardaki mevcut kısıntılarını devam ettirmeye yönelik çabalar, tarım ve istihdam sübvansiyonları gibi ilave harcamalar sebebiyle sektöre uğramıştır. Bu sebeple üçüncü revize bütçe rakamları, orijinal bütçe rakamları ile aynı kalmıştır. Bunun sonucunda planlanan denge GSYİH'nın % 3,4'ü oranında bozulmuş ve brüt finansman ihtiyacı artmıştır. Bütçe açığının GSYİH'ye oranı, % 0,7'lik sapma ile, % 4,1 olarak gerçekleşmiş olup, 2010 yılında da bu seviyede kalacağı tahmin edilmektedir..

Kamu harcama reformunun yokluğu nedeniyle kısa vadede kamu maliyesinde iyileşme beklentileri zayıf

Genel olarak, Hırvatistan da kamu finansmanının gelir ve gider kısımlarındaki riskler sebebiyle baskı altında kalması beklenmektedir. Bu nedenle güvenilir bir orta vadeli mali strateji ortaya konulması ve uygulanması gerekmektedir. Bu stratejinin, sosyal güvenlik sisteminde yapılacak köklü reformlarla desteklenmesi gerektiği de Komisyon tarafından ifade edilmektedir.

Tablo III.1.1.
Tahmine ilişkin temel göstergeler - HIRVATİSTAN

	2008		Yıllık yüzde değişim							
	milyar HRK	Cari fiyatlar % GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
GSYİH	342,2	100	-	4,7	5,5	2,4	-5,8	-0,5	2	
Özel tüketim	202,2	59,1	-	2,7	6,2	0,8	-8,5	-0,5	2	
Kamu tüketimi	63,5	18,6	-	5	3,4	1,9	0,2	0,2	2	
Brüt sabit sermaye formasyonu	94,3	27,6	-	10,9	6,5	8,2	-11,8	0,5	3	
ekipman için	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
İhracat (mal ve hizmet)	143,4	41,9	-	6,5	4,3	1,7	-16,2	2,4	2,5	
İthalat (mal ve hizmet)	172	50,3	-	7,4	6,5	3,6	-20,7	0,2	3	
GSMG	330,7	96,6	-	4,6	5,8	1,7	-6,1	-0,5	2,2	
GSYİH büyümesine katkı (iç talep)			-	5,3	6,1	3	-8,3	-0,1	2,3	
(Stoklar)			-	0,4	0,8	0,4	-1,2	-1,2	0	
(Net ihracat)			-	-0,9	-1,4	-1,1	3,7	0,8	-0,3	
İstihdam			-	3,9	3,5	1,1	-2,5	-2	0,5	
İşsizlik oranı (a)			-	11,2	9,6	8,4	10,4	11,5	11	
Çalışan başına ücret ödemeleri			-	2,9	4	7,1	2,2	0,6	3	
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)			-	2,1	2	5,7	5,8	-0,9	1,5	
Reel işgücü maliyeti			-	-1,3	-2	-0,6	2,4	-1,4	-1	
Hanehalkı tasarruf oranı (b)			-	-	-	-	-	-	-	
GSYİH deflatörü			-	3,4	4	6,4	3,4	0,4	2,5	
TÜFE			-	3,3	2,7	5,8	2,2	1,5	3	
Mallar için dış ticaret haddi			-	-	-	-	-	-	-	
Ticaret dengesi (c)			-	-21,3	-22	-22,9	-16,1	-16,1	-16,4	
Cari işlemler dengesi (c)			-	-7	-7,6	-9,3	-5,1	-5,5	-5,9	
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)			-	-7,3	-7,5	-9,2	-	-	-	
Genel bütçe dengesi (c)			-	-3	-2,5	-1,4	-4,1	-4	-3,9	
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)			-	-	-	-	-	-	-	
Yapısal bütçe dengesi (c)			-	-	-	-	-	-	-	
Brüt kamu borcu (c)			-	35,7	33	33,5	38,5	42,5	44,5	

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

3.2. MAKEDONYA

İlîmlî ekonomik daralmayı takiben ilîmlî toparlanma

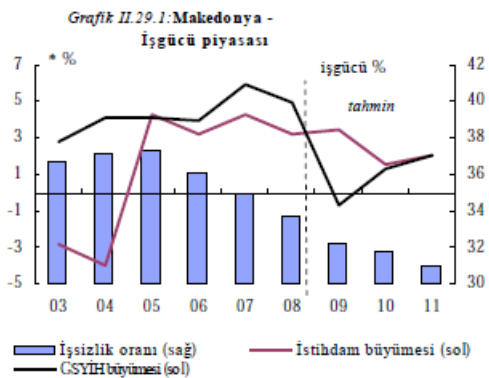
Hâsıla düşüşü makul düzeyde kaldı

Küresel finans krizinin Makedonya ekonomisine etkileri diğer ülkelere kıyasla daha sınırlı olmuş ve 2009 yılında GSYİH düşüşü sadece % 0,7 düzeyinde kalmıştır. Özel tüketim, tasarruf oranlarının düşmesi ve özel transferlerin GSYİH'nin % 17'sine yükselmesi sayesinde esnekliğini korumuştur. Ayrıca kamu transferleri de artmış ve iç talebin düzeyinin korunmasına yardımcı olmuştur. Yatırımlar ise, 2009 yılında keskin bir biçimde azalan ihracat sebebiyle önemli ölçüde düşmüştür. Bankacılık sektörü tarafından verilen kredilerde ciddi oranda yavaşlama olmuş, ancak toksik varlıkların ülkede bulunmaması sebebiyle krizin etkileri düşük seviyede kalmıştır.

Finansal krize cevap olarak hükümet Aralık 2008, Mart 2009, Eylül 2009 ve Mart 2010'da 4 krizle mücadele paketi kabul etmiş, ancak bu paketlerin kamu gelir ve harcamaları üzerindeki etkileri şu ana kadar sınırlı olmuştur. Toplam devlet harcamaları ve gelirler sırasıyla GSYİH'nin % 1'i ve % 2,5'i oranında azalarak, 2008 yılında GSYİH'nin % 1'i seviyesinde olan bütçe açığının 2009 yılında GSYİH'nin % 2,7'sine yükselmesine neden olmuştur. Harcama kalemleri arasında kamu sektörü ücretleri ve transferler artarken, sermaye harcamaları düşmüştür.

2009 yılının büyük kısmında tüketici fiyatlarındaki artış negatif olmuş ve tüm yıl için enflasyon oranı ortalama % 0,8 oranında düşmüştür. 2010'un ilk aylarında da enflasyon düşük kalmış, artan konut ve ulaşım fiyatlarını, azalan gıda fiyatları dengelemiştir.

Resmî işgücü piyasası verileri, özellikle krizden ciddi biçimde etkilenen demir-çelik ve tekstil sektörlerindeki iş kayıplarına rağmen genel istihdamda artışın devam ettiğini göstermiştir. Belediyelerde ve ticaret sektöründeki istihdamın önemli ölçüde arttığı görülmektedir. İşsizlik bir miktar azalmasına rağmen hala ciddi seviyelerde bulunmakta, genç işsizliği % 55 civarında seyretmektedir.

Ulusal para birimi olan Denar'ın kuru değişmemiş ve Euro karşısında 61,4 MKD/EUR seviyesinde kalmıştır. Merkez Bankası Euro karşısında mevcut resmi olmayan kur çıkpasını devam ettirme eğilimindedir.

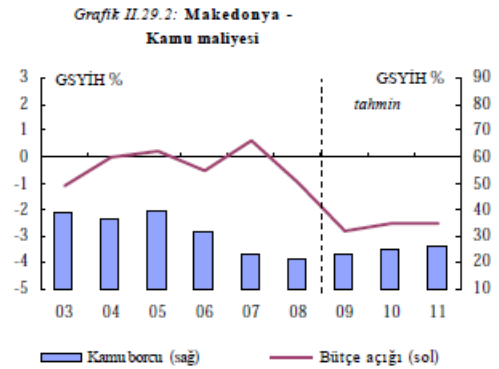
İlîmlî toparlanmaya rağmen yapısal zorluklar devam ediyor

2010 yılında küresel kriz ile yaşanan şokun hafiflemesi ve bu şekilde ekonominin % 1,3 civarında büyümesi beklenmektedir. Bu toparlanmanın temel kaynaklarının özel ve kamu harcamaları olması beklenirken, ihracatın artış göstermeyeceği düşünülmektedir. İhracatta yaşanabilecek bir hareketlenme ile 2011 yılında ekonominin % 2 civarında büyüebileceği tahmin edilmektedir.

Geçmiş yıllarda işçi dövizleri ve özel sermaye girişi GSYİH'nin % 18'ine kadar yükselmiştir. Önümüzdeki dönemde işçilerin çalıştığı yabancı ülkelerdeki zor işgücü piyasası koşulları sebebiyle bu seviyenin % 15'lere gerilemesi, ancak yine de bu gelir kaynağının yüksek seviyelerde kalması beklenmektedir. Enerji ve hammadde fiyatlarında artış olmadığı sürece önümüzdeki dönemde enflasyonun düşük seviyelerde kalacağı tahmin edilmektedir. Bu da hanehalkının reel gelirlerini destekleyebilecektir.

Geçmiş yıllarda istihdam büyümesi yıllık % 3 civarında gerçekleşmiştir. Ancak bu artışın önemli kısmının yeni yaratılan istihdamdan ziyade, mevcut istihdamın daha sıkı bir şekilde kayıt altına alınmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. 2010-2011 yıllarında, uluslararası koşullardaki muhtemel gelişmeler çerçevesinde, istihdamın artırılması veya reel ücretlerin iyileştirilmesi ihtimali düşük gözükmektedir.

Özellikle 2010 ve 2011 yıllarında artması beklenen makine ve teçhizat yatırımları sebebiyle, cari işlemler açığının bozulabileceği tahmin edilmektedir.

Kamu maliyesi kontrol altında

2009 yılında % 2,8 olan kamu kesimi açığının GSYİH'ya oranının 2010 ve 2011 yıllarında % 2,5'e gerileyeceği tahmin edilmektedir. 2010 ve 2011 programlarında harcamalarda önemli artış öngörülmekte olup, bu artışın iç piyasadaki canlanma ve vergi gelirlerindeki artış ile dengelenebileceği düşünülmektedir.

Bütçe açıklarının devam etmesi ve düşük nominal GSYİH büyümesi sebebiyle kamu sektörü borcunun 2011 yılına kadar GSYİH'nin % 27'si düzeyine çıkması beklenmektedir.

Tablo III.2.1.

Tahmine ilişkin temel göstergeler - MAKEDONYA

	2008		Yıllık yüzde değişim							
	milyar MKD	Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	398,6		100	-	4	5,9	4,9	-0,7	1,3	2
Özel tüketim	312,9		78,5	-	6	9,8	6,9	0,2	1	2
Kamu tüketimi	75,7		19	-	1,8	0,4	9,7	-4,7	-1,5	-0,5
Brüt sabit sermaye formasyonu	97,6		24,5	-	11,6	13,1	20,3	-9,2	4	6
ekipman için	40,1		10,1	-	8	22,7	-	-	-	-
İhracat (mal ve hizmet)	209,6		52,6	-	8,4	14,3	-4,3	-8,2	5,5	7
İthalat (mal ve hizmet)	313,2		78,6	-	10,9	17,4	5,8	-10,7	4	6,1
GSMG	392,9		98,6	-	5,4	1,4	8,7	-0,7	1,5	2
GSYİH büyümesine katkı (iç talep)				-	7	10,1	11,1	-3	1,4	2,9
(Stoklar)				-	0	0,5	0,3	-1,9	0	-0,1
(Net ihracat)				-	-3,1	-4,7	-6,5	4,1	-0,2	-0,9
İstihdam				-	4,6	3,5	3,2	3,4	1,5	2
İşsizlik oranı (a)				-	36	34,9	33,8	32,2	31,7	31
Çalışan başına ücret ödemeleri				-	-	-	7,5	1	0,7	0,9
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)				-	-	-	5,7	5,3	1	0,9
Reel işgücü maliyeti				-	-	-	-1,4	2,5	-1,1	-2,2
Hanehalkı tasarruf oranı (b)				-	-	-	-	-	-	-
GSYİH deflatörü				-	4,4	7,5	7,3	2,8	2,1	3,2
TÜFE				-	3,2	2,3	8,3	-0,8	1,3	2
Mallar için dış ticaret haddi				-	2,4	8,4	-0,7	0	-0,2	-0,2
Ticaret dengesi (c)				-	-20,2	-20,3	-26,9	-21,4	-21,9	-22,3
Cari işlemler dengesi (c)				-	-0,9	-7,2	-13,1	-4,2	-6,2	-7,9
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)				-	-	-	-	-	-	-
Genel bütçe dengesi (c)				-	-0,5	0,6	-1	-2,7	-2,5	-2,5
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)				-	-	-	-	-	-	-
Yapısal bütçe dengesi (c)				-	-	-	-	-	-	-
Brüt kamu borcu (c)				-	31,4	23,4	21,4	23,7	25,4	26,7

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak

3.3. TÜRKİYE

Keskin daralmadan sonra sağlam toparlanma

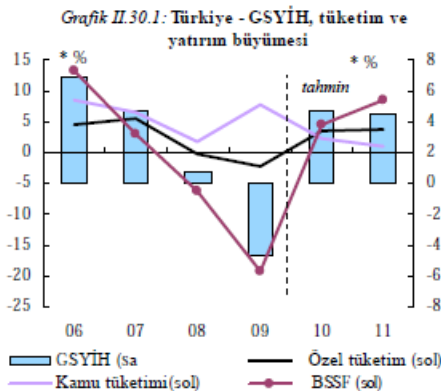
Pozitif ve sağlam büyümeye dönüş

Türkiye ekonomisi 2009 yılında yaşanan ciddi daralmanın ardından güçlü bir toparlanma sürecine girmiştir. 2004-2008 döneminde gerçekleşen ortalama % 6'lık yüksek oranlı büyümeyi takiben, küresel krizin etkisiyle ekonomi 2009 yılında % 4,8 oranında küçülmüştür. Kriz ekonomiyi ciddi şekilde etkileyerek sabit sermaye yatırımları ve dış talebi önemli ölçüde düşürmüştür. Alınan para ve mali politikası tedbirleri sağlıklı bankacılık sektörüyle birlikte krizin etkilerinin yumuşatılmasına yardımcı olmuştur. Bu durum, Türkiye ekonomisinin dış şoklara karşı artan direncinin bir göstergesidir.

Komisyon, Türkiye ekonomisinin 2010 yılında pozitif ve sağlam bir büyümeye dönüş yapacağını öngörmektedir. Kapasite kullanım oranlarının hala düşük düzeyde olmasının yatırımları kısıtlayıcı etkisi ve Türkiye'nin temel ihracat rotalarında yaşanan kademeli toparlanmaya rağmen, baz etkisi ve stok döngüsünün tekrar işlemeye başlaması ile GSYİH büyümesinin % 5'e yakın gerçekleşmesi beklenmektedir.

2009'da yaşanan ciddi daralmanın yaratacağı kuvvetli baz etkisi

2009 yılının ilk çeyreğinde yaşanan GSYİH'nin bir önceki yılın aynı dönemine göre % 14,5 oranında daralması ile krizin dip noktasına ulaşılmıştır. Ekonomi, bu tarihten itibaren teşvik önlemleri ve sağlam bankacılık sektörü sayesinde düzenli bir gelişme göstermiştir. Avrupa'daki emsallerinin aksine, Türk bankalarının dış finansmana daha az bağımlı olması nedeniyle, banka aktiflerinde sınırlı bir kalite kötüleşmesi yaşanmıştır. Sonuç olarak, GSYİH 2009 yılının dördüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre % 6, bir önceki çeyreğe göre ise % 2 oranında artmıştır.

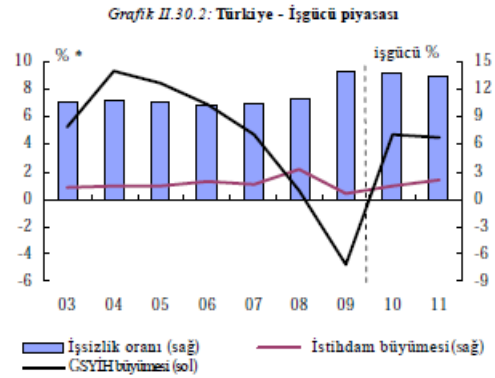

Bu gelişmeler ışığında, diğer AB üyesi ülkelerle mukayese edildiğinde Türk ekonomisinde güçlü bir toparlanma beklenmektedir. 2009 yılında yaşanan ekonomik daralmanın

yaratacağı kuvvetli baz etkisinin de katkısıyla, 2010 yılında iç talebin tüm unsurlarında pozitif büyüme gerçekleşeceği öngörülmektedir.

Toparlanmanın arkasındaki temel unsurlar : tüketim ve yatırım

İşgücü piyasasındaki gelişmeler, kredi hacmindeki genişleme ve tüketici ve özel sektör güven endekslerindeki iyileşme, 2010 yılında tüketimde kademeli bir toparlanmaya işaret etmektedir. 2008 yılında % 11 seviyesinde olan işsizlik oranı, 2009 yılında % 14 düzeyine yükselmiştir. Ancak, 2010 yılının ilk aylarında yavaşta olsa işsizlik oranı düşmeye başlamıştır.

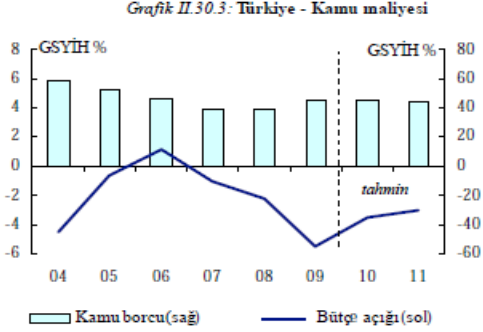

Diğer taraftan, hala bir önceki yılın çift haneli kredi büyümelerinin altında olmakla birlikte, kredi büyümesinde 2009 yılının dördüncü çeyreğinden itibaren küçük bir artış başlamıştır. Yatırımların tüketimden biraz daha hızlı toparlanması beklenmektedir. 2010 yılının başında % 70 civarında olan kapasite kullanım oranı, hatırı sayılır bir fazla kapasite olduğuna işaret etmektedir. Yılın ilk iki ayında sanayi üretiminde gerçekleşen çift haneli artış beklentileri olumlu yönde etkilemiştir. Son veriler iş koşullarında belirgin bir iyileşmeyi ve imalat sanayindeki siparişlerde ciddi bir artış göstermektedir.

Kamu maliyesindeki güçlükler

2001-2008 döneminde kamu maliyesinde sağlanan istikrarın ardından, 2009 yılında bütçe performansı bozulmuş ve 2008 yılında % 2 civarında olan bütçe açığının GSYİH'ye oranı 2009 yılında % 5,25'e yükselmiştir. Başta sosyal güvenlik kurumlarına yapılan transferler (GSYİH'nin % 3'ü) ve krizle mücadele çerçevesinde uygulamaya konulan teşvik önlemleri (GSYİH'nin % 2'si) olmak üzere, kamu harcamalarındaki artış bütçe açığındaki büyümenin ana unsurunu oluşturmaktadır. Kriz çerçevesinde uygulanan teşvik tedbirlerinden bazıları halihazırda kaldırılmıştır. Bu hususa ilaveten, ekonomideki toparlanmanın bütçe gelirlerini olumlu etkilemesi beklenmektedir.

olup, bütçe açığının GSYİH'ye oranının 2010 ve 2011 yıllarında sırasıyla % 3,5 ve % 3'e gerileyeceği tahmin edilmektedir. Bununla birlikte, söz konusu iyileşme güvenilir, güçlü ve bağlayıcı bir mali kuralın uygulanması neticesinde sağlanabilecektir.

Geçmişte, IMF programına ilave olarak AB'ye katılım süreci, güçlü bir politika çıpası sağlayarak Türkiye'de ekonomik gelişmeyi desteklemiştir. Son Stand-By Anlaşmasının Mayıs 2008'de sona ermesinin ardından, hem hükümet hem de IMF tarafından Mart 2010'da yakın zamanda yeni bir IMF anlaşması olmayacağı açıklanmıştır. 2010 yılının ilk yarısında, potansiyel mali çıpa olması beklenen mali kuralla ilgili detaylar hükümet tarafından açıklanmış olup, mali kural 2011 yılından itibaren uygulanmaya başlanacaktır.

Gelecek dönemde kamu maliyesinde yaşanabilecek bir bozulma, ileriye yönelik projeksiyonları olumsuz yönde etkileyebilecektir. Artan bütçe açığı ile birlikte, kamu borç seviyesi yükselmektedir. 2008 yılında GSYİH'nin % 39,5'i düzeyinde olan kamu borç stoku 2009 yılı sonunda % 45,5'e yükselmiştir.

Hükümetin 2010-2012 dönemini kapsayan Katılım Öncesi Ekonomik Programı, reel harcamaların büyümenin başlayacağı dönemde dahi yüksek kalacağını göstermektedir. 2011 yılında yapılması öngörülen seçimler sebebiyle kamu harcamalarının artırılması ihtimali kamu maliyesine ilişkin bir risk oluşturmaktadır.

Para politikası toparlanma beklentilerini etkileyebilir

2008 yılının son çeyreği ve 2009 yılının ilk yarısında yaşanan önemli ölçüdeki ekonomik daralma neticesinde, 2010 yılının ilk çeyreğinde Merkez Bankası tarafından gecelik faiz oranları

1025 baz puan azaltılarak, tüm zamanların en düşük seviyesi olan 6,5'e indirilmiştir. Ekim 2008- Mart 2010 döneminde yaklaşık iki kat artarak % 10 seviyelerine gelen enflasyon, gevşek para politikası uygulamasına son verilmesi ihtiyacını doğurmaktadır.

Baz etkileri, yüksek emtia fiyatları ve idari fiyat ayarlamalarının yanı sıra, ÖTV oranlarındaki artışlar sebebiyle 2010 yılında enflasyonun yüksek seviyelerde kalması beklenmektedir. Gıda fiyatlarındaki artış da enflasyon açısından bir risk faktörü oluşturmaktadır. Enflasyonun, Aralık 2010'da % 8,5 civarında gerçekleşeceği ve Merkez Bankasının % 6,5 hedefini aşacağı tahmin edilmektedir. Önümüzdeki dönemde, ekonomi ve enflasyonda yaşanacak gelişmelerin para politikasına nasıl yansıtılacağı sorusu önem kazanmaktadır.

Küresel riskten kaçınma çabası da baz senaryoya göre aşağı yönlü temel risklerden birisini oluşturmaktadır. Gelişmekte olan piyasa aktiflerine yönelik yatırımcı talebindeki azalma, Türkiye'deki ekonomik toparlanma beklentilerini olumsuz etkileyebilecektir.

Dış riskler tekrar artıyor

Cari işlemler hesabındaki düzelleme ekonomik daralmanın olumlu yönünü teşkil etmektedir. Düşen petrol fiyatları ve azalan iç ve dış talep neticesinde ortaya çıkan dış ticaret hadleri şoku, dış ticaret açığı ve cari işlemler hesabında önemli ölçüde düzelleme sağlamış olup, 2008 yılında % 5,8 civarında olan cari işlemler açığının GSYİH'ye oranı, 2009 yılında % 2,3'e gerilemiştir.

Güçlü iç talep ve artan enerji fiyatları neticesinde, cari açığın 2010 yılında tekrar GSYİH'nin % 4,8'i seviyesine yükseleceği tahmin edilmektedir. Ekonomik toparlanmayla birlikte cari açığın 2011 yılında daha da artması beklenmektedir.

2009 yılında bir önceki yılın aynı dönemine göre % 5,5 oranında gerileyen ihracatın, 2010 yılında yine bir önceki yılın aynı dönemine göre % 5,5 oranında artacağı tahmin edilmektedir. Üretimin yaklaşık % 75'inin AB ülkelerine ihraç edildiği otomotiv sektöründe ise, AB üyesi ülkelerde kriz döneminde yeni araba alımına sağlanan teşvikler nedeniyle öne alınan araç talebinin, gelecek dönemde Türkiye'nin bu sektördeki ihracatını etkileyebileceği düşünülmektedir.

Tablo III.3.1.

Tahmine ilişkin temel göstergeler - TÜRKİYE

	2008		Yıllık yüzde değişim							
	milyar TRY	Cari fiyatlar	% GSYİH	92-05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH	948,7	100		4,2	6,9	4,7	0,9	-4,7	4,7	4,5
Özel tüketim	663	69,9		4,3	4,6	5,5	-0,1	-2,3	3,5	3,7
Kamu tüketimi	121,9	12,8		3,8	8,4	6,5	1,9	7,8	2,2	1
Brüt sabit sermaye formasyonu	188,8	19,9		5,5	13,3	3,1	-5	-19,2	4,6	8,4
ekipman için	98,4	10,4		-	10,2	1,2	-3,4	-21,4	5	10
İhracat (mal ve hizmet)	227,7	24		9,5	6,6	7,3	2,3	-5,4	5,7	7,2
İthalat (mal ve hizmet)	275,3	29		10,6	6,9	10,7	-3,8	-14,4	9,5	9,6
GSMG	938,6	98,9		4,2	6,8	4,8	0,9	-4,7	4,7	4,5
GSYİH büyümesine katkı (İç talep)				4,7	7,4	5,4	-1,1	-5	3,7	4,3
(Stoklar)				0	-0,1	0,6	0,3	-2,4	2,1	1
(Net ihracat)				-0,4	-0,4	-1,3	1,7	2,8	-1,1	-0,9
İstihdam				0,8	1,3	1,1	2,2	0,4	0,9	1,4
İşsizlik oranı (a)				7,8	10,2	10,3	11	14	13,9	13,4
Çalışan başına ücret ödemeleri				55,3	12,7	12,7	8,6	-0,8	6,4	7,2
Birim işgücü maliyeti (tüm ekonomi için)				50,2	6,8	8,9	10	4,6	2,5	4
Reel işgücü maliyeti				-2,6	-2,3	2,5	-1,5	-0,2	-3,5	-2
Hanehalkı tasarruf oranı (b)				-	-	-	-	-	-	-
GSYİH deflatörü				54,3	9,3	6,2	11,7	4,7	6,3	6,2
TÜFE				-	9,3	8,8	10,4	6,3	9	7,8
Mallar için dış ticaret haddi				-0,1	-4,9	3,3	-2,7	-0,5	-1	-1
Ticaret dengesi (c)				-4,8	-7,5	-7,3	-7	-4,5	-5,4	-6,1
Cari işlemler dengesi (c)				-0,5	-6,1	-5,9	-5,7	-2,2	-4,5	-5,4
Net dış borç verme (+) veya borçlanma (-) (c)				-	-	-	-	-	-	-
Genel bütçe dengesi (c)				-	-1,2	-1	-2,2	-5,5	-3,5	-3
Döngüsel ayarlanmış bütçe dengesi (c)				-	-	-	-	-	-	-
Yapısal bütçe dengesi (c)				-	-	-	-	-	-	-
Brüt kamu borcu (c)				-	46,1	39,4	39,4	45,5	45,1	44,5

(a) Eurostat tanımı (b) brüt tasarruf / brüt kullanılabilir gelir (c) GSYİH yüzdesi olarak